

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 327(478)(043.3)

PANȚA RODICA

**DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN
CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

**562.01 - TEORIA ȘI METODOLOGIA RELAȚIILOR
INTERNAȚIONALE ȘI A DIPLOMAȚIEI**

Teză de doctor în științe politice

Conducător științific

SOLOMON Constantin
Doctor habilitat în științe politice,
profesor universitar

Autorul

CHIȘINĂU, 2015

© PANTȚA Rodica, 2015

CUPRINS:

ADNOTARE (în română, rusă și engleză).....	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1.ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ȘI TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND DIPLOMAȚIA PUBLICĂ LA SFÎRȘITUL SECOLULUI XX - ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI	19
1.1. Istoriografia cercetării diplomației publice.....	19
1.2. Fundamentarea conceptual-teoretică a diplomației publice.....	30
1.3. Aspecte teoretico-metodologice de investigație a diplomației publice.....	40
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	48
2.EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL DIPLOMAȚIEI PUBLICE: REPERE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA	50
2.1. Specificul diplomației publice a marilor puteri.....	50
2.2. Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene.....	70
2.3. Concluzii la capitolul 2	87
3.DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONDIȚIILE REALIZĂRII PARCURSULUI EUROPEAN	89
3.1.Mecanisme, practici și dificultăți de realizare a activităților de diplomație publică a Republicii Moldova.....	89
3.2. Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva diplomației publice.....	104
3.3.Confliktul transnistrean în cadrul diplomației publice a Republicii Moldova.....	113
3.4. Tendințele de modernizare a diplomației publice moldovenești.....	123
3.5 Concluzii la capitolul 3.....	137
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	140
BIBLIOGRAFIE	144
ANEXE	164
Anexa 1. Puterea blândă și diplomația publică.....	164

Anexa 2. Diplomația publică tradițională și noua diplomație publică.....	165
Anexa 3. Diplomația publică a marilor puteri.....	166
Anexa 4. Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene.....	167
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	168
CV-UL AUTORULUI	169

ADNOTARE

la teza de doctor în științe politice ***Diplomația publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene***, autor **Rodica Panța**, specialitatea 562.01 - Teoria și metodologia relațiilor internaționale și a diplomației, Chișinău, 2015

Structura tezei cuprinde: introducere, trei capitole divizate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 281 titluri, 143 pagini text de bază, 4 anexe. Rezultatele științifice au fost publicate în 23 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, diplomație, diplomație publică, diplomație culturală, putere blândă, propagandă, nation branding, societate civilă, integrare europeană, conflictul transnistrean.

Domeniul de studiu: teoria relațiilor internaționale, subdomeniu de cercetare al științei politice și corespunde integral pașaportului specialității.

Scopul lucrării constă în analiza conceptuală a diplomației publice a Republicii Moldova și determinarea ponderii și rolului ei în contextul integrării europene. Valorificarea scopului propus presupune realizarea următoarelor **obiective:** cercetarea și analiza istoriografică a diplomației publice; fundamentarea conceptual - teoretică a diplomației publice; investigarea reperelor teoretico-metodologice a diplomației publice; abordarea posibilităților de folosire de către Republica Moldova a experienței internaționale în acest domeniu; evidențierea mecanismelor, practicilor și dificultăților de realizare a activităților de diplomație publică a Republicii Moldova; analiza relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva diplomației publice; identificarea rolului diplomației publice în soluționarea conflictului transnistrean; examinarea tendințelor de modernizare a diplomației publice moldovenești.

Noutatea și originalitatea științifică constă în abordarea diplomației publice a Republicii Moldova prin prisma provocărilor și tendințelor la care este supusă aceasta în contextul integrării europene și în conformitate cu interesele naționale ale țării.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științelor politice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a diplomației publice, fapt care a condus la determinarea priorităților privind căile și modalitățile de modernizare a diplomației publice a Republicii Moldova pentru a contribui la realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională în contextul integrării europene.

Semnificația teoretică rezidă în abordarea diplomației publice a Republicii Moldova, în rezultatele și concluziile obținute în urma conceptualizării fenomenului de agendă din perspectivă teoretică. Abordarea din perspectivă interdisciplinară, în plan metodologic, și pluridisciplinară, în plan analitico-epistemologic a conceptelor fundamentale a contribuit la extinderea demersului științific ce vizează diplomația publică. Astfel, lucrarea poate servi drept model de analiză a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, această abordare teoretico-metodologică și rezultatele obținute pot fi utilizate de către factorii de decizie politici și factorii economici, în procesul optimizării activităților de diplomație publică și în elaborarea unor strategii și politici care ar permite realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională. Rezultatele cercetării pot servi în calitate de suport didactic pentru cursurile univesitare: "Diplomație publică", "Politica externă a Republicii Moldova", "Conflictul transnistrean" etc.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată și discutată la Departamentul Relații Internaționale a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova. Concepțiile de bază elaborate pe parcursul investigației au fost expuse în cadrul a 6 conferințe internaționale și 3 naționale.

АННОТАЦИЯ

к диссертации на соискание ученой степени кандидата политических наук *«Публичная дипломатия Республики Молдова в контексте европейской интеграции»*, автор **Родика ПАНЦА**, специальность 562.01 - Теория и методология международных отношений и дипломатии, Кишинэу, 2015

Структура диссертации состоит из введения, трех глав, разделенных на параграфы, выводов и рекомендаций, библиографии из 281 источника, 143 страниц основного текста, 4 приложений. Результаты исследования опубликованы в 23 научных статьях.

Ключевые слова: Республика Молдова, дипломатия, публичная дипломатия, культурная дипломатия, мягкая сила, пропаганда, национальный брендинг, гражданское общество, европейская интеграция, приднестровский конфликт.

Область исследований: теория международных отношений в контексте политических наук, что полностью соответствует паспорту специальности.

Цель исследования состоит в концептуальном анализе публичной дипломатии Республики Молдова и предполагает реализацию следующих **задач**: историографическое исследование и концептуально-теоретическое обоснование публичной дипломатии; исследование теоретико-методологических основ публичной дипломатии; обозначение возможности использования международного опыта в развитии системы публичной дипломатии Республики Молдова; определение механизмов, практики и трудностей в осуществлении публичной дипломатии Республики Молдова; анализ отношений между Республикой Молдова и Европейским Союзом с точки зрения публичной дипломатии; определение роли публичной дипломатии в урегулировании приднестровского конфликта; изучение тенденций модернизации молдавской публичной дипломатии.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в рассмотрении публичной дипломатии Республики Молдова через призму вызовов и тенденций, которым она подвергается в контексте европейской интеграции и в соответствии с национальными интересами страны.

Решенная научная проблема в области политических наук состоит в разработке концептуально-теоретической основы анализа публичной дипломатии, что позволило определить приоритетные пути и способы модернизации публичной дипломатии Республики Молдова, которая поспособствует достижению задач внешней политики и национальной безопасности в контексте европейской интеграции.

Теоретическое значение состоит в анализе публичной дипломатии Республики Молдова, в результатах и выводах, полученных через теоретическую концептуализацию феномена. Междисциплинарное рассмотрение в методологическом плане, и многопрофильное рассмотрение в аналитико-эпистемологическом помогли расширить научный подход к публичной дипломатии. Работа может послужить моделью анализа публичной дипломатии Республики Молдова в контексте европейской интеграции.

Прикладное значение исследования. Теоретико-методологический подход и достигнутые результаты могут быть использованы при принятии политических и экономических решений, в разработке стратегий и политик, которые позволили бы осуществить задачи внешней политики и национальной безопасности, а также могут стать теоретической основой различных университетских курсов (таких университетских курсов как «Публичная дипломатия», «Внешняя политика Республики Молдова», «Приднестровский конфликт» и др.).

Внедрение научных результатов. Диссертация была разработана и обсуждена в Департаменте Международных Отношений ФМОПАН, МГУ. Основные концепции, разработанные в течение исследования, были изложены на 6 международных и 3 национальных конференциях.

ANNOTATION

to the Doctoral Thesis in the field of International Relations entitled: ***Public Diplomacy of the Republic of Moldova in the Context of European Integration***, by **Rodica Panta**, the specialty: 562.01 - The theory and methodology of international relations and diplomacy, Chişinău, 2015

The structure of the dissertation includes: an Introduction, three chapters divided into subchapters, General Conclusion and Recommendations, a 281-entry bibliographical list, 143 pages of basic text, a 4 Annex. The scientific results have been published in 23 scientific papers.

Keywords: Republic of Moldova, diplomacy, public diplomacy, cultural diplomacy, soft power, propaganda, nation branding, civil society, European integration, Transnistrian conflict.

The research area: the theory of international relations, a subfield of political science research and wholly corresponds to the specialty's passport.

The research objective consists of the conceptual analysis of the Moldovan public diplomacy and the determination of its role in the context of the European integration. Achieving the above goal, it means achieving the following **objectives**: the historiographic research and analysis of the public diplomacy; the conceptual – theoretical foundation of the public diplomacy; the theoretical and methodological study of the public diplomacy; the possibilities for the Republic of Moldova to use the international experience in this field; the prominence of the mechanisms, the practices and the difficulties to implement the public diplomacy activities in the Republic of Moldova; the analysis of the relations between the Republic of Moldova and the European Union from the perspective of the public diplomacy; the identification of the public diplomacy role concerning the solution of the Transnistrian conflict; the examination of the modernization trends of the Moldovan public diplomacy.

The scientific novelty and originality consists of the Moldovan public diplomacy approach through the lens of the challenges and trends, in the context of the European integration and according to the national interests of the country.

The important scientific problem solved in the Political Science field, consists of the elaboration of the conceptual – theoretical analysis of the public diplomacy, which led to the establishment of the priorities regarding the ways and means of upgrading the Moldovan public diplomacy that contribute to achieving the foreign policy and the national security goals in the context of the European integration.

The theoretical significance of the research consists in the approach of the Moldova's public diplomacy, in the results and conclusions achieved after conceptualization of the phenomenon. The interdisciplinary approach of the methodological field and multidisciplinary approach in analytical and epistemological field helped to expand scientific discourse aiming public diplomacy. The work can serve like analysis model of the Moldova's public diplomacy in the context of the European integration.

The applied value of the thesis. The theoretical – methodological approach and the obtained results can be used by the public authorities and economic entities in the process of optimization of the public diplomacy activities and the development of strategies and policies in which would allow achieving the goals of foreign and national security policy. The research results may serve as a teaching support for university courses as: "Public Diplomacy", "Foreign Policy of the Republic of Moldova", "Transnistrian conflict", etc.

The implementation of the scientific results. The dissertation was written and discussed at the Department of International Relations within the Faculty of International Relations, Political and Administrative Sciences of the Moldova State University (FRISPA). The basic concepts developed during the investigation have been exposed within 6 international conferences and 3 national conferences.

LISTA ABREVIERILOR

- APC** – Acordul de Parteneriat și Cooperare
- APE** - Asociația pentru Politică Externă [din Moldova]
- BIR** – Biroul pentru Informații de Război
- BpR**- Biroul pentru reintegrare
- BRD** – Biroul pentru relații cu diaspora
- CIP** – Comitetului pentru Informare Publică
- CNP** - Consiliul Național pentru Participare
- CSI** – Comunitatea Statelor Independente
- FMI** – Fondul Monetar Internațional
- INSOR** – Institutul pentru dezvoltare contemporană din Federația Rusă
- IPP** - Institutul de Politici Publice
- MAEIE** - Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene
- NATO** – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
- NBI** – Nation Brands Index
- PEV** – Politica Europeană de Vecinătate
- RSSM** – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
- SUA** – Statele Unite ale Americii
- URSS** – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
- USIA** – Agenția Americană de Informații
- UE** – Uniunea Europeană
- OMC** – Organizația Mondială a Comerțului
- ONG** – Organizație non-guvernamentală
- ONU** – Organizația Națiunilor Unite

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI s-a caracterizat printr-un grad ridicat de instabilitate, imprevizibilitate și manifestare a unor noi riscuri și amenințări, mai ales asimetrice, prin redefinirea relațiilor dintre marile puteri după încheierea războiului rece și de creștere a libertății de acțiune a actorilor non-statali. În timp ce securitatea impune acumularea unor condiții noi de coexistență a statelor, crește și rolul diplomației publice.

Diplomația publică este o formă a diplomației contemporane orientată spre informarea, înțelegerea și influențarea publicului din alte state în scopul realizării obiectivelor de politică externă și de securitate națională. Deși influența asupra opiniei publice străine nu este o noutate a secolului XXI, și nici a secolului XX, însă fiind unul dintre obiectivele politicii externe timp de secole, abia în ultimul deceniu s-a observat o creștere bruscă a interesului științific și practic față de diplomația publică în diferite țări.

Importanța diplomației publice este reflectată și validată în lucrările științifice ale cercetătorilor din diferite domenii, fapt care imprimă un substrat consistent de interdisciplinaritate și multidisciplinaritate, asigurând suportul pentru determinarea rolului și locului diplomației publice în contextul integrării europene.

Actualitatea problemei abordate este determinată de necesitatea de a explica și înțelege diplomația publică, urmărind formarea și reevaluarea unor priorități din cadrul politicii externe a Republicii Moldova. Problema diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene se distinge prin actualitate și relevanță, investigațiile fiind de importanță teoretico-științifică (definirea diplomației publice), aplicativă (susținerea proceselor de reforme democratice, modernizării politicii externe, implementării proiectelor comune) și conceptuală (familiarizarea cu diplomația publică pentru a forma cunoașterea și înțelegerea adecvată a politicii externe a țării).

Actualitatea investigației noastre este condiționată și de persistența în mediile academice, politice și intelectuale a problemei identitare și, implicit, a dilemei "Est-Vest", vizând alegerea vectorului dezvoltării strategice a Republicii Moldova și de necesitatea elucidării priorităților politicii externe a Republicii Moldova în formarea sistemului de valori ale societății în tranziția spre democrație prin intermediul diplomației publice și realizarea consecințelor în instituirea și acceptarea de către societatea noastră a valorilor europene.

Așadar, autorul a intenționat să realizeze o lucrare complexă ce vizează probleme cardinale ale politicii externe, lucrare care lipsește deocamdată în literatura de specialitate din țară, deși

unele aspecte ale temei au fost parțial elucidate de cercetătorii din Republica Moldova, fapt ce a și determinat alegerea temei de investigație.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Diplomația publică este o direcție științifică de cercetare nouă nu doar în Republica Moldova, dar și în alte state.

Problema diplomației publice este reflectată în lucrările mai multor cercetători din domeniile științelor politice, marketingului internațional, comunicării internaționale și istoriei.

O contribuție semnificativă în cercetarea bazelor teoretice ale diplomației publice au adus-o cercetătorii occidentali. J. Nye [79, 80, 81], M. Leonard [209], G. Bruce [179,180,181], Sh. Riordan [111], N. Kull [186, 187, 188], M. Castells [182], G. Cowan și A. Arsenault [184], I. D’Hooghe [189, 190], E. Gilboa [200, 201, 202], Hou L. și Kaufmann M. [261, 262], G. Johansson [263] au atras o atenție deosebită actualității diplomației publice la etapa actuală, cauzelor apariției ei, influența asupra relațiilor diplomatice în contextul globalizării, creșterea influenței mass-mediei, activizarea societății civile etc.

În spațiul ex-sovietic, în special în Federația Rusă, K. Гаджиев [136], A. Долинский [139, 140], Т. Зонова [142, 143, 144], Д. Казбекова [146], В. Сеидов [166], Г. Филимонов [168], Н. Цветкова [170] și-au adus propriul aport la dezvoltarea acestui domeniu, prin cercetările lor privind rolul puterii blânde și puterii dure în cadrul relațiilor internaționale, varianta rusă a diplomației publice, promovarea imaginii țării ca o componentă esențială a diplomației publice, rolul actorilor non-statali în cadrul activităților de diplomație publică.

Analiza diplomației publice ca parte componentă a relațiilor publice internaționale în contextul globalizării a fost analizată de diplomatul român S. Miculescu [67]. De asemenea, în istoriografia românească, pentru a explica modalitățile de organizare a diplomației publice, cercetătorul român C. Hlihor o corelează cu comunicarea internațională, iar C. Hentea [55], și diplomatul român E. Predatu [104] subliniază distincția dintre diplomația publică și propagandă.

În Republica Moldova, problema diplomației publice este abordată tangențial de către cercetători. Printre cele mai esențiale teoretizări în cadrul științelor politice menționăm lucrările autorilor: I. Guceac și S. Porcescu [52] privind diplomația publică ca o componentă a politicii externe în contextul globalizării, S. Bușcăneanu [16, 17] privind imaginea statului Republica Moldova ca unul dintre factorii integrării în Uniunea Europeană, A. Ejov și C. Ejova [192] privind fundamentarea teoretică și metodologică de cercetare a problemei de creare a imaginii statului, în contextul transformărilor contemporane, A. Roșca [225] privind corelația dintre diplomația publică și propaganda, și relațiile dintre Republica Moldova și SUA prin prisma diplomației publice.

Apreciind importanța teoretică și aplicativă a cercetărilor realizate, vom menționa, totuși că unele aspecte ale problemei rămân încă puțin elucidate. Ne referim îndeosebi la caracteristicile definitorii ale diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Problema cercetării se conturează prin valorificarea insuficientă în știința politică din Republica Moldova, în domeniul politicii externe și de securitate națională, a conceptului de diplomație publică, în scopul eficientizării procesului de asigurare a intereselor naționale.

Scopul cercetării constă în analiza conceptuală a diplomației publice a Republicii Moldova și determinarea ponderii și rolului ei în contextul integrării europene.

Obiectivele cercetării:

- cercetarea și analiza istoriografică a diplomației publice;
- fundamentarea conceptual - teoretică a diplomației publice;
- investigarea reperelor teoretico-metodologice ale diplomației publice;
- abordarea posibilităților de folosire de către Republica Moldova a experienței internaționale în acest domeniu;
- evidențierea mecanismelor, practicilor și dificultăților de realizare a activităților de diplomație publică a Republicii Moldova;
- analiza relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva diplomației publice;
- identificarea rolului diplomației publice în soluționarea conflictului transnistrean;
- examinarea tendințelor de modernizare a diplomației publice moldovenești.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute constă în abordarea diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene și în conformitate cu interesele naționale ale țării. Caracterul inovator al investigației realizate constă în următoarele:

- reprezintă primul studiu cuprinzător, interdisciplinar determinat de tangențele a două științe – a istoriei și a științelor politice asupra diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene;
- identificarea și conceptualizarea diplomației publice în contextul integrării europene;
- analiza situației actuale și perspectivele de dezvoltare a diplomației publice a Republicii Moldova;
- cercetarea imaginii Republicii Moldova ca o componentă esențială a diplomației publice moldovenești în cadrul relațiilor internaționale;

- identificarea provocărilor și tendințelor la care este supusă diplomația publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene;
- argumentarea științifică privind necesitatea optimizării sistemului moldovenesc de diplomație publică în conformitate cu interesul național al Republicii Moldova.

Problema științifică soluționată în domeniul științelor politice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a diplomației publice, fapt care a condus la determinarea priorităților privind căile și modalitățile de modernizare a diplomației publice a Republicii Moldova pentru a contribui la realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională în contextul integrării europene.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în abordarea diplomației publice a Republicii Moldova, în rezultatele și concluziile obținute în urma conceptualizării fenomenului de agendă din perspectivă teoretică. Abordarea din perspectivă interdisciplinară, în plan metodologic, și pluridisciplinară, în plan analitico-epistemologic a conceptelor fundamentale a contribuit la extinderea demersului științific ce vizează diplomația publică. Astfel, lucrarea poate servi drept model de analiză a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, această abordare teoretico-metodologică și rezultatele obținute pot fi utilizate de către factorii de decizie politici și economici în procesul optimizării activităților de diplomație publică și în elaborarea unor strategii și politici care ar permite realizarea obiectivelor de politică externă și internă. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în calitate de suport didactic pentru cursurile universitare: "Diplomația publică", "Diplomația modernă: pace și război în sec. XXI", "Politica externă a Republicii Moldova", "Istoria politică a Republicii Moldova", "Conflictul transnistrean" și pot fi utile pentru cercetătorii preocupați de problematica diplomației contemporane în general și a diplomației publice în particular.

Aprobarea rezultatelor științifice. Materialele tezei pot servi de un real folos profesorilor, studenților, liceenilor, politicienilor, tuturor celor ce se interesează de relațiile internaționale contemporane. Autorul apreciază utilitatea lucrării și prin faptul că atrage atenția asupra întregului ansamblu de probleme ce țin de diplomația publică. În lucrare se fac mai multe recomandări practice factorilor de decizie în vederea perfecționării și optimizării diplomației publice a Republicii Moldova.

Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate în cadrul Universității de Stat din Moldova. Teza a fost elaborată și discutată la Departamentul Relații Internaționale a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova. Concepțiile de bază elaborate pe parcursul investigației au fost expuse în cadrul a 9 conferințe

internaționale și 3 conferințe naționale, printre care menționăm: Conferința științifică internațională „Științe politice, relații internaționale, studii de securitate”; Universitatea ”Lucian Blaga” din Sibiu, România, ”Interferențe universitare - integrare prin cercetare”, conferință științifică cu participare internațională, USM; ”Spre o societate a cunoașterii prin globalizare și europenizare”, conferință internațională prilejuită de aniversarea a 20 de ani de la fondarea ULIM etc.

Mai multe rezultate ale cercetării au fost expuse în 23 de articole și rezumate științifice din cadrul publicațiilor periodice și revistelor științifice atât în Republica Moldova, cât și în România. Pe parcursul a mai multor ani, problema diplomației publice în Republica Moldova a fost abordată în cadrul Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Jurnalism a ULIM la următoarele cursuri universitare: ”Analiza de politică externă”, ”Istoria diplomației”, ”Politica externă a Republicii Moldova” etc.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza a fost structurată în baza scopului și obiectivelor propuse spre cercetarea diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene și este alcătuită din introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, anexe, adnotări în trei limbi, lista abrevierilor. Subiectul a fost cercetat în conformitate cu pașaportul specialității 562.01 - Teoria și metodologia relațiilor internaționale și a diplomației.

Primul capitol, intitulat **ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ȘI TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND DIPLOMAȚIA PUBLICĂ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI XX - ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI**, se axează pe analiza și sinteza istoriografică a viziunilor și concepțiilor cercetătorilor din diverse domenii științifice privind diplomația publică. În baza analizei istoriografice au fost selectate și sistematizate cele mai relevante concepții și abordări științifice pentru a argumenta necesitatea examinării interdisciplinare a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Subcapitolul *Istoriografia cercetării diplomației publice* analizează diplomația publică ca activitate și direcție științifică. În acest domeniu s-au elaborat monografii, articole și studii de mai mulți cercetători și diplomați J. Nye, R. Keohane, M. Leonard, G. Bruce ș.a . Aceste lucrări reprezintă suportul teoretic al tezei și evidențiază diplomația publică drept un domeniu distinct al relațiilor internaționale.

O contribuție semnificativă în optimizarea conceptului de noua diplomație publică cu valoare aplicativă aparține autorului N. Cull, care în 2007 a publicat o lucrare despre „lecțiile din trecut” pentru diplomația publică.

Lucrările cercetătorilor ruși A. Долинский, Т. Зонова, М. Лебедева, К. Гаджиев, Ю. Давыдов, ș.a, de asemenea, includ aspecte definitorii ale diplomației publice la începutul

secolului XXI și evidențiază diferențele dintre diplomația publică și diplomația tradițională, rolul actorilor nonstatali, necesitatea promovării imaginii țării ș.a.

În literatura științifică românească, printre autorii preocupați de analiza diplomației publice se numără C. Hentea, C. Hlihor, S. Miculescu, E. Predatu, care cercetează diplomația publică din perspectiva comunicării, cooperării internaționale și diferențiind-o de propagandă.

Fiind o direcție nouă de cercetare nu doar în Republica Moldova, dar și în lume, diplomația publică nu a constituit obiectul de studiere specială în științele politice naționale. Cu toate acestea, diferite aspecte ce țin de diplomația publică și-au găsit elucidare în mai multe studii ale autorilor A. Roșca, V. Juc, V. Beniuc, I. Guceac, S. Porcescu, V. Moșneaga, R. Rusu etc.

Investigația conceptului de diplomație publică efectuată în al doilea subcapitol, intitulat ***Fundamentarea conceptual-teoretică a diplomației publice***, ne-a permis să evidențiem că, deși este folosit de mai bine de jumătate de secol, conceptul de diplomație publică continuă să fie în centrul unor dezbateri privind definirea sa exactă. Problematika diplomației a preocupat și continuă să fie un subiect de analiză a diverselor domenii științifice: istoria, științele politice, științele comunicării, relații publice, studii de securitate, marketing internațional, însă fiecare a interpretat și chiar denumit diferit diplomația publică. În cadrul acestui subcompartiment sunt definite și comparate conceptele: *diplomație publică*, *diplomație tradițională*, *diplomație culturală*, *propagandă*, *nation branding*.

În subcapitolul trei, intitulat ***Aspecte teoretico-metodologice de investigație a diplomației publice***, sunt examinate idei și concepte, paradigme, abordări și principii de cercetare, metode și tehnici care au format cadrul metodologic al studiului în cauză din domeniul teoriei și metodologiei relațiilor internaționale și a diplomației. Cea mai importantă paradigmă de cercetare a diplomației publice este cea a comunicării externe.

În ceea ce privește metodele de cercetare, menționăm că pentru a realiza scopul investigației au fost utilizate mai multe metode. Una dintre metodele de bază a fost *sinteza*, utilizată pentru a evidenția cele mai importante concepții, strategii și instrumente de implementare și realizare a diplomației publice. De asemenea, pentru generalizarea, trasarea concluziilor și elaborarea recomandărilor s-a apelat la *inducție* și *deducție*.

Metoda comparativă a fost aplicată în compartimentul unu, pentru a compara paradigma statocentrică a diplomației publice existentă în perioada războiului rece și cea multicentrică, existentă astăzi și în compartimentul doi al tezei, pentru a evidenția asemănările și deosebirile care există între modelele diplomației publice analizate.

Analiza de conținut a fost utilizată în subcapitolul I, în analizarea conceptului de diplomație publică prin conexiune cu diplomația tradițională, diplomația culturală, propagandă, nation branding, diplomația publică Web 2.0. Această metodă a fost aplicată în lucrare pentru identificarea intențiilor și tendințelor de comunicare a unor grupuri, pentru a descrie răspunsurile atitudinale și comportamentale față de comunicare, pentru a dezvălui diferențele internaționale în conținutul comunicării și detectarea existenței propagandei mai ales în analiza Republicii Moldova ca obiect al diplomației publice ale altor state.

Metoda analizei de conținut a documentelor ne-a fost utilă în cercetarea actelor și strategiilor de diplomație publică elaborate în SUA, China, Federația Rusă, Uniunea Europeană, Germania, Franța și Marea Britanie. O atenție specială a fost acordată analizei de conținut a documentelor elaborate în Republica Moldova, care constituie baza legislativ-normativă pentru diplomația publică a Republicii Moldova.

De asemenea, a fost utilizată *analiza site-urilor* în toate capitolele lucrării, pentru a menține actualitatea subiectelor.

În capitolul 2, intitulat **EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL DIPLOMAȚIEI PUBLICE: REPERE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA**, sunt analizate modele contemporane ale diplomației publice, pentru a evidenția elementele care au asigurat succesul acestora și posibilitatea implementării acestora în cadrul diplomației publice a Republicii Moldova.

Primul subcapitol, intitulat ***Specificul diplomației publice a marilor puteri***, este axat pe analiza caracteristicilor definitorii ale diplomației publice a SUA, Chinei și Federației Ruse și a mecanismelor și procedeele de diplomație publică a acestor state în relația cu Republica Moldova.

Deși diplomația publică este un răspuns la transformările care au intervenit în cadrul politicii mondiale la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI, atât originile, cât și direcțiile sale predominante de dezvoltare se regăsesc în politica externă a Statelor Unite ale Americii pe tot parcursul secolului trecut.

Pentru a-și realiza obiectivele de diplomație publică în Republica Moldova, Statele Unite aplică diverse programe în domeniul schimburilor culturale și educaționale, mass-media, declarațiile politice: Programul Speakers, Festivalul de Film American, Programul Arta în Ambasadă, Programul Fulbright, Corpul Păcii etc. Toate aceste programe sunt coordonate de Ambasada SUA în Republica Moldova, care reprezintă cel mai important actor statal al diplomației publice americane în Republica Moldova.

Spre deosebire de diplomația publică americană, cea chineză, consideră că puterea blândă

culturală este esențială pentru creșterea statutului internațional al Chinei, crearea unui mediu internațional favorabil pentru atingerea acestor obiective, dar și în relațiile bilaterale inclusiv cu Republica Moldova. Republica Populară Chineză își realizează obiectivele diplomației publice în Republica Moldova prin intermediul diplomației culturale. Activitățile de diplomație publică chineză în Republica Moldova sunt axate pe atractivitatea culturii chineze exemplificată prin organizarea diverselor evenimente culturale cu specific chinez și care se bucură de popularitate.

Complexitatea și dificultatea identificării caracteristicilor diplomației publice ruse inclusiv a celei orientate spre Republica Moldova este determinată de factori conceptuali și contextuali. Aplicarea strategiilor puterii blânde și preocupările pentru promovarea imaginii pozitive a țării în exterior nu au împiedicat utilizarea elementelor puterii dure de către Federația Rusă: criza gazelor în Ucraina (ianuarie 2006 și 2009), războiul din Georgia din august 2008, criza din Ucraina din 2014-2015. Scopul diplomației publice ruse în spațiul post-sovietic în general și în Republica Moldova în mod particular, este menținerea acestei zone în sfera sa de influență.

În cadrul celui de-al doilea subcapitol, ***Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene***, sunt supuse analizei aspectele definitorii ale diplomației publice a Marii Britanii, Germaniei și Franței atât în cadrul național cât și în cadrul Uniunii Europene. O atenție deosebită este acordată procedurilor de diplomație a acestor state orientate spre Republica Moldova.

Problemele diplomației publice nu se regăsesc printre prioritățile Foreign and Commonwealth Office. Obiectivele diplomației publice britanice sunt realizate de BBC și British Council. Dintre statele UE, Marea Britanie are cea mai simplă structură organizațională a diplomației publice: doi actori statali - Foreign and Commonwealth Office și Departamentul pentru Cultură, Media și Sport și două organizații autonome: British Council și BBC World Service.

Spre deosebire de Marea Britanie, diplomația publică a Germaniei este mult mai bine structurată și își propune să promoveze o Germanie democratică, progresistă și cosmopolită. Direcțiile principale ale diplomației publice germane sunt: a realiza intereselor culturale și de învățământ germane în străinătate, a crea și a menține o imagine pozitivă a Germaniei, a contribui la procesul de integrare europeană și încetare a conflictelor prin intermediul dialogului bazat pe valori general - universale.

Termenul de „rețea” reprezintă caracteristica definitorie a diplomației publice franceze. Rețeaua este formată din ambasade, consulate, servicii de cooperare și acțiune culturală, stabilimente culturale, institute franceze de cercetare externe, licee franceze, misiuni arheologice

și Alianțe Franceze. Organismul care coordonează diplomația publică franceză este Ministerul Afacerilor Externe și Europene. Alianța Franceză este primul centru cultural deschis în Republica Moldova și cel mai important instrument al diplomației publice franceze în Republica Moldova.

În capitolul 3, intitulat **DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONDIȚIILE REALIZĂRII PARCURSULUI EUROPEAN**, sunt analizate trăsăturile definitorii ale diplomației publice a Republicii Moldova. Fiind un stat mic cu resurse limitate, cu o independență recentă, activitățile Republicii Moldova din domeniul diplomației publice sunt direcționate spre unele domenii sau țări importante pentru politica externă.

Subcapitolul unu, intitulat *Mecanisme, practici și dificultăți de realizare a activităților de diplomație publică a Republicii Moldova* pune în vizor trăsăturile caracteristice diplomației publice a Republicii Moldova prin identificarea provocărilor la care este supusă aceasta în contextul integrării europene. O atenție deosebită este acordată instituțiilor și mecanismelor angajate în realizarea dimensiunii politice, economice și culturale a diplomației publice a Republicii Moldova.

Organismul principal al diplomației publice a Republicii Moldova îl constituie Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Colaborând cu alți actori statali: Biroul pentru relații cu diaspora, Ministerul Economiei, Agenția Turismului al Republicii Moldova, dar și actori non-statali cum ar fi organizațiile non-guvernamentale și diaspora, au reușit să prezinte Republica Moldova în calitate de stat european cu aspirații de a îndeplini criteriile pentru a deveni membru al Uniunii Europene.

Subcapitolul doi, *Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva diplomației publice*, include o analiză a relațiilor dintre Republica Moldova, accentul fiind pus pe procedeele diplomației publice a Republicii Moldova orientate spre statele Uniunii Europene. O atenție deosebită este acordată ”Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova” - primul document în care este planificată diplomația publică a Republicii Moldova direcționată spre Uniunea Europeană, fiind evidențiate greșelile ca s-au făcut în realizarea acestei strategii.

Subcapitolul trei, *Conflicțul transnistrean în cadrul diplomației publice a Republicii Moldova* este axat pe analiza diplomației publice a Republicii Moldova orientată spre reîntregirea țării. În realizarea diplomației publice pe direcția reintegrării țării sunt implicați actorii statali: Comisia guvernamentală pentru reintegrare (1), viceprim-ministrul pentru reintegrare (2), Biroul pentru reintegrare (3) grupurile sectoriale de lucru (4) și non-statali – diverse organizații non-guvernamentale.

Actualmente, diplomația publică a Republicii Moldova, orientată spre soluționarea conflictului transnistrean se desfășoară în conformitate cu strategia ”Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”. Acest program sprijinit financiar de Uniunea Europeană și PNUD este preconizat pentru anii 2012-2015.

În subcapitolul trei, ***Tendențele de modernizare a diplomației publice moldovenești*** sunt analizate punctele forte și slabe ale diplomației publice a Republicii Moldova. Vecinătatea de Uniunea Europeană și NATO, amplasarea geografică favorabilă, folclor și patrimoniu bogat constituie factori importanți în procesul de optimizare a diplomației publice a Republicii Moldova. Corupția, sărăcia, migrația masivă, îmbătrânirea populației etc. reprezintă impedimente în dezvoltarea diplomației publice moldovenești.

De asemenea, sunt evidențiate tendințele de modernizare a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene: promovarea Republicii Moldova în calitate de stat vinicol, creșterea rolului organizațiilor non-guvernamentale și a diasporei în realizarea intereselor naționale ale Republicii Moldova prin intermediul activităților de diplomație publică.

1. ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ȘI TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND DIPLOMAȚIA PUBLICĂ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI XX - ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

Prin conținutul său, acest capitol reprezintă suportul istoriografic și conceptual-teoretic necesar pentru valorificarea științifică a problemelor analizate în lucrare. Este un studiu asupra abordărilor principalelor școli științifice axate pe studierea diplomației publice, atât ca direcție științifică de cercetare, cât și ca activitate practică a politicii externe în contextul globalizării.

După atacurile teroriste din 11 septembrie 2011 din Statele Unite ale Americii s-a creat o direcție de cercetare din domeniul politicii mondiale și a relațiilor internaționale având ca obiect de studiu diplomația publică. Exemplul SUA a fost preluat de importante centre de cercetare din unele țări din Uniunea Europeană, dar și alte state, care au început să acorde o atenție sporită diplomației publice. Promovarea imaginii statului în fața auditoriilor străine, în scopul atingerii obiectivelor politice și economice, a început să fie o preocupare nu doar pentru marile puteri, dar și pentru statele mici.

În contextul integrării europene, este important ca Republica Moldova să-și organizeze activități de diplomația publică. Astăzi, diplomația trebuie să combine tehnici tradiționale dar și moderne de organizare. Statul trebuie să acorde o atenție sporită ansamblului de atitudini individuale, judecăți și convingeri ale majorității cetățenilor sau grupurilor de influență națională sau internațională. Credibilitatea Republicii Moldova în lume nu se bazează doar pe acțiuni guvernamentale, ci și pe cetățenii ei care interacționează, cultivă relații și stabilesc un dialog durabil și civilizat în scopul apărării valorilor și principiilor naționale pe scena internațională.

1.2. Istoriografia cercetării diplomației publice

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial o multitudine de inovații tehnologice au bulversat maniera de comunicare la nivel mondial, continuând revoluția din domeniul comunicării începută încă la sfârșitul secolului al XIX-lea. Pentru un secol, odată cu inventarea telegrafului și până la al Doilea Război Mondial, s-au pus bazele tehnice ale mass-mediei moderne, iar prăbușirea imperiilor a deschis drumul libertății de exprimare.

Contextul politic de la începutul secolului XX, a determinat o explozie de informații și implicit o revoluție în gândirea și acțiunile oamenilor. Noile mijloace de comunicare au accelerat ritmul vieții, au augmentat schimburile comerciale și răspândirea ideilor în lume, iar crearea Internetului în anii '60 ai secolului XX și accesul la informații au marcat „intrarea” populației civile în sfera politică.

A doua jumătate a secolului XX s-a caracterizat printr-o revoluție a informației [236], Astăzi credibilitatea și imaginea pe care statele le proiectează sunt componente cruciale ale

politicii lor externe. Credibilitatea unui stat față de membrii societății internaționale (state, instituții internaționale, societăți și ONG-uri) depinde de capacitatea de a asculta și de a se face auzit.

În cercetarea concepțiilor contemporane, modele și tehnologii a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene, autorul s-a bazat pe o multitudine de documente, publicații științifice în domeniu din diverse state occidentale, din spațiul post-sovietic, România și Republica Moldova.

O contribuție semnificativă în cercetarea bazelor teoretice ale diplomației publice au adus-o cercetătorii occidentali. Ei au atras o atenție deosebită actualității diplomației publice la etapa actuală, cauzelor apariției ei, influența asupra relațiilor diplomatice în contextul globalizării, creșterea influenței mass-mediei, activizarea societății civile etc.

Contextul globalizării ca subiect de analiză, reprezintă un obiect de cercetare a reprezentanților școlii neoliberale și neorealiste. La începutul anilor '90 ai secolului XX, J. Rosenau unul dintre cei mai marcanți gânditori politici ai secolului XX, în lucrarea "Turbulențe în politica mondială" menționa că odată cu globalizarea și transnaționalizarea, noi am intrat într-o eră a turbulențelor mondiale [222].

Cercetătorii englezi D. Held și A. Mc. Grew în lucrarea "Transformări globale. Politică, economie, cultură" definesc globalizarea ca „un proces (sau un set de procese) care întruchipează o transformare în organizarea spațială a relațiilor și tranzacțiilor sociale – analizate în termenii extensiunii, intensității, vitezei și impactului lor – generând fluxuri și rețele transcontinentale sau interregionale de activitate, interacțiune și exercitare a puterii”. Prin „fluxuri” ei se referă la „mișcarea artefactelor fizice, a oamenilor, simbolurilor, semnelor și informațiilor peste timp și spațiu”, iar prin „rețele” – la „interacțiunile regularizate sau modelate între agenți independenți, noduri de activitate sau locuri ale puterii” [54, p. 40].

Pentru explicarea transformărilor ce au intervenit în cadrul sistemului internațional în contextul globalizării, J. Nye și R. Keohane [81], fondatorii școlii neoliberaliste, au exprimat ideea că politica mondială contemporană este influențată de puternice interrelaționari. Autorii susțin că nici viziunea tradiționalistă a școlii realiste, nici cea modernistă nu acoperă adecvat interpretarea lumii contemporane. Pentru acoperirea acestui deficit, J. Nye și R. Keohane propun o abordare multidimensională a politicii mondiale care să încorporeze mai multe cadre analitice.

Modelul neoliberalilor constituie un răspuns la tentativa realistă de a incorpora ascensiunea actorilor non-statali, fără a le conferi un rol semnificativ în sistemul internațional [68, p. 59], fiind și unul esențial în realizarea acestui demers științific, în care actorii non-statali joacă un rol important în cadrul politicii mondiale.

În Franța, unul dintre cei mai reprezentativi autori ai școlii neoliberale, B. Badie, remarcă revanșa societății civile asupra statului în contextul globalizării. Statul în concepția acestui cercetător apare din ce în ce mai deficitar în fața actorilor primordialii subnaționali (clanuri, etnii, triburi, minorități care se transformă în popoare) sau transnaționale (mișcări pan-religioase sau pan-lingvistice) [249, p. 46]. Paralel cu lumea statelor cu principii tradiționale și practici care îi sunt proprii, se constituie o altă lume, cu un număr infinit de actori, care își protejează și promovează autonomia, cooperează sau refuză să coopereze, este o lume în care standardele diplomației tradiționale sunt depășite de contextul internațional [249, p. 50].

Lucrările apărute în Occident cu referire la diplomația publice sunt axate pe definirea acestui concept. De asemenea, ele stabilesc direcțiile discursului academic și practic al diplomației publice contemporane. O atenție deosebită se acordă interpretării post Gullion (E. Guillion – autorul conceptului în 1965) al conceptului de diplomație publică, relației ei cu puterea blândă și influența ei asupra relațiilor sociale, corelarea diplomației publice și a brandingului național, rolul diplomației publice în relațiile internaționale contemporane, scopul cărora este crearea și întreținerea unor relații reciproc avantajoase cu grupuri țintă strategice din alte state.

Până la folosirea termenului de diplomație publică, textele universitare occidentale utilizau conceptul de - „prestigiu național” [216]. J. Nye, politolog american, considerat unul dintre cei mai dotați experți în politica mondială contemporană, preocupat de declinul puterii americane ca urmare a dispariției URSS, a stabilit în 1998 că natura puterii statale se transformă și că SUA trebuie să utilizeze a doua fațetă a puterii – puterea blândă. Această schimbare a naturii puterii provine din necesitatea calculării acesteia nu doar în termeni de resurse - populație, teritoriu, resurse naturale, forță militară, stabilitate socială, nivel economic, dar și din *capacitatea de a fi atractiv pentru a schimba comportamentul altor state*. Astfel, J. Nye consideră că în perioada războiului rece, și mai ales, după încheierea acestuia, puterea variază în dependență de *scop, relație și context*.

Paisprezece ani mai târziu, în 2004, în ”Soft Power: The means to success in world politics”, J. Nye explică că această modificare se datorează revoluției care a intervenit în cadrul procesului de informare și comunicare [214].

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, reprezintă un moment de referință în istoriografia diplomației publice. După acest tragic eveniment au fost operate modificări nu doar în cadrul politicii externe și securității naționale a SUA, dar și în cadrul cercetărilor în domeniu. Obiectivul principal al cercetărilor academice efectuate după 2001 atât în Statele Unite ale

Americii cât și Marea Britanie a fost identificarea modalităților ”de a câștiga rapid inimile și mințile musulmanilor”.

M. Leonard, directorul Centrului de Politică Externă din Marea Britanie, autor al mai multor volume în domeniul politicii externe și al relațiilor internaționale și consultant al Ministerului Afacerilor Externe al Marii Britanii (Foreign Commonwealth Office - FCO), în lucrarea ”Public Diplomacy” consideră că primele instrumente de comunicare utilizate pentru modificarea percepției imaginii SUA în statele musulmane au fost direcționate spre înlocuirea concepțiilor existente și identificarea cauzelor antiamericanismului. De asemenea, s-au făcut încercări de a identifica valori comune caracteristice atât pentru comunitatea islamică, cât și pentru Occident [209, p. 70].

Cercetatorii americani N. Snow și Ph. Taylor, care au publicat un manual de diplomatie publică în 2009, ”Routledge Handbook of Public Diplomacy” au scris că după 11 septembrie 2001 posturile de televiziune și de radio, departamentele de comunicare, Departamentul de Stat, Casa Albă și Ministerul Apărării al SUA au resimțit nevoia de a domina mediul informațional internațional [86, p. 175], direcționând astfel studierea diplomatiei publice în contextul globalizării spre analiza modalităților de influențare a opiniei publice prin intermediul mass-media.

Împortanța informației în cadrul activităților de diplomatie publică este confirmată și de concluziile făcute de diplomatul american Ch. Ross. În lucrările sale ”Pillars of Public Diplomacy” și ”Public Diplomacy Comes of Age” consideră că activitățile de diplomatie publică sunt alcătuite dintr-o *componentă informațională* caracteristică pentru un termen scurt de timp și care se remarcă prin difuzarea de informații și o *componentă relațională* care vizează stabilirea de relații stabile între diferiți actori într-un timp mai îndelungat [224, p. 79].

Într-o manieră asemănătoare a scris și profesorul american J. R. Kelley, care a identificat trei dimensiuni ale diplomatiei publice: informare, influență și stabilirea relațiilor [207, p. 74]. Stabilirea unei relații este un proces care poate dura ani de zile și se bazează pe construirea încrederii (ceea ce o diferențiază substanțial de propagandă) între parteneri și a cooperării pe termen lung.

Principiile de funcționare a diplomatiei publice expuse de Ch. Ross și J. Kelley au fost continuate de R. Zaharna, cercetator la Universitatea George Washington care a pus accentul pe *dimensiunea informațională* a comunicării în cadrul diplomatiei publice. Cercetătorul a ajuns la concluzia că activitățile de diplomatie publică nu se pot desfășura cu succes în lipsa disponibilității de comunicare a actorilor. [245, p. 88].

Perspectivă cooperării dintre actorii implicați în activitățile de diplomatie publică este un alt moment important evidențiat de R. Zaharne. Cercetătorul menționează factorii necesari cooperării: căutarea punctelor de vedere și a intereselor comune între actori (nu răspândirea unilaterală mesajelor), coordonare (nu control), dialog bilateral cu auditoriile străine [245, p. 92].

Aproape în mod similar au analizat diferite forme ale diplomatiei publice G. Cowan și A. Arsenault [184]. În lucrarea lor, ei au identificat trei nivele complementare de realizare a diplomatiei publice: monolog, dialog și cooperare. Monologul este cea mai potrivită modalitate pentru a difuza informații cu privire la diferite puncte de vedere, planurile și pozițiile statului în diferite probleme naționale și internaționale. În plus, monologul reprezintă o oportunitate pentru ca statele să încerce să-și corecteze imaginea negativă rezultată din consecințele acțiunilor altor actori internaționali [139, p. 71]. Dialogul este un sistem bilateral (sau multilateral) de comunicare inițiat între persoane fizice. Atât monologul, cât și dialogul se bazează pe înțelegerea și respectul reciproc dintre popoare.

Cooperarea transnațională presupune participarea actorilor din diferite țări la un proiect internațional comun. Proiecte de acest gen se pot desfășura în diferite domenii: de la producții teatrale și până la cele ce au ca obiectiv depășirea efectelor dezastrelor naturale. Cei care participă la proiecte comune stabilesc întotdeauna un dialog, cooperând obțin scopuri concrete, care reprezintă fundamentul relațiilor puternice și de durată.

Tendința de a orienta diplomația publică spre cooperare nu este caracteristică doar pentru Statele Unite ale Americii. Multe țări din Uniunea Europeană sunt de asemenea, active în domeniul proiectelor educaționale și programelor de schimb și implicit au determinat studierea subiectului diplomatiei publice și în statele europene.

Unul dintre cercetătorii de seamă este suedezul G. Johansson, care analizând diplomația publică a Suediei și a Franței, a constatat că diplomația publică are trei scopuri principale:

scopul politic - crearea unei imagini favorabile în străinătate pentru a realiza mai ușor scopurile de politică externă și de securitate națională

scopul economic - augmentarea creșterii economice prin puterea de atracție prin intermediul turismului, exporturilor, investițiilor, atragerea de studenți și cercetători sau alte persoane cu talente speciale;

scopul cultural - stimularea schimburilor culturale și intelectuale la nivel internațional pentru a crește competența națională a statului [263, p. 5].

J. Melissan, cercetător superior la Institutul Clingendael și profesor în diplomatie la Universitatea din Antwerp a publicat în 2007 manualul "The new public diplomacy. Soft power in international relations" [210]. În cercetările sale, consideră că noua diplomatie publică se

concentrează asupra dialogului cu publicul din străinătate. Nouă diplomație publică” nu este doar o versiune nouă a politicii precedente, ci este o reacție la contextul internațional care s-a schimbat. Unul dintre obiectivele diplomației publice, în mediul internațional actual este, în opinia sa, căutarea aliaților pentru popularizarea problemelor importante și, în acest sens, ”nouă diplomație publică” într-o măsură mult mai mare decât înainte, interacționează cu tehnologia diplomației tradiționale.

Diplomatul britanic Sh. Riordan a aplicat această abordare în combaterea terorismului islamist, deschizând subiectul posibilității utilizării diplomației publice ca mijloc de luptă contra terorismului. Analizând războiul împotriva terorismului, diplomatul a ajuns la concluzii diferite față de concepția americană „bătălia pentru inimi și minți”. Potrivit acestui diplomat, impunerea ideilor și valorilor poate provoca un efect opus, adică respingere, de aceea este nevoie de un dialog constructiv cu publicul musulman, dar cine ar trebui să conducă acest dialog? Pentru ca dialogul să fie unul de succes, este necesar ca participanții să se bucure de încrederea publicului. Acești actori trebuie să fie credibili, dar originari din mijlocul societății civile a țărilor occidentale [111]. Acestea pot fi organizațiile non-guvernamentale, comunitățile musulmane din țările occidentale, universitățile care au programe de schimb cu universitățile locale sau cu organizațiile non-guvernamentale (ONG-uri) în regiune. Un rol important l-ar putea juca, de asemenea, asociațiile întreprinderilor mici și mijlocii, camerele de comerț și organizațiile sportive [229, p. 182].

O contribuție semnificativă în optimizarea conceptului de noua diplomație publică cu valoare aplicativă aparține lui N. Cull, director al programului de masterat în Diplomație Publică a Universității din California de Sud, considerat unul dintre cei mai pregătiți cercetători în domeniul diplomației publice, care în 2007 a publicat o lucrare despre „lecțiile din trecut” pentru diplomația publică [187]. Unul dintre punctele-cheie evidențiate în lucrare a fost de a explica conceptul de noua diplomație publică și importanța acesteia atât în cadrul sistemului modern de comunicare a statelor cât și în contextul politic mondial.

În spațiul post-sovietic, spre deosebire de Occident subiectul diplomației publice, a început să fie cercetat abia în ultimul deceniu. Un număr semnificativ de lucrări au apărut mai ales în Federația Rusă și reflectă schimbările care au intervenit în cadrul politicii externe ruse, după revoluția portocalie din Ucraina din 2004.

Subiectul predilect de cercetare pentru autorii ruși este promovarea imaginii țării corelat cu analiza conceptului de putere blândă în varianta rusă care se regăsește în lucrările lui K. Гаджиев, cercetător superior la Institutul Economiei Mondiale și Relațiilor Internaționale al Academiei de științe din Moscova. Potrivit acestui expert rus, imaginea țării constituie un capital

important, care contribuie la consolidarea statutului geopolitic al statului pe arena internațională, pentru asigurarea securității lui, protecția și promovarea intereselor naționale [136, p. 6]. Imaginea pozitivă a țării - este un instrument care oferă acces la comunitatea statelor civilizate democratice, comunitatea internațională de afaceri. Imaginea internațională a statului ajută la consolidarea succeselor politice pe arena mondială. Formarea unei opinii pozitive în cadrul audienței străine cu privire la politica internă și externă este obiectul de studiu al diplomației publice.

De asemenea, menționăm lucrarea "Soft power russe: discours, outils" [264] scrisă de cercetătoarea Institutului Francez de Relații Internaționale din Paris T. Kastoueva - Jean, în care sunt identificate și analizate instrumentele puterii blânde de care dispune Federația Rusă în realizarea obiectivelor de politică externă.

În manieră asemănătoare au scris, la acest subiect și Ю. Давыдов [137], profesor al Institutului de Stat al Relațiilor Internaționale din Moscova, care reflectează asupra puterii blânde și puterii dure în cadrul relațiilor internaționale și a doctorului în științe politice О. Рысакова [164], cercetător al Institutului de Filozofie și Drept al Biroului Academiei de Științe din Ecaterinburg care analizează conceptual de putere blândă din perspectivă filozofică.

Un rol aparte în istoriografia rusă, privind diplomația publică în contextual globalizării îl ocupă lucrarea cercetătorului Т. Зонова "Дипломатия. Модели, формы" [144], методы în care diplomația publică este analizată ca un canal deschis de comunicare între o țară și alte țări. Dacă în timpul războiului rece pentru diplomația publică era caracteristică comunicarea de masă - răspândirea mesajelor de la o sursă către mai mulți destinatari, acum vorbim despre o rețea de comunicare.

De asemenea, o temă importantă de cercetare pentru profesorul Institutului de Stat al Relațiilor Internaționale din Moscova Т. Зонова, este diplomația publică prin intermediul actorilor non-statali. Interacțiunea cu societățile civile din alte state, conform opiniei Т. Зонова, presupune că cel puțin unul dintre participanți acestei relații nu este statal ci vine din cadrul societății civile. În activitățile de diplomație publică sunt implicați oameni de afaceri străini, jurnaliști, persoane din mediul academic, organizații non-guvernamentale, precum și numeroase alte categorii de actori. Diaspora și expatriații de asemenea sunt actori importanți în promovarea imaginii naționale a statelor, fiind numiți adeseori „cetățeni diplomați” [142].

Propuneri privind optimizarea diplomației publice ruse se regăsesc în tezele de doctor a cercetătorilor ruși А. Долинский și А. Цветков. Doctorul în științe politice А. Долинский a cercetat evoluția conceptuală a diplomației publice identificând modalități de eficientizare a acesteia în Federația Rusă. Teza de doctor scrisă în acest domeniu, "Механизмы contemporane

de cooperare în cadrul diplomației publice”, în 2011, a fost precedată de o multitudine de articole publicate în Federația Rusă, dar și peste hotare. Articolul ”Практические вопросы оптимизации российской публичной дипломатии” a fost premiat de către Fundația ”Ruschii Mir” [140].

Doctorul în științe politice A. Цветков, analizează prin comparație eficiența diplomației publice în cadrul politicii externe a Federației Ruse și a Chinei [171].

Metoda comparativă este de asemenea aplicată și în teza de doctor a cercetătorului Д. Казбекова, în care este analizată diplomația publică în politica externă a Republicii Federative Germane și Republica Kazahstan. Scopul acestei lucrări susținute în 2014, constă în elaborarea abordărilor conceptuale în procesul de formare a strategiei diplomației publice a Republicii Kazahstan, în baza experienței germane a diplomației publice [146].

În România, prima lucrare în domeniul diplomației publice, ”Relații publice internaționale în contextul globalizării”, a fost scrisă de S. Miculescu, diplomat român, care a analizat activitățile de diplomație publică ca parte componentă a relațiilor publice internaționale în contextul globalizării, exemplificând și câteva instrumente pe care sporadic România le folosește pentru a-și promova imaginea [67].

Pentru a explica modalitățile de organizare a diplomației publice în contextul globalizării, cercetătorul român C. Hlihor o corelează cu comunicarea internațională, prin intermediul căreia poate fi explicată complexitatea activităților de diplomație publică. În conformitate cu concepția acestui autor, diplomația publică în contextul globalizării se desfășoară la trei nivele:

1. al comunicării interumane, în care se transmit informații de ordin cultural și civilizațional. Această comunicare a fost revoluționată de Internet, telefonie mobilă și radio.

2. al doilea nivel are două paliere: de la stat/guvern la stat/guvern și de la stat/guvern către opinia publică a altei țări. Prin acest nivel se transmit intențiile de politică externă și se încearcă a face transparent tipul de comportament ce-l adoptă pe scena internațională. Este nivelul în care funcționează încă foarte bine diplomația clasică și propaganda.

3. Al treilea nivel este cel ce se realizează prin intermediul mijloacelor tehnice de diseminare a informațiilor atât prin emisiunile radio și tv, cât și prin Internet [56, p. 72].

Continuând discursul academic stabilit de școlile occidentale și în România diplomația publică a fost analizată diferențiind-o de propagandă. Doctorul în științe militare și ofițer de relații publice în cadrul Statului major Român C. Hentea [55], și diplomatul român E. Predatu [104] subliniază distincția dintre diplomația publică și propagandă. Acești cercetători menționează că propaganda manipulează faptele și difuzează afirmații false, iar diplomația publică trebuie să exprime adevărul pentru a-și atinge scopurile.

În ultimii ani în România, cercetarea diplomației publice a cunoscut o dezvoltare semnificativă datorită deschiderii Centrului de Diplomație Publică în 2013. În același an, acest Centru a organizat primul Forum European al Diplomației Publice, în cadrul căruia a fost lansată monografia "Noua Practică Diplomatică- Diplomația Publică", scrisă de D. Dima, actualmente coordonator al Centrului de Diplomație Publică.

În Republica Moldova, subiectul diplomației publice este tratat superficial și rareori se pătrunde în esența fenomenului prin determinarea încărcăturii politice și a semnificației pentru realizarea parcursului european al țării. Constatăm că până la moment n-a fost elaborată nici o teză de doctorat consacrată în totalitate și în exclusivitate diplomației publice. De asemenea, n-a fost perfectat nici un studiu monografic solid consacrat acestei probleme. Cu toate acestea, diferite aspecte ce țin de diplomația publică și-au găsit elucidarea în mai multe studii monografice.

Pentru cercetarea noastră prezintă un anumit interes lucrarea savantului american Charles King, "Moldovenii, România, Rusia și politica culturală" [62]. Tema centrală a lucrării este politica culturală și căutarea identității la hotarele europene, precum și capacitatea elitelor politice de a exprima cultura politică a maselor. În aceeași ordine de idei menționăm o altă lucrare scrisă de francezul Nouisille J. – "Moldova - istoria tragică a unei regiuni europene [78]", în care autorul explică problemele actuale care își au originea în trecutul regiunii, încercând să perspectiveze și unele evoluții.

De asemenea, menționăm studiul monografic al cercetătorilor S. Cebotari, V. Saca și I. Coropcean [20]. Autorii cercetează fenomenul politicii externe a Republicii Moldova, plasându-l între factorii de integrare și interesul național. Este elaborat un tablou integrat al principalelor aspecte și direcții ale politicii externe a Republicii Moldova. Se concretizează că, în condițiile proceselor integraționiste ce se desfășoară actualmente în arealul european și în spațiul post-sovietic, Republica Moldova va fi în stare să-și promoveze interesele sale naționale și politica sa externă, doar dacă va elabora o Concepție clară a politicii externe și va utiliza toate mecanismele de asigurare a interesului național, inclusiv diplomația publică.

Un interes deosebit pentru cercetarea noastră prezintă lucrarea istoricului Gh. Cojocaru [29], în care analizează istoria diplomației și politicii externe a Republicii Moldova după proclamarea independenței, elucidează activitățile diplomatice desfășurate pe arena internațională, considerând necesar utilizarea diplomației publice în scopul promovării imaginii tânărului stat moldovenesc.

În contextul analizei politicii externe a Republicii Moldova, o sursă importantă pentru cercetarea noastră o reprezintă două colecții de studii elaborate în cadrul proiectului "Marile

teme ale politicii externe a Republicii Moldova”, realizat de Asociația pentru politică externă cu sprijinul Fundației ”Friedrich Ebert” [47]. Aceste culegeri nu doar restabilesc cronologia evenimentelor, dar, mai ales, scot în evidență succesele și deficiențele diplomației Republicii Moldova, reflectează asupra cauzelor eșecurilor politicii externe, analizează provocările pe care noua etapă le va pune în fața diplomației moldovenești și trasează posibile evoluții și opțiuni pe care Republica Moldova ar urma să le ia în considerare în viitorul apropiat. Autorii culegerilor atenționează că ”politica externă nu mai este doar apanajul exclusiv al partidelor politice, dar și al societății civile, care exercită o influență tot mai mare asupra diplomației moldovenești, participând la promovarea și monitorizarea ei” [97, p. 7].

Remarcăm de asemenea lucrarea profesorului universitar V. Beniuc, ”Diplomația. Istorie, terminologie, personalități” [9], care include nu doar terminologie diplomatică, dar și concepte care au tangență cu alte domenii de activitate, cum ar fi: dreptul internațional, teoria relațiilor internaționale, relații economice internaționale, științe economice.

O lucrare fundamentală pentru cercetarea noastră o reprezintă cea scrisă de primul Ministru de Externe al Republicii Moldova, N. Țâu – ”Diplomație în culise. Suveranitate, independență, război și pace” [133], în care sunt analizate aspecte importante ale procesului de formare și dezvoltare a diplomației naționale în perioada afirmării internaționale a Republicii Moldova.

În lucrarea ”Relații internaționale, politică externă și diplomație” [15], A. Burian analizează politica externă ca mijloc de realizare atât a intereselor interne cât și cele externe ale statului. Scopul diplomației rezidă în realizarea politicii externe prin intermediul metodelor și mijloacelor specifice acestei activități și în conformitate cu principiile dreptului internațional.

Problemele metodologice, teoretice și empirice ale serviciului diplomatic ca obiect de studiu al relațiilor internaționale sunt analizate detaliat în suportul de curs elaborat la Universitatea de Stat din Moldova [118]. Materialele științifico-metodologice sunt deosebit de importante pentru studenți, masteranzi, doctoranzi, specialiști în domeniu, precum și pentru publicul larg interesat de tematica respectivă. De asemenea menționăm și culegerea ”Studii Internaționale: viziuni din Moldova”, editată de un colectiv de autori de la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative în perioada anilor 2006-2009, care include peste 50 de articole științifice ce abordează aspecte actuale privind serviciul diplomatic contemporan scrise de O. Tărășă, Gh. Căldare, N. Osmochescu, etc. Conexiunea activității diplomatice oficiale și a celei neoficiale în opinia cercetătorilor autohtoni E. Ciobu, D. Ilașciuc, V. Teosa a condus la apariția unor forme noi de diplomație în contextul globalizării.

Unele aspecte ale diplomației publice și-au găsit reflectare în teze de doctor habilitat în științe și doctor în științe. În acest context evidențiem teza de doctor habilitat în politologie a profesorului V. Juc [60], în care sunt analizate relațiile internaționale postrăzboi rece, aspectele teoretico-metodologice și replierele geostrategice, fiind cercetate și opiniile unor autori privind diplomația publică.

Procesul de formare a Republicii Moldova ca subiect de drept internațional, principiile și scopurile politicii externe în anii de independență sunt analizate în teza de doctor în științe politice a autorului V. Borș [12]. Prezintă interes și teza de doctor în științe politice a autorului A. Cozma – ”Diplomația Republicii Moldova în perioada anilor 1944-2001” [35] în care este analizată evoluția activităților diplomatice atât în RSSM, cât și în Republica Moldova.

Unele aspecte relevante ale temei și-au găsit reflectare în teza de doctor în științe politice a cercetătorului V. Rotaru [112], precum și într-un șir de articole cu caracter politologic publicate în diverse culegeri și reviste științifice, printre care vom menționa studiile autorilor T. Spinei, V. Beniuc, D. Cujbă, L. Laur, R. Gorincioi etc. În lucrarea ”Politică externă: aspecte teoretice și practice” [19], Gh. Căldare și R. Gorincioi proiectează trăsăturile principale ale politicii externe în general și cele ale politicii externe ale Republicii Moldova, în particular. R. Gorincioi în ”Impactul politicii interne asupra politicii externe în Republica Moldova” [50], analizează cele mai viabile perspective de integrare europeană, accentul fiind pus pe diversitatea de opinii, valorile împărtășite de societate, diferențele de mentalitate între generații, care constituie factorii interni ce influențează politica externă a Republicii Moldova.

O primă încercare de cercetare a diplomației publice în Republica Moldova, aparține autorilor I. Guceac și S. Porcescu. În articolul intitulat ”Diplomația publică - componentă indispensabilă a discursului extern în condițiile globalizării”, autorii definesc conceptul de diplomație publică, argumentând ”necesitatea inițierii unui șir de acțiuni ce țin de diplomație publică menite să formeze/amelioreze percepția internațională vizavi de Republica Moldova” [52]. Autorii propun coaptarea în acest proces nu doar a instituțiilor guvernamentale, ci mai ales a societății civile.

Promovarea imaginii Republicii Moldova în lume este cel mai analizat component al diplomației publice a Republicii Moldova. Fie că ne referim la realizarea acestui obiectiv prin intermediul mass-mediei sau prin intermediul diasporei. În acest context menționăm, teza de doctor a cercetătorului A. Gonța – ”Factorul mediativ în profilarea imaginii de țară a Republicii Moldova”, în care autoarea concluzionează că ”în cazul Republicii Moldova potențialul resurselor mediatice în crearea imaginii urmează să fie valorificat împreună cu un spectru mai larg de instrumente, deoarece nu dispune de politici coerente de comunicare de imagine prin

intermediul mass-media locală și europeană” [49]. De asemenea menționăm studiul lui S. Bușcaneanu – ”Imaginea statului Republica Moldova ca factor al integrării în Uniunea Europeană”[16], în care este analizată percepția Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Problematica imaginii Republicii Moldova se regăsește și în lucrările cercetătorilor Universității de Stat din Moldova, A. Ejov și C. Ejova. În articolul ”Problems of theory and practice of contemporary state image building” [192], autorii realizează o analiză comprehensivă asupra fundamentelor teoretice și metodologice de cercetare a problemei de creare a imaginii statului, în contextul transformărilor contemporane: dezvoltarea societății informaționale, tranziția democratică și bineînțeles în contextul globalizării. O atenție deosebită este acordată creării brandului de țară, autorii concluzionând că în Republica Moldova nu a fost încă elaborat un concept al creării unei imagini de țară pe arena internațională, rolul de promotor fiind jucat de Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene.

Republica Moldova în cadrul diplomației publice a altor state, este o direcție nouă de cercetare în Republica Moldova. La sfârșitul anului trecut, în cadrul Revistei de Filosofie, Sociologie și Științe Politice a Academiei de Științe a Republicii Moldova, doctorul habilitat în științe politice A. Rosca a publicat ”Republic of Moldova in U.S. foreign policy: Public Diplomacy” [225]. În acest articol se examinează corelația dintre diplomația publică și propaganda, fiind analizată succint istoria dezvoltării diplomației publice americane și pentru prima dată într-un articol publicat în Republica Moldova, relațiile dintre Republica Moldova și SUA sunt analizate detaliat prin prisma diplomației publice.

Astfel, examinând gradul de cercetare a problemei propuse spre investigație în cadrul prezentei teze, am constatat că au fost obținute realizări modeste în domeniu în Republica Moldova. Adică se resimte lipsa unui studiu aprofundat, de sinteză privind diplomația publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene, iar asupra unor probleme de studiu atestăm opinii diametral opuse, fapt ce complică perceperea adecvată a unor aspecte ale problemei.

1.2. Fundamentarea conceptual-teoretică a diplomației publice

Deși conceptul de *diplomație publică* este folosit de aproape o jumătate de secol, atât practicienii cât și teoreticienii continuă să se contrazică în ceea ce privește definirea exactă a acestuia. Până în prezent noțiunea de *diplomație publică* constituie obiectul unor dezbateri teoretice și normative, fiind supusă atât analizei științifice, cât și celei diplomatice.

Etimologic, prima utilizare a termenului de *diplomație publică* datează din 1856. În acel an, a fost utilizat în revista ”Times” de către președintele american F. Peers, ca sinonim pentru adresarea către populație și se referă la respectul de care se bucură un om politic atât în țară cât și peste hotare.

În SUA termenul diplomația publică a fost folosit pentru prima dată în 1871 într-un articol din "New York Times" ca sinonim al diplomației deschise – enunțată de președintele american Woodrow Wilson după încheierea primului război mondial.

Majoritatea cercetătorilor din domeniul științelor politice îl consideră pe Edmund Guillion autorul sintagmei „diplomație publică” contemporană [93, p.434]. Diplomat de carieră, Edmund Guillion a folosit conceptul în 1965, în legătură cu înființarea Centrului *Edward R. Murrow* în cadrul Universității Tuft din SUA, Facultatea de Drept și Diplomație. În materialul informativ al Centrului acest termen era definit drept „influența atitudinii publice în formarea și executarea politicilor externe. Aceasta cuprinde dimensiuni ale relațiilor internaționale, dincolo de diplomația tradițională... [Inclusiv] formarea de către guverne a opiniei publice din alte țări; interacțiunea dintre grupuri de interese private din diferite țări; informarea populației privind afacerile internaționale și influența acestora asupra politicii interne; comunicarea între cei a căror funcție este comunicarea, precum diplomații și jurnaliștii străini; (și) procesul comunicării interculturale” [187].

În scurt timp, termenul a devenit util guvernului american, oferind fundamentul teoretic necesar activității externe a Agenției Americane de Informații (USIA) [52, p. 6], care a formulat una dintre cele mai reușite definiții ale diplomației publice. Prin declarația sa de principiu, „USIA își propune să înțeleagă, să informeze și să influențeze publicul din străinătate în promovarea interesului național, precum și să aprofundeze dialogul dintre americani, instituțiile americane și omologii din străinătate. Pentru a îndeplini acest obiectiv, USIA întreprinde următoarele: explică și pledează pentru politicile SUA, în termeni credibili și adaptați la culturile străine; difuzează informații despre SUA, poporul său, valorile și instituțiile sale; creează relații durabile de înțelegere reciprocă între state prin schimburi de persoane și idei; îi consiliază pe factorii de decizie americani în privința atitudinilor altor țări și implicațiile acestora asupra politicilor SUA” [67, p. 60].

Încheierea războiului rece a condus la reducerea atenției publicului asupra diplomației publice ca un instrument de politică externă. Diplomația publică a fost considerată un element caracteristic pentru perioada războiului rece, iar odată cu dispariția dușmanului ideologic – URSS, activitățile de diplomație publică au devenit neatractive pentru SUA. Situația s-a schimbat după atacurile teroriste din 11 septembrie, când SUA au resimțit necesitatea de a revitaliza activitățile de diplomație publică.

De rând cu Statele Unite ale Americii, alte state, ca Marea Britanie, Germania, Franța, Federația Rusă, China au dat startul programelor de diplomație publică. Urmând exemplul american, aceste țări, au creat propriile modele de diplomație publică adaptate la specificul

statelor lor, conștientizându-se importanța acestui instrument de politică externă în contextul globalizării.

Pentru o mai bună înțelegere a diplomației publice este necesar să o comparăm cu diplomația tradițională, explicând primul element din expresia *diplomație publică* [166]. Deși termenul de „diplomație” este folosit în limba engleză încă din anul 1645 și există o multitudine de definiții ale acestuia, până în prezent termenul continuă să fie în centrul unor dezbateri, care își propun să stabilească ce este de fapt diplomația: știință sau artă? [92, p. 275] Majoritatea cercetătorilor optează pentru ambele caracteristici, atașându-l și pe cel de activitate, explicând astfel complexitatea noțiunii de diplomație:

ca *știință*, diplomația emite idei, concepții, principii și norme privind conducerea relațiilor internaționale;

ca *artă* ea ne oferă modalitățile, deprinderile și abilitățile de a îndeplini în cele mai bune condiții orientările de politică externă;

ca *activitate*, diplomația acționează concret prin mijloacele care îi sunt specifice, îndeosebi negocierile, pentru punerea în aplicare a politicii statului [127, p. 53].

Dicționarul Enciclopedic definește astfel termenul *diplomație*: “1. „activitate desfășurată de un stat prin reprezentanții săi diplomatici, în scopul realizării politicii externe preconizate; comportare șireată, abilă, subtilă; 2. carieră, profesiune de diplomat; 3. totalitatea reprezentanților diplomatici constituiți în corp. – din francezul “*diplomatie*” [42, p. 104].

În valoroasa sa lucrare “Diplomacy”, Harold Nicholson observa că „diplomația este o profesiune veche”, iar diplomații de valoare „au fost dintotdeauna oameni instruiți, cunoscători ai domeniului și ai domeniilor conexe” [212, p. 6]. Diplomația are patru funcții de bază: funcția de reprezentare care este esențială pentru activitatea diplomaților, funcția de protejare, funcția de informare ce permite guvernelor să-și facă o imagine mai clară asupra situației în care se află statele în care au ambasadori și funcția de negociere; ce joacă un rol important pentru armonizarea punctelor de vedere ale diferitelor state și guverne. Diplomația este principalul, dar nu singurul instrument al politicii externe.

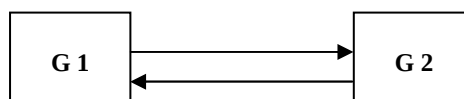

Fig. 1.1. Schema diplomației tradiționale: în care G - Guvern

În contrast cu politica externă, care în general este exprimată public, în mare parte *diplomația* este dirijată în secret, deși aproape întotdeauna rezultatele sunt făcute publice în relațiile internaționale contemporane. Schematic diplomația tradițională am putea să o ilustrăm astfel.

Revenind la sintagma *diplomație publică*, explicăm elementul *public* astfel: diplomația tradițională se caracterizează prin confidențialitate, iar diplomația publică este un proces deschis și accesibil tuturor, atât pentru statele mari, cât și pentru statele mici. În cadrul diplomației publice accentul e pus pe audiență, statul X vrea ca populația unui stat Y să cunoască și să înțeleagă statul X [238].

Diplomația publică îndeplinește funcția principală a diplomației tradiționale - apără interesele statului prin mijloace pașnice, cel mai adesea prin comunicare, dar nu se adresează reprezentanților oficiali ai unei puteri suverane (G 1), ci populației (S 1) (vezi Fig.1.2.) cu scopul obținerii înțelegerii și susținerii lor politice. Însă, spre deosebire de obiectivele sale tradiționale, diplomația publică are ca obiectiv crucial ameliorarea sau rectificarea imaginii naționale [272, p. 26]. Imaginea țării este considerată coloana vertebrală a diplomației publice.

Spre deosebire de diplomația tradițională diplomația publică este direcționată nu doar spre guverne, cât mai ales spre indivizi și organizații non-guvernamentale care alcătuiesc societatea civilă (vezi Fig. 1.2.). Astfel activitățile de diplomație publică reprezintă nu doar pozițiile guvernelor, ci și ale cetățenilor, angajând, diverse și numeroase elemente non-guvernamentale ale unei societăți.

Schema păstrează elemente din schema diplomației tradiționale: (G 1) și (G 2), fiindu-i atașate două elemente noi: opinia internațională (O I) și societățile civile ale statelor implicate în activități de diplomație publică (S 1 și S 2). Societățile civile exercită un rol central în succesul diplomației publice.

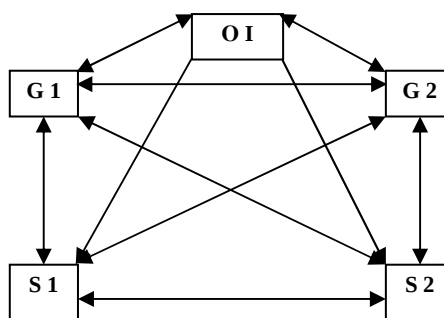

Fig. 1.2. Schema diplomației publice [79, p. 122]

Societatea civilă este o formă de societate evoluată care presupune existența unui spațiu social în care oamenii se află în competiție deschisă unii cu ceilalți în cursa atingerii și acumulării valorilor de care sunt interesați. De asemenea, societatea civilă are putere de a influența deciziile politice, economice sau de interes public, și are rolul de a monitoriza activitatea instituțiilor statului și a lua atitudine față de acele politici care sunt în contradicție cu interesele cetățenilor sau în caz de abuzuri de putere [7, p. 189].

Pentru un stat este important să atingă un anumit nivel de consens național în probleme de ordin internațional. Este primordial ca cetățenii să înțeleagă activitățile statului propriu și ale comunității internaționale și să fie angajați în realizarea lor prin intermediul programelor și a activităților puse în aplicare de către stat. În lipsa susținerii cetățenilor proprii, activitățile de diplomatie publică vor fi sortite eșecului [94, p. 182].

Statele obțin succese în cadrul activităților de diplomatie publică atunci când acestea sunt realizate prin intermediul rețelelor și structurilor non-statale: ONG, rețelele ramificate transnaționale cu partenerii și experți internaționali. Diaspora de asemenea este un actor important, deoarece membrii acesteia au competențe lingvistice unice, înțeleg cultura și contextul politic. Partidele politice extraparlamentare, pot participa la schimbul de informații cu privire la opiniile politice și pot consolida încrederea dintre parteneri. Întreprinderile private pot servi și ele ca instrument important pentru difuzarea de informații despre țară, contribuind astfel la construirea încrederii.

În pofida existenței unui important element non-guvernamental, diplomația publică are totuși un scop oficial determinat de un guvern [216], dar guvernele care încearcă să recurgă la diplomația publică se confruntă cu probleme noi, care nu au fost prezente în perioada războiului rece. În prezent, informația reprezintă o putere considerabilă și o parte mult mai mare din populația lumii are acces la această putere [80, p. 123]. Guvernul unui stat (G 1) va încerca să influențeze publicul din societatea altui stat (S 2), dar și diferite organizații transnaționale (O I) vor încerca să influențeze atât G 1, cât și G 2 (vezi Fig. 1.2.).

Influențarea populației prin activități de diplomatie publică se poate realiza prin *difuzarea unui mesaj*, a *ideilor* sau a *informațiilor* în scopul convingerii auditoriului vizat. Această definiție, din perspectivă etimologică, stabilește o conexiune logică între diplomația publică și propagandă, iar pentru a diferenția diplomația publică de propagandă vom realiza o analiză succintă a propagandei.

Termenul de "propagandă" pentru prima dată apare într-un act papal din 1622. În acel an, Papa Grigore al XV-lea a inițiat o serie de acțiuni menite să restabilească credința cu ajutorul armelor și să-i determine pe credincioși să accepte „voluntar” doctrinele bisericii. Aceste acțiuni

au rămas cunoscute drept „propagandă papală”. În accepțiune contemporană, termenul începe să fie folosit pe scară largă abia în secolul al XX-lea, pentru a descrie o serie de tactici de comunicare folosite în Primul Război Mondial și, mai apoi, de regimurile totalitare, care i-au urmat.

Propaganda reprezintă utilizarea de către un grup de oameni a capacităților comunicaționale de orice fel în scopul modificării atitudinii sau comportamentului altui grup de oameni [217, p. 5]. Această definiție recunoaște existența celor două elemente obligatoriu prezente în cadrul propagandei: *informația* și *scopul informației* - pentru a modifica atitudini și comportamente. Ambele elemente sunt caracteristice și diplomației publice, dar există mai multe condiții pe care diplomația publică trebuie să le îndeplinească pentru a fi clar diferențiată de propagandă.

Aceste cerințe sunt: o bună înțelegere a publicului - țintă, menținerea unui flux bidirecțional al mesajelor, depășirea formelor intelectuale ale comunicării și demonstrarea relevanței [104, p. 163]. Un pas important în planificarea activităților de diplomație publică este înțelegerea publicului - țintă, ceea ce presupune o activitate de cercetare a acestuia și stabilirea de ce ești perceput așa cum ești și ce poți face pentru a schimba percepția. Ulterior urmează aplicarea diferitor instrumente pentru a legitima convingerile noastre de bază în domenii ca: drepturile omului și drepturile femeilor, sănătate, siguranță sau protecția mediului în societăți diferite. Scopul trebuie să fie nu ceea ce spui, ci răspunsul pe care îl dorești [104, p. 164].

La începutul secolului XXI este necesară realizarea și menținerea unui flux bidirecțional de informații. Acest lucru a devenit evident mai ales după 11 septembrie 2001, când s-a constatat aversiunea față de ceea ce a fost perceput ca un flux de cultură unidirecțional, dinspre statele occidentale spre restul lumii, fiind necesar și un flux informațional invers, dinspre restul lumii spre statele occidentale. Acest flux informațional trebuie să depășească formele intelectuale de comunicare. Plecând de la studii recente, care arată că 93% din comunicare este non-verbală, factori precum experiența, emoțiile și imaginile influențează în mai mare măsură răspunsul oamenilor la mesajele noastre [209]. Și nu în ultimul rând, demonstrarea relevanței are în vedere finalitatea obiectivului diplomației publice.

Diplomația publică nu este un concept exclusiv politic, ci se află la intersecția mai multor domenii cum ar fi comunicații, marketing internațional și relații internaționale. Absența asentimentului în definirea diplomației publice se explică și prin faptul că abia în ultimii ani noțiunea a început să fie (re)analizată. „Redescoperirea temenului” este strâns legată de lucrarea cercetătorului american Joseph Nye, „Bound to Lead”, publicată în 1990, în care autorul

utilizează noțiunea de soft power (putere blândă) [215] (vezi *Anexa 1*).

În timp ce puterea dură reprezintă presiunile, incitățile sau amenințările militare sau economice aplicate de către un stat pentru a obține ceea ce își dorește, puterea blândă are același scop, dar mijloacele de realizare sunt diferite și se bazează pe puterea de atracție [137, p. 12] .

O țară posedă trei surse a „puterii blânde”: cultura sa (1), valorile sale politice (2), stilul și esența politicii sale externe (3) [80, p. 103]. Puterea blândă are limitele sale, fiindcă un guvern nu controlează în totalitate sursele puterii sale, cum este mai ales cazul culturii. Din această cauză nu trebuie să considerăm că în contextul globalizării, instrumentele puterii dure au încetat să mai joace rolul lor tradițional în politica mondială. Ele sunt combinate cu instrumente a puterii blânde, motiv pentru care în ultimul timp o întrebuintare mai mare o are termenul de „smart power”/ puterea inteligentă, care reprezintă o combinație a celor două [80, p. 229].

Considerată adeseori un instrument al diplomației publice (din perspectiva surselor puterii blânde), *diplomația culturală* este acel domeniu al diplomației care are drept obiectiv stabilirea, dezvoltarea și susținerea relațiilor cu celelalte state prin cultură, artă, educație și știință.

Fiind un proces de proiectare în exterior a sistemului de valori culturale ale unui stat și de promovare a acestora la nivelul relațiilor bi- și multilaterale, diplomația culturală își propune să susțină relații cu celelalte state prin cultură, educație și știință; să deschidă căi alternative de comunicare către publicul țării de reședință; să cultive și să inițieze (dacă este cazul) relații culturale pe termen lung între state; să exercite influență în sprijinirea priorităților de politică externă; să folosească instrumentele de diplomație culturală pentru promovarea intereselor economice.

Veritabil instrument al politicilor statale, cultura atenuează adeseori tensiunile care se manifestă în raporturile interstatale, iar disciplina relațiilor internaționale a evidențiat importanța culturii pentru înțelegerea și explicarea fenomenelor politice și a strategiilor internaționale [253, p. 12].

Samuel Huntington, în ”Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale”, a acordat un nou statut paradigmei [153, p. 58], deoarece diplomația culturală este o nouă grilă de analiză a conflictelor contemporane și a specificului acestora, a evenimentelor care marchează istoria relațiilor internaționale după războiul rece, de exemplu, conflictele etnico-religioase în diverse regiuni ale lumii pot fi analizate prin prisma acestei teorii

Pe parcursul istoriei, cultura a evoluat în cadrul afacerilor externe, devenind treptat un punct de referință. Instrumentalizarea culturii în cadrul politicii externe a înlocuit reglementarea clasică a relațiilor internaționale doar prin mijloace militare. În pofida locului privilegiat ocupat

de diplomația culturală în cadrul studiilor relațiilor internaționale, finalitățile acesteia sunt încă imprecise. Unii autori consideră că factorul cultural va fi principala cauză a conflictelor dintre state în viitor. Ceea ce înseamnă că diplomația culturală trebuie să promoveze toleranță, cultura păcii și dialogul între civilizații.

Promovarea culturii păcii s-a transformat într-un obiectiv fundamental atât al diplomației culturale cât și a diplomației publice, deoarece aceasta reprezintă valorile, atitudinile și formele de comportament ce reflectă respectul pentru viață, pentru ființele umane și drepturile omului. De asemenea, un aspect important al culturii păcii este respingerea violenței sub toate formele ei și aderarea la principiile libertății, dreptății, solidarității, toleranței și înțelegerii între popoare.

Menționăm că în timp ce diplomația publică se orientează spre diseminarea informației pe termen scurt și spre promovarea politicilor, cea culturală vizează stabilirea relațiilor de lungă durată [52, p. 7].

Explicarea conceptului de diplomație publică ar fi incompletă fără perceperea acestuia din perspectiva specialiștilor din marketing teritorial care au ca obiect principal de studiu conceptul de comercializare a statului (*nation-branding*). Termenul *branding* desemnează activitatea de organizare, comercializare și comunicare a numelui și identității unei mărci cu scopul ameliorării reputației acesteia. *Nation branding* semnifică același lucru, dar la nivel de țară.

Sintagma *nation branding* a fost utilizată mult timp de specialiștii în marketing teritorial, dar datorită criticilor la care a fost supusă, autorul acesteia Simion Anholt a înlocuit-o în 2007 cu *identitate competitivă*. Anholt a operat această modificare deoarece, pentru el *nation branding* nu semnifică doar sensul comercial ci și cel de identitate națională a unui stat. În viziunea sa, scopurile *nation branding* sunt multiple și nu pot fi reduse doar la dimensiunea lor comercială.

În conformitate cu concepția lui Anholt, toate guvernele trebuie să țină seama de popor, instituții și întreprinderi, pentru a dezvolta o strategie de ameliorare și fortificare a imaginii țării. Pentru a reuși, statele trebuie să construiască și să mențină o reputație pozitivă despre societatea, economia și politica sa [173, p. 32]. Realizarea scopurilor de *nation branding* a lui Anholt cere mai multe eforturi coordonate decât diplomația publică. Pentru *nation branding* este necesară mobilizarea tuturor forțelor națiunii care pot contribui la promovarea imaginii țării în străinătate [240, p. 52], obiectiv realizabil dacă următoarele organisme lucrează împreună: [173, p. 32] Ministerul Afacerilor Externe, reprezentanțele politicii culturale externe, birourile de turism în străinătate, biroul de exporturi și birourile de investiții.

Punctul comun între nation branding și diplomație publică este necesitatea consolidării identității naționale într-un mediu internațional mondializat. Strategiile de diplomație publică sunt legate de aparatul de stat, iar cele de nation branding sunt asigurate de agenții de marketing.

Există câteva modalități de analiză a raportului dintre diplomația publică și nation branding: diplomația publică este parte integrantă a concepției de nation branding; concepția de nation branding este parte componentă a diplomației publice (este considerată un instrument al diplomației publice sau dimensiunea sa economică) [232]. Deși aceste două concepții sunt diferite, ele se suprapun parțial, datorită existenței punctelor comune: cultura, identitatea, imaginea și valorile. Menționăm că, conceptele de nation branding și diplomație publică au două interese comune și același câmp de acțiune - ambele își propun crearea unei imagini pozitive a statului și promovarea țării în străinătate.

Este dificil de evaluat diplomația publică din diferite țări, pe când imaginea de marcă permite de a clasifica statele în dependență de atractivitatea lor. Simon Anholt a creat Nation Brands Index (NBI) - un clasament și o analiză a imaginii de marcă a țării, care evaluează statele în șase domenii: turismul, exporturi, diplomație publică, investiții și imigranți, cultură și patrimoniu, persoane [77, p. 64]. Considerând diplomația publică un element al hexagonului de branding, S. Anholt încearcă să inițieze o nouă discuție în sfera diplomației și a științelor politice, dar și a marketingului.

În conformitate cu concepția sa, domeniul de cercetare a nation branding trebuie să conțină teorii ale diplomației și ale științelor politice, deoarece cea mai mare parte dintre publicațiile din domeniul nation branding nu reușesc să facă față standardelor analitice de discuții și calității științifice a științelor politice. Deși există încă suficiente dispute în analiza celor două concepte, avantajul principal a nation branding este că acesta dă un plan pentru organizarea mai rapidă a lucrului. Inconvenientul principal este că nu există o dovadă clară că nation branding funcționează în termeni diplomatici.

Diplomația publică pe parcursul ultimilor ani nu s-a schimbat considerabil, s-a modificat contextul internațional prin creșterea importanței opiniei publice, exportarea democrației, ascensiunea mediilor internaționale, augmentarea rolului diasporei, o definire mai vastă a securității, avansul în lume a comunicațiilor care impun necesitatea unei transparențe (acest fenomen este de asemenea legat de implicarea societății civile în sfera politică internațională), globalizarea culturii (ce a atras după sine dorința de a proteja diversitatea culturală) și alterarea conceptului „putere de stat”. Toate aceste schimbări au transformat diplomația publică într-un instrument important de realizare a intereselor naționale a statelor.

La mijlocul primului deceniu al secolului XXI, în lexicul cercetătorilor a apărut noțiunea

noua diplomatie publică. Acesta a rezumat toate modificările evolutive care au intervenit în cadrul diplomatiei publice, dar și pentru a confirma diferențele dintre sistemele de comunicare externă din timpul războiului rece și cele din mileniul trei [202]. Această nouă formă a diplomatiei contemporane include următoarele elemente: este promovată de actori statali și non-statali (de exemplu, de ONG-uri); se bazează pe puterea blândă, comunicarea bidirecțională, diplomația publică strategică, administrarea informațiilor, brandingul de țară și imaginea virtuală de pe Internet (*e-image*); implică aclimatizarea politicii externe și se ocupă atât de problemele pe termen scurt, cât și de cele pe termen lung [200. p. 731].

Deși la cele două concepte: diplomația publică și noua diplomatie publică - identitatea actorului care desfășoară activitatea de diplomatie publică, mediul tehnologic și media, sursa de abordare, structura și natura rolului sunt diferite, ambele au același obiectiv general - managementul mediului internațional (vezi *Anexa 2*).

Noua diplomatie publică conține o *dimensiune internă a politicii externe*. În secolul XXI este imposibil de a separa discursul extern al statului de politica internă. Orice acțiune politică internă este necesar să se planifice și să se realizeze ținând cont de posibila reacție a unui public extern și invers.

Unul dintre factorii care au condiționat apariția noțiunii de *noua diplomatie publică*, o reprezintă dezvoltarea noilor tehnologii de comunicare, în special a Internetului, care a extins capacitățile de comunicare a actorilor non-statali. Cu ajutorul mass-mediei, orice utilizator își poate face cunoscute ideile sale în fața a milioane de oameni. Conștientizarea rolului pe care mass-media îl joacă în relațiile internaționale și în diplomatie nu este o noutate a secolului XXI. Pentru realizarea obiectivelor de politică externă, majoritatea guvernelor lumii trebuie să convingă nu doar opinia publică internă, dar și opiniile publice din alte state [228, p. 70].

Diplomația publică tradițională este inefficientă pe Internet, pentru că statul este incapabil să controleze în totalitate răspândirea mesajelor [195, p.140]. Internetul este un instrument de acțiune asupra minților: de captare a atenției, selecționarea informației sau a subiectelor de interes public și de sugerare a opiniilor diferitor persoane. Din această perspectivă, Internetul apare ca un dispozitiv capabil să lege audiența de media și să ofere internauților un acces alternativ la spațiul public [279, p. 3].

Există o multitudine de termeni utilizați de către cercetători pentru a desemna modalități inovatoare de influență prin Internet: diplomația digitală, diplomația on-line (diplomația Internet), rețelele de diplomatie sociale (Twitter diplomatie) și diplomatie publică Web 2.0, cel mai utilizat termen este ultimul. Diplomația publică Web 2.0 reprezintă un mecanism de influență asupra publicului din străinătate prin următoarele metode: plasarea de programe radio

și de televiziune pe Internet, răspândirea literaturii în format digital, monitorizarea discuțiilor în spațiul de blog-uri, crearea de pagini personalizate ale membrilor guvernului în rețele sociale, precum și informarea prin intermediul telefoanelor mobile [107].

În concluzie putem menționa caracterul complex și multidisciplinar al conceptului de diplomație publică datorat proximității sale și elementelor comune cu diplomația tradițională, propagandă, diplomație culturală, nation branding și diplomația Web 2.0. Aceste caracteristici complică, dar și crează un mediu favorabil pentru cercetarea diplomației publice ca direcție științifică, dar și pentru recurgerea la activități de diplomație publică pentru realizarea intereselor naționale.

Suportul teoretic al diplomației publice este oferit de cercetările din domeniul puterii blânde începute în anii '90, în cadrul cărora cel mai important rol l-au jucat lucrările cercetătorului american Joseph Nye. Identificarea surselor puterii blânde ne permite să definim aspectele definitorii ale diplomației publice și să o diferențiem de alte concepte precum diplomația tradițională, propagandă, diplomație culturală, nation branding etc.

1.3. Aspecte teoretico-metodologice de investigație a diplomației publice

Analiza multiplelor opinii, concepții teoretico-științifice privind metodele de cercetare a problemelor științei politice contemporane, inclusiv a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene, confirmă faptul că metodologia "nu este un simplu slogan al științei contemporane"[36], ci constituie "baza fundamentală a fiecărei lucrări științifice"[71].

Or, "metodologia este o totalitate a principiilor, normelor, metodelor de cunoaștere și activitate practică", "o învățătură, o teorie despre căile de obținere a cunoștințelor adevărate și a efectului practic optim" [150, p. 244].

Metodologia științelor politice se concentrează asupra analizei bazei teoretice, principiilor filozofice și, totodată, asupra metodelor, cunoștințelor noi științifice. Metodologia științei este legată de astfel de științe ca semiotica, teoria deciziei și a jocurilor, teoria informației și teoria cunoașterii. Toate aceste științe se află într-o conexiune directă cu metodologia generală, fie ca discipline în baza cărora se desfășoară cercetările metodologice, fie ca părți componente a metodologiei științei în general.

Dacă logica științei, ca disciplină aplică la analiza cunoștințelor științifice noțiuni și aparatul tehnic al logicii formale, obiectul metodologic al științei include întregul proces de investigare, totalitatea ei generală, experimentează obiectul investigației științifice, determină sarcinile și scopul lucrării, metodele și procedeele indispensabile pentru dezvoltarea sarcinilor

stabilite; indică succesiunea activităților cercetătorului în procesul de soluționare a problemei științifice.

Preocupările contemporane ale științelor politice cuprind toate problemele teoretice și metodele de cercetare practică. Acestea dispun de forme și metode specifice de cercetare.

Metodologia științei politice se concentrează asupra analizei bazei teoretice, principiilor filozofice și, totodată, asupra metodelor și cunoștințelor științifice noi. Trebuie de făcut distincția dintre metodologie și metodă, ele fiind două părți componente ale metodologiei generale.

Metoda reprezintă un model, o formă, un instrument care se valorifică în procesul de cercetare, sistematizare a materialului și reflectare a proceselor politice. Există deosebire între principiile metodologice, filozofice, teoretice, baza investigațiilor științifice și modelele de cercetare, analiză și oglindire a evenimentelor politice.

La rândul ei metodologia de realizare este o bază a cercetării științifice, o bază teoretică pentru reflectarea științei politice. Metodologia este totalitatea principiilor filozofice, teoretice, a normelor și metodelor de orientare a procesului de cercetare, studiere și evaluare a obiectului respectiv.

Drept bază metodologică a prezentei lucrări au constituit lucrările lui R. Keohane, J. Nay și K. Waltz. Analiza istoriografică a diplomației publice realizată în subcapitolul doi, confirmă complementaritatea dintre teoretizările realiste și cele liberale. J. Nay menționa că interdependența complexă nu este o "lume antirealistă": realismul și interdependența complexă sunt tipuri ideale, iar lumea reală se află undeva între cele două [79, p. 191].

Tema fundamentală a teoriilor neolibérale este cooperarea internațională, înțeleasă ca un proces prin care politicile elaborate și urmate de către guverne încep să fie privite de partenerii acestora ca facilitând realizarea propriilor obiective, ca rezultat al coordonării la nivel de politici [68, p. 146].

Cooperarea nu trebuie înțeleasă ca un sinonim pentru armonia intereselor, ci ca o modalitate de depășire a unei stări conflictuale sau de potențial conflict. Adeseori vorbim de ajustarea intereselor, ceea ce nu duce la cooperare, este necear ca ajustările operate să fie percepute de parteneri ca servind propriilor interese.

Insuccesele din primii ani de reactivare a diplomației publice americane după 11 septembrie 2001 a determinat conducerea politică a Statelor Unite și comunitatea academică internațională să reflecteze asupra structurii și logicii comunicării externe. Aceasta constituie cea mai importantă paradigmă actuală de cercetare a diplomației publice.

Paradigma reprezintă un model de practică științifică și în același timp soluția unor concretă a unor probleme. Ca element indispensabil al științei cercetării, paradigma poate fi

înlocuită cu o alta, dar nu poate fi abandonată și nici repetată. Alegerea paradigmelor de cercetare nu s-a realizat doar prin logică, ci și prin cunoaștere științifică, deoarece cercetarea nu poate fi în afara științei.

Majoritatea cercetătorilor care au analizat comunicarea în societatea internațională consideră că din punct de vedere tehnic aceasta nu se deosebește esențial de schema comunicării clasice. Procesul comunicării internaționale este alcătuit din patru componente esențiale: un emițător, un canal, informație și receptor.

Caracteristic procesului de comunicare este deplasarea, transferul sau transmiterea informației de la un participant la altul. Participanți în cadrul comunicării internaționale sunt statele și organizații internaționale din diverse domenii.

Diplomația publică, ca modalitate de realizare a politicii externe și a securității naționale, nu poate fi examinată într-un vid teoretic și practic, susținem că aceasta trebuie abordată într-o perspectivă interdisciplinară și în conformitate cu transformările actuale din cadrul relațiilor internaționale, politologiei, geopoliticii, istoriei, științelor comunicării, marketingului internațional, dar și schimbărilor din cadrul politicilor naționale și internaționale.

Bruce Gregory, directorul Institutului de Diplomație Publică al Universității „George Washington”, a propus trei modalități de analiză a diplomației publice [181] care vor fi utilizate de către autor în această lucrare.

Prima modalitate consistă în a considera diplomația publică un instrument de stat care acționează în trei cicluri temporale. Primul dintre acestea este cel de mass - mediei și abundența continuă a informațiilor. Este cel mai scurt ca durată, în care guvernele trebuie să răspundă rapid la abundența de informații la fel ca și societatea civilă pentru a controla ritmul schimburilor comunicaționale.

Al doilea ciclu temporal, este cel al campaniilor de diplomație publică care poate dura luni sau ani, deoarece abordează subiecte sensibile. În cadrul acestuia diplomații trebuie să aleagă mesajul sau mesajele pe care urmează să le difuzeze, ca ulterior să decidă cum să le transmită și cum ele se adaptează la diferite regiuni ale lumii; ce simboluri trebuie utilizate pentru a convinge audiența și care sunt catalizatorii: ambasadorul, primul ministru sau agențiile guvernamentale? Sunt câteva întrebări pe care trebuie să și le pună guvernele înainte de a lansa o campanie de diplomație publică credibilă.

Cel de al treilea ciclu este cel în care diplomația publică joacă rolul unui angajament pe termen lung. În cadrul acestuia, prin intermediul programe de schimb dintre universități sau cu ajutorul artiștilor sunt construite legături între popoarele lumii și instituțiile lor [258, p. 63].

A doua modalitate de conceptualizare a diplomației publice în serviciul statului este de a o considera un instrument format din multiple componente realizate de către diferite departamente guvernamentale, care utilizează alte concepte pentru a desemna termenul de diplomație publică: diplomație culturală, nation branding, propagandă etc.

În sfârșit a treia modalitate de analiză a diplomației publice este de a recunoaște importanța sferei naționale în cadrul afacerilor externe. Adeseori, se consideră greșit că Ministerul Afacerilor Externe este o entitate separată de afacerile interne, or separarea între cele două domenii este una pur teoretică. Și sfera internă și cea externă se autoinfluențează reciproc, ele fiind interdependente [215, p. 55].

În etapa premergătoare investigației noastre au fost puse la punct aspectele teoretice și metodologice, precum și cele ce țin de organizarea și desfășurarea efectivă a cercetării.

Primul aspect a fost identificarea problemelor teoretice ce țin de fundamentarea cadrului teoretic pe care se sprijină și din care se alimentează investigația propriu-zisă. În această fază s-a delimitat teoretic obiectul de cercetare, s-au stabilit ipotezele de lucru și au fost operaționalizată conceptele prin stabilirea modului în care se realizează legătura dintre universul teoretic-conceptual și realitatea empirică.

În cadrul acestei lucrări ne propunem să analizăm diplomația publică a Republicii Moldova în contextul transformărilor politice și economice care au loc în țară și în plan regional.

În cadrul cercetării un rol aparte îl ocupă procesul de formulare a ipotezelor de lucru. O ipoteză de lucru fiind răspunsul prezumat la întrebarea ce orientează o cercetare. În formularea ipotezelor cercetătorul s-a condus de legitățile ce determină plauzibilitatea ipotezelor: coerența externă și corență internă (să nu conțină elemente contradictorii).

Ipotezele de lucru ale studiului nostru sunt:

1. Diplomația publică în complementaritate cu diplomația oficială contribuie la realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională a statelor.
2. Experiența internațională în domeniul diplomației publice confirmă necesitatea utilizării mai pe larg a diplomației publice în relațiile internaționale în scopul asigurării păcii la nivel mondial.
3. Datorită caracteristicilor sale multidimensionale și antrenarea cetățenilor și a societății civile, diplomația publică a Republicii Moldova, facilitează relațiile de cooperare și colaborare dintre țara noastră și alte state în contextul integrării europene.

Obiectul de studiu al cercetării o constituie triada relații internaționale - politică externă - diplomație.

În cadrul investigației a fost utilizat un complex de metode teoretice și practice, datorită cărora a fost posibilă cercetarea diplomației publice în perspectiva sa multidimensională și

interdisciplinară. Multidisciplinaritatea ne-a permis dezvoltarea legăturilor care nu sunt integrative, ci mai degrabă cumulative ce pot lucra împreună pentru a crea o imagine mai complexă a realității, deoarece obiectul de cercetare poate dezvălui mai bine caracteristicile sale atunci când este examinat din perspective diferite, folosind metodele și cunoștințele furnizate de mai multe discipline. Interdisciplinaritatea ca perspectivă de cercetare a presupus transcenderea compartimentelor disciplinare, astfel asigurându-se transferul de modele teoretice și metodologice din disciplinele conexe, oferind o cunoaștere mai nuanțată fenomenului studiat.

Aceste două perspective sunt complementare și au fost utilizate pentru o înțelegere mai bună a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Baza metodologică a prezentei lucrări o constituie lucrările reprezentanților școlii neolibérale și școlii neorealiste, care se fondează pe ideea interdependenței în relațiile internaționale.

Diplomația publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene poate fi cercetată, analizată și apreciată la justa valoare doar în baza unui complex de principii metodologice, teoretice și empirice.

Drept instrumente de studiu au fost utilizate și integrate diverse metode de cercetare atât generale, cât și specifice pentru științele sociale, dar în primul rând acelea ce vizează direct științele politice contemporane, ele valorificând anumite principii metodologice care, în ansamblul lor, constituie suportul metodologic multidimensional adecvat științei contemporane. Autorul a valorificat principiile de bază ale metodologiei științei politice contemporane:

Principiul științific- reprezintă un proces creativ - formativ în continuă dezvoltare, ne-a ajutat să studiem și să însușim știința politică, categoriile ei în baza noilor descoperiri ale științei contemporane și să stabilim cum s-au desfășurat realmente procesele politice, aducând argumente științifice în sprijinul afirmațiilor noastre.

Respingerea dictatului și monopolului ideologiei de partid asupra adevărului științific. Acest principiu este o orientare conceptuală în cercetarea diverselor probleme din domeniul științelor socio-umanistice.

Dialectica contrariilor – principiul metodologic general ne-a ajutat să studiem diplomația publică de la începutul apariției acestei forme a diplomației. Cunoașterea obiectivă este un proces tranzitoriu de la necunoscut la cunoașterea incompletă, iar de la ea – la cunoașterea temeinică. Principiul dialectic ne-a permis să ne apropiem de obiectul cercetării noastre ca de un element al șirului neîntrerupt de fenomene interdependente ale realității, dotându-ne cu cunoașterea categoriilor generale și a legilor cunoașterii, care se folosesc în orice cercetare științifică. Principiul dialecticii este unul fundamental, în baza căruia își află începuturile

metodele folosite pentru studierea științei politice.

Raționalismul, principiu metodologic de cercetare și studiere, curent în teoria cunoașterii ne-a permis să cunoaștem și să oglindim autentic și cert cele mai importante aspecte ale diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene.

Istorismul, principiu metodologic ce include bazele analizei istorice (studierea problemelor într-o consecutivitate logică), ne-a facilitat analiza și cercetarea evoluției în timp a diplomației publice și schimbările pe care aceasta le-a suferit în procesul apariției și evoluției sale istorice.

Principiul obiectivității ne-a ajutat să explicăm nepărtenitor, evenimentele, fenomenele politice, diplomatice și, totodată, să evidențiem cauzele care le-au generat. Aplicarea acestui principiu ne determină să explicăm și să oglindim evenimentele politice indiferent de opțiunile noastre.

În procesul elaborării lucrării autorul s-a condus, de asemenea, de principiul determinismului, de principiul abordării sistemice și de principiul abordării structural-funcționale.

În ceea ce privește metodele de cercetare, menționăm că pentru a realiza scopul investigației au fost utilizate mai multe metode. Una dintre metodele de bază a fost *sinteza*, utilizată pentru a evidenția cele mai importante concepții, strategii și instrumente de implimentare și realizare a diplomației publice. De asemenea, pentru generalizarea, trasarea concluziilor și elaborarea recomandărilor s-a apelat la *inducție* și *deducție*.

În timp ce inducția reprezintă calea prin care cunoașterea trece de la reflectarea individualului la cea a generalului, deducția este un proces cu mișcare inversă, care consistă în derivarea riguroasă a unei propoziții(concluzia) din alte propoziții date (premise).

De asemenea, a fost utilizată *analogia* fiind respectate cele două condiții care conferă un grad înalt de probabilitate concluziilor rezultate din analogie: un număr cât mai mare de cazuri de coincidență a însușirilor și lipsa cazurilor contradictorii care dezminț această coexistență.

Metoda comparativă a fost aplicată în compartimentul unu, pentru a compara paradigma statocentrică a diplomației publice existentă în perioada războiului rece și cea multicentrică, existentă astăzi și în compartimentul doi al tezei, pentru a evidenția asemănările și deosebirile care există între modelele analizate în capitolul doi. Utilizarea acestei metode ne-a permis furnizarea unui context mai larg de analiză, identificarea elementelor comune ale cazurilor studiate, testarea teoriei- dacă ea se aplică tuturor cazurilor pe care le studiem și realizarea de predicții.

Dintre metodele specifice care se folosesc în compoziție în cercetarea noastră calitativă am folosit studiile de caz. Au fost selectate aceste modele ale diplomației publice, deoarece ele sunt asemănătoare din anumite puncte de vedere, fie structurale fie funcționale.

Analiza de conținut presupune colectarea și organizarea informațiilor într-un format care le permite cercetătorilor să facă inferențe despre caracteristicile și înțelesul mesajelor și al artefactelor comunicării sociale [4, p. 21]. Obiectivul oricărei analize de conținut cantitative, întemeiată pe paradigma pozitivistă – este numărarea categoriilor-cheie și urmărește producerea unor concluzii generalizabile. Această metodă a fost utilizată în subcapitolul I, în analiza conceptului de diplomație publică prin conexiune cu diplomația tradițională, diplomația culturală, propagandă, nation branding, diplomația publică Web 2.0. De asemenea, analiza de conținut calitativă – întemeiată pe paradigma constructivistă – ne-a permis să analizăm textul scris în domeniul diplomației publice de către alți autori, rezultatele fiind incluse în subcapitolul consacrat istoriografiei.

Datorită interesului major pentru evaluarea mesajelor mediatice, analiza de conținut a devenit specifică științei comunicării. Această metodă a fost utilizată în lucrare pentru identificarea intențiilor și tendințelor de comunicare a unor grupuri (diaspora) sau instituții (Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, Biroul pentru relații cu diaspora, Biroul pentru reintegrare etc.), pentru a descrie răspunsurile atitudinale și comportamentale față de comunicare, pentru a dezvălui diferențele internaționale în conținutul comunicării și detectarea existenței propagandei mai ales în analiza Republicii Moldova ca obiect al diplomației publice a SUA, Federației Ruse, Chinei, Uniunea Europeană, Germania, Marea Britanie și Franța.

Metoda analizei de conținut a presupus folosirea procedurilor obiective și sistematice, dar și proceduri de interpretare, realizând astfel o descriere cantitativă și calitativă a diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene. Complexitatea temei ne-a permis folosirea analizei conceptuale și analizei relaționale în capitolul I al lucrării. Analiza conceptuală a fost utilizată pentru a stabili prezența și frecvența conceptelor în lucrările analizate, foarte utilă în elaborarea istoriografiei problemei supuse analizei.

Metoda analizei de conținut a documentelor ne-a fost utilă în cercetarea actelor și strategiilor de diplomație publică elaborate în SUA, China și Federația Rusă. Studiul documentelor se referă la examinarea detaliată a documentelor prin intermediul unei game variate de practici sociale și care îmbracă o varietate de forme, de la cuvântul scris la imaginea vizuală.

În analiza documentelor au fost respectate trei etape:

1. Găsirea documentelor- această etapă a fost facilitată de afișarea multor documente pe Internet;

2. Evaluarea documentelor. La această etapă fiind evaluată măsura în care aceste documente au fost utile pentru cercetarea noastră și dacă ne oferă sau nu informațiile necesare. În cadrul acestei etape am renunțat la documentele de care nu avem nevoie.

3. Selectarea documentelor.

O atenție specială a fost acordată analizei de conținut a documentelor elaborate în Republica Moldova și care constituie baza legislativ-normativă pentru diplomația publică a Republicii Moldova. Cele mai importante documente sunt: Concepția politicii externe a Republicii Moldova, Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova. Integrarea europeană: libertate, democrație, bunăstare, 2011-2014, Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018, Strategia de informare și comunicare pentru integrarea europeană, Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova de altă parte etc. Documentele au fost analizate în conformitate cu criteriile etice cu privire la autenticitatea, credibilitatea și reprezentativitatea acestora.

De asemenea a fost utilizată metoda *analizei site-urilor* în toate capitolele lucrării, pentru a menține actualitatea subiectelor. Utilizarea acestei metode a fost determinată și de lipsa informațiilor în variantă tipărită cu privire la unele evenimente.

Culegerea informațiilor în studiul de caz s-a făcut prin intermediul unor surse diverse – documente, *discuții*, *observația neparticipativă*, cercetătorul respectând principiile necesare aplicării acestei metode: multitudinea surselor și succesiunea logică.

Observația ca metodă a permis apropierea științifică directă de obiectul supus cercetării. Această metodă presupune înregistrări cât mai complete ale faptelor sociale în raport cu o anumită problemă de cercetare. Observația fiind procedeul științific care presupune examinarea metodică și intenționată a diplomației publice fără a interveni în desfășurarea sa.

Scopul cercetării este analiza conceptuală a diplomației publice a Republicii Moldova și determinarea ponderii și rolului ei în contextul integrării europene.

Pentru realizarea scopului cercetării, am formulat următoarele **obiective**: (1) cercetarea și analiza istoriografică a diplomației publice; (2) fundamentarea conceptual - teoretică a diplomației publice; (3) investigarea reperelor teoretico-metodologice a diplomației publice; (4) abordarea posibilităților de folosire de către Republica Moldova a experienței internaționale în acest domeniu; (5) evidențierea mecanismelor, practicilor și dificultăților de realizare a activităților de diplomație publică a Republicii Moldova; (6) analiza relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva; diplomației publice; (7) identificarea rolului

diplomației publice în soluționarea conflictului transnistrean; (8) examinarea tendințelor de modernizare a a diplomației publice moldovenești.

Cercetarea a fost direcționată spre conceptualizarea diplomației publice, analiza situației actuale și perspectivele de dezvoltare a diplomației publice a Republicii Moldova, cercetarea imaginii ca o componentă esențială a diplomației publice a Republicii Moldova, identificarea provocărilor și tendințelor la care este supusă diplomația publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene,

Activitatea investigațională realizată în conformitate cu tema, scopul și obiectivele cercetării ne-a permis soluționarea **problemei științifice**: elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a diplomației publice, fapt care a condus la determinarea priorităților privind căile și modalitățile de modernizare a diplomației publice a Republicii Moldova pentru a contribui la realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională în contextul integrării europene.

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Analiza istoriografică și teoretico-metodologică realizată în cadrul acestui capitol ne permite să remarcăm că problematica diplomației publice este studiată mai ales, în centrele de cercetare din Statele Unite ale Americii, Europa de Vest, China și mai puțin în Europa de Est. În ultimii ani, în Federația Rusă se observă o atenție sporită în acest domeniu.
2. Remarcăm caracteristica echivocă a sintagmei diplomație publică și noua diplomație publică, datorită multidisciplinarității noțiunii și proximității de noțiuni ca diplomație tradițională, diplomație culturală, propagandă, nation branding etc.
3. Conceptualizarea noțiunii de diplomație publică a cunoscut o adevărată "revoluție" după evenimentele din 11 septembrie 2001.
4. Paradigma statocentrică a diplomației publice din perioada războiului rece a fost înlocuită la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI cu cea multicentrică care are la bază comunicarea internațională. Procesul comunicării internaționale se desfășoară astăzi pe trei nivele: interumană, interstatală și prin intermediul tehnologiilor de informare care au cunoscut o revoluție fără precedent. Fiecare dintre aceste nivele explică complexitatea activităților de diplomație publică. La nivel interuman oamenii joacă un rol substanțial, fie individual, fie în cadrul diferitor organizații, cel interstatal este o tradiție a diplomației clasice, dar și în conformitate cu paradigma statocentrică a diplomației publice din perioada războiului rece și cea prin intermediul tehnologiilor de informare este în plină dezvoltare, astăzi oferind mijloace necesare pentru modificarea opiniei publice străine cum nu s-a mai întâmplat până acum.

5. Noul context de la începutul secolului XXI a modificat nu doar paradigma, dar și formatul și structura diplomației publice. Revoluția în domeniul tehnologiilor de informare și comunicare, prezența crescândă a actorilor non-statali în politica externă și efectele procesului de globalizare au jucat rolul de catalizatori ai diplomației publice.
6. La începutul secolului XXI, teoreticieni și practicieni au început să folosească conceptul de noua diplomație publică pentru a descrie transformările care au intervenit în cadrul diplomației publice tradiționale. Noua diplomație publică este realizată de către state și actori non – statali, se bazează pe conceptul de soft power, diplomație publică strategică, gestionarea informațiilor, „nation branding”, prezența în spațiul virtual și o dimensiune internă a politicii externe.
7. Statele obțin succese în cadrul activităților de diplomație publică atunci când acestea sunt realizate prin intermediul rețelelor și structurilor non-statale: ONG, rețelele ramificate transnaționale cu parteneri și experți internaționali și mai ales că au susținerea propriilor cetățeni.
8. Condiționată de paradigma comunicării și coperării internaționale, diplomația publică îndeplinește funcția principală a diplomației tradiționale - apără interesele statului prin mijloace pașnice, cel mai adesea prin comunicare, dar nu se adresează reprezentanților oficiali ai unei puteri suverane, ci populației, cu scopul obținerii înțelegerii și susținerii lor politice.
9. Obiectivul fundamental al diplomației publice este ameliorarea sau rectificarea imaginii naționale care va facilita realizarea obiectivelor politicii externe și de securitate națională (scopul politic), va intensifica creșterea economică prin puterea de atracție prin intermediul turismului, exporturilor, investițiilor, atragerea de studenți și cercetători sau alte persoane cu talente speciale (scopul economic) și va stimula schimburile culturale și intelectuale la nivel (scopul cultural)
10. Structural, activitățile de diplomație publică sunt alcătuite din: obiectul diplomației publice (auditoriile cărora se adresează), subiectele diplomației publice (instituții guvernamentale, nonguvernamentale și simplii cetățeni), scopul (creșterea puterii blânde) și mijloacele (instrumentele diplomației publice).
11. Cercetările efectuate în ultimii ani în Republica Moldova s-au axat pe analiza politicii externe și a diplomației tradiționale ca unul dintre cele mai utilizate și eficiente mijloace de realizare a politicii externe.
12. Subiectul diplomației publice a fost abordat tangențial de către cercetătorii care au analizat promovarea imaginii Republicii Moldova, procesul integrării europene și de reintegrare a țării prin extinderea competențelor Chișinăului asupra regiunii transnitiene. În Republica Moldova se resimte lipsa unui studiu aprofundat, de sinteză privind diplomația publică în contextul integrării europene, fapt ce ne-a determinat să elaborăm o lucrare în acest domeniu.

2. EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL DIPLOMAȚIEI PUBLICE: REPERE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

În cadrul acestui capitol vom analiza experiența internațională în domeniul diplomației publice în scopul evidențierii trăsăturilor definitorii care au asigurat succesul diverselor modele și identificării acelor elemente care pot fi preluate de către Republica Moldova în procesul de optimizare a diplomației publice.

2.1. Specificul diplomației publice a marilor puteri

Deși diplomația publică este un răspuns la schimbările profunde care au intervenit în cadrul politicii mondiale la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI, atât originile, cât și direcțiile sale predominante de dezvoltare se regăsesc în politica externă a Statelor Unite ale Americii pe tot parcursul secolului trecut.

Preistoria diplomației publice a Statelor Unite ale Americii începe odată cu activitatea părinților fondatori ai SUA [201], iar elemente a diplomației publice pentru prima dată au fost utilizate în perioada recunoașterii internaționale a Statelor Unite ale Americii de către celelalte state ale lumii [65, p. 63].

Statele Unite este statul cu cea mai mare experiență instituțională în domeniul diplomației publice. Diplomația publică ca o activitate organizată de guvern, apare la începutul secolului XX, odată cu crearea Comitetului pentru Informare Publică (CIP) și a Biroului pentru Informații de Război (BIR) [242, p. 22-25]. Misiunile celor două agenții: Comitetul pentru Informații Publice și Biroul pentru Informații de Război [55, p. 88] au fost aproape identice: difuzarea informațiilor proamericane și proaliate, contribuind astfel la obținerea victoriei în fața Axei și promovarea democrației în stil american peste tot în lume. De atunci, promovarea democrației americane continuă să fie o constantă în cadrul diplomației publice americane, în pofida modificării contextului internațional.

Prima instituție creată în lume a cărei misiune declarată oficial era coordonarea activităților de diplomație publică este Agenția de informații a Statele Unite ale Americii (United States Information Agency - USIA) [188]. Creată în 1953, în timpul președinției lui Eisenhower, USIA a reprezentat un instrument eficient pentru promovarea ideologiei americane în vederea combaterii comunismului, exemplificând și cel mai mare efort întreprins de o societate pentru a influența atitudinile și comportamentele indivizilor din afara granițelor sale [67, p. 60].

În perioada răzvoielor rece a fost formulat și definitivat scopul diplomației publice americane care își păstrează actualitatea până în prezent. În conformitate cu Directiva secretă nr. 77 din 14 ianuarie 1983 (declasificată la 5 ianuarie 1996) a Casei Albe, semnată de Președintele

Ronald Reagan: „Diplomația publică este formată din acele acțiuni ale Guvernului Statelor Unite destinate să susțină obiectivele de securitate națională” [126, p. 79].

Relațiile dintre Republica Moldova și Statele Unite ale Americii își au începutul la sfârșitul anilor ‘90, în contextul destrămării Uniunii Sovietice. Declarându-și independența la 27 august 1991, ca subiect de drept internațional RSSM s-a declarat zonă demilitarizată, manifestând dorința de a participa la procesul european de colaborare și securitate precum și la structurile europene. Una dintre direcțiile de bază a politicii externe expuse de președintele Mircea Snegur în discursul său rostit la 10 septembrie 1991 a fost pe lângă delimitarea de fostul Centru și stabilirea relațiilor oficiale cu Occidentul.

Oficial, relațiile diplomatice dintre Republica Moldova și Statele Unite ale Americii au fost stabilite la 28 februarie 1992, cooperarea cu SUA fiind considerată o prioritate majoră a politicii externe a Republicii Moldova. Odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, SUA devenise practic unica superputere globală, ce și-a asumat rolul de promotor al economiei de piață și reformelor democratice în spațiul ex-sovietic.

În anii ‘90, diplomația publică americană inclusiv orientată spre Republica Moldova nu a fost atât de instituționalizată și organizată ca în perioada războiului rece. Între anii 1989 – 2001, activitățile de diplomație publică americană au fost desfășurate prin intermediul Radio Europa Liberă, Holiwood-ul și CNN-ul, ce promovau cu succes imaginea Statelor Unite ale Americii în lume, continuând tradiția existentă în perioada războiului rece.

Cel mai mare impact asupra auditoriilor altor state în perioada războiului rece l-au avut stațiile radio. Cea mai importantă dintre ele *Radio Vocea Americii*, creată în 1942, trebuia să reprezinte întreaga țară și nu segmente unice ale societății americane. Dintre stațiile radio, create în perioada războiului rece Radio Europa Liberă (REL) funcționează încă în Republica Moldova. Potrivit site-ului oficial, misiunea acesteia este să promoveze valorile și instituțiile democratice prin diseminarea informațiilor factuale și a ideilor, prin furnizarea de știri obiective, consolidarea societății civile prin proiectarea valorilor democratice, combaterea intoleranței etnice și religioase, alimentează legături mai strânse între țările din regiune și democrațiile din lume. Europa Liberă transmite informații în 28 de limbi și în 20 de țări [69], inclusiv în toate cele 12 state ex-sovietice, cu excepția Statelor Baltice. Inițial, REL pentru Republica Moldova a fost parte a Secției pentru România, înființată încă în 1951 [225, p. 56].

Diplomația publică, ca instrument al securității naționale a revenit în atenția politicianilor și cercetătorilor americani după evenimentele din 11 septembrie 2001. Îmbunătățirea imaginii Statelor Unite a fost una dintre sarcinile imediate ale diplomației publice americane, numită simbolic „războiul de idei” sau „lupta pentru inimile și mințile oamenilor” [191]. Bruce Gregory,

citând Strategia Națională de Securitate a SUA din 2002, afirmă că doar o diplomație publică eficientă poate ajuta poporul american să câștige un război al ideilor cum este cel împotriva terorismului internațional [181].

Diplomația publică a Statelor Unite în Republica Moldova se desfășoară în conformitate cu fundamentele diplomației publice americane [223], elaborate încă în timpul administrației G. Bush Jr și actualizate de administrația Barak Obama. Publicul din Republica Moldova și din alte state trebuie să înțeleagă politica americană așa cum este ea și nu cum este comentată de politicienii altor state și mass-media străină etc. Pentru a preîntâmpina comentariile subiective, Guvernul SUA preferă să ofere propria versiune a evenimentelor [91, p. 268]. Politicile americane, sunt explicate făcându-se apel la valorile universale și cultura americană.

Pentru a optimiza și eficientiza activitățile de diplomație publică americană au fost elaborate mai multe documente strategice care alcătuiesc baza legislativ-normativă în baza căreia se desfășoară diplomația publică americană.

Cel mai important document este ”Americă mai inteligentă și mai sigură”. Acest document a fost elaborat în 2007 de către Centrul american pentru Studii Strategice Internaționale și și-a propus adaptarea conceptului de smart power/putere inteligentă la realitatea americană [213]. Noua strategie trebuie să se bazeze pe cinci elemente, dintre care remarcăm: alianțele și colaborarea cu alte state prin intermediul diferitor instituții internaționale, dezvoltarea globală, diplomația publică, integrarea economică, tehnologia și inovația.

Cel de-al doilea document ”Strategia americană pentru comunicare strategică și diplomație publică” confirmă legătura indispensabilă dintre comunicarea strategică și diplomația publică și stabilește obiectivele diplomației publice americane. Acestea sunt:

1. imaginea SUA - un stat al speranței și oportunităților, care consideră că toți oamenii merită să trăiască în societăți bine guvernate, guvernate de lege și eliberate de orice formă de corupție, liberi să-și exprime punctele de vedere, să protesteze pașnic, să muncească și să participe la alegerea guvernului lor, să fie educați pentru a putea deveni cetățeni responsabili și toleranți într-o lume prosperă [239, p. 3].

2. Cel de-al doilea obiectiv pune accentul pe colaborarea cu aliații pentru a izola și marginaliza extremismii violenți care amenință libertatea și pacea și acest obiectiv poate fi atins promovând democrația drept calea pentru un viitor sigur, implicând comunitățile musulmane, izolând și discreditând liderii teroriști, delegitimând teroarea ca modalitate de îndeplinire a scopurilor politice, demonstrând că Vestul este deschis tuturor religiilor și nu este în conflict cu nicio credință.

3. Ultimul obiectiv se referă la dezvoltarea unor valori și interese comune ale americanilor și ale celorlalte popoare, culturi și credințe ale lumii [126, p. 82].

De asemenea, acest document stabilește audiențele strategice căreia i se adresează diplomația publică americană, în prima categorie fiind incluse persoane cu influență la public: clerici, jurnaliști, lideri femeii, oameni de afaceri, lideri politici, personal științific și militar, grupuri care sunt vulnerabile la ideologia extremistă: tineretul, femeile, fetele și minoritățile; audiența de masă [90].

Prioritățile diplomației publice americane sunt: extinderea programelor educaționale și de schimb, modernizarea comunicațiilor etc. De asemenea, web - ul și rețelele sociale sunt percepute în SUA ca instrumente diplomatice, care susțin politica angajării condusă de executivul american și însoțesc democratizarea statelor cu care SUA are relații complexe [275, p. 157]. Utilizarea Internetului ca instrument al diplomației SUA [154, p. 96] a fost inițiată de directorul Agenției de Informare a SUA John Duffy în 1996.

Programele diplomației publice Web 2.0 în SUA se realizează de către companii ale industriei Internetului, dintre care o poziție de lider ocupă Google [141, p. 213]. Crearea paginilor personale ale reprezentanților politici pe site-uri precum Facebook și Twitter facilitează comunicarea dintre Washington și membrii rețelelor sociale [170, p. 113]. Libertatea Internetului este una dintre axele centrale ale politicii externe a administrației Obama. În timpul unui discurs ținut la Washington la 15 februarie 2011, Hylary Clinton menționa că tehnologiile de conexiune constituie acceleratori ai schimbărilor politice, sociale și economice, și că administrația americană a alocat 20 de milioane de euro pentru susținerea instrumentelor ce favorizează libertatea expresiei pe Internet [248, p. 6].

În "Planul strategic de dezvoltare a tehnologiilor informaționale în 2011-2013: diplomația digitală" se preciza că una dintre prioritățile de politică externă a Washingtonului este asigurarea securității internaționale și formarea unei imagini pozitive în exterior prin intermediul Internetului [172]. În anul 2011, programele diplomației publice Web 2.0 americane au atras atenția lumii întregi în contextul desfășurării "primăverii arabe". S-a considerat că în aceste evenimente rețelele de socializare au jucat un rol de catalizator, cauzele principale fiind condițiile social-economice și politice din aceste state [138, p. 80].

Dacă ne referim la modalitățile prin care SUA informează și promovează cultura și valorile americane populației Republicii Moldova, menționăm "Programul Speakers", datorită căruia în Republica Moldova sunt aduși profesioniști pentru a oferi consultanță și a prezenta la diverse opinii la conferințe și seminare. Inclusiv ambasadorii SUA în Republica Moldova participă la diverse lecții publice. Temele preferate pentru astfel de evenimente sunt relațiile

bilaterale moldo-americane sau procesul electoral american. În contextul alegerilor parlamentare din Republica Moldova din 30 noiembrie 2014, pe 20 noiembrie, fostul Ambasador a SUA în Republica Moldova E.S. William Moser în cadrul lecției sale publice a reînțeles necesitatea consolidării conștiinței civice a fiecărui student și i-a motivat să-și exercite dreptul de vot.

Familiarizarea moldovenilor cu cultura americană se face și prin intermediul divertismentului. O bună parte din moldoveni vizionează filmele produse la Hollywood la televizor, dar și Ambasada SUA la Chișinău organizează "Festivalul de Film American". Prima ediția a acestui festival a fost organizată în 2006. De atunci, în fiecare an, nu doar la Chișinău dar și la Cahul, Ungheni și Bălți sunt proiectate filme americane cu diverse tematici [233]. Începând cu 2012, Festivalul de Film American se organizează și la Tiraspol. Dacă pe malul drept filmele sunt subtitrate în limba română, la Tiraspol subtitrele sunt în limba rusă. După cum menționa Bent Israelsen, secretar adjunct pentru cultură și presă în cadrul Ambasadei SUA la Chișinău: misiunea Ambasadei este de a ajunge la toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent unde s-ar afla ei [131].

Diplomații americani acreditați la Chișinău sunt deschiși spre colaborarea cu mass-media din Republica Moldova. Pentru a informa jurnaliștii moldoveni cu privire la valorile și cultura americană, Secția Relații Publice a Ambasadei SUA organizează schimburi de programe și excursii tematice în SUA. De exemplu, "Programul de cooperare TV". Acest program este un exemplu al modului în care Departamentul SUA al Oficiului de Stat al Audiovizualului și Ofițerii Afacerilor Publice a Ambasadei reușesc să coopereze cu producătorii locali de televiziune [225, p. 60].

Diplomația culturală americană are la bază ideea promovării păcii, fiind cuplată cu politicile economice și militare, facilitează înțelegerea reciprocă dintre poporul SUA și alte națiuni. Înțelegerea diplomației culturale americane este imposibilă fără înțelegerea identității SUA, care își are rădăcinile în valori și idealuri precum libertatea, egalitatea, democrația și drepturile omului. Aceste idealuri au modelat cultura politică a națiunii americane. În cadrul politicii externe aceste idealuri au creat o imagine excepțională, destinată exportului. Această identitate poate fi comparată cu puterea economică și cu cea militară a Statelor Unite ale Americii [179, p. 362].

SUA conlucrează cu alte state pentru a crea bariere juridice și pentru a preveni furtul de material arheologic și etnologic, cu importante semnificații culturale. Statele Unite ale Americii sunt semnatare a Convenției din 1970 privind mijloacele de interzicere și prevenire a importului, exportului și transfer ilicit de proprietate a bunurilor culturale [225, p. 57].

Un alt exemplu al unui program cultural al diplomației publice a SUA este ”Fondul Ambasadorilor pentru Conservarea Culturală”, creat de Congresul SUA în anul 2000. Acest Fond este unicul program de conservare culturală al guvernului SUA care oferă finanțare directă, sub formă de granturi mici, pentru conservarea patrimoniului din alte țări. Începând cu 2001, Guvernul SUA a acordat, prin intermediul acestui Fond granturi cu scop de conservare culturală pentru șapte proiecte din Republica Moldova [6]. Beneficiarii acestui grant au fost Complexul Orheiul Vechi [225, p. 58] și Muzeul Național de Etnografie și Istorie Națională

”Programul Arta în Ambasadă” constituie o combinație unică de artă și diplomație, de politică și cultură. Acest program conceput în anul 1964, a evoluat treptat într-un program sofisticat, ce curează expoziții, în cadrul cărora sunt gestionate și expuse peste 3,500 de lucrări de artă originale, împrumutate de către cetățenii Statelor Unite.

În scopul consolidării înțelegerii reciproce dintre Statele Unite și Moldova, Guvernul Statelor Unite ale Americii finanțează un șir de programe academice profesionale și culturale de schimb în Moldova, care își propun să contribuie la realizarea reformelor democratice și economice din țara noastră. Peste 3000 de moldoveni au avut șansa de a participa în cadrul programelor de schimb finanțate de Guvernul Statelor Unite [6]. Programele își propun să susțină participanții la programele de schimb finanțate de Guvernul Statelor Unite – să implementeze experiența acumulată în Statele Unite și să o împărtășească cu alți cetățeni din Republica Moldova [102].

”Programul Fulbright” este considerat actualmente cel mai prestigios program de schimburi culturale, științifice și educaționale desfășurat de către Statele Unite ale Americii în întreaga lume. Programul Fulbright a fost inițiat în 1946 de senatorul din Arkansas J. William Fulbright. Acest Program a fost creat pentru a intensifica înțelegerea reciprocă dintre națiunea americană și celelalte națiuni participante în program prin schimburi culturale și de învățământ la nivel academic. William Fulbright a propus oferirea subvențiilor atât cetățenilor americani, cât și cetățenilor altor state pentru participarea acestora la diverse activități educaționale: predarea în universitățile din SUA, activități de cercetare, studierea în universități. Senatorul considera că această activitate ar trebui să faciliteze comunicarea dintre cetățenii Statelor Unite ale Americii și restul lumii [158, p. 158].

Ideea senatorului și-a dovedit valabilitatea în timp [178, p. 56]. În prezent, SUA continuă să fie lider în furnizarea serviciilor educaționale în lume, timp de mai mulți ani țara a înregistrat o creștere constantă a numărului studenților străini, iar în anul 2014 numărul total al studenților străini care au studiat în Statele Unite ale Americii, înscriși în diverse programe, a ajuns la un număr record de 900.000 de oameni [220].

Acest programul a fost lansat în Republica Moldova în 1993. De atunci și până în anul 2012 un număr de 99 de persoane din Republica Moldova și 91 din SUA au participat la programul de Fulbright, potrivit rapoartelor Fulbright Foreign Scholarship Board (FFSB). Dintre aceștia 9 studenți, și 73 de cercetători din Republica Moldova au participat în diverse programe în diferite instituții academice și universități din SUA. În Republica Moldova au venit 91 de americani, în conformitate cu același program [225, p. 59].

Datorită programelor "The English Language Fellow Program", "the English Language Specialist Program" și "the E-Teacher Scholarship Program", cadrele didactice din SUA vin în Republica Moldova pentru a efectua seminare și training-uri pentru profesori de limba engleză sau pentru a elabora curriculum, manuale etc. Ambasada SUA în Republica Moldova colaborează cu instituțiile de învățământ din Republica Moldova, precum și cu Ministerul Educației pentru a planifica, efectua și punerea în aplicare a limbii engleze.

Promovarea limbii engleze este parte integrantă și a altor programe. De exemplu "Corpul Păcii", conține o componentă de studiere a limbii engleze. Această agenție independentă a guvernului Statelor Unite (SUA) a fost fondată de John. F. Kennedy în 1961. Misiunea sa este de a promova pacea și prietenia internațională prin serviciul Voluntarilor Americani peste hotare.

"Corpul Păcii" a venit pentru prima dată în Republica Moldova în 1993, la invitația Guvernului Republicii Moldova. Scopul primar al Corpului Păcii a fost de a ajuta la dezvoltarea capacității de predare a limbii engleze de către pedagogii moldoveni în cadrul structurii educaționale existente. Ulterior, au fost adăugate programe în domeniul dezvoltării comunitare și organizaționale (DCO), dezvoltării antreprenoriatului mic și educației pentru sănătate [33].

O instituție care joacă un rol important în realizarea diplomației publice a SUA în Republica Moldova este "Centrul American de Resurse (ARC)", administrat de către Secția pentru Cultură și Presă a Ambasadei SUA la Chișinău. Scopul acestui Centrului este de a oferi informații despre societatea, politica, istoria, economia, tradițiile democratice sărbători americane sau alte teme de interes pentru publicul din Republica Moldova.

Ambasada SUA în Republica Moldova, dar și celelalte centre americane folosesc Internetul pentru a promova programele diplomației publice. Site-ul ambasadei SUA la Chișinău oferă informații detaliate despre activitatea ambasadei și politica internă și externă a Statelor Unite ale Americii.

Actualul ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova Excelența sa, James D. Pettit, a adresat cetățenilor moldoveni un mesaj video de salut, în care pe lângă o scurtă descriere biografică și-a manifestat disponibilitatea de a comunica și a se întâlni cu cât mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova, inclusiv în spațiul virtual prin intermediul rețelelor de

socializare.

Un alt model al diplomației publice contemporane este reprezentat de China. Emergența economică a Chinei din ultimii 20 de ani au determinat transformarea acesteia într-un actor important ai scenei mondiale. În prezent, China are toate avantajele unei mari puteri [271]. Expansiunea economică rapidă a oferit Chinei mijloace pentru a-și organiza o diplomație activă, din ce în ce mai influentă politic în lume [267, p. 310].

La originea diplomației publice chineze se regăsesc trei elemente: grija tradițională de păstrare a imaginii țării, istoria propagandei externe practicate de regimul comunist și conștientizarea rolului central pe care trebuie să-l joace diplomația publică și comunicarea în lumea contemporană [89, p. 70].

Problematica „imaginii” este una esențială pentru China. În China, pierderea imaginii este inacceptabilă. Cel „care își pierde imaginea, își pierde credibilitatea și nu poate pretinde să aibă o poziție onorabilă în societate” [241, p. 35].

Există dispute istoriografice privind perioada apariției diplomației publice chineze. Politologul american Andrew Scobell consideră că instrumente ale diplomației publice au început să fie folosite începând cu sfârșitul războiului rece [226]. Laurent Hou și Matthias Kaufman, dimpotrivă, consideră că Republica Chineză folosea diplomația publică în scopuri economice și politice încă în perioada războiului rece [262, p. 5], când China maoistă a fost mentorul non-oficial al mișcării de non-aliniere din timpul Conferinței de la Bandung din 1955.

Dezvoltarea diplomației publice chineze a fost impulsionată de reformele lui Deng Hiaoping, arhitectul economiei chineze, din perioada anilor 1978 – 2000. În 1984, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Populare Chineze a numit pentru prima dată un purtător de cuvânt și a început să țină regulat conferințe de presă, iar în 1991 a fost creat Biroul de Informare a Consiliului de Stat. Denumirea Departamentului de Propagandă a Partidului Comunist a fost modificată în 2003 în Departamentul Publicității [190, p. 20].

Demonstrațiile din Piața Tiananmen din 3-4 iunie 1989 reprezintă o cotitură radicală în evoluția diplomației publice chineze. Pentru oficialitățile chineze, subiectul „4 iunie 1989” este încă tabu. După această dată, propaganda chineză a lucrat intens pentru a reconstrui imaginea internațională a Chinei, bazându-se pe noile tehnologii și metodologii.

Puterea blândă (*ruan quanli*) a fost proclamată oficial, în timpul Congresului al XVII-lea al Partidului Comunist Chinez din octombrie 2007, strategia oficială a politicii externe chineze [243, p. 3]. Instrumentele puterii blânde chineze fiind: cultura chineză, istoria uneia dintre cele mai vechi civilizații, rafinamentul artelor sale și a caligrafiei [197, p. 379]. Este remarcabilă mai ales maniera în care sunt utilizate aceste instrumente a puterii blânde în cadrul unei strategii

globale [254, p. 11].

Din perspectivă chineză, puterea blândă favorizează puterea dură, în timp ce puterea dură reprezintă și susține dezvoltarea puterii blânde [250, p. 6]. „Armonia” sau „pacea” - sunt concepțiile cel mai des utilizate de China pentru a-și promova imaginea în exterior [261, p. 4].

În timpul sesiunii plenare a Forumului asiatic din Boao din 2003, Zheng Bijan de la Departamentul de Propagandă a propus conceptul de „emergență pašnică” (*heping jueqi*) ca una dintre noțiunile-cheie ale diplomației publice chineze [266]. Sintagma va fi reluată în Cartea Albă din 2005 și modificată cu „dezvoltare pašnică” (*heping fazhan*), din motive de dezacord terminologic.

În octombrie 2007, Președintele chinez Hu Jintao va menționa că dezvoltarea economică a Chinei depinde de construcția și păstrarea unui mediu regional stabil iar conceptul de *dezvoltare pašnică* explică decizia de a adapta concepțiile tradiționale ale lui Confucius la actualitate: căutarea armoniei, uniune fără uniformitate, promovarea cooperării, nu doar la nivelul societății chineze, dar și la nivel internațional [254, p. 12].

Dezvoltare pašnică reprezintă piatra unghiulară a diplomației publice chineze. În conformitate cu opinia profesorului Wu Jianmin, prin „dezvoltare pašnică” se înțeleg trei de nu: nu expansiunii (de a nu urma calea puterii coloniale), nu hegemoniei și nu alianțelor cu una sau mai multe puteri, evitând astfel un nou război rece [89].

Maniera prin care este organizată diplomația publică chineză este determinată de doi factori importanți. Primul - China este un stat cu partid unic, cu un regim autoritar centralizat care controlează diplomația publică, rezultă că China se poate baza pe o tradiție de propagandă politică. Într-o manieră generală, se poate spune că acest stat practică o diplomație statocentrică, caracteristică pentru perioada războiului rece. Cel de-al doilea - liderii chinezi au înțeles că legitimitatea regimului în interiorul frontierelor dar și pe scena internațională depinde de creșterea sa economică [247, p. 452]. Acești factori au determinat elaborarea a trei obiective ale diplomației publice chineze care se remarcă și în proiectarea puterii blânde chineze în Republica Moldova:

1. China este o țară care lucrează pentru a oferi poporului său un viitor mai bun și caută modalități ca sistemul său politic să fie mai bine înțeles”;
2. China dorește să fie percepută ca un partener economic stabil, responsabil și de încredere” și aspiră să fie văzută ca o putere economică în devenire, a cărei dezvoltare nu inspiră teamă. Acest obiectiv este legat de politica externă, de strategia „bunei vecinătăți”;
3. „Liderii chinezi doresc să fie considerați de membrii comunității internaționale ca responsabili și demni de încredere” [189]. China să fie percepută ca fiind capabilă să contribuie

la pacea mondială, se adaugă dorința Chinei de a fi recunoscută ca o țară cu o cultură veche bogată.

În pofida eforturilor depuse de diplomația publică chineză, imaginea Chinei în Europa s-a deteriorat în ultimii ani. În conformitate cu o anchetă realizată de Pew Research Center, procentajul populației care are o viziune globală pozitivă vizavi de China este în scădere [261, p. 2]. Acest sondaj a relevat că europenii sunt sceptici față de valorile și principiile politice chineze [190].

Pentru remedierea acestei situații, în martie 2010, Zhao Qizheng, vicedirectorul Comitetului Afacerilor Externe din cadrul Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, a propus organizarea unei impunătoare campanii de diplomație publică. Principalul obstacol în realizarea acestei campanii a fost incompatibilitatea mesajelor și metodelor folosite. Deși diplomația publică chineză a evoluat mult după epoca maoistă, din perspectiva europenilor, ea rămâne foarte aproape de propagandă [243, p. 258].

Republica Moldova a fost recunoscută de Republica Populară Chineză la doar cinci luni după declararea independenței sale la 30 ianuarie 1992 [98]. Relațiile bilaterale se desfășoară în conformitate cu principiile coexistenței pașnice, elaborate de marele diplomat chinez Zhou Enlai cel al respectului reciproc pentru suveranitatea și integritatea teritorială a statelor, non-agresiune, neinterferența în afacerile interne, egalitate și coexistență pașnică [155, p. 562]. Aceste principii au fost incluse în ”Comunicatului Comun al Republicii Moldova și Republica Populară Chineză” [28, p. 326] semnat în timpul vizitei președintelui Mircea Snegur din noiembrie 1992 la Beijing. În opinia fostului ambasador al Chinei în Republica Moldova, Excelența Sa dl. Li Zhenlong, aceste principii stau la baza stabilirii relațiilor bilaterale a Chinei cu statele lumii [159, p. 2].

Diplomația publică chineză speră să atragă publicul din Republica Moldova promovând aspectele pozitive ale țării: China este un membru model al ONU, care nu a recurs la agresiuni pentru a soluționa problemele internaționale.

Spre deosebire de alte state, Republica Populară Chineză utilizează mult mai activ decât alte state instrumentele sale de diplomație publică [247, p. 454] care sunt coordonate de State Council Information Office - autoritatea supremă a diplomației publice chineze. Până la crearea acestui Consiliu, organizarea propagandei și comunicării oficiale era atribuită Biroului de Propagandă ale Partidului Comunist Chinez [247, p. 455].

Deși guvernul chinez încă nu a decis dacă diplomația publică se va baza sau nu exclusiv pe actori statali [249, p. 8], actualmente putem analiza câteva din instrumentele diplomației publice chineze în Republica Moldova.

Diplomația culturală reprezintă cel mai reprezentativ exemplu de realizare a obiectivelor diplomației publice chineze în Republica Moldova. Diplomația publică chineză utilizează cultura ca instrument strategic. Liderii chinezi sunt convinși că învățând limba și cultura acestei țări, poate fi promovată imaginea Chinei. Drept consecință, în ultimii ani Beijingul a investit în promovarea artei chineze în aproape toate statele europene, dar și la nivelul Uniunii Europene, lansând în 2009, împreună cu Comisia Europeană Forumul "Uniunea Europeană – China" al industriilor chineze, stabilind astfel un dialog instituționalizat bilateral în domeniul politicii culturale [219, p. 285].

Inspirându-se de la Hollywood, Beijingul a dezvoltat industria cinematografică, dar aceasta nu are aceeași libertate de exprimare ca în alte state. Administrația de Stat pentru Film, Radio și Televiziune a Chinei se asigură ca producțiile chineze să nu afecteze imaginea Chinei în exterior. Obiectivul este de a glorifica China și istoria sa prin intermediul cinematografiei.

În conformitate cu aceste obiective ale diplomației publice chineze, în perioada 18-22 octombrie 2014, în Republica Moldova s-a desfășurat Săptămâna Filmului Chinezesc. Ambasadorul Chinei în Moldova, Tong Mingtao, a declarat că speră ca, datorită acestui eveniment, poporul moldovenesc să cunoască mai multe despre China, iar săptămâna filmului chinezesc să consolideze înțelegerea reciprocă și să aprofundeze relațiile de prietenie dintre Moldova și China.

Jocurile Olimpice din 2008 și expoziția universală din Shanghai din 2010 ilustrează importanța acordată evenimentelor internaționale în strategia diplomației publice chineze, inclusiv pe plan bilateral moldo-chinez. Jocurile Olimpice de la Beijing au reprezentat nu doar pentru China, dar și pentru Republica Moldova oportunitatea de a-și promova imaginea în lume prin intermediul celor 29 de sportivi care au reprezentat țara la 8 probe sportive. Din cele 205 țări care au participat, Republica Moldova s-a clasat pe locul 81.

Ministerul Culturii al Republicii Populare Chineze și diverse organisme private organizează un mare număr de evenimente culturale, de exemplu: Anul Chinei în Franța în 2003, Festivalul „China Now”, în 2008, în Marea Britanie, Festivalul de artă chineză în Europalia în 2009 în mai multe state europene, sau participarea Chinei ca invitat de onoare la Târgul de Carte de la Frankfurt, China a reușit să atragă un public important în Europa datorită unei diplomații a evenimentului cultural.

În Republica Moldova evenimentele care se bucură de popularitate sunt cele asociate sărbătorii Anul Nou Chinezesc, aceasta mai fiind cunoscută și ca Sărbătoarea Primăveri. În 2011, Ambasadorul Chinei în Republica Moldova, Fang Li, a reunit copiii de la câteva licee și gimnazii

din capitală la o manifestare dedicată sărbătorii la Biblioteca pentru copii „Ion Creangă”, unde au fost vernisate o expoziție foto și alta de carte despre civilizația Chinei.

Pentru a marca același eveniment, la Teatrul „Mihai Eminescu” a fost organizat un concert prezentat de Universitatea Pedagogică Nord-Vest a Chinei. În programul spectacolului au fost incluse cântece și dansuri populare chinezești, acrobația „Bucătarul fericit”, kungfu - arte marțiale, cântece de dragoste, dar și o surpriză a serii - cântecul „Trandafir de la Moldova”, interpretat pentru prima dată pe o scenă moldovenească în limba chineză.

În anul 2014, în perioada 7-8 martie pentru prima dată la Chișinău au fost organizate Zilele Culturii Chineze în Republica Moldova. În cadrul acestui eveniment trupa de balet a persoanelor cu Dizabilități din China a susținut un concert la Teatrul de Operă și Balet ” Maria Bieșu”. Această trupă catalogată drept mesager al frumuseții și umanității a fost fondată în 1987 de atunci a participat la mai mult de 150 de spectacole vizitând mai mult de 60 de state.

Crearea și răspândirea instituțiilor ”Confucius” reprezintă o impulsioneare a diplomației publice chineze. Primul dintre centrele sale culturale, ”Hanban” - Biroul național pentru învățarea limbii chineze ca limbă străină a fost deschis la Seul în 2004. Astăzi există peste 500 de astfel de centre în lume.

Instituțiile ”Confucius” constituie principalele structuri pe care China se poate sprijini pentru a realiza obiectivele de diplomație publică în lume, ele fiind dedicate culturii și limbii chineze. De asemenea, au ca scop crearea alianțelor strategice cu mediul de afaceri, guvernele și alte instituții care au interes de a stabili legături mai strânse și mai productive cu China și diaspora chineză [174, p. 26].

Institutul ”Confucius” este una dintre formele cele mai spectaculoase de promovare a imaginii Chinei în lume. În Republica Moldova, Institutul Confucius a fost inaugurat la 29 septembrie 2009 în incinta Universității Libere Internaționale din Moldova. Fondat cu sprijinul Ambasadei Republicii Populare Chineze la Chișinău și organizației Han Ban, în parteneriat cu U.L.I.M. și „Northwest Normal University,” Lanzhou din China, Institutul Confucius este o premieră pentru Republica Moldova. Unul dintre obiectivele acestui centru în Republica Moldova fiind promovarea relațiilor educaționale, economice și culturale între Republica Moldova și Republica Populară Chineză. Grație lansării acestui proiect, Republica Moldova devine membru al rețelei internaționale „Confucius”, de rând cu astfel de țări ca Franța, Spania, Germania, Austria, Marea Britanie, Cehia, Ungaria etc.

Unul dintre cele mai mediatizate evenimente culturale organizate de Institutul „Confucius” din Moldova s-a desfășurat pe 7 februarie 2012, fiind consacrat împlinirii a 63 de

ani de la fondarea Republicii Populare Chineze. Scopul evenimentului a fost să familiarizeze cetățenii Moldovei cu cultura chineză.

În afară de diplomația culturală și declarațiile publice joacă un rol din ce în ce mai mare în strategia diplomației publice chineze. Frecvența utilizării acestui instrument s-a activizat după accederea lui Zhao Qizheng la postul de ministru al Administrației de Stat pentru Film, Radio și Televiziune a Chinei. Totuși, jurnaliștii străini resimt încă hărțuială, câteodată destul de serioasă din partea autorităților, libertatea lor de mișcare este limitată, mai ales atunci când doresc să facă publice evenimente pe care Beijingul le consideră defavorabile pentru stabilitatea sau imaginea Chinei.

Pe site-ul oficial al Ambasadei Republicii Populare Chineze în Republica Moldova sunt prezentate o parte dintre declarațiile Ambasadorilor chinezi în Republica Moldova. Cele mai multe dintre ele sunt interviuri, în textul cărora se face o incursiune în istoria Chinei, fiind punctate cele mai importante evenimente istorice, care au marcat destinul acestei țări dar și promisiuni privind ajutorul pe care China îl va acorda Republicii Moldova.

Cu ocazia împlinirii 20 de ani de la stabilirea relațiilor moldo-chineze Tong Mingtao, ambasadorul Republicii Populare Chineze în Republica Moldova menționa: "Consolidarea și dezvoltarea relațiilor de colaborare prietenească dintre China și Moldova este o orientare fermă și neabătută a guvernului chinez. Partea chineză vrea, împreună cu partea moldavă, ca stabilirea relațiilor diplomatice de 20 de ani dintre China și Moldova să fie un nou prilej pentru realizarea înțelegerii importante ajunse de conducerea celor două țări, pentru întărirea încrederii politice reciproce, adâncirea prieteniei tradiționale, ridicarea nivelului de colaborare, pentru a transforma potențialul colaborării în rezultate de colaborare în favoarea celor două părți, și pentru ca relațiile de colaborare prietenească dintre cele două țări să se dezvolte mai departe [159].

În ultimul timp China a început să încurajeze programele de schimb academic. Spre deosebire de SUA, China nu are o tradiție în acest sens. Începând cu 2004, China a trimis peste 2000 de voluntari și profesori în 35 de state pentru promovarea educației chineze.

Începând cu anul academic 2014-2015, 20 de moldoveni vor beneficia anual de burse de studii în Republica Populară Chineză. O astfel de prevedere se conține în Acordul de cooperare între Ministerul Educației al Republicii Moldova și Ministerul Educației al Republicii Populare Chineze, ce a fost semnat de către miniștrii Maia Sandu și Yuan Guiren.

În contextul integrării europene a Republicii Moldova prezintă interes diplomația publică a Federației Ruse. Fiind o mare putere aflată în imediata apropiere a Republicii Moldova, acest stat își crează propriul model de diplomație publică care să-i asigure promovarea intereselor sale politice.

În conformitate cu Strategia de Securitate a Federației Ruse, până în 2020, obiectivul de lungă durată al Federației Ruse este statutul de putere globală, iar spațiul postsovietic în cadrul acestei concepții este o zonă de influență exclusivă. Pentru realizarea acestui obiectiv, Federația Rusă a utilizat elemente a puterii dure: militare în Republica Moldova (1992) și Georgia (1992 și 2008), sancțiuni economice (criza gazelor în Ucraina, embargoul la vinurile moldovenești și georgiene), acțiuni propagandistice (acuzatii de încălcare a drepturilor omului în Țările Baltice) sau susținerea unor partide pro-Kremlin [163, p. 65].

Obiectivul principal al Federației Ruse după sfârșitul războiului rece a fost recucerirea statutului de mare putere care i-ar asigura participarea la guvernanța mondială. Dacă în anii '90 era gata să îmbrățișeze normele și valorile occidentale, după 2000, la fel ca și China, Federația Rusă încearcă să-și dezvolte un model economic și politic alternativ, dar credibil în fața Occidentului democratic și liberal [272, p. 40].

Mult timp în lexiconul de politică externă rusă se foloseau doi termeni cu privire la acest tip de diplomatie, «публичная»/publică și «общественная»/socială. Utilizarea paralelă a termenilor «публичная» și «общественная» este o perioadă depășită de istoriografia rusă. Decretul "Cu privire la măsurile de punere în aplicare a politicii externe a Federației Ruse", semnat de președintele Vladimir Putin la 7 mai 2012, pune capăt acestei dispute, de atunci fiind utilizată noțiunea "diplomatie publică".

Factorii care au impulsionat dezvoltarea diplomatiei publice ruse sunt:

Federația Rusă nu se bucură de o imagine pozitivă în Occident

Este caracterizată ca având un regim politic autoritar, în care corupția înflorește, libertatea presei este una limitată: adeseori jurnaliștii sunt asasinați, practică presiunile energetice asupra vecinilor. Un raport al Oficiului Federal German de protecție a Constituției apărut în iunie 2010 evidențiază Federația Rusă ca o potențială sursă de atac cibernetic și spionaj industrial pentru întreprinderile germane [264, p. 5]. În conformitate cu un sondaj anual, realizat de Centrul Internațional pentru studierea opiniei publice Globe Scan cu sediul la Toronto, 42% de respondenți din 21 de țări au considerat că Rusia joacă un rol negativ în lume și doar 30% dintre ei au exprimat contrariul [87, p. 323].

Revoluția portocalie din Ucraina (2004)

Acest eveniment, după părerea politologului bulgar Ivan Krastev, a reprezentat pentru Federația Rusă ceea ce a însemnat 11 septembrie 2001 pentru SUA, un eveniment care a modificat radical abordarea rusă în materie de politică externă [272, p. 7]. Revoluția din Ucraina a reprezentat un adevărat șoc psihologic. Elitele ruse nu credeau că organizațiile non-guvernamentale erau capabile să organizeze o revoltă în societatea ucraineană. Ideea că imaginea

degradantă a Federației Ruse influențează negativ interesele sale economice s-a răspândit printre elitele ruse [135]. Imaginea internațională negativă era în contradicție cu interesele economice ale Guvernului rus ce vizau promovarea imaginii unei țări, considerată o putere clasică, capabilă să se transforme în cel mai scurt timp într-o putere economică [272, p. 41].

Creșterea economică dintre anii 2004-2008 din Federația Rusă

Produsul intern brut a Federației Ruse a constituit aproximativ 1.200 milioane € în 2004, fiind cea de-a noua economie a lumii și a cincea a Europei.

Încă din timpul primului său mandat prezidențial (2000-2004), Vladimir Putin și-a manifestat intenția de a asigura și în continuare pentru Federația Rusă rolul acesteia de putere integraționistă centrală în zona postsovietică, anume prin instrumente ale puterii blânde și a diplomației publice. În Federația Rusă problema imaginii țării pentru întâia dată a fost inclusă în *”Concepția politicii externe”*, adoptată de Duma rusească și promulgată de către președintele Federației Ruse la 28 iunie 2000. În acest document, obiectivul primordial declarat a fost prezentarea publicului larg informații exacte cu privire la pozițiile Federației Ruse față de problemele internaționale majore, inițiativele și acțiunile sale de politică externă, precum și informații privind realizările din domeniul culturii și științei ruse [148].

La 27 martie 2007, în *”Obzor vneshnej politike Rossijskoj Federacii”* pentru prima dată în cadrul politicii externe ruse apare noțiunea *direcție umanitară* care include: apărarea drepturilor omului, apărarea compatrioților care locuiesc în afara Rusiei, probleme consulare și cooperări în domeniile cultural și științific. Direcția umanitară se regăsește și în *”Concepția politicii externe ruse”* din 2008 [149]. Dimensiunea umanitară pentru Federația Rusă se referă la apărarea și legitimarea drepturilor cetățenilor și compatrioților ruși de peste hotare, extinderea zonei de comunicare a limbii și culturii ruse, consolidarea organizațiilor de compatrioți, precum și interzicerea revizuirii chestiunilor istorice în țările din spațiul post-sovietic [183, p. 66].

În studiul elaborat de Institutul pentru dezvoltare contemporană din Federația Rusă (INSOR) *”Interesele economice și sarcinile Rusiei în CSI”* constată reducerea semnificativă a influenței economice a Rusiei în spațiul CSI în favoarea Uniunii Europene și a Chinei [124].

O atenție sporită în cadrul dimensiunii umanitare este acordată protecției compatrioților. În conformitate cu *”Legea federală a politicii naționale privind compatrioții”*, în urma destrămării URSS milioane de oameni s-au regăsit în afara hotarelor patriei lor – Rusia [183, p. 67]. A apărut astfel conceptul de Patrie istorică ca parte a Lumii Ruse (*Ruskii Mir*), considerat un element unic al civilizației umane, iar compatrioții au rolul de parteneri spirituali, economici și culturali ai Federației Ruse [235, p. 21] în toate activitățile de politică externă.

În Federația Rusă nu există un organ statal care să coordoneze diplomația publică:

activitățile din acest domeniu sunt desfășurate de către Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Dezvoltării Regionale, Obșcestvennaia Palata, Roszarubejțent, Ria-Novosti, Russia Today, dar nu există un mecanism de coordonare între ele.

La 3 februarie 2010, D. A. Medvedev a semnat Decretul privind crearea Fondului de susținere a diplomației publice A. M. Горчяков, care deja de câțiva ani desfășoară o campanie intensă de popularizare a diplomației ruse și promovează o implicare mai activă a organizațiilor non-guvernamentale.

Guvernul Federației Ruse a recunoscut independența Republicii Moldova la 18 decembrie 1991, relațiile diplomatice fiind stabilite în luna aprilie anul următor. În conformitate cu tratatele semnate pe parcursul anilor, pe de o parte între cele două țări există un parteneriat și părțile colaborează activ în vederea soluționării conflictului transnistrean, Federația Rusă susține oficial integritatea teritorială a Moldovei, dar este în același timp principalul aliat al administrației de la Tiraspol, pe care o susține politic, economic, financiar și militar.

După „revoluțiile portocalii” din Georgia și Ucraina, conducerea rusă și-a intensificat eforturile în vederea menținerii și sporirii influenței ruse în Republica Moldova. Pentru aceasta, pe lângă instrumentele de bază cum ar fi rolul Moscovei în rezolvarea conflictului transnistrean, prezența militară, sancțiunile economice, sunt utilizate și instrumente ale puterii blânde, dar și propagandistice.

În ultimii patru ani, Federația Rusă a lansat în Republica Moldova un șir de acțiuni a puterii blânde, activități de diplomație publică, dar și propagandă, care și-au propus schimbarea opiniei publice a cetățenilor Republicii Moldova în favoarea Uniunii Vamale și compromiterea a tot ce este legat de Uniunea Europeană. Un rol aparte în promovarea acestor idei îl are ”Rossotrudnicestvo” - Agenția Federală în problemele CSI a compatrioților care locuiesc în afara hotarelor și pentru colaborarea internațională umanitară. Agenția creată în 2008 și-a fixat drept obiectiv activizarea politicii Federației Ruse în sfera cultural-umanitară, atât în spațiul ex-sovietic, cât și în lume.

Împreună cu Ministerul Educației și Științei al Federației Ruse, Rossotrudnichestvo a elaborat proiectul Concepției Federale ”Limba rusă pentru anii 2011-2015” care a fost aprobată de Consiliul Științific de Coordonare. În activitatea sa, accentul este pus pe modernizarea și extinderea rețelei de centre culturale. Se presupune, că în 2020 în lume vor funcționa peste 100 de centre rusești de cultură și știință. Aceste centre se doresc a fi principalele centre ale diplomației publice rusești.

Intensificarea activității Rossotrudnichestvo se datorează constatărilor că numărul rușilor în statele CSI înregistrează un recul după dezintegrarea URSS. Aceasta se explică prin afirmarea

identitară a noilor state independente, promovarea limbii naționale și măsurile de derusificare. Doar Republica Belarus i-a acordat statut de limbă de stat, în Kazahstan și Kârgâstan este una din limbile oficiale [167, p. 417], dar sondajele organizate în statele CSI relevă că statele rămân consumatoare active de produse mediatice rusești [165].

Imediat cu lansarea sa, Uniunea Vamală a început să fie prezentată și promovată publicului larg, diplomația publică rusă fiind orientată mai ales spre statele post-sovietice, Federația Rusă propunându-și să devină un pol de atracție, propunând o lume cu valori și modele distincte de cele europene. În Republica Moldova, aceste idei au fost promovate de posturile rusești de televiziune, foarte populare și considerate de încredere de către moldoveni. Deși în 2011 s-a înregistrat o scădere bruscă a susținătorilor vectorului european, Guvernul Republicii Moldova nu a luat măsuri importante pentru a modifica situația, considerînd că cetățenii vor susține eforturile politicii externe odată cu rezultatele care vor apărea, subestimînd puterea forțelor politice reticente parcursului european și a factorilor externi promotori ai Uniunii Vamale Rusia-Belarus-Kazahstan.

Uniunea Vamală vine cu mesaje concrete de îmbunătățire a nivelului de viață: gaz mai ieftin, posibilitatea de a lucra în continuare în Federația Rusă, poate chiar condiții mai favorabile. Cetățenii Republicii Moldova percep Uniunea Europeană prin lucruri abstracte, generale sau chiar superficiale: libertatea de a lucra și călători liber în țările Uniunii Europene, înrăutățirea relațiilor cu Federația Rusă, pierderea independenței etc. Uniunea Europeană nu este privită ca un instrument în procesul de modernizare a țării, a economiei, agriculturii, de îmbunătățire a nivelului de viață, de reformare a justiției, de creare a locurilor de muncă. Integrarea europeană este percepută ca un proces dificil, de durată, care va aduce beneficii, dar nu imediate, ci foarte îndepărtate.

Unul dintre cele mai importante instrumente ale diplomației publice a Federației Ruse în spațiul CSI, inclusiv în Republica Moldova, este mass-media rusească. Dacă anterior accentul în mass-media rusă era pus pe buletine de știri, emisiuni analitice, în prezent sunt utilizate și instrumente ale puterii blânde, ca de exemplu concertele, evenimentele sportive, filmele foarte populare. În conformitate cu sondajele de opinie, societatea din Republica Moldova este dependentă de televiziune. Pentru 39 % [11, p. 30] din populație aceasta este sursa principală de informare. Postul public de televiziune Prime TV, care redifuzează postul rus "Pervii kanal" este unul dintre cele mai credibile posturi de televiziune (24 %) [11, p. 31]. Programele TV ruse sunt cele mai vizionate, întrecându-le pe cele românești și pe cele locale. Datorită acestor factori, locuitorii Republicii Moldova cunosc foarte bine situația din Federația Rusă, și pentru mulți dintre ei programul informativ Vremea reprezintă cel mai important și credibil buletin de știri

(59 %) [11, p. 33]. La capitolul "cel mai credibil lider politic din lume", pentru populația Republicii Moldova, deja de câțiva ani primul loc este deținut de Vladimir Putin.

Motivele credibilității și popularității mass-mediei în Republica Moldova se datorează nostalgiei după perioada sovietică și a unei deprinderi pe care are o mare parte din populație. Multe din canalele ruse, difuzate încă din perioada sovietică, rămân în continuare sursa principală de informare. În același timp, deoarece mulți nu cunosc altă limbă străină decât rusa, mass-media rusă reprezintă o sursă de informare.

Pe lângă "Prime" există și alte posturi de televiziune specializate pe anumite segmente: sport, divertisment, cultură, filme ruse, care popularizează tot ce este rusesc în afara hotarelor Federației Ruse. Dintre acestea menționăm STS - popular în rândul adolescenților și tinerilor, canalul Nostalghia, orientat spre populația mai în vârstă și care sunt nostalgici după trecut, RTR în Moldova care difuzează filme produse doar în Federația Rusă.

Alături de mass-medie un instrument important a diplomației publice ruse este biserica ortodoxă rusă. Unii experți ruși reduc puterea blândă a Federației Ruse la influența Bisericii Ortodoxe Ruse [264, p. 8]. În Republica Moldova cea mai mare parte dintre biserici se supun Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove, subordonată Patriarhiei Ruse.

Promovarea imaginii Federației Ruse se face prin intermediul diverselor evenimente: aniversarea de 60/70 de ani de la victoria împotriva fascismului (crearea unui site special dedicat aniversării, parade militare care prezintă ultimele echipamente militare și contribuie la proiectarea imaginii Federației Ruse ca putere militară, împărțirea panglicilor "Sfântului Gheorghe" – ca simbol a victoriei URSS în al doilea război mondial.), victoria rusă la Eurovision în 2008 sau Jocurile Olimpice de la Soci din 2014.

La nivelul culturii de masă și culturii rafinate, tot ce ține de Federația Rusă este foarte popular în Republica Moldova. Federația Rusă organizează diverse evenimente inclusiv concerte gratuite cu vedete din Federația Rusă sau prin intermediul diverselor organizații locale. Evenimentele culturale în Republica Moldova sunt organizate de diverse Centre ale Culturii Ruse în colaborare cu Ambasada Federației Ruse în Republica Moldova și "Rossotrudnicestvo"-principalul promotor al conceptului de putere blândă rusă.

Primul Centru al Culturii Ruse în Republica Moldova a fost creat în 1989, fiind înregistrat oficial la 23 septembrie 1990. Direcțiile de activitate ale Centrului sunt: editarea cărților în limba rusă, lucrul cu copiii și tineretul și promovarea și păstrarea culturii ruse. Pentru realizarea acestui obiectiv, Centrul colaborează cu teatrul "A. P. Cehov", cu liceul teatral din Chișinău, cu Universitatea Slavonă, liceul "Rahmaninov" etc.

Anual, acest Centru organizează conferințe și seminare pe problemele istoriei ruse, culturii ruse și limbii ruse [169]. Cea mai mare parte din aceste evenimente sunt coordonate sau sponsorizate de Fundația Russkii Mir creată în 2007 de Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Învățământului și Cercetării a Federației Ruse pentru promovarea limbii și culturii ruse. Direcția de bază a acestor centre este organizarea săptămânilor tematice consacrate culturii, literaturii, cinematografiei și sportului rus, organizarea de festivaluri și sărbători [161].

Aflat la 12 aprilie 2014 la Chișinău, cu prilejul aniversării a cincea de la fondarea Centrului de Știință și Cultură Rusă, Konstantin Kosaciov, președintele "Rossotrudnicestvo", a declarat că „puterea blândă” este acum principalul instrument de politică externă a Federației Ruse în spațiul postsovietic. De asemenea, Konstantin Kosaciov a menționat că în urma evenimentelor din Ucraina, conducerea Federației Ruse a tras unele concluzii, inclusiv referitoare la necesitatea extinderii rețelei de centre de știință și cultură rusă [103].

Învățământul superior este un alt element important a puterii blânde. Studenții din CSI care își fac studiile în Federația Rusă reprezintă mai bine de jumătate din studenții străini, însă acest flux este în scădere. Pentru moment, după cum menționează M. Lebedeva, învățământul superior nu este un instrument a puterii blânde ruse, deoarece acestuia îi lipsește un program clar și coerent [153, p. 203]. Un rol important în realizarea drepturilor compatrioților ruși de a studia în limba rusă îl joacă rețeaua filialelor universităților din Federația Rusă [156, p. 194].

La momentul actual, aproape în toate statele CSI și Țările Baltice există filiale ale universităților din Rusia: Universitatea de Stat din Moscova "M. Lomonosov", Universitatea de Stat Rusă a Petrolului și Gazului "Gubkin". În total sunt 42 de filiale în care învață 25 de mii de persoane [157].

Numărul studenților moldoveni care își fac studiile în Federația Rusă a scăzut de la 110 pentru anul de studii 2011-2012 la 63 în anul de învățământ 2013-2014 [51, p. 14], în conformitate cu datele naționale și în creștere de la 4607 la 6148 în aceeași perioadă în conformitate cu datele din Federația Rusă. Diferența foarte mare dintre datele naționale și cele din Federația Rusă ar putea fi explicată prin excluderea de către Chișinău a studenților care își fac studiile la universitățile din Transnistria și care reprezintă filiale a universităților din Federația Rusă. Și în acest an Federația Rusă oferă 328 de locuri bugetare pentru studii de specialitate, masterat și doctorat. Pentru prima dată în acest an fiind oferite locuri în domeniul cinematografiei, sport și medicină.

Federația Rusă este una dintre cele mai dinamice și în continuă creștere piețe IT din lume. În conformitate cu datele Fondului Opiniei Publice, la sfârșitul anului 2011, aproximativ 46%

din populația Federației Ruse o constituiau utilizatorii de Internet [145]. Contribuția sectorului Internet în economia națională a Federației Ruse a constituit aproximativ 2% din PIB [162].

Odată cu venirea lui Vladimir Putin la Kremlin în 2000, controlul statului asupra audiovizualului și unele titluri ale presei scrise s-a resimțit și în Internetul rus (numit Runet). Între anii 2000 și 2008, Runet, care a inclus statele din CSI și diaspora rusă estimată la 27 de milioane, a cunoscut o creștere medie anuală de 5 și respectiv și 14 ori mai mare decât în Orientul Apropiat și Asia. Federația Rusă este astăzi cel mai mare utilizator de Internet în termeni de procentaj de internauți din lume [274, p. 4].

Investițiile substanțiale în web ale autorităților ruse au dat naștere unui veritabil "club Web". Modelul de control al Internetului în Federația Rusă este asemănător cu cel practicat în China și vizează recrearea imaginii statului pe web. În martie 2010 a fost propus crearea unui motor de căutare pentru "filtrarea site-urilor care afișează un conținut interzis" [160, p. 17].

În Republica Moldova în conformitate cu un clasament ce vizează cele mai accesate site-uri din Republica Moldova furnizate de către compania Gemius, cel mai vizitat site este Odnoklassniki cu peste 22, 42 mln de vizitatori unici, care este urmat de mail.ru cu 3 mln [128, p. 31]. Spațiul virtual al Republicii Moldova este dominat de site-uri rusești în care sunt promovate interesele naționale a Federației Ruse.

În concluzie putem menționa că diplomația publică a SUA în Republica Moldova se realizează în conformitate cu scopul general al diplomației publice americane de răspândire a valorilor democratice pe glob. După 11 septembrie 2001, scopul diplomației publice americane, nu este numai de a promova politicile și valorile poporului american, ci mai ales de a facilita înțelegerea acestora prin adaptarea la publicul extern și favorizarea unui asentiment de interese și valori comune între americani și oamenii din diferite țări. Imaginea SUA în Republica Moldova este una foarte bună mai ales printre tineri și intelectuali, fiind asociată cu principiile democratice și ale unui stat care asigură un nivel decent de trai pentru cetățenii.

Activitățile de diplomație publică chineză în Republica Moldova sunt axate pe atractivitatea culturii chineze exemplificată prin organizarea diverselor evenimente culturale cu specific chinez și care se bucură de popularitate.

Diplomația publică rusă confirmă disputele istoriografice existente privind elementele comune dintre diplomația publică și propagandă. Scopul diplomației publice ruse în spațiul post-sovietic în general și în Republica Moldova în mod particular, este menținerea acestei zone în sfera sa de influență. Federația Rusă exploatează factorul istoric (prezența Basarabiei în componența Imperiului Rus începând cu 1812, "epoca de aur" pentru mulți cetățeni moldoveni – perioada sovietică), factorul mediatic și mai ales propagandistic în realizarea obiectivelor politice

în Republica Moldova. Bazându-se pe tradiția sovietică, diplomația publică rusă la fel ca cea chineză se caracterizează prin prezența elementelor propagandistice care nu le exclud pe cele ale diplomației publice, dar le diminuează din obiectivul de a stabili o relație între parteneri egali.

2.2. Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene

În conformitate cu prevederile tratatului de la Lisabona art. 24 paragraful 3, statele membre sunt obligate să sprijine activ și fără rezerve politica externă și de securitate a Uniunii în spiritul de loialitate și solidaritate mutuală și să respecte acțiunea Uniunii Europene în acest domeniu. Acest angajament presupune crearea unei diplomații publice naționale complementare cu diplomația publică a UE ca un mijloc de realizare a acestui angajament.

O versiune succintă a modalității prin care Uniunea Europeană percepe diplomația publică a fost prezentată într-o broșură publicată cu ocazia aniversării a 50 de ani ai Uniunii Europene. "Diplomația publică își propune influențarea atitudinilor publice. Ea vizează promovarea intereselor Uniunii Europene prin înțelegere, informare și influențare, consistă în explicarea clară a obiectivelor, politicilor și activităților Uniunii Europene și își propune facilitarea înțelegerii obiectivelor sale prin intermediul dialogului cu cetățenii, cu diverse grupuri, instituții și mass-media" [252, p. 12].

În versiunea Uniunii Europene, diplomația publică include mai multe elemente - cheie: promovarea intereselor și a persuasiunii publice destinate în general presei și decidenților, prin transmiterea informațiilor prin Internet, rețele sociale, publicații sau direct prin intermediul seminarelor sau conferințelor la care participă un public bine informat compus din reprezentanții sectorului privat, a mediului universitar, a societății civile și a cetățenilor [206].

Pentru Uniunea Europeană este o misiune dificilă de a transpune în realitate principiul *unității în diversitate* a culturilor și tradițiilor membrilor săi, într-o formulă inteligibilă pe plan extern, acceptabilă ca numitor comun, în care să se regăsească fiecare cetățean european [59, 42].

În conformitatea cu Rezoluția adoptată de Parlament la 12 mai 2011, UE trebuie să folosească mai mult aspectele culturale în cadrul eforturilor sale diplomatice de promovare a drepturilor omului, a democrației și a dezvoltării țărilor terțe. Recomandările incluse în acest document, dar și cele anterioare au contribuit la materializarea unor obiective concrete, cu valențe simbolice, culturale, identitare precum moneda unică europeană, canalul de televiziune *Euronews*, premiile europene pentru literatură, săptămânile europene, zilele europene și capitalele culturale europene.

Diplomația publică a Uniunii Europene, în conformitate cu planul de acțiuni stabilit de către Comisia Europeană, a fost orientată spre interior. Aceasta presupunea "stabilirea de relații

și a unui dialog cu cetățenii europeni - un element determinant al procesului politic european” [251].

De cele mai dese ori, diplomația publică este asociată cu comunicarea ”destinată publicului străin și realizată în străinătate” [205, p. 63]. Mesajul central al Uniunii Europene este fondat pe ipoteza că partenerii externi vor dori să urmeze exemplul Uniunii Europene ca un model al păcii, stabilității și prosperității aplicat de către statele membre ale UE [259, p. 9].

Natura simbiotică a aspectelor interne și externe ale diplomației publice a UE a fost explicată în cadrul proiectului strategiei de comunicare a politicii externe a UE din anii 2006-2009. Benita Ferrero-Waldner, fostul comisar însărcinat cu politica externă, menționa că ”scopul nostru este de a informa publicul larg din statele terțe cu privire la politicile UE, valorile și obiectivele UE în calitate de actor mondial. În același timp este necesar de a menține un dialog susținut și deschis cu publicul din cadrul UE, în ceea ce privește politica externă” [276, p. 1].

Citând art. 2 al Tratatului de la Lisabona și reflectând asupra diplomației publice a Uniunii Europene, menționăm că UE s-a autoproclamat ca model al unui spațiu al ”demnității umane, a libertății, democrației, egalității, statului de drept și respectul drepturilor omului” [281, p. 17].

Eforturile Uniunii Europene în domeniul diplomației publice au fost adeseori complicate de diplomația publică a statelor membre. Dimensiunea externă a diplomației publice a Uniunii Europene din punct de vedere național este adeseori percepută ca parte integrantă a diplomației naționale a statelor membre, care se referă la proiectarea țării în exterior și promovarea unei imagini marcante. Încorporarea în cadrul activităților de diplomație publică a unor elemente culturale sensibile, cum ar fi utilizarea limbilor la nivel internațional complică, într-un fel diplomația publică a Uniunii Europene.

Dintre statele membre ale Uniunii Europene, Marea Britanie a început să practice activități de diplomație publică și înainte de secolul XX. În absența unei instituții specializate în acest domeniu, activitățile de acest gen erau organizate prin intermediul ambasadelor și consulatelor. Abia în 1922 a fost creat de către regele George al V-lea un organism special care să contribuie la realizarea obiectivelor diplomației publice - BBC Empire Service [198]. Concomitent cu crearea BBC, în 1934 a fost creat Comitetul Britanic pentru Relațiile cu alte State care în 1935 s-a transformat în British Council (Consiliul Britanic) [196, p. 13]. Prin intermediul acestui organism responsabil de relațiile culturale, clasa conducătoare din Marea Britanie dorea să extindă și să fortifice influența britanică în lume. Numeroasele transformări politice, economice și sociale, cât și naționaliste, pe care le-a cunoscut Europa în această perioadă au jucat rolul de catalizator în dezvoltarea acestor direcții de politică externă.

Cel de-al Doilea Război mondial, ulterior sovietizarea Europei de Est, au reprezentat impedimente în crearea reprezentanțelor British Council în Europa, determinând Marea Britanie să se orienteze spre Africa și Asia.

În a doua jumătate a secolului XX, cele două instituții ale diplomației publice britanice - BBC și British Council, au cunoscut traiectorii diferite de dezvoltare. BBC va cunoaște o dezvoltare spectaculoasă și va câștiga în audiență în întreaga lume, în timp ce British Council a cunoscut o dezvoltare mai modestă în dependență de ajutorul financiar oferit de Guvernul britanic. Două evenimente vor marca funcționarea British Council: eșecul integrării Marii Britanii în Piața comună europeană în 1963 și raportul Berill din 1977 realizat de Central Policy Review Staff – un birou însărcinat cu elaborarea strategiilor și coordonarea politicilor, care a recomandat închiderea British Council sau sistarea activității în străinătate. Guvernul britanic nu va da curs recomandărilor, dar va diminua subvențiile către acesta în anii '80.

Schimbările care au intervenit pe scena internațională la sfârșitul secolului XX au avut consecințe și asupra diplomației publice britanice. Destrămarea URSS și creșterea cererii pentru studierea limbii engleze în contextul globalizării a determinat intensificarea activităților British Council în anii '90 și implicit a imaginii Marii Britanii în lume. Un grup de experți s-au reunit cu scopul de a iniția activități de diplomație publică făcând apel la nation branding. Dezvoltarea diplomației publice britanice a fost însă întreruptă de războiul din Irak.

Reinventarea diplomației publice în variantă britanică s-a început în 2002, când a fost creat Comitetul pentru Strategiile de Diplomație Publică. Acesta se dorea a fi o platforma comună de discuții și dezbateri pentru principalele instituții din țară a căror activitate are tangență cu domeniul reprezentării culturale și comunicării externe (BBC, Consiliul Britanic, VisitBritain, UK Trade and Investment, Foreign and Commonwealth Office) [59, p. 31].

În 2006, raportul lordului Carter of Coles a subliniat necesitatea creșterii subvențiilor pentru BBC și British Council, fiind de asemenea menționată și necesitatea unificării activităților acestora în conformitate cu prioritățile internaționale ale Guvernului. Campania GREAT, creată de British Council reprezintă materializarea recomandărilor sus-menționate, prin promovarea economiei britanice în străinătate.

Problemele diplomației publice nu se regăsesc printre prioritățile Foreign and Commonwealth Office. Aceste priorități sunt centrate pe securitate (reducerea conflictelor, lupta contra armelor de distrugere în masă) și domeniul economic (dezvoltarea noilor oportunități de afaceri) [221]. Spre deosebire de Foreign and Commonwealth Office, obiectivele BBC sunt: îmbogățirea vieții oamenilor cu programe și servicii de informare, educare și divertisment, iar a

British Council – crearea oportunităților la nivel internațional între britanici și alte popoare prin intermediul dezvoltării încrederii.

Analizând activitatea British Council, observăm direcții fundamentale în acțiunile sale: învățământ în limba engleză, schimburile studențești și promovarea artei și culturii britanice. Dacă adăugăm ajutorul pentru dezvoltare, putem conchide că acestea sunt obiectivele diplomației publice britanice [273, p. 40].

În conformitate cu raportul lordului Carter of Coles, diplomația publică britanică este organizată în jurul a trei poli: Foreign and Commonwealth Office, British Council și BBC World Service [218, p. 63]. Remarcăm lipsa unei ierarhii în cadrul acestei organizări, deoarece British Council are o gestiune autonomă și își acoperă aproximativ 75 % din cheltuielile sale din diverse servicii și de la parteneri. Restul bugetului parvine de la Foreign and Commonwealth Office, care îi orientează acțiunile în funcție de prioritățile guvernamentale în cadrul relațiilor internaționale. Guvernul britanic recunoaște independența BBC și BBC World Service și îi asigură finanțarea prin intermediul Departamentului pentru Cultură, Media și Sport.

Structura organizațională a diplomației publice britanice este simplă: doi actori statali - Foreign and Commonwealth Office și Departamentul pentru Cultură, Media și Sport și două organizații autonome: British Council și BBC World Service.

Activitățile acestora se alătură alți participanți specializați în domenii concrete: Departamentul pentru Dezvoltare Internațională și Fundația Westminster pentru Democrație în domeniul ajutorului pentru dezvoltare; Comisia Commonwealth pentru Școlarizare în Marea Britanie și Fundația Chevening pentru schimburi universitare; Centrul Marea Britanie- China pentru dezvoltarea cooperării între Marea Britanie și China; UK Sport pentru promovarea sportului de performanță la nivel internațional; VisitBritain pentru promovarea turismului în Marea Britanie. Diplomația publică britanică se bazează pe o rețea foarte extinsă, Foreign and Commonwealth Office dispune de mai bine de 270 de reprezentanțe diplomatice, cărora li se adaugă și birourile British Council.

Actualmente, British Council își restructurează o parte din resursele sale și le orientează spre țările emergente. Aceste modificări sunt în legătură directă cu prioritățile geostrategice guvernamentale, care demonstrează că acțiunile British Council sunt orientate spre susținerea diplomației britanice.

Datorită Internetului, BBC este astăzi accesibil peste tot în lume. Accesibilitatea este determinată de traducerea programelor în 31 de limbi. "Vocea" Marii Britanii poate fi ascultată pe toate continentele, transformând BBC într-un instrument important al diplomației publice britanice.

Dintre statele membre ale Uniunii Europene un subiect important de analiză este reprezentat de diplomația publică germană. Aceasta s-a dezvoltat începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în concurență cu diplomația publică franceză.

Venirea la putere a Partidului Național-Socialist German în 1933 a provocat transformări în cadrul instrumentelor germane a diplomației publice, care au început să fie utilizate de către Ministerul Propagandei [177, p. 21].

Diplomația publică germană va fi redescoperită în cadrul Republicii Federale Germane după încheierea celui de- al Doilea Război Mondial. Aceasta își propunea promovarea unei noi imagini a Germaniei care să nu mai fie asociată cu Hitler. În anii 50 ai secolului XX au fost fondate o multitudine de organizații și instituții dedicate cooperării culturale la nivel internațional. Unificarea Germaniei în 1990 a întărit poziția acestui stat în lume și a avut implicații și asupra organizării diplomației publice germane.

Actuala diplomație publică germană își propune să se disocieze de moștenirea regimului nazist, promovând o Germanie democratică, progresistă și cosmopolită.

Obiectivele diplomației publice germane sunt: promovarea imaginii Germaniei ca un stat care dispune de o scenă culturală vie, diversificată și recunoscută internațional; Germania - un stat favorabil pentru studii, știință și cercetare, prin furnizarea de burse studenților și tinerilor cercetători care provin din toate statele lumii; creșterea interesului pentru limba germană în Europa și în lume; participarea la prevenirea crizelor și conflictelor internaționale, ajutând, de exemplu la reconstruirea școlilor și universităților în Afganistan; promovarea integrării europene, introducând standarde de formare și educație la nivel european; păstrarea diversității culturale mondiale, sprijinind proiectele de restaurare a obiectelor culturale amenințate în statele în curs de dezvoltare; crearea unei baze stabile pentru relații internaționale viitoare favorizând dialogul [273, p. 25].

În documentul "Concepția 2000" au fost formulate direcțiile diplomației publice germane: a realiza interesele culturale și de învățământ germane în străinătate, a crea și a menține o imagine pozitivă a Germaniei, a contribui la procesul de integrare europeană și încetare a conflictelor prin intermediul dialogului bazat pe valori general universale.

Aceste priorități strategice se mențin și în prezent pe agenda diplomației publice germane. În 2011, conducerea Germaniei a confirmat aplicarea în continuare a acestora, dar cu un accent aparte pe cercetările științifice și învățământ, ca cea mai importantă direcție de dezvoltare a diplomației publice. De asemenea, începând cu anul 2004, integrarea europeană ocupă un loc aparte pe agenda diplomației publice nu doar a Germaniei, dar și a altor state europene.

Campionatul lumii la fotbal organizat în 2006 în Germania a reprezentat un eveniment important în promovarea imaginii Germaniei în lume. Campionatul a fost însoțit de sloganul "Germania - țara ideilor", care a reprezentat o campanie comună a Guvernului german și industriei germane care și-au propus să modernizeze imaginea țării și să distrugă stereotipurile existente în străinătate.

În conformitate cu sondajele de opinie realizate în Germania, aceasta se numără printre cele mai patriotice țări din lume. Factorul ce a determinat această stare de fapt este tradiția, care reprezintă un stimulator pentru perfecțiune. Oamenii din întreaga lume admiră Germania pentru ingineria ei și își doresc să aibă mașini precum Mercedes sau BMW sau visează să meargă pe celebrele autostrăzi. În Germania activează trei dintre cele zece cele mai cunoscute orchestre din lume. În ultimii ani se vorbește despre renașterea filmului german cu producțiile "Nicăieri în Africa", (2001), "Viața altora" (2006). Germania are peste 102 de laureați ai premiului Nobel. Germania este a treia cea mai populară țară din lume cu 190 000 de studenți anual. Germania se află într-o concurență mondială pentru piețe și investiții, fiind cunoscută în lume pentru cultura sa tradițională și inovațională și fiind atractivă pentru turiști.

Trebuie să menționăm că diplomația publică din domeniul învățământului joacă un rol important în strategia de politică externă a Germaniei. Cei mai mulți dintre autorii care au analizat diplomația publică germană consideră că una dintre caracteristicile definitorii ale acesteia este accentul pe investițiile de lungă durată. În contextul geopolitic actual, investițiile se referă la crearea unor relații de durată cu diverși parteneri în baza schimburilor culturale și academice.

Republica Federală Germania a recunoscut independența Republicii Moldova la 14 decembrie 1991, iar relațiile diplomatice dintre cele două state au fost stabilite la 30 aprilie 1992. Misiunea diplomatică a Ambasadei Republicii Federale Germania a fost deschisă la Chișinău la 2 noiembrie 1992, iar a Ambasadei Republicii Moldova la Bonn la 28 martie 1995, confirmând interesul ambelor țări de a extinde și aprofunda colaborarea bilaterală.

Începând cu anul 1992 relațiile moldo-germane au evoluat sub semnul prieteniei. În ultimii ani, Republica Moldova s-a bucurat de sprijinul Germaniei în cadrul organizațiilor internaționale și europene, îndeosebi în procesul de realizare a reformelor democratice și economice și de integrare a țării în structurile europene.

De asemenea, Germania a jucat un rol important în aderarea Republicii Moldova la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, la Organizația Mondială a Comerțului și la elaborarea și adoptarea Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană.

Moțiunea parlamentară ”A sprijini calea spre reunificare și democratizare în Moldova” adoptată de Bundestag la 6 mai 2004, care stabilește patru obiective cardinale ale politicii germane și europene în raport cu Republica Moldova: consolidarea în Moldova a democrației și a statului de drept, dezvoltarea economică durabilă a țării, soluționarea conflictului transnistrean și consolidarea și aprofundarea relațiilor între Republica Moldova și UE.

Actualmente diplomația publică germană se realizează prin intermediul următoarelor instituții.

- Institutele „Goethe”, care promovează cultura și limba germană în străinătate.

Institutele Goethe au fost fondate în 1951 și se bazează pe o tradiție a Deutsche Akademie, care între anii 1925-1945 promova cultura și învățarea limbii germane în străinătate. Astăzi, Institutele ”Goethe” sunt prezente în 13 orașe germane și în 92 de state din întreaga lume. În aceste state, 150 de Institute Goethe și 11 filiale administrative oferă suportul învățării limbii și culturii germane pentru 230 000 de persoane anual [273, p. 150]. Institutele sunt finanțate de statul federal, cu un buget de aproximativ 334 milioane de euro.

În Republica Moldova nu există reprezentanța Institutului ”Goethe”, în schimb activează centrul cultural german ”Akzente”. Acesta oferă cursuri de limbă germană pentru toate nivelurile și grupurile de vârstă: copii, adolescenți, adulți. În afară de aceasta, Centrul oferă cursuri de limba germană pentru funcționarii din cadrul ministerelor din țară. În timpul orelor de limbă germană, participanții la curs au posibilitatea nu doar de a-și îmbunătăți cunoștințele de limbă germană, ci și să învețe lucruri utile despre cultura și societatea germană [22]. Centrul cultural german ”Akzente” este partener oficial al Institutului ”Goethe” din București.

- Fundația ”Alexander von Humboldt”, care finanțează cercetătorii străini în Germania.

Fundația a fost creată în 1860, după moartea cercetătorului și exploratorului Alexander von Humboldt cu scopul de a oferi ajutor financiar pentru cercetările din străinătate a oamenilor de știință germani. După pierderea capitalurilor în timpul crizei din 1923, aceasta a fost fondată a doua oară de către Ministerul Afacerilor Externe, de data aceasta cu scopul de a facilita activitatea cercetătorilor străini în Germania. Pentru a treia oară a fost din nou fondată în 1953 de către Republica Federală Germană cu același obiectiv. Până în prezent, datorită acestei Fundații, în Germania au venit mai mult de 24000 de cercetători.

- Institutul pentru Relații cu Străinătatea susține schimburile artistice și culturale.

Este una dintre primele organizații dedicate diplomației culturale germane în străinătate în străinătate. A fost fondată în 1949 la Stuttgart și este finanțată de statul federal, landul Baden-Wurtemberg și orașul Stuttgart. Organizația a continuat tradiția Institutului German pentru Străinătate care fusese creat în 1917 sub forma unei inițiative pentru pace și apropierea dintre

popoare. Astăzi, acest Institut se prezintă ca un mediator între culturi, care pune accent în activitatea sa pe difuzarea în străinătate a artei contemporane germane și cooperarea culturală cu Europa de Est, de Sud-Est și Orientul Apropiat.

- Școlile germane în străinătate.

În 1968, un Birou Central pentru școlile din străinătate a fost fondat de către Guvernul german cu scopul susținerii funcționării acestora prin furnizare de mijloace financiare și material pedagogic. Acțiunea de promovare a limbii și culturii germane realizate prin intermediul școlilor germane este fortificată prin intermediul numeroaselor schimburi universitare puse în aplicare de către DAAD. Școlile sunt autorizate să emită diplome recunoscute în Germania. Ele sunt finanțate de statul federal și de diverse inițiative private din străinătate, reprezentând 140 de instituții. Programul lor respectă exigențele locale și exigențele germane și promovează limba și cultura germană. De asemenea, acestea oferă elevilor străini și expatriați care au obținut bacalaureatul german un loc privilegiat în cadrul sistemului universitar german.

- Serviciul German de Schimb Academic (DAAD).

Serviciul a fost creat în 1950 și dispune de cel mai mare buget în cadrul instituțiilor implicate în activitățile de diplomatie publică germană. Aproximativ 80 % din bugetul său provine de la Guvernul federal, în particular de la Ministerul Afacerilor Externe, de la Ministerul Educației și a Cercetării și de la Ministerul Cooperării Economice și a Dezvoltării. 13 % din bugetul său este finanțat de Uniunea Europeană. Cu un astfel de buget, DAAD este cea mai mare organizație din lume în domeniul cooperării universitare [273, p. 152].

Mandatul său acoperă trei dimensiuni: schimburile de studenți, schimburile de cercetători și cooperarea instituțională. Bugetul său poate fi comparat cu prestigiosul program Fulbright a SUA. DAAD activează în cinci domenii: oferă burse pentru studenții germani pentru a studia și cerceta în străinătate, oferă burse pentru studenții străini pentru a veni și studia în Germania, oferă angajamentul de a coopera cu statele în curs de dezvoltare în domeniul educației, susține internaționalizarea universităților germane și promovează studiile în limba germană și a limbii germane în străinătate.

Câmpul de acțiune a DAAD cuprinde întreaga lume, iar structura ierarhică a administrării sale ne permite să evidențiem cele mai importante regiuni strategice. De la sediul său principal de la Bonn, DAAD conduce 15 filiale care se găsesc pe toate continentele. Tradițional DAAD are o cooperare intensivă cu SUA, Franța, Marea Britanie, Japonia, India sau Federația Rusă. Din anul 2000 se remarcă prezența DAAD în Asia și în Africa de Est și America de Sud.

La începutul anului 2013, DAAD a publicat documentul "Strategia 2020", în care este planificată activitatea oficiului pentru următorii ani. Documentul constată existența a două

probleme grave demografice cu care se confruntă Germania. Actualmente, numărul populației este de 82 de milioane, în conformitate cu pronosticurile Oficiului Federal de Statistică către 2050 această cifră va fi de 64 milioane. Populația Germaniei îmbătrânește. Aceste schimbări vor afecta competitivitatea economiei germane prin lipsa personalului calificat. În consecință, Germania va avea nevoie de o imigrare intensă. În particular, accentul va fi pus pe atragerea tinerilor imigranți încadrați în programe de calificare și specializare profesională. În conformitate cu ”Strategia 2020”, aceasta își propune atragerea a cel puțin 350 000 de studenți străini către 2020, jumătate din numărul total de studenți care au venit în Germania în perioada 1950-2010 (760 000). În Republica Moldova, DAAD are reprezentanță în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”.

- Casele Științelor și Inovării în străinătate care susțin cooperarea științifică internațională.

În 2009 Guvernul german a creat un nou instrument a diplomației publice – cinci Case de Știință și Inovare în străinătate în cadrul Inițiativei 2009 a politicii științifice externe. Cinci la număr, acestea sunt situate la New-York, Sao Paolo, Moscova, Tokio și New Delhi. Aceste instituții fac parte dintr-o strategie mondială a Guvernului federal, a Ministerului Afacerilor Externe și a Camerei Germane de Comerț și Industrie. Ele își propun promovarea Germaniei ca un stat al excelenței în domeniul cercetării și inovării prin intermediul dialogului științific internațional și cooperarea științifică dintre Germania și alte state. Casele Științelor și Inovării joacă rolul de mediator nu doar în plan științific, ci și în plan relațional, reunind instituții, întreprinderi și alți actori non-academici.

- Fundația ”Max Weber”, care difuzează cercetările germane, și Fundația Culturală a Guvernului Federal German, care susține financiar proiectele artistice și culturale. Ambele Fundații au fost create în 2002.

Dintre fundațiile germane una dintre cele mai active în Republica Moldova este Fundația ”Friedrich Ebert” [46]. Fundația își propune ca obiective: promovarea formării politice și sociale a oamenilor din toate domeniile în spiritul democrației și a pluralismului, crearea, prin burse, a posibilității accesului la studii universitare pentru tinerii dotați, indiferent de situația materială a părinților, contribuția la înțelegerea și cooperarea internațională. Fundația cheltuie aproximativ jumătate din bugetul său anual pe activități internaționale. Partenerii săi sunt din mediul politic, academic și de afaceri, asociații, sindicate, precum și instituțiile mass media și culturale [46].

În Republica Moldova, Fundația ”Friedrich Ebert” este antrenată în susținerea procesului de democratizare și de tranziție la economia de piață, precum și de creare a unei societăți civile, în special în domeniul politicilor sociale, ale pieței muncii, mediului înconjurător și mass-media și sprijină procesul de aderare la UE. În programele sale universitare și post-universitare, prin

calificări importante în Germania și în străinătate, Fundația susține studenții și mediul academic, pentru care educația academică nu este doar un prim pas în cariera lor profesională, ci exprimă angajamentul lor pentru democrație, stat și societate.

- Federal Foreign Office, care coordonează rețelele reprezentanților oficiali, determină prioritățile guvernamentale în domeniul diplomației publice și finanțează instituțiile încadrate în activități de diplomație publică;
- Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare, care gestionează proiectele de ajutor la dezvoltare.

În domeniul mass-mediei, Germania contează pe stația radio Deutsche Welle pentru a difuza la nivel internațional emisiuni despre Germania (începând cu 1953) și cultura sa atât în limba germană cât și în alte 29 de limbi. Încă în 1924 fusese creat un post de radio cu același nume, dar care la fel ca alte instituții germane a suferit transformări în timpul regimului nazist fiind supus propagandei. Deutsche Welle este în totalitate finanțat de către Statul federal german și oferă emisiuni culturale și educative ce promovează identitatea și cultura germană contribuind la educarea democratică a populației. Prima emisiune în limba română a postului de radio Deutsche Welle a fost difuzată la 19 august 1963. După aproape o jumătate de secol, la 1 ianuarie 2012, programul radio și-a încetat activitatea. În conformitate cu revoluția din cadrul mijloacelor de informare, Deutsche Welle în limba română continuă să se extindă pe Internet, venind cu informații din diverse domenii din Germania, România, Republica Moldova, din Europa și din întreaga lume. De asemenea, a fost creat un săptămânal european TV „EuroBox” în limba română, realizat de Deutsche Welle, difuzat de posturile publice din România și Republica Moldova, TVR Info respectiv TRM.

Cheltuielile pentru activitățile de diplomație publică sunt estimate la 1,6 miliarde pe an pentru o rețea de 350 de instituții și organisme. Cele nouă instituții menționate asigură ”prezența germană” pe toate continentele. Datorită acestei rețele, mai mult de 230 000 de persoane studiază în fiecare an în lume și mai bine de 80 000 de elevi frecventează școlile germane în străinătate. În același timp, programele de schimb DAAD au permis la 70000 de studenți să studieze în 2011 în Germania.

În plan cultural, diferite instituții ale diplomației publice organizează un număr mare de evenimente în baza diverselor proiecte. Multitudinea de festivaluri internaționale care se organizează în Germania, cum ar fi Festivalul Internațional de Film, sunt susținute de instanțele germane de diplomație publică.

În acest an, Sala de lectură germană din Chișinău care este situată în incinta Bibliotecii Municipale “B. P. Hașdeu” a împlinit 15 ani de activitate [113]. În discursul său de salut

ambasadorul Germaniei, domnul Matthias Meyer, și-a exprimat recunoștința pentru bunul renume pe care Sala de lectură germană și l-a căpătat pe parcursul acestor 15 ani în fața vizitatorilor săi.

Ambasada Germaniei la Chișinău organizează diverse evenimente culturale, dintre care cel mai așteptat este Concertul de vară al ambasadei, organizat în fiecare an în incinta Teatrului Verde de la Chișinău începând cu anul 2001. Prin intermediul acestui eveniment Ambasada Germaniei își propune să realizeze un eveniment cultural distins pentru melomanii din Chișinău și să continue cultivarea muzicii clasice germane și a celei moldovenesti. Concertul poartă în fiecare an un generic diferit: „Prin muzică în Europa”(2011), „Diplomație pe note”, (s-a înscris în șirul evenimentelor dedicate jubileului de 20 de ani de relații diplomatice moldo-germane (2012)), „Copiii în universul muzicii”(2013) „Acorduri Majore pentru Europa” (2014), Muzica filmelor celebre (2015).

Cel de-al treilea model european supus analizei noastre în acest subcapitol este reprezentat de Franța. Mult timp pe scena internațională Franța a crezut în misiunea sa universală determinată de ideea unei “mari națiuni” care are dreptul să impună lumii modelul său economic, ideile și modul de viață [82, p. 165].

Franța nu are o tradiție în domeniul diplomației publice cum este cazul Statelor Unite ale Americii [85, p. 268]. La baza actualei diplomații publice franceze se află strategia prezentată în 2009 de Bernard Kouchner, Ministrul Afacerilor Externe și Europene, într-un dosar numit „Un Minister în mișcare” (*Un ministere en mouvement*). În introducerea acestui document, B. Kouchner menționa că Franța mai mult ca niciodată are nevoie de o politică externă deschisă și generoasă, de instrumente diplomatice care i-ar permite să-și traseze drumul într-un timp care se anunță pasionant și dificil [280, p. 3].

Franța trebuie să fie mai bine prezentată în exterior, adică prezența ei trebuie să fie mai strategică și mai bine adaptată la realitățile de pe teren [263, p. 28], pentru aceasta este necesară reformarea Ministerului Afacerilor Externe și Europene (MAEE), care este determinată de jocurile geopolitice care și-au schimbat natura și împreună cu ele s-a schimbat și diplomația.

Franța își păstrează și în continuare cele cinci imperative strategice: de a povesti o istorie și a fi stăpînii acestei istorii, de a dezvolta și fortifica relațiile dintre persoane, de a combate formele extremismului violent, a informa mai bine decidenții, a folosi resurse în funcție de prioritățile strategice [272, p. 72].

Ministerul Afacerilor Externe și Europene reprezintă organismul principal al diplomației publice franceze. Franța este, după SUA, statul care are cea mai numeroasă reprezentare

diplomatică: 162 de ambasade, 26 de delegații permanente pe lângă organizațiile internaționale, iar Ministerul Afacerilor Externe și Europene are 16 500 de persoane [268, p. 2].

În 2009, structura MAEE a fost reformată prin crearea Direcției Generale a Mondializării, Dezvoltării și Parteneriatelor. Obiectivele pe care Direcția și le-a propus în contextul mondializării sunt următoarele: să contribuie la elaborarea unei mondializări mai bine gestionată și mai solidară, să întărească influența Franței în Europa și în lume [269, p. 7-8].

Termenul de „rețea” este esențial în înțelegerea perspectivei franceze asupra diplomației publice. Această rețea externă are patru componente: diplomatică, culturală, științifică și de cooperare, birourile Agenției Franceze pentru Dezvoltare și instituțiile de învățământ franceze [41]. Rețeaua este formată din ambasade, consulate, servicii de cooperare și acțiune culturală, stabilimente culturale, institute franceze de cercetare externe, licee franceze, misiuni arheologice și alianțe franceze. Rețeaua are 145 de institute și centre culturale în 92 de țări și 1075 alianțe franceze în 134 de țări (o împărțire mai veche a rețelei includea doar aceste două mari categorii).

Franța este percepută în lume ca o mare putere culturală, care se ghidează după o doctrină unică a culturii franceze înțeleasă ca un ansamblu global creat în jurul limbii franceze. Jean David Levitte, director general a relațiilor culturale științifice și tehnice la Ministerul de Externe și Europene menționa: „Franța reprezintă un ameste unic de tradiție, cultură, artă de a trăi, de creativitate, înaltă tehnologie. Este amestecul pe care trebuie să-l punem în valoare. Și nu este vorba doar de a difuza limba franceză, dar de a promova cultura într-un sens mai larg, de a difuza această imagine în globalitatea sa, mobilizând toată gama de instrumente de intervenție” [277, p. 36] .

Franța consideră limba sa, învățarea și practicarea acesteia ca un simbol al culturii sale. Învățarea limbii franceze în străinătate este axa diplomației sale culturale încă de la începuturile diplomației culturale franceze. Acest ansamblu de idei s-a regrupat în jurul termenului de Francofonie, inventat de geograful Elysee Reclus la finele secolului XIX. Termenul a fost mult timp utilizat și a caracterizat diplomația franceză pe parcursul a unui secol și jumătate, fiind oficializat și aprofundat în anii ‘60 ai secolului XX, când s-a creat o Francofonie internațională instituționalizată, regrupând state atașate de folosirea limbii franceze [265, p. 6].

Franța este primul stat din lume care s-a dotat cu o diplomație culturală și a construit o rețea statală puternică pentru a o coordona. În secolul XIX, statul francez a sprijinit inițiativele private care serveau ca bază a unei diplomații culturale exterioare. În 1883 a fost creată Alianța Franceză, ca un ansamblu de comitete locale, centre de învățare și difuzare a limbii franceze [260, p. 12].

În 1886, Alianța Franceză a fost recunoscută ca instituție de utilitate publică de către Ministerul Afacerilor Externe și Europene, acest nou statut a acordat Alianțelor Franceze un loc aparte în cadrul logicii oficiale a politicii culturale franceze [253, p. 32], ele venind să completeze acoperirea geografică a centrelor și institutelor franceze, iar activitatea lor este importantă pentru politica externă franceză, până în prezent ele fiind finanțate de MAEE.

Ministerul Afacerilor Externe și Europene a decis de a regrupa rețeaua culturală din străinătate, creînd o instituție unică Institut Français. Institutul Francez, creat în iulie 2010 și plasat sub tutela MAEE, este însărcinat cu reformarea diplomației publice franceze.

Lupta pentru limba franceză este lupta de a păstra cultura franceză [272, p. 65], mai ales că limba franceză este în recul în lume, în timp ce engleza este în ascensiune ca limbă universală de comunicare. Această tendință se observă și în cadrul Uniunii Europene, locul prin excelență a plurilingvismului. Limbile franceza și germana recunoscute ca limbi de lucru sînt deja în scădere. În 1995, 45 % din documente erau în engleză, 38 % în franceză și 8 % în germană. În 2005, 72 % în engleză, 14,4 % în franceză și 3 % în germană. Învățarea limbii franceze este în retragere și în fostele țări ale imperiului, în Africa și Asia. Cu toate acestea, franceza rămîne una dintre limbile de comunicare, a noua limbă cea mai vorbită de pe lume, singura alături de engleză vorbită pe 5 continente.

Franța dispune de 159 de institute și centre culturale franceze implantate în 92 de state, 1075 de alianțe franceze în 134 țări. Jumătate din centrele ei culturale se regăsesc în Europa și mai bine de 640 de mii de elevi urmează în fiecare an cursurile de franceză, accentul fiind pus pe franceza de afaceri sau franceza juridică.

Alianța Franceză reprezintă primul centru cultural străin deschis în Republica Moldova [5]. Alianța Franceză din Moldova a fost creată în 1992, fiind membru al rețelei mondiale animate de către Fundația Alianța Franceză. Aceasta este administrată de către un Consiliu de administrație compus din personalități din mediul cultural, universitar sau economic. Consiliul de administrație al Alianței Franceze și-a deschis ușile începînd cu anul 2007 investitorilor economici francezi și francofoni prezenți în țară.

Deschiderea acestuia a reprezentat materializarea Programului-cadru de cooperare și acțiune culturală franco-moldavă care a fost semnat la Chișinău în iulie 2000. Alianța Franceză din Moldova a fost desemnată operatorul de cooperare culturală și lingvistică al Ambasadei Franței în Moldova.

Alianța Franceză în Republica Moldova dispune de localuri pedagogice, săli de cursuri, de reuniuni și de formări, dar și de o galerie de expoziții precum și de o mediatecă, unică în

Republica Moldova după renovarea sa din 2012. În aceste spații sunt organizate diverse activități culturale, artistice și lingvistice ale Alianței Franceze în Chișinău.

Fiind parteneră a Agenției Franceze pentru promovarea învățământului superior, admitere și mobilitate internațională, Alianța Franceză găzduiește și un Spațiu Campus France. De asemenea, biroul corespondentului TV5Mond în Moldova și sediul Camerei de Comerț și Industrie Franța Moldova- Club France se găsește în spațiile Alianței Franceze.

În activitatea Alianței Franceze menționăm rolul incontestabil pe care îl joacă în studierea și promovarea limbii franceze în Republica Moldova, fiind primul centru de predare a limbilor străine din țară cu aproximativ 6 000 de studenți anual. Dintre aceștia, aproape 300 funcționari și agenți publici urmează cursurile de studiere a limbii franceze în cadrul Planului plurianual pentru franceză în Europa a Organizației Internaționale a Francofoniei care este susținut financiar de către Ministerul francez al Afacerilor Externe și Europene și Delegația Wallonie-Bruxelles și Marele Ducat de Luxembourg.

Începând cu anul 2007, Alianța Franceză în Republica Moldova acordă o atenție deosebită promovării imaginii limbii franceze, a unei limbi care apropie Republica Moldova de Uniunea Europeană.

Alianța Franceză din Moldova dispune de o rețea de 2 subdiviziuni și 2 centre de resurse și informare despre Franța contemporană. Orașele Bălți și Nisporeni, care asigură desfășurarea cursurilor de studiere a limbii franceze, au devenit, în totalitate, subdiviziunile Alianței Franceze din Moldova începând cu 1 ianuarie 2011 și sunt gestionate direct de către Alianța Franceză de la Chișinău [110]. Două centre de resurse și informare despre Franța contemporană se găsesc la Tiraspol și Călărași. Centrul de resurse din Tiraspol a fost reînstatat în 2008, în cadrul Universității "Taras Șevcenko". Acesta este deja dotat cu echipamente multimedia moderne unice în Transnistria.

Alianța Franceză joacă un rol important în cadrul diplomației publice franceze orientată spre Republica Moldova. Pentru realizarea diverselor obiective, Alianța Franceză a creat un program cultural și artistic în acord cu Ambasada Franței în Republica Moldova și cu structurile culturale locale. Cele mai cunoscute activități destinate marelui public sunt: "Zilele Francofoniei", "Festivalul Filmului Francofon", Festivalul "Noaptea pianistică din Moldova-Marea Neagră".

Zilele Francofoniei sunt sărbătorite în fiecare an cu mult fast. În cadrul acestora, un loc aparte îl ocupă "Festivalul Filmului Francofon" [134]. Republica Moldova este lider, în clasamentul mondial în ceea ce privește numărul de evenimente organizate cu ocazia Zilei

Francofoniei [134]. Aceasta demonstrează atașamentul său față de culturile francofone și limba franceză.

În Franța în vara anului 2007, Președintele Franței a decis de a moderniza și coordona audiovizualul exterior, Radio France International, Monte Carlo Doualya (Filiala arabă a RFI), France 24 (rețeaua de informare internațională în limbile franceză, engleză și arabă) și TV5(canal francofon) pentru a-i ameliora gestiunea.

Pentru a facilita înțelegerea culturii franceze, ca urmare a unor investiții importante din partea canalului francofon TV5Monde, începând cu 15 aprilie 2008, numeroase programe (documentare, filme, seriale, magazine) a TV5 difuzate în Republica Moldova sunt subtitrate în limba română [130]. Limba română este cea de-a patra limbă de subtitrare pe TV5Monde Europe după limbile germană, olandeză și rusă.

Din perspectivă franceză, turismul este motorul economiei franceze. De mai bine de 15 ani, Franța este destinația turistică care primește cel mai mare număr de vizitatori străini, în 2011 stabilind un record de 81, 4 milioane de turiști străini, în conformitate cu un raport al Direcției generale a competitivității industriei și serviciilor [246].

O instituție importantă pentru dimensiunea economică a diplomației publice franceze este și Agenția Franceză pentru Investiții Internaționale, care a fost creată în 2001. Misiunea Agenției este promovarea, și atragerea de investiții internaționale în Franța [263, p. 20].

Franța, cu tradiții în domniul diplomației tradiționale, nu dispune astăzi de o diplomație publică eficientă sau cel puțin asemănătoare cu cea a SUA. Cu toate acestea, se remarcă mai ales dimensiunea culturală a diplomației publice franceze, care este cea mai dezvoltată, având ca obiective promovarea Franței în exterior, dar și facilitarea dialogului și schimbului cu celelalte culturi [82, p. 180]. Alianța Franceză este cel mai important actor în realizarea diplomației publice franceze și veritabil animator al Francofoniei în Republica Moldova.

Existența modelelor naționale a diplomației publice a statelor membre determină Uniunea Europeană să-și direcționeze diplomația sa publică pe probleme politice transversale, precum schimbările climatice, imigrația sau drepturile omului, care necesită o abordare mai diversificată. Uniunea Europeană este conștientă de necesitatea de a comunica într-o manieră proactivă cu societatea civilă, mai ales în cazul dimensiunii meridionale a Politicii Europene de Vecinătate. Pentru realizarea acestor obiective, UE utilizează diverse mecanisme de comunicare cu societatea civilă. Mizele politice sunt mari și sunt determinate de stabilirea naturii societății civile (Din cine este compusă? Membrii acestora au o afiliere politică? Originea finanțării lor).

Diplomația publică a Uniunii Europene poate fi împărțită în două etape: înainte și după semnarea Tratatului de la Lisabona. Uniunea Europeană încă la originile sale a fost un proiect

destinat de a evita războiul între statele membre. Inițial această idee a evoluat spre o mutualizare a obligațiilor și o partajare a suveranității statelor membre. În cadrul relațiilor externe, Uniunea Europeană a dat preferință evitării conflictelor, aplicând o diplomatie complementară diplomatiei tradiționale a statelor membre. Această formă a diplomatiei s-a regăsit în ”multilateralismul efectiv și diplomația valorilor [270, p. 65].”

Înainte de Lisabona, principala caracteristică a diplomatiei publice a Uniunii Europene era fragmentarea sa. În conformitate cu schema de repartizare a diverselor domenii a Uniunii Europene în piloni, unul dintre ei fiind consacrat politicii externe și de securitate, diplomația publică a fost coordonată de Secretariatul Consiliului și de către Comisia Europeană. Din perspectiva Comisiei, diplomația publică consta în furnizarea de informații cetățenilor europeni și publicului mondial. Principalul instrument de comunicare fiind Centrele de Informare ale UE create încă 1960.

Inițial, aceste centre au fost plasate sub egida Direcției Generale de Comunicare a Comisiei Europene, dar realizarea aspectelor legate de relații internaționale au fost transferate Direcției Generale a Relațiilor Externe (RELEX). DG RELEX avea un buget anual doar pentru domeniul „comunicare” de aproximativ 7 milioane de euro dintre care aproximativ 5 milioane erau destinați capacităților de comunicare ale delegațiilor UE [194, p. 8].

Astăzi UE are peste 500 de Centre de Informare în lume. Create inițial ca centre de documentare, centrele de informare au evoluat în centre de furnizare a serviciilor informatizate, axate pe cerere.

Diplomația publică în cadrul DG RELEX era coordonată de Comitetul de Informare, alcătuit din 70 de funcționari și cu un buget de 30-40 milioane de euro pe an [276]. Comitetul monitoriza ca comunicarea delegațiilor spre terți să exprime poziția Comisiei Europene.

După adoptarea Tratatului de la Lisabona, diplomația publică nu este realizată doar de către Secretariatul Consiliului și Comisia Europeană, ci și de către Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE). Un proiect de decizie a Consiliului din 25 martie 2010 stabilește organizarea și funcționarea SEAE și prevede că Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică Securitară va fi responsabil de comunicare și diplomatie publică.

SEAE a devenit operațional la 1 ianuarie 2011. Organigrama sa include o Direcție DG ”Instrumentele politicii externe” care a fost creată de Comisie în octombrie 2010. Această direcție este responsabilă de diplomația publică și observările electorale [256, p. 65].

SEAE și-a propus realizarea comunicării strategice, a diplomatiei publice și a angajamentului UE de a crea o cultură a comunicării globale care ar acoperi toate instituțiile UE implicate în acțiunile externe [132, p. 61]. De asemenea, de la crearea SEAE trebuia să se doteze

cu o comunicare mediatică puternică care ar face față unei culturi mondiale, ce necesită informații și comentarii. Un rol important în cadrul acestei comunicări i-a revenit stabilirea dialogului cu societatea civilă, ONG-urile și alți actori non-statali și utilizarea noilor mijloace media, inclusiv Internetul pentru a favoriza înțelegerea problemelor de politică externă [234].

Instituirea funcției de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică Securitară a avut repercursiuni vizibile care s-au manifestat printr-un număr mare de comunicate și declarații. În pofida dificultăților existente, diplomația publică a UE prin intermediul SEAE promovează imaginea pozitivă a UE și centralitatea normelor și principiilor în acțiunea externă a UE. Acordarea Premiului Nobel pentru Pace UE în 2012 este un moment reprezentativ pentru diplomația publică a UE. Comitetul Nobel și-a argumentat decizia prin rolul stabilizator jucat de UE în pacificarea unei părți a Europei și rolului său în promovarea democrației și drepturilor omului.

Una dintre cele mai semnificative transformări introduse de Tratatul de la Lisabona din perspectiva diplomației publice a fost acordarea statutului de personalitate juridică pentru delegațiile Uniunii Europene. Rolul delegațiilor în cadrul diplomației publice a crescut odată cu dispariția președenției Consiliului European în relațiile externe a UE. În decembrie 2012 SEAE (Direcția "Comunicare strategică") și DG DEVCO (unitatea "Comunicare și transparență") au publicat "Manualul informării și comunicării pentru delegațiile UE". Acest document a subliniat importanța promovării comune a vizibilității UE în acțiunile ei externe. Document încurajează delegațiile să organizeze "mesajul" Uniunii Europene în jurul următoarelor domenii prioritare "inspirate de promovarea valorilor UE și bazate pe promovarea păcii, securității și prosperității": promovarea UE ca partener principal în tranziția spre democrație (în particular în vecinătate); promovarea UE ca principal donator din lume în favoarea cooperării și dezvoltării; promovarea drepturilor omului prin intermediul dialogului politic la nivel înalt cu partenerii și a programelor de cooperare strategică; promovarea UE ca promotor al securității care reacționează la amenințările ce pot apărea la nivel mondial [206, p. 4].

Capacitatea delegațiilor UE de realizare a activităților de diplomație publică variază. În dependență de statul unde se află delegația. Cel mai bun exemplu este delegația UE la Washington DC, care include un departament de Presă și Diplomație Publică din ianuarie 2006. Delegația de la Washington D.C. este prima care a inclus diplomația publică ca o direcție aparte care depășește simpla comunicare și afacerile publice.

Deși UE și statele membre nu dispun de aceleași resurse umane și financiare ca SUA, UE de asemenea utilizează Internetul în cadrul diplomației publice.

Analiza diplomației publice a statelor membre ale Uniunii Europene ne permite să facem câteva concluzii importante. Statele analizate au început să-și organizeze activități de diplomație publică încă la sfârșitul secolului al XIX-lea. Datorită faptului că dispun de resurse financiare considerabile, structural activitățile de diplomație publică sunt axate pe mass-media: BBC (Marea Britanie), Deutsche Welle (Germania) și TV5 (Franța) și instituții culturale: British Council (Marea Britanie), Institutul Goethe (Germania) și Alianța Franceză (Franța).

Realizarea dimensiunii culturale a diplomației publice este facilitată de existența tradițiilor din cadrul diplomației culturale, iar a dimensiunii economice - de nivelul înalt de dezvoltare economică și atractivitatea acestor state în calitate de destinații turistice.

2.3. Concluzii la capitolul 2

1. Statele analizate în cadrul acestui capitol dispun de o tradiție în domeniul diplomației publice. Primul stat care a început să practice activități de diplomație publică este SUA.

2. Diplomația publică americană și cea a statelor membre ale Uniunii Europene au la bază valori ce sunt destinate exportului și sunt împărtășite de alte popoare ale lumii, precum *libertatea, egalitatea, democrația și drepturile omului (SUA) și Uniunea Europeană - un model al păcii, stabilității și prosperității aplicat de statele membre.*

3. Pentru a-și promova imaginea în exterior, China face apel la valori consensuale, susceptibile, de a fi împărtășite ca *armonia* sau *pacea*.

4. Spre deosebire de celelalte state, diplomația publică rusă emite în exterior un mesaj contradictoriu. Deși Federația Rusă se prezintă ca o parte integrantă a proceselor politice globale, pune accent într-o manieră ostentativă pe propria cale de dezvoltare și propriile valori neîmpărtășite de celelalte state. Recurgerea la instrumente ale puterii dure în Ucraina în 2014-2015, pune la îndoială credibilitatea puterii blânde ruse.

5. Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene ne demonstrează că un rol important în organizarea cu succes a diplomației publice revine stabilirea dialogului cu societatea civilă, ONG-urilor și altor actori non-statali.

6. Procesul de optimizare a diplomației publice a Republicii Moldova trebuie să includă neapărat elaborarea unei Strategii de diplomație publică care să înglobeze o listă cu state prioritare, unul sau două mesaje clare, un grup-țintă căruia i se adresează și o strategie de comunicare cu alții.

7. Instrumentele diplomației publice a statelor analizate, pe care ar putea să le aplice și Republica Moldova, sunt multiple. Multe dintre ele au fost folosite de statele analizate în acest subcapitol încă în perioada războiului rece, fiind preluate de state și adaptate la noul context: diplomația culturală, declarații publice, mass-media și difuzarea internațională etc.

8. Diplomația culturală este o componentă esențială a diplomației publice, aplicată cu succes de toate statele analizate. Dacă activitățile de diplomație culturală sunt bine organizate și reprezintă un succes, atunci poate fi remarcată trecerea la etapa de creare a unei legături în care se realizează obiectivele diplomației publice.

9. Succesul activităților de diplomație publică este determinat de contextul în care se desfășoară strategiile de diplomație publică ce trebuie adaptate la publicul - țintă, de resursele financiare disponibile și, bineînțeles, de instrumentele utilizate pentru realizarea acestor activități. Instrumentele și mijloacele diplomației publice trebuie actualizate permanent și adaptate la noile tehnologii informaționale.

3. DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONDIȚIILE REALIZĂRII PARCURSULUI EUROPEAN

În cadrul acestui capitol ne propunem să evaluăm instrumentele diplomației publice a Republicii Moldova și realizând o legătură logică cu primele două compartimente ale prezentei lucrări să reflectăm asupra posibilității de a folosi experiența internațională pentru optimizarea sistemului moldovenesc de diplomatie publică.

3.1. Mecanisme, practici și dificultăți de realizare a activităților de diplomatie publică a Republicii Moldova

Diplomația publică a Republicii Moldova, la fel ca și diplomația sa tradițională se realizează în conformitate cu interesele naționale. În momentul în care și-a obținut independența la 27 august 1991, Republica Moldova a trebuit să ia un șir de decizii în plan intern și extern pentru a se afirma pe scena internațională. Dificultatea organizării politicii interne și externe a fost determinată de o multitudine de factori, mulți dintre care își au origine în procesul de stabilire a intereselor naționale, proces care nu s-a finalizat nici astăzi. Cercetătorul Victor Juc consideră că nedefinirea interesului național pentru un stat și implicit pentru Republica Moldova reprezintă un pericol deloc neglijabil pentru însăși existența statului și a poporului, deoarece în lipsa acestuia nu sunt determinate prioritățile strategice de dezvoltare, iar amenințările și factorii de risc nu ezită să se pronunțe tot mai pregnant [61].

Succesul politicii externe al unui stat este determinat de claritatea formulării intereselor naționale și înțelegerea căilor și mijloacelor de realizare a lor. Emil Ciobu, fost ambasador al Republicii Moldova în România le numește „impuls al activității diplomatice”, iar Valentin Beniuc – „forță mobilizatoare de bază în acțiunile cetățeanului, societății și statului” [61, p. 14].

Analiza experienței internaționale în domeniul diplomației publice realizată în capitolul doi ne-a confirmat ipoteza că orice stat își poate organiza activități de diplomatie publice în contextul existenței unei diplomații tradiționale elementare. În primii ani după declararea independenței în Republica Moldova, accentul a fost pus pe crearea și organizarea unor instituții necesare funcționării statului atât în plan intern cât și extern, inclusiv organizarea diplomației tradiționale.

În momentul în care a devenit independentă principala provocare la adresa Republicii Moldova a fost recunoașterea ei internațională. În decurs de un an de zile, Republica Moldova a fost recunoscută de majoritatea statelor lumii, care și-au exprimat dorința de a stabili relații diplomatice cu țara noastră. Pentru o politică externă eficientă, doar stabilirea relațiilor diplomatice nu este suficientă. În scopul realizării obiectivelor de politică externă, Republica Moldova trebuie să mențină interesul altor state față de politicile și dezideratele sale.

Succesul unor campanii de diplomatie publică este determinat de atragerea opiniei publice internaționale. Joseph Batora, unul dintre practicienii americani ai diplomatiei publice, menționa: "O mare putere va fi obiectul unor discuții și controverse indiferent de ceea ce face. Statele mici nu intră în discuții publice la nivel mondial, decât în situații de criză. Este regretabil, dar acestea par a fi evenimentele care atrag atenția mass-mediei globale și interesul opiniei publice mondiale". S-ar putea ca din acest motiv statele mici să aibă nevoie de programe de diplomatie publică, la fel ca marile puteri [176, p. 4].

Fosta ambasadoare a SUA în Republica Moldova Smith P.H. continuă aceeași idei „Diplomația publică a statelor mici trebuie să fie axată pe explicarea pozițiilor și aspirațiilor lor nu doar în situații de criză” [230, p. 3].

Așadar, principala provocare pentru Republica Moldova, a cărei dezavantaje principale sunt dimensiunea mică, resursele financiare limitate și interesul scăzut pentru politica externă [231, p. 292], este *concurența pentru a atrage atenția opiniei publice mondiale*. Realizarea acestui obiectiv este dependent de promovarea imaginii țării, deoarece o imagine favorabilă în străinătate facilitează realizarea scopurilor de politică externă și de securitate națională.

Atât pentru statele mari, cât și pentru cele mici, imaginea de țară constituie patrimoniul spiritual al unei societăți prin care aceasta se individualizează la scară globală sau regională. Imaginea de țară, în funcție de coordonatele ei calitative, îi determină gradul de notorietate externă, poate să-i fortifice sau dimpotrivă, să-i diminueze prestanța și prestigiul pe arena internațională. De asemenea, imaginea de țară îi facilitează sau îi complică relațiile cu organisme mondiale, îi definește nivelul de previzibilitate în raporturile cu țările partenere.

În primii ani după declararea independenței Republicii Moldova, imaginea de țară a fost concepută ca o platformă de depășire a anonimatului internațional și de recunoaștere a independenței ei de majoritatea statelor lumii. Pe parcursul anilor s-a conștientizat că crearea unei imagini de țară este un demers destul de dificil, care necesită o strânsă coordonare a activităților și sprijinul deținătorilor de interese direcți (exportatorii), dar și indirecti (populația țării și comunitățile din diaspora).

O problemă ce ține de imaginea Republicii Moldova și care rămâne încă destul de controversată în literatura de specialitate străină este percepția spațială a statului nostru. Localizată în estul Europei după unii sau sud-estul Europei conform majorității opiniei, menționăm că lipsa unei certitudini în stabilirea zonelor geografice este amplificată de delimitări realizate mai mult din raționamente politice decât geografice. Cei mai mulți analiști politici naționali în studiile lor din anii '90 plasau Republica Moldova între Est și Vest, exagerând asupra poziției geopolitice și rolului pe care urmează să-l joace în noul context geopolitic după

destrămarea Uniunii Sovietice [88, p. 126]. Totuși, existau și delimitări scoase de sub incidența intereselor politice, care prezintă adecvat poziția geografică a Republicii Moldova [16, p. 3].

Un alt element reflectat cel mai des în presa străină din anii '90 despre Republica Moldova se referea la politica internă, mai exact la reformele politice pe care le realiza sau urma să le inițieze Republica Moldova în procesul de tranziție [125]. De exemplu, surse din 1995 calificau reformele politice realizate în Republica Moldova drept serioase, iar standardele de viață – adecvate, factori care asigură stabilitatea politică din țară. Vizavi de politica externă, se recunoaște faptul că prioritățile statului moldovenesc se află în concordanță cu normele dreptului internațional.

În viziunea cercetătorilor străini, politica externă a Republicii Moldova determină o ameliorare a imaginii statului moldovenesc și o atitudine favorabilă a Uniunii Europene față de demersul guvernului de la Chișinău. În același context se evidențiază faptul că Republica Moldova a fost primul stat din CSI care a fost admis în Consiliul Europei (la 13 iulie 1995). Nu se scapă cu vederea însă nici duplicitatea de care dă dovadă Republica Moldova în politica sa externă și se sugerează ideea că apartenența republicii noastre la spațiul Comunității Statelor Independente este incompatibilă cu statutul de membru asociat al Uniunii Europene.

În perioada anilor 1991-2009, Republica Moldova nu a atras opinia publică internațională și nici nu reprezenta un subiect de interes pentru cetățenii europeni [88, p. 125]. Mulți dintre ei nu auzise vreodată de țara noastră. Însă printre cei care aveau informații despre Republica Moldova imaginea era destul de proastă, inclusiv din cauza migrației masive. Paradoxal, dar în rândul factorilor de decizie din majoritatea statelor imaginea Republicii Moldova era destul de pozitivă. Existau anumite așteptări de la Republica Moldova, dar și convingerea că lucrurile încep să se miște într-o direcție mai bună, mai ales fiind remarcată deschiderea și sprijinul pentru dorința Republicii Moldova de a se apropia de Uniunea Europeană.

În cele trei modele de diplomatie publică analizate în compartimentul doi au existat evenimente care au impulsivat activitățile de diplomatie publică: 11 septembrie 2001 pentru SUA, evenimentele din Piața Tianmen pentru China, revoluția orange din Ucraina pentru Federația Rusă. Deși diferite, aceste evenimente au în comun – constatarea că aceste state nu au o imagine prea bună, situație care împiedică realizarea obiectivelor de politică externă.

În cazul Republicii Moldova considerăm că evenimentele din aprilie 2009 reprezintă un moment important în organizarea diplomatiei publice a Republicii Moldova. Pe de o parte acest eveniment a atras opinia publică mondială, pe de altă parte a confirmat imaginea nu prea bună pe care o are Republica Moldova în lume. Evenimentele din aprilie 2009 sunt cel mai mediatizat eveniment despre Republica Moldova în presa internațională.

După alegerile din 5 aprilie 2009, în cadrul cărora Partidul Comuniștilor din Republica Moldova a promis *stabilitate*, iar partidele liberale — *schimbare*, a urmat revolta din 7 aprilie, după care vandalizarea clădirilor Președinției și Parlamentului, pe care forțele de ordine nu au fost în stare să le apere și care, ulterior, s-au dedat la acte de răzbunare violentă împotriva a sute de persoane despre care nici nu se știa dacă poartă vreo vină pentru cele întâmplate [13].

Cetățenii Republicii Moldova continuă să aștepte dezvăluiri privind cele întâmplate în aprilie 2009. Deocamdată informațiile care au fost difuzate sunt destul de confuze, în pofida creării unei comisii speciale care trebuia să investigheze evenimentele de atunci. În concluziile ”comisiei Nagacevski” se menționează că după alegerile din 5 aprilie 2009 în societate se crease o percepție pronunțată că alegerile au fost masiv fraudate [106, p. 126], ceea ce a constituit motivul evenimentelor.

La șase ani de la evenimentele din 7 aprilie 2009, cetățenii se întreabă în continuare ce a fost atunci: revoluție, revoltă, un protest sau un scenariu de schimbare a regimului politic? Un răspuns univoc nu a fost încă formulat, dar evenimentul a ajuns în fața opiniei publice internaționale, cetățenii unor state auzind pentru întâia dată de Republica Moldova [18, p. 2]. Presa străină a apreciat evenimentul din 7 aprilie 2009 ca o revoluție twitter, dat fiind rolul jucat de rețelele sociale în mobilizarea în timp record a zeci de mii de oameni pentru a participa la un protest organizat împotriva puterii.

După evenimentele din aprilie 2009, într-un document oficial apare ca obiectiv promovarea imaginii Republicii Moldova, mai exact refacerea imaginii. În actul de constituire a Alianței pentru Integrarea Europeană-1, drept obiectiv major a fost proclamată *Integrarea europeană a Republicii Moldova și promovarea unei politici externe echilibrate, consecvente și responsabile*.

Pentru realizarea acestui obiectiv se perspectiva: negocierea și semnarea Acordului de asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, promovarea parteneriatelor strategice cu Statele Unite ale Americii și Federația Rusă, restabilirea și consolidarea relațiilor de bună vecinătate cu România și Ucraina, eliminarea regimului de vize pentru cetățenii români și semnarea Acordului privind micul trafic de frontieră, refacerea imaginii Republicii Moldova în lume și restabilirea încrederii în plan intern și extern [38].

Problematica configurării unei imagini pozitive de țară a fost preluată și în programul de guvernare pentru anii 2011-2014, formulată astfel - *Promovarea unei politici externe dinamice și coerente în scopul asigurării intereselor naționale ale Republicii Moldova și creării unei imagini pozitive a țării* [100].

Pentru Republica Moldova, imaginea țării este esențială pentru activitatea internațională și, în același timp, comportamentul țării este esențial pentru crearea imaginii sale la nivel internațional. Se consideră că cel mai rău lucru pe care îl poate face o țară, în contextul globalizării, este să nu intervină în formarea propriei imagini la nivel internațional prin intermediul activităților de diplomatie publică.

În Republica Moldova nu există un organ care coordonează în exclusivitate activitățile de diplomatie publică, în realizarea acestora sunt implicați mai mulți actori (vezi Fig. 3.1.) care asigură realizarea obiectivelor politice, economice și culturale a diplomatiei publice.

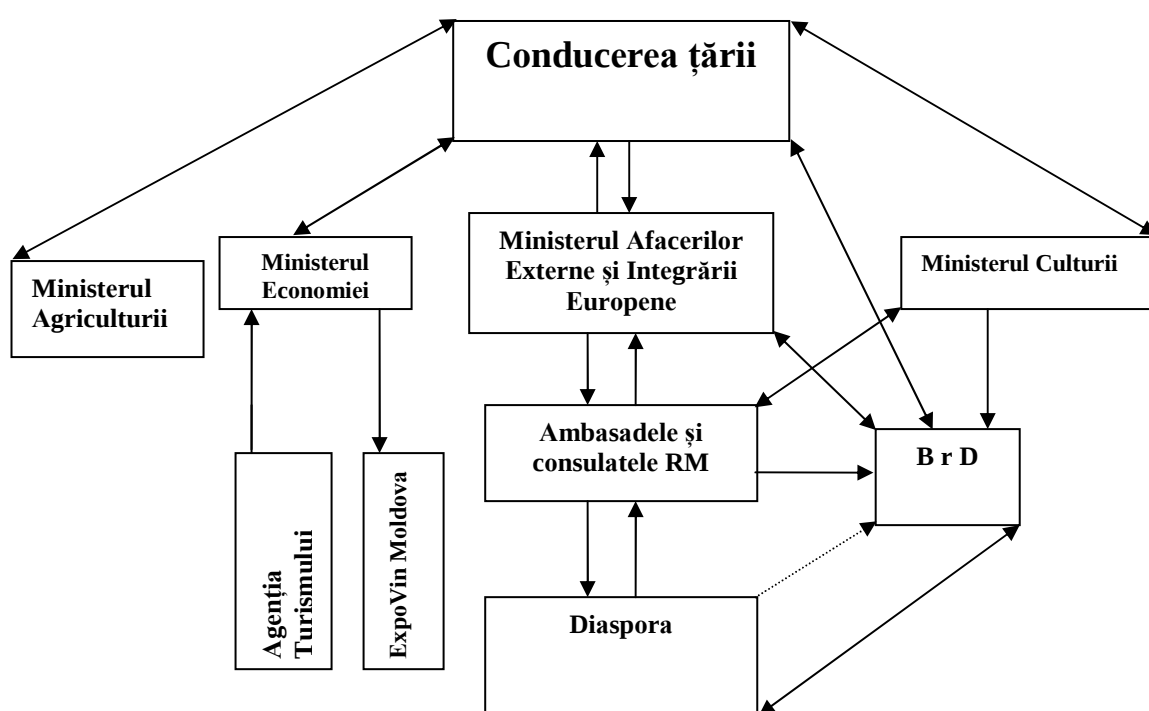

Fig. 3.1. Schema actualei organizări a diplomatiei publice a Republicii Moldova

Organismul principal al diplomatiei publice a Republicii Moldova îl constituie Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Reieșind din funcția sa de bază, MAEIE este obligat să promoveze politica statului în domeniul relațiilor externe. Această funcție nu se limitează doar la responsabilități directe, ce ar însemna informarea conducerii țării despre evenimentele internaționale majore și înaintarea propunerilor privind poziția statului față de ele, sau la inițierea, negocierea, semnarea, ratificarea, aprobarea sau acceptarea acordurilor internaționale [118, p. 64].

În acest sens, este important faptul că MAEIE rămâne totdeauna responsabil pentru informațiile de bază, recomandările politice și alte activități, fiind gata oricând de a lua o decizie sau a face recomandări, dacă se consideră că un minister sau un departament de specialitate, urmărind propriul interes, pierde viziunea de ansamblu asupra interesului național [118, p. 65].

Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova a atribuit ministerului o multitudine de funcții, dintre care le menționăm pe cele care se referă la diplomația publică: de a realiza drepturile suverane ale Republicii Moldova în cadrul relațiilor internaționale, de a promova politica externă a Republicii Moldova în relațiile cu alte state și organizații internaționale; de a coordona activitatea organelor centrale de specialitate și a altor autorități administrative ale Republicii Moldova în vederea stabilirii și dezvoltării relațiilor cu alte țări în conformitate cu legislația în vigoare; cooperează cu organele centrale de specialitate și cu alte structuri ale administrației publice în problemele relațiilor economice externe și promovării politicii unice a statului pe plan extern, dirijează și controlează activitatea misiunilor diplomatice și a posturilor consulare ale Republicii Moldova în alte state și pe lângă organizațiile internaționale; analizează situația internă și externă a statelor cu care Republica Moldova întreține relații diplomatice, identifică și evaluează oportunitățile dezvoltării relațiilor comercial-economice cu aceste state și informează periodic Președintele, Parlamentul și Guvernul; organizează periodic conferințe de presă și brifinguri pentru informarea opiniei publice despre activitatea statului în domeniul politicii externe, acreditează reprezentanții mass-media de peste hotare în Republica Moldova; contribuie la dezvoltarea relațiilor și a contactelor cu cetățenii Republicii Moldova domiciliați în străinătate, precum și cu diaspora moldovenească.

Promovarea imaginii unui stat, din perspectivă economică se asociază cu un brand național. Din 2009 se lucrează destul de intens la formarea unui brand național al Republicii Moldova prin intermediul căruia ar fi promovată imaginea Republicii Moldova în lume. Deși unele activități în domeniu au început mai înainte de acest an, din 2009 ele se intensifică. Cel mai vizibil domeniu fiind turismul.

Promovarea Republicii Moldova prin intermediul turismului începe documentar în anul 2003 când a fost elaborată "Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003 – 2015", aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1065 din 2 septembrie 2003. Deși documentul a expus detaliat situația la acel moment privind potențialul turistic existent în țară, evoluția domeniului între anii 1995 – 2002 și a trasat direcțiile prioritare de dezvoltare a turismului până în anul 2015 [122], rezultatele aplicării acestei strategii sunt modeste.

Conform informațiilor oferite de Biroul Național de Statistică, din cei 14,4 mii de turiști și excursioniști străini, care au vizitat Republica Moldova în anul 2014 și au beneficiat de serviciile

agențiilor de turism și turoperatorilor 58,2% au sosit în scopuri de odihnă, recreere și agrement, 34,5% - de afaceri și profesionale și 3,9% - de tratament. Ponderi mai însemnate în numărul total de turiști și excursioniști străini sosiți în Republica Moldova le-au revenit cetățenilor din România (21,2%), Federația Rusă (13,9%), Ucraina (10,7%), Germania (4,9%), Turcia (4,8%), Italia (4,0%), Statele Unite ale Americii (3,9%), Israel (3,7%), Polonia (3,0%), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (2,9%), Bulgaria (2,7%), Belarus (2,5%), Olanda (2,3%), Austria (1,9%), Suedia (1,7%), Franța (1,3%), Lituania (1,2%) [2].

Încă în anii 2006-2010, Ministerul Economiei a fost inițiatorul promovării imaginii Republicii Moldova prin dezvoltarea branding-ului de țară. Prin crearea unei imagini bine-chibzuite și coerente în exterior, Republica Moldova putea să devină mai competitivă atât pentru piețele de desfacere externă cât și pentru atragerea investițiilor străine directe și promovarea exporturilor de bunuri și servicii.

Dezvoltarea branding-ului de țară a Republicii Moldova s-a desfășurat pe etape. Prima dintre ele, finalizată deja, a vizat *stabilirea unui cadru instituțional-operațional* prin înființarea unei echipe de promovare a brandului, adică un grup de experți în comunicare și branding, responsabil pentru administrarea brandului.

Cea de a doua etapă, în proces de desfășurare - *crearea mesajului brandului*: crearea istoriilor și mesajelor în jurul brandului și afirmațiilor-cheie, aplicarea logotipului asupra celor mai bune produse și proiecte, crearea mixului promoțional etc.

Elemente a celei de a treia etape - *elaborarea instrumentelor de promovare a brandului și promovarea activă*, sunt deja sesizate de cetățenii Republicii Moldova și de cei din exterior. Această etapă presupune definirea unui cod de aplicare vizuală a logotipului, crearea unei pagini-web privind brandul, asigurarea plasării articolelor despre Republica Moldova în media internațională, utilizarea titlurilor onorifice pentru promovarea Republicii Moldova, organizarea forumurilor în Moldova și prezentărilor de țară în exterior, organizarea evenimentelor culturale și sportive etc.

Ministerul Economiei, de asemenea, este instituția responsabilă pentru implementarea politicilor de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor [120].

Alături de Ministerul Economiei, un rol important în realizarea dimensiunii economice a diplomației publice a Republicii Moldova îl joacă Agenția Turismului. Creată la 25 decembrie 2009, este o autoritate administrativă centrală de specialitate subordonată Guvernului, cu sediul în Chișinău, care elaborează și promovează politica statului în domeniul turismului. În conformitate cu prevederile Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției Turismului, aceasta are misiunea de a elabora și implementa cadrul legislativ și normativ, a

strategiilor și politicilor statului în domeniul turismului; dezvoltarea turismului intern și promovarea țării ca destinație turistică pe plan extern; protecția drepturilor subiecților raporturilor juridice din domeniul turismului; precum și asigurarea prestării la standarde internaționale a serviciilor turistice [109].

Printre cele mai importante funcții ale sale sunt de a contribui în limitele competenței, la crearea premiselor pentru dezvoltarea turismului rural, în scopul reducerii disparităților regionale, de a coordona dezvoltarea turismului intern și internațional într-un mod integrat, echilibrat și durabil, prin includerea în circuitul turistic internațional a patrimoniului turistic național, de a contribui la crearea unui climat favorabil pentru atragerea investițiilor în domeniul turismului, de a organiza și desfășura activitatea de promovare a imaginii Republicii Moldova ca țară ce prezintă interes atât pentru turismul intern, cât și pentru cel internațional.

Agenția organizează activități expoziționale în domeniul turismului în țară și peste hotare, și reprezintă în organismele internaționale și regionale interesele statului în domeniul turismului. De asemenea coordonează și monitorizează colaborarea Republicii Moldova cu Organizația Mondială a Turismului și cu alte organisme internaționale din domeniu, coordonează implementarea programelor de asistență tehnică acordată de Uniunea Europeană, de Organizația Mondială a Turismului și de alte organisme internaționale, precum și a programelor de integrare europeană în domeniul turismului.

Agenția Turismului este investită cu funcții de control a activității turistice și clasificare a structurilor de cazare, dar mecanismul de control este imperfect. Baza activității turistice o reprezintă formele de turism, care în Republica Moldova sunt valorificate și dezvoltate neuniform. Cele mai răspândite sunt turismul viti-vinicol, de afaceri, rural, balnear, religios și de excursii. Mai puțin este valorificat turismul cultural, gastronomic, social, sportiv, automobilistic, de week-end, urban și ecologic.

În conformitate cu Strategia de dezvoltare a turismului “Turism 2020”, “Turismul trebuie să devină recolta bănească a Republicii Moldova” [122] prin valorificarea potențialului turistic național și promovarea imaginii Republicii Moldova ca destinație turistică. Pentru realizarea obiectivului sunt stabilite obiective specifice: diversificarea instrumentelor de promovare turistică, includerea potențialului turistic național în circuitul turistic internațional, valorificarea formelor de turism active la etapa actuală, dezvoltarea formelor de turism ce necesită a fi impulsionate, dezvoltarea unor forme de turism de perspectivă, diversificarea și valorificarea tipurilor de agrement, îmbunătățirea colaborării dintre agenții pieței turistice din Republica Moldova și serviciile consulare ale țărilor cu principalele destinații turistice solicitate de către cetățenii Republicii Moldova, diversificarea destinațiilor turistice pentru turismul emițător în

baza acordurilor ce urmează a fi încheiate cu statele care prezintă interes pentru turiștii din Republica Moldova, colaborarea cu diaspora pentru promovarea imaginii țării și atragerea turiștilor străini [122].

La 20 noiembrie 2014 a fost lansat brandul național al sectorului turistic. Evenimentul a fost organizat în incinta Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, de către Agenția Turismului a Republicii Moldova, cu susținerea proiectului USAID Creșterea Competitivității și Dezvoltarea Întreprinderilor II (CEED II).

Agenția Turismului a Republicii Moldova, în parteneriat cu asociațiile sectoriale, beneficiind de asistența și expertiza tehnică locală și internațională oferită prin proiectul USAID CEDD II, a elaborat Programul de promovare a produselor turistice, denumit generic „Brandul Național al Industriei Turismului”, care are scopul de a crește numărul de turiști în Republica Moldova. Programul cuprinde un set de inițiative strategice pentru sectorul turistic, incluzând: analiza piețelor țintă și a produselor turistice competitive, poziționarea ofertei turistice naționale, un plan de marketing și o identitate vizuală unică.

Pomul Vieții, simbol complex al culturii naționale, a fost ales să reprezinte valorile și specificul turismului în Republica Moldova: ospitalitatea, naturalețea, sinceritatea și autenticitatea. Sloganul turistic „Discover the routes of life”, îndeamnă vizitatorii să urmeze calea spre noi descoperiri, ospitalitatea, istoria, vinul, gastronomia și tradițiile moldovenești.

Lansarea internațională a brandului turistic a avut loc începând cu 24 noiembrie 2014, prin intermediul unei companii de comunicare pe postul TV Euronews, unde a fost plasat un spot video de 30 de secunde de promovare a Moldovei turistice [21].

În perioada 13-18 ianuarie 2015, în orașul olandez Utrecht, companiile din Republica Moldova au participat pentru prima dată la târgul internațional turistic „Vakantiebeurs”, acesta fiind primul târg internațional la care a fost lansat noul brand turistic al Moldovei. „Vakantiebeurs” este unul dintre cele mai importante evenimente din domeniul turismului din Europa la care participă operatorii turistici, agențiile de stat responsabile de promovarea turismului, companii aeriene, producătorii de echipament turistic și prestatori de alte servicii conexe [76].

În ultimii ani, Republica Moldova participă la diverse forumuri economice. Cel mai semnificativ dintre ele fiind cel din 2011 din India - E-World Forum. Unul dintre scopurile declarate ale vizitei a fost studiarea experienței acestei țări în domeniul e-guvernării. În cadrul acestui Forum, organizat de Guvernul Indiei în parteneriat cu sectorul privat, au fost prezentate cele mai inovative proiecte de e-guvernare implementate de Guvernul Indiei atât la nivel federal, cât și la cel al provinciilor. India, este recunoscută ca stat cu rezultate semnificative în domeniul

implementării parteneriatului public-privat pentru transformarea sectorului public prin aplicarea tehnologiilor performante.

De asemenea, Forumul Moldova – Estonia, care a vizat securitatea digitală. Preluarea experienței estoniene a devenit prioritară pentru Guvernul Republicii Moldova. Republica Moldova este unul dintre cei mai importanți parteneri din Europa Centrală și de Est care s-a alăturat efortului comun al Uniunii Europene în asigurarea securității informaționale de rând cu Germania, Estonia, Franța, Norvegia, Suedia și Regatul Unit al Marii Britanii. Guvernul Republicii Moldova și-a propus să devină garantul tranzacțiilor online sigure, atât pentru cetățeni, cât și pentru mediul de business.

Menționăm, de asemenea, al IV-lea Forum de Nivel Înalt privind Eficiența Asistenței care s-a desfășurat în Busan, Coreea, în perioada 29 noiembrie – 1 decembrie 2011. La acest eveniment au participat peste 3 000 de delegați din peste 160 de țări tari. Forumul și-a propus ca scop transformarea relației dintre donatorii și partenerii din țările recipiente, societate civilă și sectorul privat într-un adevărat vehicul pentru dezvoltarea cooperării. Participanții la eveniment au discutat despre sursele de finanțare, construirea unor parteneriate dinamice, reducerea cheltuielilor pentru implementarea proiectelor și creșterea eficienței acestora.

Printre evenimentele economice importante pentru promovarea imaginii Republicii Moldova se regăsește Forumul Investițional Internațional ”Invest in Moldova”, organizat la Chișinău la 5 martie 2013. La acest eveniment au participat 40 de agenți economici din străinătate interesați să investească în Republica Moldova, și peste 200 de reprezentanți ai asociațiilor de afaceri de la Chișinău. În deschiderea Forumului, ministrul Economiei, Valeriu Lazăr a declarat că volumul investițiilor străine rămâne în continuare redus, iar Dirk Schuebel, fostul ambasador al Uniunii Europene la Chișinău s-a arătat optimist că politicienii de la guvernare vor depăși criza politică și se vor concentra asupra îmbunătățirii climatului de afaceri din Republica Moldova.

Din punct de vedere *cultural*, deși Republica Moldova nu are o strategie bine stabilită de diplomație culturală, mai degrabă putem vorbi despre unele succese aferente unor evenimente culturale cu participare internațională.

Diplomația culturală a Republicii Moldova se realizează prin colaborarea dintre Ministerul Culturii și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și misiunile diplomatice ale Republicii Moldova.

Republica Moldova ca țară, teritoriu și entitate politică a fost afectată de mari schimbări pe parcursul ultimelor secole și a avut o lungă istorie de dominație străină, astfel încât teritoriul și identitatea sa culturală au constituit esența problematicii dezvoltării ei ca stat independent

[34]. Criza de identitate, comună pentru toate țările post-comuniste, este un fenomen-cheie în relația culturii cu puterea în Republica Moldova și, în consecință, în procesul dificil de promovare concertată a unei politici culturale atât la nivel național cât și internațional.

Privată de un dialog firesc cu valorile naționale și universale, cultura Republicii Moldova este antrenată într-un proces continuu de depășire a propriilor probleme, stare ce polarizează spiritele și inhibă inițiativele explicite. Ca țară tânără ce-și revendică o identitate proprie, Republica Moldova își caută viitorul concomitent în câteva zone de atracție politică, economică și culturală, tendințele respective fiind în fapt exclusiviste și cu consecințe imprevizibile pentru identitatea ei compozită.

Cel mai cunoscut festival cu participare internațională organizat în Republica Moldova este Festivalul "Mărțișor". Fiind reușit valorificat, mărțișorul strămoșesc a stat la originea multor sărbători frumoase din republică. Începuturile acestuia datează încă din perioada sovietică. Prima ediție a fost organizată în 1967 la inițiativa Ministerului Culturii. În fiecare an la acest festival vin colective artistice și interpreți de muzică din diferite țări. În anul 2014, în cadrul festivalului au fost organizate 49 de spectacole muzicale nu doar în instituțiile concertistice din Chișinău dar și în raioanele țării: Orhei, Bălți, Soroca, Fălești, Ungheni, Drochia, Cahul, Nisporeni, Hâncești, Călărași, Florești, Strășeni, Șoldănești, Ceadâr-Lunga, Dondușeni. Pentru prima dată în ultimii ani au fost organizate două concerte și în orașul Tiraspol.

Un festival care se dorește a fi unul internațional este Festivalul Etno jazz. Fiind o inițiativă a formației "Trigon", care în 2011 aniversa un deceniu de la înființare, în scurt timp avea să devină principalul eveniment jazzistic anual din capitala Republicii Moldova. Cu fiecare nouă ediție, festivalul a câștigat în amploare și consistență, devenind actualmente o referință în domeniu, reunind muzicieni de pe întreg globul.

O personalitate marcantă datorită căreia Republica Moldova este cunoscută în lume în mediul muzical a fost celebra soprană Maria Bieșu. Una dintre dorințele primadonei a fost să transforme Chișinăul într-un centru al muzicii de operă, adunând în capitala Republicii Moldova cântăreți de operă din întreaga lume. Prima ediție a Festivalului a fost organizată în septembrie 1990, de atunci în fiecare toamnă Festivalul reunește artiști de operă și balet din întreaga lume. Festivalul a devenit unul dintre principalele simboluri ale culturii din Republica Moldova.

Din 1996, la Cahul se organizează un alt festival - Festivalul Faces of Friends, care pe parcursul anilor a devenit unul din cele mai importante evenimente culturale și muzicale din țară, reunind iubitorii de muzică pop, rock, jazz și diverse direcții ale muzicii de dans.

Deși cinematografia Republicii Moldova a cunoscut un continuu declin după dezintegrarea Uniunii Sovietice, unele succese au fost înregistrate în domeniul filmului

documentar. Festivalul "Cronograf" este unicul festival internațional de film documentar din Moldova care pe parcursul anilor a reușit să înscrie Republica Moldova într-un circuit cinematografic internațional. Festivalul, care a fost lansat în anul 2001, este organizat anual de către OWH Studio, actualmente cea mai activă casă de producție de documentare din Republica Moldova.

Dintre evenimentele teatrale, prin intermediul cărora este promovată imaginea Republicii Moldova menționăm bienala teatrului "Eugen Ionesco"— BITEI. În anul 1994, la inițiativa directorului artistic al Teatrului "Eugen Ionesco" Val Butnaru, teatrul organizează, împreună cu Ministerul Culturii, primul în Republica Moldova festival internațional de teatru— Bienala teatrului "Eugen Ionesco"— BITEI, un eveniment teatral și cultural unic în țară. Prima ediție a Festivalului— Planeta Ionesco (1994)— a fost dedicată dramaturgiei lui Eugen Ionesco.

Combinând istoria și modernitatea, tradiția și globalizarea, Festivalul "Gustar" reprezintă o altă manieră de promovare a imaginii Republicii Moldova în lume. Acest festival a fost conceput în 2009 de către Vlad Costandoi, producător și fondator al "Sens Music", și Valeriu Postică, bucurându-se de un real succes la fiecare ediție. Prima ediție a acestui festival muzical a avut loc în 2010, de atunci fiind organizat anual, în ultimul week-end al lunii august. Festivalul este unic datorită locației în care se desfășoară - rezervația cultural-naturală Orheiul Vechi. Festivalul "Gustar" a devenit un eveniment cultural reprezentativ pentru Republica Moldova fiind unul dintre puținele evenimente muzicale autohtone care au reușit performanța de a aduce în cele trei ediții zeci de artiști internaționali și o audiență de aproximativ 10.000 de spectatori la fiecare ediție.

Integrarea europeană, prioritate actuală a politicii externe a Republicii Moldova presupune un echilibru între valorile și principiile acceptate în comun, pe de o parte, și specificitatea națională și locală, pe de altă parte.

În acest sens, diplomația culturală a Republicii Moldova trebuie să găsească mijloacele necesare pentru a rămâne deschisă la schimbul de valori în contextul pieței europene integrate și, în același timp, pentru a susține bogăția, vitalitatea și diversitatea culturilor proprii [121, p. 7]. În *Agenda culturală europeană* sunt formulate trei obiective-cheie în domeniul culturii europene: promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural (1), promovarea culturii în calitate de catalizator al creativității (2), promovarea culturii drept element vital în cadrul relațiilor internaționale ale UE (3). Al treilea obiectiv are o importanță considerabilă pentru Republica Moldova deoarece cultura constituie o axă de dialog și cooperare în contextul Parteneriatului Estic. Programul cultural al Parteneriatului Estic vizează să consolideze capacitățile operatorilor

din sectorul culturii, să încurajeze legăturile regionale și să contribuie la elaborarea în țările partenere a politicilor culturale îndreptate spre incluziune.

Republica Moldova nu are o diplomatie culturală bazată pe instituții culturale, cum are China, Franța sau Germania. Actualmente, unicul institut cultural al Republicii Moldova a fost inaugurat la Leipzig la 1 martie 2006 - Institutul Cultural Moldova, unic atât în spațiul german, cât și în cel european. Acesta își propune promovarea dialogului și contactelor cu instituțiile din Republica Moldova, susținerea cercetărilor științifice, organizarea conferințelor științifice și realizarea diferitor proiecte în domeniile științific și cultural [119, p. 324].

Imaginea Republicii Moldova a fost promovată în lume și prin intermediul evenimentelor sportive și culturale: Jocurile Olimpice și Eurovizion-ul. Republica Moldova pentru prima dată a participat la Jocurile Olimpice de Vară în 1992, organizate la Barselona. Sportivii moldoveni, 11 la număr, au fost incluși în componența echipei unificate a Comunității Statelor Independente. Sportivii din Republica Moldova au reușit să obțină rezultate valoroase și s-au întors acasă cu medalii de aur, argint și bronz. Pentru întâia dată sportivii din Republica Moldova cu semnul tricolorului au evoluat și la Jocurile Olimpice de Iarnă de la Lillehammer în 1994. De atunci, statul moldovean nu a ratat nici o participare la Jocurile Olimpice, deși rezultatele au fost modeste. Până în prezent, șase sportivi din Republica Moldova au câștigat un total de 5 medalii olimpice (2 de argint și 3 de bronz), dintre care cele mai multe medalii au fost obținute la box. Ultima Olimpiadă de Vară de la Londra din 2012 a adus Republicii Moldova două medalii de bronz. Până în prezent nici un sportiv moldovean nu a obținut medalii la Jocurile Olimpice de Iarnă.

În ceea ce privește participarea Republicii Moldova la Eurovizion, trebuie să menționăm că țara noastră a debutat la acest concurs muzical în 2005, fiind reprezentată de trupa "Zdob și Zdub" și de bunica acestora cu melodia "Boonika bate doba". Aceștia au reușit să se claseze pe locul 2 în semifinală și pe locul 6 cu 148 de puncte în finală. Până în prezent este cea mai mare performanță pe care a obținut-o Republica Moldova la acest concurs. Eurovizion-ul reprezintă un mijloc important de promovare a Republicii Moldova. Concursul (de la inaugurarea sa în 1956) este unul dintre cele mai vizionate evenimente non-sportive din lume, cifrele de audiență fiind estimate în ultimii ani la valori între 100 și 600 milioane de telespectatori la nivel internațional. Începând din 2000, concursul este transmis și pe Internet, iar ediția din 2006 a fost urmărită de mai mult de 74 000 de persoane din aproape 140 de țări.

Alături de actorii statali un rol din ce în ce mai important în diplomația publică a Republicii Moldova îl joacă diaspora.

În prezent, aproximativ un sfert din populația aptă de muncă din Republica Moldova se află peste hotare. Mulți moldoveni locuind peste hotare continuă să aibă o familie în Republica

Moldova, dar, dincolo de suportul pentru apropiații lor, nu reușesc să aducă o contribuție semnificativă la dezvoltarea țării.

Diaspora reprezintă orice grup etnic aflat în afara granițelor țării de origine [42, p. 88]. Pentru organizarea și mobilizarea diasporei în interese colective sunt importante resursele materiale, culturale și organizaționale ale diasporei și structura și posibilitățile în țara de reședință, motivația și capacitatea de a menține unitatea (legătura internă durabilă) și de a exercita influență asupra grupului [74, p. 92].

Diaspora este influențată și interacționează atât cu țara de origine, ct și cu cea de destinație, și cu comunitățile țărilor de origine în țările de destinație (asociații studențești, comunități ale muncitorilor migranți (sezonieri, legali, ilegali, și alții). Ea tinde să dezvolte și să mențină relații multilaterale cu diverse instituții politice, sociale, culturale în țara de destinație și cea de origine.

Atât diaspora, cât și țările lor de origine își dau seama despre faptul că și unele, și altele ar putea să beneficieze în mod important de pe urma unui parteneriat strâns, abordând sfere de preocupare reciprocă. Majoritatea migranților moldoveni (aproximativ 59%) se găsesc în Federația Rusă, majoritatea dintre ei sunt bărbați angajați în construcție. Italia de asemenea este o destinație semnificativă pentru migranții moldoveni (aproximativ 17%), cum sunt, într-o măsură mai mică, și celelalte țări "latine,, – Portugalia și Spania. Alte destinații includ Ucraina, Franța, Grecia, Israel, Turcia, Cipru și România [115, p. 8].

De cele mai multe ori moldovenii de peste hotare tind să se ajusteze la cultura și limba țării-gazdă cu o relativă ușurință și eficacitate. Un rol important în acest sens l-a jucat tradiția bilingvismului din Moldova.

Asociațiile obștești ale comunității moldovenilor sunt, în mare parte, niște organizații rudimentare care necesită a fi fortificate și susținute de către autoritățile de la Chișinău pentru a avea un impact real și vizibil în țările-gazdă. Aceste organizații îmbracă forme variate, dar în general sunt menite să faciliteze legăturile culturale, economice, sociale și educaționale cu Moldova. Până în prezent acestea au fost create haotic, iar legăturile și rețelele de comunicare și cooperare între ele sunt foarte slabe sau chiar inexistente. Această realitate împiedică comunitățile de moldoveni să contribuie la promovarea obiectivelor de politică externă a Republicii Moldova.

Totuși datorită acestor organizații, în multe țări din lume au devenit deja cunoscute sărbătorile naționale ale Moldovei - Ziua Independenței și Limba noastră, Mărțișor [73, p. 30].

Pentru majoritatea migranților moldoveni, Ambasada și Consulatul Moldovei reprezintă o punte de legătură primară și esențială cu patria. În linii mari, Ambasada îi deservește pe

moldovenii care locuiesc legal în țările respective, în timp ce Consulatul, în paralel cu satisfacerea necesităților consulare, poate ia legătura cu cei care stau ilegal în țara respectivă. Evident este faptul că dimensiunea mică și amplasarea personalului diplomatic (în special cel din consulate) este teribil de insuficientă pentru a deservi eficient numărul mare de moldoveni ce locuiesc în Italia și Rusia [115, p. 16].

Marea majoritate a migranților în Italia, Rusia și multe alte țări de destinație la fel nu se bucură de un statut legalizat. Prin urmare, acești migranți nu se bucură de un acces deplin la serviciile oferite de către ambasadere/consulatele Republicii Moldova. Atât timp cât „ilegalitatea” rămâne o povară pentru marea majoritate a migranților moldoveni ei nu vor reacționa la orice tip de efort sistematic menit să-i aducă mai aproape de patrie - fie în formă de implicare comunitară voluntară sau într-o formă de manifestare mai oficială, structurată, a Votului în Afara Țării (VAT). Este important de menționat semnificația simbolică atribuită remitențelor de către migranți și de oficialii din Moldova. Până la urmă, remitențele sunt mijlocul principal prin intermediul căruia migranții moldoveni își exprimă legătura durabilă cu Moldova, chiar dacă sunt mai cu seamă concentrați asupra membrilor de familie.

Simbolic, comunicarea Guvernului de la Chișinău cu comunitatea moldovenilor de peste hotare poate fi divizată în două etape. Prima dintre ele este legată de activitățile Biroului Relațiilor Interetnice din Republica Moldova (creat în 2005 prin reorganizări succesive ale Departamentului de Stat pentru Probleme Naționale al Republicii Moldova), care a fost organizatorul principal a patru Congrese a diasporei moldovenești între anii 2004, 2006, 2008 și 2010 [84, p. 188]. Ediția a IV-a a Congresului a fost onorată de prezența a circa 110 delegați din 31 de țări, inclusiv din: Italia, Franța, Germania, Portugalia, Grecia, Marea Britanie, Irlanda, SUA, Canada, țările CSI. Scopul acestuia a fost consolidarea parteneriatului dintre Guvernul Republicii Moldova și migranții moldoveni de peste hotare.

Teoretic, la astfel de congrese autoritățile statului au venit cu o listă de priorități și soluții pentru ameliorarea situației concetățenilor noștri aflați peste hotare. Transformarea comunităților de moldoveni într-o diaporă puternică, cu un nivel înalt de identificare națională, poate constitui drept un avocat important pentru țara de origine în soluționarea unui număr important de probleme. De exemplu, cauza europeană a Republicii Moldova ar putea fi susținută și prin intermediul diasporei din țările Uniunii Europene.

În concluzie, putem menționa principalele provocări la adresa diplomației publice a Republicii Moldova care pot fi împărțite în două categorii. Din prima categorie fac parte factorii externi dintre care cu cel mai mare impact este concurența pentru a atrage opinia publică internațională. Volumul mesajelor și imaginilor pe care le utilizează Republica Moldova pentru a

atrage atenția sunt destul de modeste din lipsa resurselor financiare și a rețelei mediatice necesare.

Un al doilea factor este imperfecțiunea componentei informaționale interne. Alte state prin intermediul diplomației publice și a propagandei difuzează informații pentru a-și promova interesele politice în defavoarea interesului național al Republicii Moldova.

Nedefinirea interesului național al Republicii Moldova reprezintă un alt impediment în desfășurarea cu succes a activităților de diplomație publică în cadrul cărora factorul temporal este foarte important.

Obiectivul final al activităților de diplomație publică a Republicii Moldova este crearea unei imagini pozitive care ar aduce beneficii atât pentru politica internă, cât și pentru cea externă.

Republica Moldova nu are o imagine bine conturată la nivel internațional. După declararea independenței și recunoașterea ei internațională, una dintre obiectivele politice a fost promovarea imaginii Republicii Moldova. Fiind asociată cu spațiul postsovietic și caracterizată prin dualitatea politicii externe între Est și Vest, în Republica Moldova a apărut necesitatea elaborării unei strategii de promovare a imaginii care să aducă beneficii cetățenilor și care trebuie să reprezinte una dintre principalele preocupări ale oficialităților dar și a societății civile.

Evenimentele din aprilie 2009 reprezintă un moment de referință atât în promovarea/ameliorarea imaginii Republicii Moldova, cât și a diplomației sale publice. După 2009, promovarea imaginii a fost condiționată de vectorul integrării europene.

În actul de constituire a Alianței pentru Integrarea Europeană-1, drept obiectiv major a fost proclamată integrarea europeană a Republicii Moldova și promovarea unei politici externe echilibrate, consecvente și responsabile. Pentru realizarea acestui obiectiv se preconiza inclusiv refacerea imaginii Republicii Moldova în lume și restabilirea încrederii în plan intern și extern.

Problematica configurării unei imagini pozitive de țară a fost preluată și în programul de guvernare pentru anii 2011-2014.

Promovarea imaginii Republicii Moldova s-a realizat prin intermediul diverselor evenimente economice (Forumul Moldova - Estonia Invest in Moldova, "Din inimă" etc.), politice (vizite a înalților demnitar) și culturale ("Mărțișor", "Etno jazz", Invită "Maria Bieșu", BITEI, "Gustar" etc.). Dar aceste evenimente nu sunt încadrate într-o strategie unică de diplomație publică.

3.2. Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană din perspectiva diplomației publice

Obiectivele politice a diplomației publice a Republicii Moldova sunt determinate de realizarea intereselor naționale. În ultimii ani la nivel declarativ, alături de asigurarea bunăstării

populației, interesele naționale a Republicii Moldova sunt: integrarea în Uniunea Europeană și reintegrarea țării.

În conformitate cu *Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018*, obiectivele de politică externă sunt promovarea unei politici consecvente și echilibrate în scopul asigurării parcursului european și realizarea asocierii politice și integrării economice cu Uniunea Europeană și aprofundarea relațiilor bilaterale cu statele membre. Scopul declarat a acestor măsuri fiind obținerea statutului de țară-candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană [101, p. 9].

În conformitate cu acest document, în următorii trei ani direcția principală a politicii externe a Republicii Moldova o va constitui direcția integrării în Uniunea Europeană.

Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană au început prin semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) la 28 noiembrie 1994. APC a instituționalizat relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și le-a ridicat la nivel de parteneriat, fundamentându-le în același timp pe valori democratice și pe un cadru juridic mai avansat.

Acordul nominalizat acorda Republicii Moldova calitatea de partener direct al Uniunii Europene și a oferit baza normativă necesară pentru angajarea unui dialog autentic pe multiple planuri, inclusiv imprimarea dimensiunii politice proceselor de cooperare și identificarea mijloacelor noi pentru permanentizarea dialogului. Deși are o importanță deosebită, instituționalizând parteneriatul direct dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, APC nu conține o finalitate politică clară în sensul integrării graduale a Republicii Moldova în Uniunea Europeană [61, p. 4].

Documentul care are o valoare practică este Planul de Acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova. Planul semnat la 22 februarie 2005 conține un set de recomandări pe care Moldova s-a angajat să le implementeze în calea sa spre integrare europeană și trasează 80 de obiective și 294 de acțiuni/măsuri de urmat în șapte domenii principale [70, p. 23], majoritatea dintre ele fiind obiect al responsabilității autorităților moldovenești. Totodată, planul a intensificat angajarea participativă a Uniunii Europene în Republica Moldova prin numirea Reprezentantului Special pentru Republica Moldova (martie 2005), inaugurarea Delegației Comisiei Europene în Moldova (octombrie 2005), instituirea Misiunii de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (noiembrie 2005), deschiderea Centrului Comun de Vize pe lângă Ambasada Ungariei în Republica Moldova (aprilie 2007).

Cel mai mare beneficiu pentru Republica Moldova a fost Politica Europeană de Vecinătate (PEV). Lansat de către Parlamentul European, acest proiect și-a propus să aprofundeze cooperarea cu statele vecine și să evite apariția unei linii de divizare în procesul de

integrare europeană. PEV este structurată pe patru direcții: Rusia, grupului de noi state independente (Ucraina, Moldova, Belarus), Caucazul de Sud (Armenia, Azerbaidjan și Georgia) și statele din Sudul Mediteranei (Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Maroc, Autoritatea palestiniană, Siria și Tunisia).

Lansarea Parteneriatului Estic în mai 2009, la Praga, a coincis cu schimbări politice din Republica Moldova, venirea la conducerea țării a Alianței pentru Integrare Europeană-1 care și-a propus ca obiectiv prioritar integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Parteneriatului Estic cuprinde șase țări partenere din Europa de Est și Caucazul de Sud: Republica Armenia, Republica Azebaidjan, Republica Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Prin intermediul acestei inițiative, Uniunea Europeană și-a propus să sprijine reformele din țările partenere care au drept scop consolidarea democrației, a statului de drept, respectarea drepturilor omului și o economie de piață deschisă. De asemenea, Parteneriatul Estic prevede acorduri de asociere cu fiecare dintre statele participante care trebuiau să înlocuiască acordurile de parteneriat și cooperare existente. Aproape 2,5 miliarde de euro au fost alocate de către Uniunea Europeană în perioada 2010-2013 destinate să sprijine reformele partenerilor și promovarea dezvoltării democratice și economice.

Promovarea parcursului european al Republicii Moldova prin intermediul activităților de diplomație publică depinde în primul rând de crearea unei imagini pozitive a Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene și susținerea partenerilor europeni. În scopul promovării imaginii Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene, a fost organizată o intensă campanie de promovare a imaginii Republicii Moldova, în paralel cu negocierilor privind Acordul de Asociere la Uniunea Europeană.

În noiembrie 2009, Alianța pentru Integrarea Europeană-1 a creat Comisia guvernamentală pentru integrare europeană, a cărui scop fundamental era realizarea angajamentelor asumate prin semnarea documentelor moldo-comunitare. Din păcate, comunicare cu cetățenii privind procesul de integrare europeană nu se regăsește printre atribuțiile acestei Comisii. Abia un an mai târziu, în decembrie 2010, Guvernul a aprobat o hotărâre prin care se instituia o unitate a aparatului central de informare și comunicare cu mass-media, a căror atribuții se regăsesc în Strategia de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova din 29 decembrie 2007.

Acest document este primul în care este planificată activitatea diplomației publice a Republicii Moldova orientată spre Uniunea Europeană. Strategia a fost aprobată încă în 2007, în timpul guvernării comuniste, și a intrat în vigoare la 18 ianuarie 2008. Aceasta stabilea că integrarea europeană constituie prioritatea politicii interne și externe a statului. În partea a doua a acestei strategii se menționează că în procesul integrării europene Republica Moldova se

confruntă cu două provocări importante: prima - prezentarea informației despre Uniunea Europeană și a valorilor europene cetățenilor Republicii Moldova - *strategia de comunicare internă*, și a doua - prezentarea informației despre Republica Moldova cetățenilor Uniunii Europene - *strategia de comunicare externă*. La realizarea ambelor dimensiuni s-a conștientizat rolul pe care urmează să îl joace opinia publică de pe ambele maluri ale Nistrului [123, p. 5].

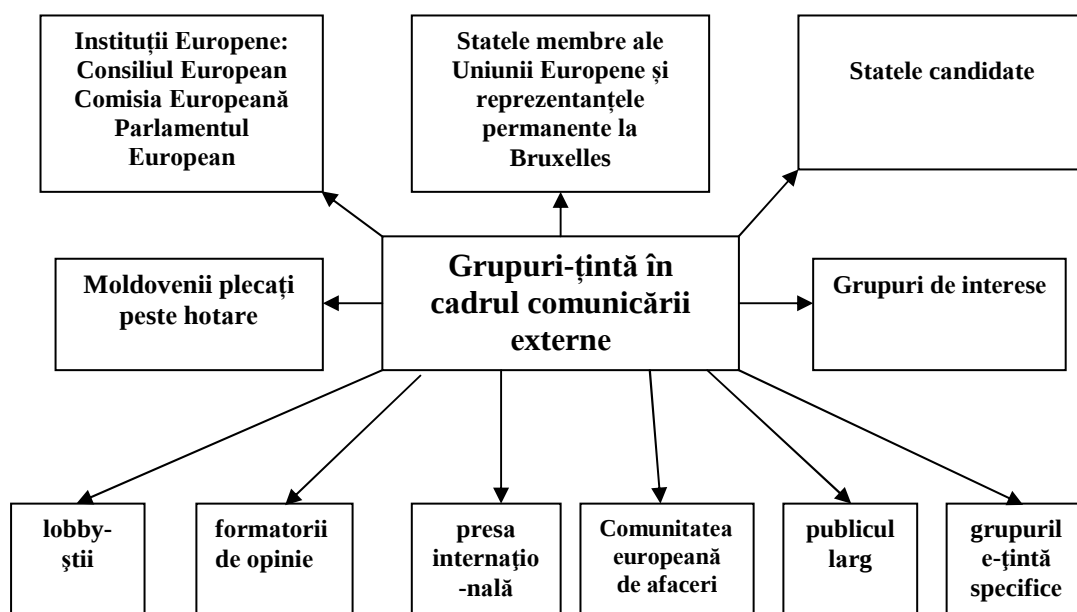

Fig. 3.2. Grupuri-țintă a dimensiunii externe a Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova din 29 decembrie 2007

Dimensiunea externă a strategiei presupunea prezentarea Republicii Moldova în calitate de stat european atractiv, cu aspirații de a îndeplini toate criteriile pentru a deveni membru a Uniunii Europene. Grupurile-țintă vizate de realizarea strategiei externe au fost în primul rând instituțiile europene (Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană, Parlamentul European), ulterior – statele-membre, inclusiv reprezentanțele permanente ale acestora la Bruxelles, alte state candidate, lideri de opinie de la Bruxelles, grupuri de interes care activează la nivel european (asociații europene, comitete ale regiunilor etc.), lobby-știi și formatorii de opinie, presa internațională, comunitatea europeană de afaceri, publicul larg și grupurile-țintă specifice din rândurile cetățenilor europeni.

Un rol primordial în realizarea acestei dimensiuni urma să îl joace Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, dar și Misiunea Republicii Moldova pe lângă Comunitățile Europene și alte misiuni diplomatice ale Republicii Moldova în țările Uniunii Europene și în statele candidate.

Alături de actori statali, un rol important în promovarea imaginii Republicii Moldova, în conformitate cu această strategie, urmau să îl joace moldovenii care activează și locuiesc în spațiul Uniunii Europene: oamenii de știință, cercetătorii, tinerii care studiază în țările UE și alții. Activitățile de diplomatie publică trebuiau să ia forma: diferitor vizite ale jurnaliștilor străini în Republica Moldova și viceversa (1), asigurarea activităților de lobbyism în cercul liderilor europeni de opinie (2), efectuarea unei munci rezultative pentru stabilirea contactelor în domeniul diplomatic (3), desfășurarea unei activități eficiente cu media internațională (4), prezentarea acțiunilor și rezultatelor concrete publicului, care conduc spre integrarea europeană (5), evidențierea progreselor Republicii Moldova în domeniul dezvoltării economice (6), prezentarea Republicii Moldova drept o țară pe deplin democratică și stabilă (7), alegerea unui logou atractiv pentru prezentarea Republicii Moldova peste hotare (8), organizarea și susținerea diferitelor prezentări ale Republicii Moldova din punct de vedere economic, cultural și turistic (9), susținerea participării Republicii Moldova în cadrul congreselor și expozițiilor internaționale (10) etc.

Același document stabilea necesitatea monitorizării mass-mediei și a sondajelor de opinie străine privind calitatea imaginii Republicii Moldovei în Uniunea Europeană, precum și, individual, în statele membre ale Uniunii Europene [123, p. 6]. Dimensiunea internă a strategiei era de a asigura mediatizarea implementării eficiente a prevederilor documentelor bilaterale moldo-comunitare care promovează dezvoltarea relațiilor Republica Moldova - Uniunea Europeană.

Grupurile-țintă în cadrul acestei dimensiuni a comunicării strategice erau, în primul rând, distribuitorii de informație, formatorii de opinie și publicul larg (vezi Fig. 3. 3.).

Conștientizându-se influența pe care Internetul îl are astăzi în lume, strategia menționa necesitatea creării unui Portal Internet cu privire la UE în limba română, engleză și rusă. Portalul urma să devină unul din pilonii sistemului informațional integrat privind Uniunea Europeană în Republica Moldova și un prim punct de contact pentru cetățenii ce doresc să obțină informații despre Uniunea Europeană în limba de stat. Portalul urma să fie structurat pe următoarele secțiuni: noutăți curente; viitorul Europei; informații privind extinderea viitoare, Uniunea Europeană, Moldova și UE, UE și Eu, informații cu privire la turism, muncă, studii etc.

De asemenea, Strategia stipula crearea unui Eurocentru și centre interactive europene "Pro Europa" care să fie responsabile de implementarea strategiei, realizarea unei interconexiuni reciproce a principalelor instrumente de comunicare (Eurocentru, pagina web a UE, Linia telefonică liberă a UE) și prin intermediul extranetului - conectarea cu alte eurocentre regionale, oferirea de informații cetățenilor - prin contact direct, linie gratuită, poștă electronică și materiale

informaționale, distribuirea materialelor informaționale eurocentrelor regionale și cetățenilor, participarea la activitățile informaționale ale Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

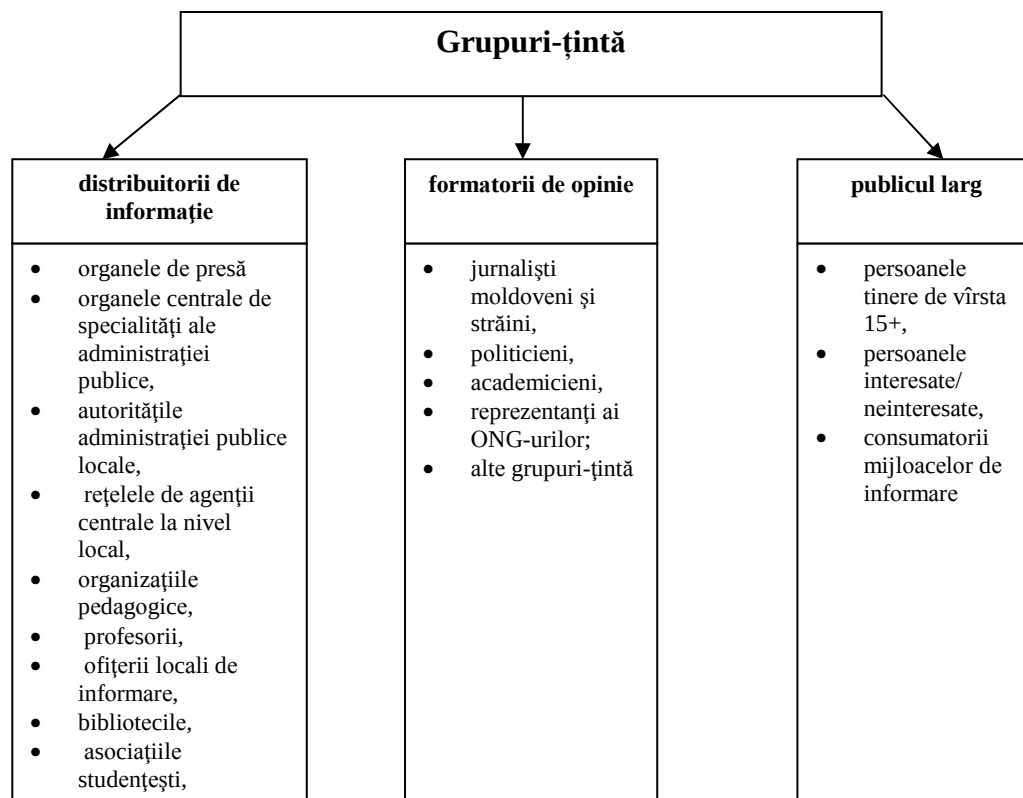

Fig. 3.3. Grupuri - țintă a dimensiunii interne a Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova din 29 decembrie 2007.

Modelul Eurocentrului din Chișinău urma să fie folosit pentru deschiderea altor eurocentre regionale, care vor forma temelia sistemului de distribuire a informației cu privire la activitatea Uniunii Europene în Republica Moldova, fiind amplasate în orașele regionale. La 20 februarie 2007 a fost lansat Centrul Interactiv European “Pro-Europa” la Cahul, iar la 30 aprilie 2007 a fost deschis Centrul Interactiv European “Pro-Europa” la Bălți.

Strategia stabilea obiectivele și termenii de realizare: pe termen scurt (2008-2011) scopul imediat era realizarea angajamentelor necesare pentru recunoașterea oficială de către UE a perspectivei europene a Republicii Moldova; pe termen mediu (2008/11-2013) – plasarea relațiilor UE-Moldova la un nivel calitativ nou, care ar presupune integrarea graduală a Republicii Moldova în instituțiile europene în vederea obținerii treptate a celor patru libertăți de circulație ale UE, și pe termen lung, după 2013, – demararea procesului de aderare la UE, care să aibă drept final logic aderarea propriu-zisă a Republicii Moldova la această comunitate [17].

Strategia a fost destul de ambițioasă și de o calitate bună, dar a întrunit și câteva curențe, cea mai evidentă fiind cea temporală. După cum menționează Sergiu Bușcăneanu, expert la Institutul de Politici Publice, realizarea documentului era proiectată pentru o perioadă relativ scurtă de timp – până în 2010, numărul sarcinilor fiind prea mare pentru o perioadă de doar trei ani. Și nu în ultimul rând, expertul menționează neidentificarea resurselor financiare necesare realizării plenare a Strategiei. Aceste trei aspecte au fost trecute de autorii documentului în lista riscurilor potențiale ale procesului său de implementare [17, p. 3].

Datorită diplomației noastre tradiționale, dar și publice, Republica Moldova a început să se bucure de o imaginea pozitivă în cadrul Parteneriatului Estic, la Washington, la Bruxelles și în alte capitale ale Uniunii Europene. Contextul favorabil a permis aprofundarea relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în anul 2011, prin formalizarea unui nou parteneriat cu Uniunea Europeană bazat pe trei piloni: asociere politică, integrare economică și libera circulație a persoanelor. Printre aceste succese se numără negocierea părții politice a Acordului de Asociere, deschiderea negocierilor asupra Acordului de Comerț Liber Comprehensiv și Aprofundat cu Uniunea Europeană, lansarea etapei operaționale a dialogului privind liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană și negocierea Acordului privind Spațiul Aerian Comun.

De asemenea, Chișinăul a promovat un dialog activ cu statele membre ale Uniunii Europene. O atenție deosebită a fost acordată Germaniei și mai ales Poloniei, care a deținut Președinția Consiliului Uniunii Europene în a doua jumătate a anului 2011. De altfel, în ultimii trei ani, Berlinul și Varșovia au devenit puncte cardinale pentru politica externă a Republicii Moldova pe dimensiunea sa vestică.

În anul 2011 s-a redeschis subiectul dualității politicii externe a Republicii Moldova. Din acel an, odată cu crearea Uniunii Vamale, Republica Moldova din nou a fost plasată la intersecția a două proiecte geopolitice: Uniunea Europeană și Uniunea Vamală.

Dualitatea politicii externe a Republicii Moldova nu este o noutate pentru elita politică de la Chișinău. De la independență, politica externă a Republicii Moldova oscilează între Est și Vest. În timp ce direcția vestică presupune un proces amplu de reforme, având ca finalitate integrarea europeană, direcția estică se referă la fel la un proces integraționist - Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan. Sondajele de opinie din ultimii doi ani demonstrează că în proporție de 16,1% cetățenii preferă Uniunea Europeană, 16,1% - Uniunea Vamală, restul fiind în continuare indeciși.

Anul 2013, în Republica Moldova a fost unul marcat de o profundă criză politică internă, determinată de demiterea guvernului Vlad Filat, a conducerii Parlamentului și destrămării fostei alianțe de guvernare. Perioada de ciză politică a coincis cu un dialog intens cu Uniunea

Europeană în vederea negocierii textului viitorului Acord de Asociere și a celui de Liber Schimb, care a fost finalizat în luna iunie 2013.

Promovarea imaginii Republicii Moldova în perioada anilor 2009-2014 a fost realizată prin intermediul vizitelor de rang înalt: vizita vicepreședintelui SUA Joseph Biden la 11 martie 2011, vizita Cancelarului german Angela Merkel la 22 august 2012, vizita Președintelui Comisiei Europene Jose Manuel Barroso la 29 noiembrie 2012. În cadrul acestei vizite Jose Manuel Barroso a reiterat deplina susținere a Uniunii Europene pentru parcursul european al Republicii Moldova, menționând că UE a sporit în mod semnificativ bugetul său de asistență bilaterală.

Anul 2013 s-a remarcat prin vizitele înalților demnitari europeni la Chișinău și participarea oamenilor politici de la Chișinău la diverse evenimente cu participare internațională. În cadrul acestor vizite un loc aparte îl ocupă vizita Comisarului European pentru extindere și Politica de Vecinătate Stefan Fule în octombrie 2013. Stefan Fule a participat la cea de-a 5-a întrunire a Societății Civile în cadrul Parteneriatului Estic organizat la Chișinău cu genericul "Împreuna pentru un viitor european". Mai menționăm, de asemenea, vizita Președintelui Adunării Parlamentare a Consiliului Europei Jean-Claude Juncker în septembrie 2013 atât la Chișinău, cât și în regiunea transnistreană pentru a încerca să convingă administrația de la Tiraspol de beneficiile Acordului de Asociere pentru toți cetățenii Republicii Moldova, dar și despre necesitatea unui dialog parlamentar cu Chișinăul. Reamintim și vizita Secretarului de Stat american John Kerry la Chișinău la 4 decembrie 2013 etc.

Imaginea unui stat proiectat în exterior trebuie să reflecte realitatea. Înainte de a avea o politică externă de succes, statul prin intermediul instituțiilor sale trebuie să comunice cu cetățenii obiectivele atât de politică internă cât și externă. Comunicarea internă facilitează înțelegerea de către cetățeni a proceselor de reformă, dar și adaptarea la noile standarde de viață, iar transparența crește încrederea cetățenilor în autoritățile centrale.

Aderarea la Uniunea Europeană sau aderarea la Uniunea Vamală este asociată de cetățenii Republicii Moldova cu îmbunătățirea calității vieții.

Ideea integrării europene a fost susținută în proporție de 60 - 70 la sută de populația Republicii Moldova începând cu anul 2003 și până în 2011. Anul 2007 este anul când s-a înregistrat recordul susținerii vectorului european al Republicii Moldova – 76% [23, p. 12]. În luna noiembrie 2011, rezultatele Barometrului de Opinie Publică a arătat că doar 47% din populația Republicii Moldova ar alege integrarea europeană.

În cadrul acestui sondaj, cetățenii moldoveni pentru prima dată au fost întrebați să aleagă între aderarea la Uniunea Europeană și Uniunea Vamală, rezultate fiind de 45 % pentru

Uniunea Vamală și doar pentru 34% Uniunea Europeană. Din 2011 rezultatele nu s-au modificat considerabil. Deși în perioada imediat următoare semnării Acordului de Asociere din noiembrie 2013 și până în prezent subiectele privind integrarea europeană domină spațiul public, el nu mai constituie unul referențial pentru moldoveni.

Provocările pentru diplomația publică a Republicii Moldova orientată spre integrarea europeană au venit nu din exterior, ci din interior și confirmă existența unei importante dimensiuni de politică internă în cadrul celei externe. Până în 2013, activităților de diplomație publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene, le lipsea componenta informațională.

Informațiile despre succesele înregistrate în procesul integrării europene ajungeau arareori la cetățeni, ele limitându-se de cele mai dese ori doar la comunicare de presă. Depășirea acestei situații se preconiza de realizat prin intermediul unei campanii instructiv informaționale, care în conformitate cu părerea Victoriei Bucătaru trebuia să includă în primul rând, elaborarea unei strategii de comunicare eficientă și multidimensională [14, p. 2].

Procesul de comunicare privind integrarea europeană a Republicii Moldova a început să se intensifice abia în vara anului 2013, în etapa de pregătire a semnării Acordului de Asociere la Uniunea Europeană, când Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a început elaborarea unei noi Strategii interne de comunicare privind integrarea europeană, încadrată temporal în perioada iulie 2013 - iunie 2014.

Documentul, care nu a fost făcut niciodată public, este constituit din două capitole divizate de Summitul de la Vilnius: informare ante - Vilnius și post- Vilnius. După Vilnius, comunicarea internă a fost axată pe două subiecte: liberalizarea regimului de vize și zona liberă cu Uniunea Europeană. Deoarece prima dimensiune era una mai accesibilă interesului cetățenilor, accentul a fost pus pe aceasta. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a început o campanie de informare prin intermediul posturilor de televiziune și radioului, articolelor în presă etc.

Rundele de negocieri orientate spre elaborarea Acordului de Asociere s-au finalizat la 29 noiembrie 2013, Acordul fiind semnat la 27 iunie 2014. Acordul de Asociere își propune să contribuie la dezvoltarea politică și social economică a Republicii Moldova, prin cooperarea cât mai amplă într-un șir vast de domenii de interes comun, inclusiv în domeniile de bună guvernare, justiție, securitate, integrare comercială și cooperare economică sporită, politică de încadrare în câmpul muncii și socială, administrare publică, participarea societății civile etc. [1]. Cu toate acestea, Acordul de Asociere nu prevede expres nici o formulă ce ar oferi Republicii Moldova perspectiva integrării europene sau oferirea statului de stat candidat.

Analiza relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană ne permite să concluzionăm că activitățile de diplomatie tradițională și publică în cadrul procesului de integrare europeană au adus rezultate: aderarea Republicii Moldova la Spațiul Aerian Comun al Uniunii Europene în 2012, liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană, semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană la 27 iunie 2014, parafarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană la 29 noiembrie 2013, promovarea unui dialog activ cu statele membre ale Uniunii Europene (Germania, Polonia, România, Estonia), semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană la 27 iunie 2014.

Un rol important în succesul acestor evenimente l-a avut MAEIE, care asigură dimensiunea politică a diplomatiei publice. În același timp, pe parcursul anilor 2012-2014 s-a remarcat lipsa componentei informaționale interne. Cetățenii Republicii Moldova nu cunoșteau prea multe despre Uniunea Europeană, sau o asociau cu lucruri abstracte.

Federația Rusă care a organizat activități de diplomatie publică, dar și de propagandă în favoarea Uniunii Vamale a reușit să atragă un număr foarte mare a foștilor susținători a Uniunii Europene.

Aceste momente ne permit să concluzionăm că una dintre provocările majore ale diplomatiei publice ale Republicii Moldova sunt acțiunile de diplomatie publică și de propagandă a altor state, care își promovează propriile interese politice. Pentru a nu permite promovarea unor interese necompatibile cu interesul național al Republicii Moldova, strategia de diplomatie publică trebuie să se axeze pe informarea populației fie prin intermediul mass-mediei fie a Internetului.

3.3 Conflictul transnistrean în cadrul diplomatiei publice a Republicii Moldova

Conflictul transnistrean a marcat semnificativ evoluția întregii vieți și activități din societatea moldovenească prin consecințele ce au decurs din izbucnirea lui și din rămânerea sa (de peste 23 de ani) într-o stare în care cei implicați nu au găsit o soluție definitivă a conflictului. Este catalogat de unii experți ca un conflict geostrategic și geopolitic [117], în care sunt cointeresați atât actorii statali (Republica Moldova, Federația Rusă, Ucraina, România), cât și cei non-statali (OSCE, ONU), sau conflict politic și etnic de alții. Cea mai apropiată de adevăr este aprecierea că problema transnistreană are mai curând la origine un conflict intercultural, ce a căpătat, după noiembrie 1989, un tot mai pronunțat caracter de conflict geopolitic.

Declararea independenței de către Republica Moldova la 27 august 1991 a accentuat acest caracter. Conflictele interculturale sunt generate nu de apartenența la un grup etnic, ci la niște valori culturale comune, specifice unei anumite regiuni. În cazul Transnistriei, problema era

legată de amploarea pe care o luaseră în RSSM acțiunile de revenire la limba română, ca limbă oficială în stat, și de introducerea grafiei latine [24, p. 5-6].

Pe parcursul anilor deși au fost propuse mai multe variante de soluționare a conflictului transnistrean nici una nu și-a dovedit viabilitatea. Planurile de soluționare au venit mai ales din afara Republicii Moldova, din partea mediatorilor.

În perioada anilor 1992-1996, negocierile au fost direcționate spre determinarea statutului politic al raioanelor din stânga Nistrului. Federația Rusă a confirmat faptul că Republica Moldova trebuie să fie integră, iar Transnistria să fie parte a unui stat integru și să aibă un statut politic aparte. În 1994, reprezentanții Chișinăului au acceptat sincronizarea retragerii trupelor ruse staționate în Transnistria cu reglementarea politică a conflictului.

La 8 mai 1997, la Moscova, Petru Luchinschi și Igor Smirnov, în prezența președinților țărilor-garant și a unui reprezentant al OSCE, au semnat ”Memorandumul despre bazele normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria”, prin care Transnistriei i s-a acordat statutul de parte egală în negocieri.

Cel mai important eveniment în cadrul soluționării conflictului transnistrean de la sfârșitul secolului XX a fost Summit-ului OSCE de la Istanbul din 1999, în care Federația Rusă a acceptat la nivel declarativ evacuarea trupelor ruse de pe teritoriul raioanelor de est ale Republicii Moldova, până la finele anului 2002.

Schimbarea conducerii de la Chișinău în urma alegerilor din 2001, venirea Partidului Comuniștilor din Republica Moldova la guvernare a adus modificări și în cadrul procesului de reglementare a conflictului transnistrean. Soluția cea mai des vehiculată era federalizarea Republicii Moldova. În 2002 - 2003, OSCE și Federația Rusă au elaborat proiecte de soluționare a conflictului transnistrean. Planul OSCE reproducea articole din Constituția Federației Ruse cu privire la competențele subiecților federali, iar varianta rusă – ”Memorandumul Kozac” – prevedea transformarea Republicii Moldova într-o federație, în care Transnistria și-ar fi păstrat toate entitățile sale statele și, totodată, ar fi primit dreptul de veto asupra tuturor reformelor statale ale Republicii Moldova. Nesemnarea de către Republica Moldova a ”Memorandumului Kozac” a dus la înrăutățirea relațiilor cu Federația Rusă, iar căutarea soluției pentru conflictul transnistrean s-a mutat în afara procesului de negocieri.

Politicieni, diferiți autori, ONG-uri au prezentat în cadrul conferințelor, meselor rotunde sau prin intermediul publicațiilor diferite planuri de soluționare a conflictului transnistrean. Una dintre cele mai semnificative contribuții în acest sens îi este atribuită Institutului de Politici Publice, care a elaborat în 2004 ”Strategia 3 D”. ”Strategia celor 3 D” presupunea democratizarea, demilitarizarea și decriminalizarea regiunii transnitrene. Această strategie a

prezentat un succes deosebit atât la Chișinău, cât și la Washington, însă nu a fost realizată în practică [114, p. 2].

Anul 2005 marchează o nouă etapă în cadrul procesului de soluționare a conflictului transnistrean. La 23 martie 2005, Consiliul Uniunii Europene a desemnat un reprezentant special al UE în Republica Moldova. Una dintre atribuțiile acestui reprezentant era stabilirea contribuției Uniunii Europene la rezolvarea conflictului transnistrean. În același an, la 22 aprilie, la Summitul șefilor de stat ai GUUAM, care a avut loc la Chișinău, Președintele Ucrainei Victor Iușenko a prezentat cele șapte principii adunate împreună sub titlul comun de „spre reglementare prin democratizare”, care relua elemente din ”Strategia celor 3 D”. ”Planul Iușenko” includea acordul Tiraspolului de a răspunde pentru democratizarea regiunii, dezvoltarea societății civile și a pluripartidismului, desfășurarea în timp util a alegerilor libere și corecte în Sovietul Suprem al Transnistriei, ca organ reprezentativ al regiunii, în baza prevederilor juridice potrivite statutului Transnistriei, asigurarea monitorizării acestor alegeri de către UE, OSCE, Consiliul Europei, Federația Rusă și Statele Unite ale Americii alături de Ucraina.

Inspirându-se din planul ucrainean, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 22 iulie 2005 ”Legea cu privire la principalele dispoziții ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria)”. În conformitate cu această lege, regiunea transnistreană se proclamă entitate administrativ-teritorială în componența Republicii Moldova, care va exercita competențele sale în conformitate cu dispozițiile Constituției Republicii Moldova.

În 2005 a fost instituit un nou format de negocieri ”5+2”, care include două părți implicate: Republica Moldova și ”republica moldovenească nistreană”, mediatori: OSCE, Federația Rusă și Ucraina, observatori; SUA și Uniunea Europeană.

Pe 3 martie 2006 a fost pus în aplicare un nou regim vamal pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene. Tiraspolul a calificat acest lucru ca începutul unei blocade economice masive a regiunii transnistrene de către Moldova și Ucraina. Aceasta a servit drept prilej pentru „înghețarea” procesului de negocieri în formatul ”5+2” până în aprilie 2011.

Guvernele conduse de Vlad Filat (septembrie 2009 - mai 2013) au plasat reintegrarea țării pe locul doi în ordinea priorităților după integrarea europeană, iar anul 2010 a fost dominat de așa-numita „diplomația fotbalului”. În anul 2010, prim-ministrul Republicii Moldova s-a întâlnit de două ori cu Igor Smirnov și alți lideri ai autoproclamatei ”republici moldovenești nistrene” pe stadionul de fotbal de la marginea Tiraspolului. În urma acestor întâlniri neformale a fost redeschisă ruta de tren pentru pasageri Chișinău – Tiraspol - Odesa. De asemenea, s-a propus realizarea mai multor măsuri practice ca redeschiderea serviciilor de transport feroviar a mărfurilor pe teritoriul Transnistriei și restabilirea conexiunii telefonice directe [45].

În perioada anilor 2010-2011, apar primele elemente a diplomației publice orientate spre soluționarea conflictului transnistrean odată cu elaborarea ”politicii pașilor mici” de sporire a încrederii între cele două maluri ale Nistrului.

Din perspectiva Chișinăului, politica pașilor mici urma să contribuie la dezvoltarea unei cooperări practice cu administrația, mediul de afaceri și societatea civilă din regiunea transnistreană, creând, astfel, premisele necesare pentru inițierea negocierilor asupra viitorului statut special al Transnistriei în cadrul Republicii Moldova [25]. Tiraspolul, dimpotrivă, consideră că Transnistria s-a realizat ca entitate politică distinctă, iar acum trebuie să-și asigure viabilitatea economică.

Din 2012, administrația transnistreană insistă ca ”politica pașilor mici” să se axeze exclusiv pe soluționarea problemelor social-economice ale regiunii, refuzând categoric inițierea negocierilor asupra viitorului său statut politic.

”Politica pașilor mici” a adus unele realizări, a creat un context favorabil pentru organizarea regulată a întâlnirilor în formatul 5+2. A favorizat acordul asupra agendei și principiile negocierilor, a dinamizat dialogul dintre Guvernul Republicii Moldova și administrația transnistreană și a contribuit la reluarea transportului feroviar marfar prin regiunea transnistreană.

În același timp au reapărut și probleme ce au scos în vileag existența unor obiective contradictorii în spatele ”politicii pașilor mici”: podul peste Nistru de la Gura Bâcului pentru transportul local și internațional așa și nu a fost deschis, situația școlilor cu predarea în grafia latină din regiunea transnistreană rămâne în continuare incertă, legăturile telefonice directe nu au fost reluate etc.

Pe parcursul anilor 2012-2014, autoritățile moldovene conștientizând problemele existente, considerau că ele vor fi depășite datorită procesului de integrare europeană, care va spori atractivitatea Republicii Moldova pentru regiunea transnistreană.

Guvernul Iurie Leancă a plasat problema transnistreană pe locul șapte în cadrul priorităților Guvernului, considerându-se că nu este necesară elaborarea unei strategii privind reintegrarea regiunii transnistrene, accentul fiind pus pe soluționarea problemelor în cadrul negocierilor în formatul ”5+2” și crearea premiselor de reintegrare a regiunii transnistrene în spațiul economic, informațional, politic și cultural al Republicii Moldova și promovarea măsurilor de încredere între populația de pe cele două maluri ale Nistrului [26, p. 4].

Diplomația publică a Republicii Moldova, orientată spre soluționarea conflictului transnistrean se desfășoară în conformitate cu strategia de consolidare a încrederii. Programul UE – PNUD – ”Susținerea măsurilor de promovare a încrederii” – preconizat pentru anii 2012-

2015, își propune să sporească gradul de încredere între oamenii de pe ambele maluri ale Nistrului autoritățile publice locale, reprezentanții sectorului asociativ, oamenii de afaceri și alte părți interesate de pe ambele maluri ale Nistrului să desfășoare activități comune în cinci domenii-cheie: dezvoltarea afacerilor, dezvoltarea societății civile, renovarea infrastructurii sociale, ocrotirea sănătății, protecția mediului ambiant [96, p. 517].

Valoarea totală a programului este de 13,1 milioane de euro, din care 12 milioane sunt oferite de Uniunea Europeană, iar 1,1 milioane de euro de către PNUD. Activitățile realizate în cadrul programului „Susținerea Măsurilor de promovare a încrederii” sunt pe cât de variate, pe atât de concrete și fac parte din diferite domenii tematice.

În conformitate cu datele raportului prezentat în septembrie 2014, datorită acestui proiect a fost creat primul serviciu de asistență parentală profesionistă din regiunea transnistreană, iar 20 de copii și-au găsit deja câte o familie potrivită; 11 școli din regiunea transnistreană și-au creat pentru prima dată bloguri, sute de familii vulnerabile din regiunea transnistreană au beneficiat de asistență psihosocială, medicală și juridică gratuită, peste 230 de reprezentanți ai ONG-urilor și autorităților locale de pe ambele maluri au învățat cum să atragă fonduri și să realizeze proiecte de dezvoltare locală în comunitățile lor etc.

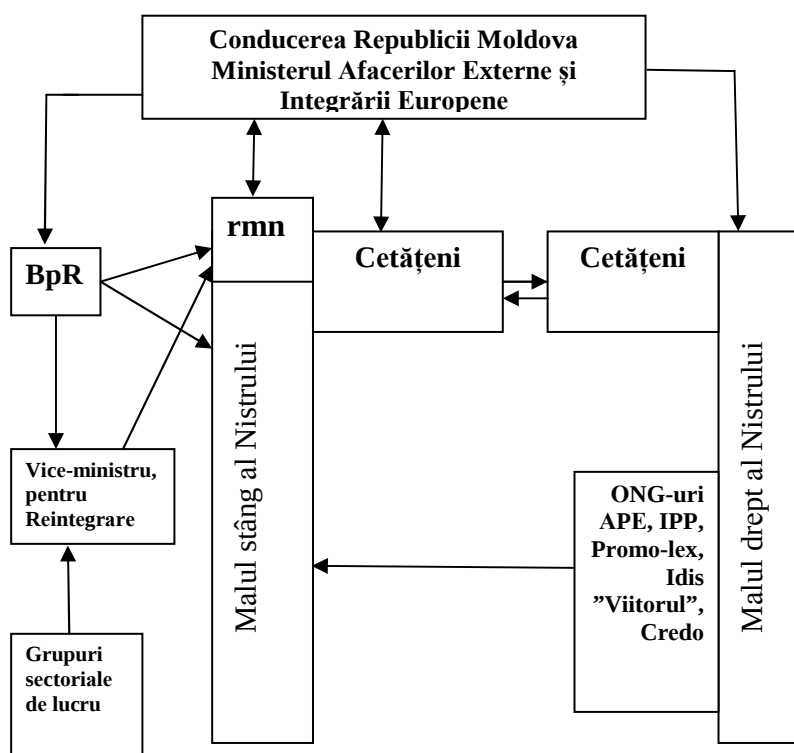

Fig. 3.4. Actorii diplomației publice a Republicii Moldova orientată spre soluționarea conflictului transnistrean

Unul dintre beneficiarii asistenței oferite de Uniunea Europeană este Biroul pentru reintegrare (vezi Fig. 3.4). Instituțional, tot Biroului îi revine misiunea de a stabili și întreține relații cu factorii internaționali implicați în procesul de reglementare a conflictului transnistrean și de reintegrare a țării, cu misiunile diplomatice ale altor state, acreditate în Republica Moldova, pentru asigurarea unei legături interactive în problemele reintegrării țării. De asemenea, acordă asistență viceprim-ministrului responsabil de reintegrarea țării, care este și reprezentant politic la negocierile și consultările pentru reglementarea conflictului transnistrean și reintegrarea țării din partea Republicii Moldova. Biroul pentru reintegrare este un participant important la procesul de negocieri pentru soluționarea problemei transnistrene și reintegrarea țării [108].

Misiunea principală a Biroului este promovarea politicii Guvernului de reintegrare teritorială, politică, economică și socială a Republicii Moldova. Biroul desfășoară consultări și negocieri pentru soluționarea diferendului transnistrean, elaborează cadrul legislativ și acordă asistența necesară viceprim-ministrului responsabil de realizarea politicilor în domeniul reintegrării țării. În scopul promovării politicii Guvernului de reintegrare teritorială, politică, economică și socială a Republicii Moldova, Biroul elaborează și promovează strategiile, planurile și mecanismele privind reglementarea conflictului transnistrean, reintegrarea țării și dezvoltarea în perioada de post-conflict; coordonează activitatea autorităților administrației publice în realizarea politicilor de reintegrare teritorială, politică, economică și socială a țării, corelează aceste politici cu acțiunile pe plan extern și cu procesul financiar bugetar; colaborează cu misiunile diplomatice și reprezentanțele organizațiilor internaționale interguvernamentale și neguvernamentale în scopul promovării în regiunea transnistreană a programelor și proiectelor de dezvoltare și asistență umanitară; elaborează și promovează politica de întărire a încrederii și securității în contextul procesului de reglementare a conflictului transnistrean și reintegrare a țării; coordonează activitatea grupurilor de lucru create în scopul întăririi încrederii și securității pe ambele maluri ale Nistrului [10].

Republica Moldova din cauza instabilității politice, factorilor externi și lipsei voinței politice a ratat ocazia de a elabora, aproba și pune în aplicare o politică națională de reintegrare a țării care ar fi dotat țara cu un set de pîrghii de influență asupra societății civile din regiunea transnistreană (asupra moldovenilor, rușilor, ucrainenilor, oamenilor de afaceri, lumii academice, jurnaliștilor, ONG, tinerilor) [26, p. 7]. Componenta informațională lipsește aproape cu desăvârșire. Populația din regiunea transnistreană cunoaște foarte puține, dacă nu deloc, despre concepția Chișinăului de reintegrare a țării, aceasta nefiind pregătită pentru o eventuală reintegrare.

În februarie 2012, Biroul pentru reintegrare a elaborat proiectul Concepției reglementării conflictului transnistrean și reintegrării Republicii Moldova. Acest proiect, alături de originea și caracterul conflictului, importanța reglementării, obiectivele și mecanismele reglementării, menționa și rolul societății civile. Proiectul, care este unul destul de bun așa și nu a fost încă adoptat.

Deja de câțiva ani, diverse organizații non-guvernamentale organizează diverse activități de diplomatie publică. Una dintre organizațiile non-guvernamentale cu cea mai mare experiență în domeniu este Institutul de Politici Publice (IPP) care și-a propus să contribuie la dezvoltarea în Republica Moldova a unei societăți deschise, participatorii, bazată pe valori democratice [58]. Problematika conflictului transnistrean este una prioritară pe agenda IPP, periodic această organizație vine cu analize detaliate referitoare la situația din raioanele de est ale Republicii Moldova.

Institutul de Politici Publice este parte componentă a Consiliului Național pentru Participare (CNP), creat la inițiativa Guvernului Republicii Moldova în 2010. În calitate de organ consultativ CNP, are ca misiune de a contribui la adoptarea deciziilor de politici publice care să răspundă intereselor societății civile. Din componența CNP fac parte 30 de reprezentanți ai societății civile, câteva dintre ei realizează cercetări și analize privind situația din raioanele de est ale Republicii Moldova: IPP, Idis "Viitorul", Expert group, etc.

Un alt actor non-guvernamental activ care participă la realizarea activităților de diplomatie publică în stânga Nistrului, acordând o atenție deosebită factorului uman, este organizația non-profit Credo [37]. Fondată încă în 1999, organizația are ca direcții prioritare de acțiune drepturile omului și democratizarea societății civile.

Între anii 2011-2012, Credo a organizat propria cercetare în domeniul consolidării măsurilor pentru promovarea democrației și drepturilor omului în stânga Nistrului Republicii Moldova. Cercetarea a fost parte a unui proiect finanțat de Uniunea Europeană și a inclus elaborarea studiilor sociologice ale percepțiilor umane ale comunităților malului sting al Nistrului, cât și evidențierea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană.

Alături de Credo, Asociația Promo-Lex [8] de asemenea are ca misiune apărarea drepturilor omului. Creată în 2002 de către un grup de tineri apărători ai drepturilor omului, își propune să contribuie la dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, și monitorizarea proceselor democratice și de consolidare a societății civile.

În 2013, Promo –Lex a publicat "Justiția Juvenilă. Situația din regiunea transnistreană a Moldovei în raport cu standardele internaționale" și "Tortura și relele tratamente în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană: probleme asumate și responsabilități eludate".

Experții de la Promo-Lex consideră că societatea civilă poate și trebuie să joace un rol important în procesul de democratizare a Transnistriei, însă pentru aceasta este necesară o strategie comună a comunității coordonată cu autoritățile constituționale și ONG-urile active în această zonă.

În anul 2012, când s-au împlinit 20 de ani de la izbucnirea conflictului armat de pe Nistru, societatea civilă a elaborat "Memorandumul privind reglementarea conflictului transnistrean și principiile fundamentale de organizare a statului Republica Moldova" [57], în care au fost formulate nu doar principiile de bază ale reglementării, menționându-se că "soluționarea politică a conflictului transnistrean trebuie să consolideze opțiunea strategică de integrare europeană a Republicii Moldova", iar integritatea și funcționalitatea statului Republica Moldova presupune lichidarea zonei de securitate.

Un an mai târziu a fost elaborat un alt document – "Declarația reprezentanților societății civile cu privire la evoluția situației în raioanele de est ale Republicii Moldova" [39] care a confirmat relația conflictului transnistrean - integrarea europeană a Republicii Moldova. Unul dintre semnatarii acestui document - Asociația de Politică Externă [40], este una dintre principalele ONG – uri din Moldova în domeniul politicii externe care își propune să susțină procesul de europenizare, integrare în Uniunea Europeană și soluționare a problematicii transnistrene.

Asociația a fost înființată în 2003 de către un grup de experți bine cunoscuți, personalități publice și foști oficiali și diplomați de rang înalt, care au decis, în acest fel, să contribuie prin intermediul expertizei și experienței lor la o analiză cuprinzătoare a opțiunilor de politică externă a Republicii Moldova, precum și la elaborarea unei politici externe eficiente.

Începând cu septembrie 2006, Asociația pentru Politică Externă din Moldova (APE) a realizat programul „Dialoguri transnistrene”, în cadrul căruia au fost organizate un șir de activități la care au participat reprezentanți ai societății civile și a mișcărilor social-politice, jurnaliști și experți de pe ambele maluri ale Nistrului.

De asemenea, au fost organizate trei conferințe internaționale, iar un număr de participanți au vizitat Bruxelles-ul, unde au avut posibilitatea să se familiarizeze cu activitatea principalelor instituții europene. Pornind de la experiența deja acumulată, la 9 august 2010 APE a început a doua fază a implementării programului „Dialoguri Transnistrene”, în parteneriat cu Asociația Cercetătorilor Politici Independenți din Transnistria, Agenția Suedeză pentru Dezvoltare, Ambasada Finlandei la București și Ambasada Marii Britanii în Republica Moldova. Accentul principal a fost pus pe facilitarea cooperării sectoriale între cele două maluri ale Nistrului, contribuind astfel la întărirea a încrederii între Chișinău și Tiraspol. Pe parcursul implementării proiectului, au fost organizate întâlniri cu reprezentanți ai mediului de afaceri,

finanțe, media, autorități locale, mișcări și formațiuni social-politice. Un alt actor implicat în activitățile de diplomatie publică este IDIS "Viitorul", care reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. Institutul activează în calitate de platformă comună ce reunește tineri intelectuali preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Misiunea IDIS este de a contribui la consolidarea unui mediu favorabil schimbărilor democratice în Republica Moldova, întăririi unor centre de reflecție și sinteză pe problemele vitale ale tranziției politice, sociale și economice; încurajării reformei sistemului de administrație publică locală și regională, încetățenirii normelor democratice și a statului de drept în condițiile unei societăți civile în creștere, în care cetățenii acționează voluntar și conștient pentru a-și exprima propriile interese, pentru a avea acces liber la informații și pentru a atinge obiectivele pe care le-au stabilit [57].

Experți de la IDIS "Viitorul" consideră că trebuie luate măsuri de consolidare a încrederii prin creșterea contactelor dintre oameni, legături de tren, telefonice, contacte cu mass-media, cât și proiecte care ar contribui la dezvoltarea economică și interdependența. Alfel zis, procesul de reintegrare trebuie să fie unul de jos în sus, astfel sporind șansele pentru a găsi o soluție durabilă [99, p.12].

Atractivitatea Republicii Moldova ar trebui să fie una cât mai vizibilă pentru locuitorii din Transnistria, prioritate ar trebui acordată zonelor adiacente frontierei administrative cu Transnistria. Cercetătorii consideră că trebuie create locuri de muncă în orașe și sate ca Rezina sau Varnița. Uniunea Europeană trebuie să acorde proiecte prin care cetățenii simpli să resimtă beneficiile acestei colaborări.

Imaginea Republicii Moldova depinde de nivelul de viață, ceea ce presupune îmbunătățiri concrete și vizibile ale modului de viață pe malul drept. Din iulie 2013, IDIS "Viitorul" a lansat publicația "Realități Nistrene" care, ca parte a proiectului "Strengthening Civil Society Involvement in the Transnistria Conflict Settlement process", și-a propus să monitorizeze cadrul de negocieri și "fenomenele complexe", de a stimula dezbaterile pe teme actuale pentru cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului și de a le aduce la cunoștința autorităților. În cadrul acestui proiect, pe parcursul anilor 2013-2014 a fost publicat buletinul "Realități Nistrene", în care sunt monitorizate atât cadrul de negocieri, cât și analizate teme actuale pentru cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului.

În Republica Moldova trebuie elaborată o amplă politică de reintegrare, care ar cuprinde toate domeniile de activitate și ar fi destinată susținerii cetățenilor simpli, comunității de afaceri,

lumii culturale, lumii academice și societății civile. Această politică ar trebui să se desfășoare concomitent cu negocierile politice și să aibă ca subiecți toate instituțiile statului, cele mai importante resurse mass-media, comunitatea de afaceri și societatea civilă de pe ambele maluri ale Nistrului.

În conformitate cu *Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018*, problema reintegrării țării este plasată pe locul trei în ordinea priorităților fiind asociată procesului de consolidarea a statalității. La fel ca în precedentul program de guvernare, problema reintegrării țării este strâns legată de procesul de negocieri, fiind menționată necesitatea păstrării dialogului permanent cu partenerii externi și organizațiile internaționale care oferă suport în procesul de reglementare a conflictului transnistrean și de reintegrare a țării. Se menționează, de asemenea necesitatea elabărării statutului juridic special al regiunii în cadrul formatului ”5 + 2” [101, p. 11].

Elementele noi care apar sunt: realizarea diverselor acțiuni care își propun respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și a liberei circulații a persoanelor, bunurilor și serviciilor între cele două maluri, promovarea interacțiunilor dintre comunitățile de afaceri dintre cele două maluri, ca parte a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în conformitate cu Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.

Un moment important este menționat în punctul 13 referitor la realizarea politicilor de reintegrare prin identificarea soluțiilor pentru problemele cu care se confruntă populația de pe ambele maluri ale Nistrului, în aceeași ordine de idei Guvernul își propune realizare proiectelor umanitare, sociale și de infrastructură în regiunea transnistreană și crearea condițiilor de reintegrare în spațiul politic, economic, financiar-bancar, social și informațional al Republicii Moldova.

Cel mai important element din perspectiva diplomației publice, fixat în *Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018* este lansarea unei platforme de comunicare, cu participarea instituțiilor mass-mediei, a reprezentanților societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului [95, p. 33]. Componenta informațională, necesară oricărei strategii de diplomației publice, se regăsește în acest document. Pentru întâia dată fiind menționată expres necesitatea informării locuitorilor din regiunea transnistreană a Republicii Moldova despre esența politicilor promovate de Guvern și beneficiile reintegrării [101, p. 11].

Pe 21 aprilie 2015, la Viena după o pauză de aproape jumătate de an au fost organizate consultări privind reglementarea diferendului transnitrean în formatul ”5+2”. În cadrul acestei reuniuni participanții au reconfirmat obligațiunile de respectare a principalelor documente ale

formatului. De asemenea, au fost analizate acordurile semnate anterior și mecanismele de asigurare a îndeplinirii acestora.

Rolul diplomației publice în soluționarea conflictului transnitrean este incontestabil. În primul rând, fără sprijinul societății civile, politica de reintegrare a Republicii Moldova nu are sort de izbândă. Cetățenii malului drept și mai ales ai malului stâng al Nistrului trebuie informați despre politicile de reintegrare a Chișinăului.

În al doilea rând, instrumentele diplomației publice sunt necesare procesului de augmentare a atractivității malului drept al Nistrului, conjugate cu eforturi de ameliorare continuă a situației social-economice, ridicarea nivelului de trai al populației și a transformărilor democratice în contextul procesului de integrare europeană.

Succesul activităților de diplomatie publică depinde de stabilirea încrederii dintre parteneri. În acest sens, strategia de consolidare a încrederii trebuie să fie aplicată și în continuare, iar ONG-urile de pe malul drept trebuie să continue să contribuie la dezvoltarea societății civile din Transnistria.

3.4. Tendințele de modernizare a diplomației publice moldovenești

Promovarea imaginii țării reprezintă coloana vertebrală a diplomației publice. Optimizarea diplomației publice a Republicii Moldova poate fi realizată prin elaborarea unor strategii și politici eficiente de promovare a imaginii. Care ar fi punctele forte de care dispune Republica Moldova în promovare imaginii sale în exterior?

Actualmente, unul din punctele forte este *vecinătatea cu Uniunea Europeană și NATO*. Uniunea Europeană este o construcție comunitară, o construcție economică europeană, iar NATO este o organizație politico-militară. Extinderea Organizației Tratatului Nord Atlantic în 2004 și aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 au avut o semnificație deosebită și pentru Republica Moldova. În urma acestor procese, granițele acestor două organizații a atins frontiera estică a țării.

Schimbarea geopolitică pentru Republica Moldova are o importanță deosebită, astfel apar noi oportunități de a realiza interesele sale naționale. Republica Moldova a devenit vecinul Uniunii Europene și NATO, organizații cointeresate de a avea state vecine previzibile, stabile și democratice pentru a-și asigura securitatea frontierelor estice. Atât NATO, cât și UE și-au manifestat interesul pentru soluționarea conflictelor înghețate, promovarea democrației în regiunea Mării Negre, susținerea dezvoltării economiilor de piață după modelul vestic. Republica Moldova a început să beneficieze de oportunitățile oferite de proximitatea acestor două organizații începând cu anul 2005, când a fost introdusă misiunea de observare a Uniunii

Europene la hotarul moldo-ucrainean pe segmentul transnistrean (EUBAM) [114] și obținerea de către UE a statutului de observator în cadrul formatului de negocieri în dosarul transnistrean.

Declarații oficiale ale reprezentanților NATO și ai UE confirmă interesul acestor organizații de a avea vecini stabili, previzibili și democratici și de a exclude potențiale focare de instabilitate, ce s-ar reflecta asupra securității frontierelor lor. Pentru a avea asemenea state vecine au fost lansate diverse proiecte, prin intermediul cărora se dorește exportarea democrației, inițierea reformelor structurale, modernizarea și europenizarea acestora.

Din cauza dependenței economice și a celei de resurse energetice, prezența unui conflict „înghețat” pe teritoriul său, lipsa controlului asupra hotarelor de est ale țării, Republica Moldova este extrem de vulnerabilă la presiunile externe și la diverse amenințări la adresa securității sale.

Pe de o parte amplasarea sa geografică, dar și contextul geopolitic o impun să mențină un dialog cât se poate de pașnic și cooperant cu vecinii săi, Republica Moldova fiind interesată de a nu permite o apropiere prea mare de aceștia. O apropiere prea mare de România ar putea să însemne, în opinia mai multor analiști, diluarea rațiunii de a fi a Republicii Moldova ca stat, servind în același timp drept un factor de iritare a Ucrainei și a Federației Ruse, iar o politică nearticulată în raport cu Ucraina ar putea să conducă la dificultăți pentru eforturile Republicii Moldova de reintegrare a statului și ar pune în pericol echilibrul etnic și identitar din interiorul țării [27, p. 2].

Pe de altă parte, *amplasare geografică favorabilă*, în Sud-Estul Europei, și mai ales condiții climaterice favorabile sunt favorabile pentru promovarea turismului atât tradițional, cât și bio. Din păcate, lipsa Republicii Moldova din portofoliul turistic mondial, orientarea cetățenilor Republicii Moldova cu precădere spre destinații turistice externe și lipsa unui progres substanțial în domeniul turismului reprezintă impedimente majore în transformarea turismului într-un punct forte de promovare a imaginii Republicii Moldova

Societal suntem caracterizați de străini ca fiind un stat în care majoritatea populației vorbește două limbi, alături de limba de stat fiind vorbită și limba rusă. Bilingvismul apare ca un factor favorabil pentru turism și afaceri, dar și un factor care complică procesul coeziunii naționale.

Avem într-adevăr un *patrimoniu cultural* și un *folclor bogat*, un punct forte în promovarea imaginii, dar, din păcate, se remarcă o neglijență din partea populației în ceea ce privește protecția obiectivelor patrimoniului național.

Amenințările la adresa securității societale a Republicii Moldova sunt: gradul foarte înalt al migrării, reducerea și îmbătrânirea populației, rata înaltă a sărăciei, diferențe mari între sate și

orașe, salarii mici și altele. Acești factori, conjugați cu lipsa alocărilor bugetare pentru promovarea imaginii, absența unei instituții sau agenții responsabile de promovarea imaginii țării, a unei strategii clare de promovare și situația economică instabilă, dependența energetică reprezintă impedimente semnificative în promovarea imaginii Republicii Moldova.

La aceste puncte slabe adăugăm cea mai mare problemă cu care se confruntă la momentul actual Republica Moldova - cea a corupției, care reprezintă un impediment considerabil în dezvoltarea Republicii Moldova ca stat, cu consecințe asupra politicii interne și externe. Combaterea corupției este prima prioritate a Programului de activitate a Guvernului Republicii Moldova 2015-2018.

Una dintre cele mai importante tendințe de dezvoltare a diplomației publice a Republicii Moldova este promovarea Republicii Moldova în calitate de stat vinicol. În conformitate cu o tradiție veche, Republica Moldova a fost asociată cu producția sa vinicolă, vinurile moldovenești fiind cunoscute în tot spațiul sovietic.

În primii ani de după independență, exportul de vinuri moldovenești a fost orientat spre Federația Rusă, dar criza financiară pe care a traversat-o aceasta în 1998 și embargourile impuse de Federația Rusă a determinat Republica Moldova să caute noi piețe de desfacere. Necesitatea diversificării pieței vinicole a fost un factor important în organizarea diverselor evenimente de promovare a vinului moldovenesc. Cel mai semnificativ dintre acestea este Festivalul ExpoVin.

Istoria acestuia descinde către 1992, an în care un grup de entuziaști din compania "Poliproiect" S.A. a decis să se consacre activității expoziționale. Prima ediție a fost organizată în același an cu numele de Wine International' 92 și a avut mai mult un caracter regional. La eveniment au participat lideri ai producției de vinuri din Moldova și CSI, tot atunci au fost prezenți primii reprezentanți din Europa de Vest, compania-exportatoare de dopuri din plută Conrado vilar (Spania) și furnizorul german de utilaje tehnologice Krones. Din 1995, expoziția își va schimba numele în VinMoldova, cu această titulatură fiind înscrisă în 1996 pe lista deținătorilor mențiunii acordate de Uniunea Internațională a Expozițiilor și Târgurilor, fapt care confirmă aportul acesteia la dezvoltarea ramurii vinicole în Republica Moldova.

Anul 2003 a marcat o cotitură importantă în organizarea tradițională a expoziției, care a intrat într-o nouă fază de dezvoltare, primind și o altă denumire - EXPOVIN Moldova, și beneficiind din acel an de un imn compus de Valentin Dânga. În anul 2005, argumentând vectorul european al Republicii Moldova, expoziția a fost supusă unui audit expozițional internațional. În acel an, în conformitate cu statisticile au participat 164 de companii din 16 țări, 38 de companii noi, din cei 11400 de vizitatori - 74,3% au fost specialiști în domeniu, dintre care 22,5 % - de peste hotare [48].

În 2014, Expoziția Internațională Specializată a industriei vinicole EXPOVIN Moldova a ajuns la a XXIV-a ediție. La expoziție și-au expus produsele circa 100 de companii din Republica Moldova, România, Ucraina, Italia, Franța, Spania, Austria, Germania, Portugalia, Bulgaria, Suedia și Ungaria [31].

Propunându-și să promoveze producția vinicolă, în Republicii Moldova se sărbătorește Ziua națională a Vinului inițial în cea de-a doua duminică a lunii octombrie, iar din 2012 prima sâmbătă și duminică din octombrie. Scopul principal al acestei manifestații este asigurarea sprijinului statului în dezvoltarea vinificației naționale, consolidarea imaginii țării și facilitarea procesului de includere a Republicii Moldova în Itinerarul Internațional al Vinului.

Obiectivele de bază ale acestei sărbători sunt: a reînălța sărbătoarea vinului în Republica Moldova, o țară în care vinul este o băutură de mândrie națională, istoria poporului nostru îmbinându-se cu tradițiile vinificației (1); a pune baza tradiției de organizare anuală a sărbătorii vinului, care să ridice prestigiul producției vinicole naționale și să stimuleze interesul populației față de băuturile de înaltă calitate, contribuind astfel la formarea unei culturi avansate a consumului de vin (2); a atrage în Republica Moldova turiști din străinătate [48].

Oficiul Național al Viei și Vinului (ONVV) a elaborat o Strategie, care are drept scop principal pentru următorii trei ani o vânzare anuală de 100 de mii de litri de vinuri pe piața SUA sub marca „Wine of Moldova”. Programul de Marketing al Oficiului Național al Viei și Vinului (ONVV) are ca obiective diversificarea piețelor de export pentru vinurile de sub umbrela „Wine of Moldova”, precum și extinderea celor existente, în special a pieței Uniunii Europene. În conformitate cu această strategie, autoritățile din Republica Moldova își propun să organizeze anual o serie de evenimente pe Coasta de Est a SUA pentru a prezenta vinurile moldovenești importatorilor și presei americane.

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a lansat în luna decembrie 2013, cu ocazia vizitei la Chișinău a Secretarului de Stat american, John Kerry, brandul național al vinurilor moldovenești „Wine of Moldova”, care are scopul de a promova vinurile de calitate din Republica Moldova sub numele țării.

Strategia pentru dezvoltarea „Wine of Moldova” (Vin din Moldova) pe piața SUA a fost elaborată la inițiativa ONVV cu susținerea financiară a Proiectului Creșterea Competitivității și Dezvoltarea Întreprinderilor II (CEED II), finanțat de USAID [3].

Au fost organizate mai multe campanii de promovare a vinurilor Republicii Moldova în SUA, una dintre cele mai semnificative fiind cea organizată în noiembrie 2014. În cadrul acestei campanii mai mulți sommelier, lideri de opinie, reprezentanți ai instituțiilor media din Washington DC și New York au fost invitați să deguste Vinurile Moldovei. Apariție media

este rezultatul programului de PR implementat de Oficiul Național al Viei și Vinului în SUA, după misiunea de afaceri a unei delegații din Moldova, în august 2014, la invitația Departamentului de Comerț al SUA.

Una dintre caracteristicile diplomației publice ca un domeniu de activitate a politicii externe este cooperarea actorilor statali cu actorii non-statali. Interacțiunea cu societățile civile din alte state presupune că cel puțin unul dintre actorii acestei interacțiuni nu este statal, ci vine din cadrul societății civile. În practică, acest lucru înseamnă că în activitățile de diplomație publică sunt implicați oameni de afaceri străini, jurnaliști, persoane din mediul academic, organizații neguvernamentale, precum și numeroase alte categorii de actori.

Acești actori participă în procesul politicii externe deja de câteva decenii, dar dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor informaționale și a mijloacelor de informare le-a conferit o influență mai mare în cadrul activităților de diplomație publică. În plus, contextul de comunicare s-a schimbat: în epoca Internetului, orice actor poate participa în comunicare la nivel mondial, jucând astfel un anumit rol în diplomația publică.

Cooperarea cu actorii non-statali, mai ales ONG-uri reprezintă a doua tendință importantă de dezvoltare a diplomației publice a Republicii Moldova, mai ales în contextul reglementării conflictului transnistrean.

Din păcate activitatea ONG-urilor din regiunea transnistreană este determinată de relația cu administrația de la Tiraspol. Reprezentanții securității sunt prezenți la evenimentele organizate de ONG-uri, iar acestea sunt obligate să plătească taxe suplimentare pentru granturile procesate prin băncile din regiunea transnistreană.

Un alt impediment pentru societatea civilă din regiunea transnistreană este permisiunea "ministerului de externe" de la Tiraspol pentru proiectele realizate, mai ales acele cu participarea reprezentanților din dreapta Nistrului. În pofida acestor impedimente există unele ONG-uri ca de exemplu Basic Center of Rehabilitation OSORC și Centrul de Resurse Informaționale "Common Home", care au participat în cadrul proiectului "Construirea încrederii între ambele maluri ale Nistrului - pregătirea experților în politici publice".

Spre deosebire de dreapta Nistrului, în regiunea transnistreană nu există centre analitice independente, societatea civilă din regiunea transnistreană fiind controlată politic este mai puțin consolidată și mai puțin activă spre deosebire de cea din dreapta Nistrului.

Comunicarea cu societatea din regiunea transnistreană trebuie să fie multidimensională și independentă de cea oficială. O schemă a diplomației publice (inspirată din schema lui J. Nye) [80, p. 122] a Republicii Moldova orientată spre soluționarea conflictului transnitrean ar arăta în felul următor (vezi Fig. 1.2.)

În această schemă, G 1 este conducerea Republicii Moldova, iar G 2- conducerea autoproclamatei "republici moldovenești nistrene", ambii actori fiind implicați în procesul de negociere în formatul 5 + 2, o influență considerabilă asupra căruia exercită ceilalți actori ai procesului de negociere - OI- opinia internațională (mediatorii: Federația Rusă, Ucraina, OSCE și observatorii: Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii).

Paralel cu procesul de negocieri trebuie să se desfășoare interacțiuni atât între cetățenii malului drept al Nistrului (S 1) și cetățenii malului stâng al Nistrului (S 2), cât și între conducerea Republicii Moldova (G) și cetățenii malului stâng (S 2). Nu putem trece cu vederea influența pe care G1 și G2 o au asupra propriilor cetățeni.

Una dintre condițiile necesare pentru buna funcționare a procesului comunicare/cooperare este dezvoltarea unei relații pe termen lung pentru crearea unui context favorabil politicilor guvernamentale ale Chișinăului și care obligatoriu trebuie să includă trei dimensiuni:

1. *comunicarea cotidiană*, necesară pentru explicarea contextului în care s-au luat deciziile în materie de politică internă și externă atât cetățenilor de pe malul drept, cât și stâng al Nistrului. Comunicarea este un proces prin care se transmit de la un receptor la un emițător informații prin intermediul unor semnale sau sisteme de semnale. Acest proces implică o interacțiune și are anumite efecte, producând o schimbare. Fie că ne referim la comunicarea directă, indirectă, multiplă colectivă sau de masă, utilitatea de bază a comunicării este mesajul. Finalitatea procesului de comunicare există în măsura în care mesajul codificat de către emițător este decodificat și acceptat de receptor. În acești ani comunicarea dintre cetățenii celor două maluri a continuat în pofida existenței regimului separatist.
2. *comunicarea strategică*, care dezvoltă un ansamblu de teme simple, la fel ca în cadrul unei campanii electorale. Dacă comunicarea cotidiană se măsoară în ore sau zile, a doua se extinde la săptămâni, luni și chiar ani.

Comunicarea strategică presupune existența unei relații cauză - efect între activitățile de comunicare și îndeplinirea obiectivelor. Aceasta înseamnă că programele de comunicare contribuie la realizarea activităților strategice în manieră cuantificabilă. Dacă aplicăm modelul comunicării strategice propus de Argenti [175] la activitățile de diplomație publică, obținem următoarea schemă (Fig. 3.5.).

Prima variabilă a procesului o constituie statul Republica Moldova care inițiază programul de diplomație publică. Din păcate, la momentul actual Chișinăul nu prea dispune de forță pentru a comunica și a determina credibilitatea sa în stânga Nistrului. În teorie în cadrul activităților de diplomație publică folosind diverse informații statul își promovează imaginea dorită, bineînțeles că este cu mult mai ușor să se comunice cu cei care au o opinie favorabilă decât ostilă.

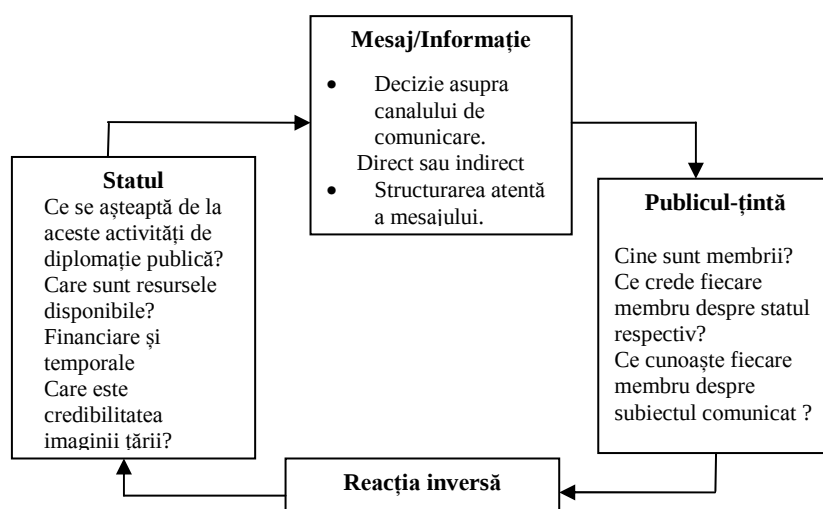

Fig. 3.5. Schema comunicării strategice în cadrul campaniilor de diplomatie publică

Prima variabilă a procesului o constituie statul Republica Moldova care inițiază programul de diplomatie publică. Din păcate, la momentul actual Chișinăul nu prea dispune de forță pentru a comunica și a determina credibilitatea sa în stânga Nistrului. În teorie în cadrul activităților de diplomatie publică folosind diverse informații statul își promovează imaginea dorită, bineînțeles că este cu mult mai ușor să se comunice cu cei care au o opinie favorabilă decât ostilă.

Resursele (temporale, financiare și umane) necesare atingerii acestor obiective trebuie bine determinate și mai ales mesajul trebuie elaborat ținându-se cont atât de intenția Chișinăului, cât și de caracteristicile audienței malului stâng al Nistrului. Astfel, în momentul analizării audienței, trebuie găsite răspunsuri la câteva întrebări: Care este componența audienței? Care este numărul membrilor? Care este pregătirea acestora și care sunt informațiile de care dispun sau au nevoie pentru a putea înțelege și eventual să reacționeze la mesajul pe care îl transmitem? Cum vor interpreta mesajul? Combinarea analizei mesajului și audienței va permite alegerea canalului, deoarece numărul de canale de comunicare disponibile în prezent este aproape nelimitat. În momentul alegerii canalului de transmitere a mesajului trebuie luate în calcul și alte elemente, cum ar fi timpul, proximitatea și confidențialitatea.

Populația din stânga Nistrului are o atitudine diferită privind restabilirea integrității teritoriale a Republicii Moldova. Orice strategie de soluționare a conflictului, prin care cu adevărat se dorește reîntregirea Republicii Moldova, neapărat trebuie să țină cont de acest factor. Un procentaj destul de mic al populației din stânga Nistrului este alcătuit de un grup de persoane

care au profitat din existența republicii separatise, trupele de elită și serviciile secrete sprijinite de un număr infim de persoane care optează pentru “voința nestrămutată a poporului transnistrean”.

Cea mai mare parte din populație este alcătuită din așa-ziii cetățeni ai “republicii moldovenești nistrene”, îndeosebi tineri care nu cunosc o altă realitate decât cea existentă și masa amorfă care este indiferentă la confruntările și procesele politice. Doar o mică parte a populației o constituie persoanele care continuă să aștepte restabilirea integrității Republicii Moldova. Cu excepția ultimei categorii, celelalte grupuri sunt orientate spre Federația Rusă și aderarea la Uniunea Vamală.

Politica reintegrării trebuie să conțină instrumente credibile de apărare a intereselor cetățenilor Republicii Moldova și mai ales de proiectare a influenței și a mesajelor în regiunea transnistreană. Orice cetățean își dorește un trai decent, prin urmare pentru sporirea atractivității malului drept al Nistrului sunt necesare identificarea stimulentei și resursele economice, comerciale, financiare și fiscale optime pentru încurajarea comunității de afaceri din regiune să susțină participarea regiunii transnistrene la Zona de Comerț liber aprofundată și cuprinzătoare cu UE. Ar fi binevenită crearea unui Fond Național de Reintegrare, resursele să fie destinate pentru susținerea în regiunea transnistreană a paturilor social vulnerabile, comunității de afaceri, lumii academice, studenților, jurnaliștilor, societății civile etc.

3. *Stabilirea relațiilor de durată* pentru ani sau decenii, prin intermediul burselor de studii, seminare, conferințe și accesul la sursele mediatice.

O greșeală pe care a comis-o Chișinăul în procesul de reglementare a conflictului transnistrean a fost neglijarea tineretului. În stânga Nistrului a crescut o generație care nu se identifică cu Republica Moldova. În acești ani trebuiau create condiții favorabile pentru doritorii de a-și continua studiile universitare la Chișinău, deoarece bursele de studii sunt unul dintre cele mai eficiente instrumente ale diplomației publice.

Modelul american a diplomației publice a demonstrat că bursele de studii pentru tineri reprezintă un instrument important în cadrul diplomației publice, deoarece prin intermediul schimburilor educative și culturale se creează o relație de încredere pe termen lung. Nu putem să ne comparăm cu SUA și nici să organizăm schimburi academice de aceeași amploare. În prezent, Chișinăul oferă o cotă rezervată absolvenților din stânga Nistrului, care desigur reprezintă un aspect pozitiv în procesul de integrare a absolvenților din stânga Nistrului. Între cele două maluri există diferențe considerabile la toate nivelurile sistemului de educație.

În Transnistria nu există examene de bacalaureat, iar învățământul preuniversitar durează cu un an mai puțin decât pe malul drept – 11 ani. Din această cauză în ultimii ani a scăzut numărul tinerilor absolvenți din Transnistria care doresc să studieze la Chișinău, ei fiind nevoiți

să susțină bacalaureatul și abia mai apoi să fie înscriși la studii în cadrul învățământului universitar.

În modelele de diplomație publică analizate în capitolul doi, un factor important în realizarea activităților de diplomație publică este cel mediatic. Prin intermediul mass-mediei se promovează imaginea unui stat. Posturile de televiziune de la Chișinău nu sunt recepționate în stânga Nistrului.

În luna martie 2012, în stânga Nistrului, în regim de testare a fost retransmis postul național de televiziune Moldova 1, dar la 1 decembrie același an, alături de Publika TV, difuzarea acestora a fost sistată, argumentându-se prin nedifuzarea în dreapta Nistrului a niciunui post de televiziune din regiunea transnistreană. Sursele Internet erau unica alternativă media pentru populația din stânga Nistrului, dar pe 7 august 2014 a intrat în vigoare în Transnistria decretul președintelui E. Șevciuk cu privire la lupta contra extremismului, care permite blocarea accesului la orice site-uri de Internet și rețele de socializare considerate de autorități surse de răspândire a propagandei extremiste. Ceea ce semnifică un control sporit asupra informațiilor ce se regăsesc în spațiul virtual.

Cele mai multe instituții media locale transnistrene sunt controlate de autoritățile din regiune sau de companii precum Sheriff, care au legături strânse cu regimul separatist. Cenzura este un fenomen persistent în cadrul jurnaliștilor, iar informarea populației despre evenimentele care au loc în dreapta Nistrului este una unilaterală și tendențioasă, accentul fiind pus mai ales pe evenimentele negative.

Pe parcursul anului 2014, mass-media din Republica Moldova a început mai multe campanii de informare despre Uniunea Europeană: Eurodicționar (la Publika TV), ABC-ul Integrării Europene (Moldova 1), Moldova și Lumea (portalul de știri Unimedia), Parcurs European-Valori Europene (Vocea Basarabiei), Fă-ți Europa acasă (Pro TV Chișinău), Europa, te aștept (Jurnal TV). De asemenea, Ministerul de Externe a lansat *Ghidul pentru libera circulație în spațiul european*.

Fundația Soros-Moldova, împreună cu mai multe organizații ale societății civile, a lansat campania de informare "Moldova, Europa", susținută financiar de Fundațiile pentru o Societate Deschisă. Campania are scopul să ofere publicului moldovean informații cât mai accesibile despre Uniunea Europeană și să dezmință afirmațiile eronate despre integrarea europeană. Campania cuprinde două componente.

Prima se desfășoară în cooperare cu mass-media și este implementată de *agenția „Atelier Sergiu Prodan PR & Publicitate”*, care va elabora și distribui spoturi TV și radio, reportaje video de informare, cărți poștale, panouri publicitare și alte produse. În cea de a doua

componentă sunt implicate câteva organizații ale societății civile (Idis "Viitorul", Centrul "Contact") care au realizat activități locale de informare, inclusiv în Găgăuzia.

Cea de a doua dimensiune a comunicării interne - informarea privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător – reprezintă o prioritate pentru Ministerul Economiei și Ministerul Agriculturii, care desfășoară campanii de informare a antreprenorilor, agricultorilor, fermierilor, importatorilor, exportatorilor. Spre deosebire de prima dimensiune a procesului de comunicare internă cu privire la procesul de integrare europeană, în cadrul acesteia instrumentele și modalitățile sunt diferite, deoarece acest grup-țintă are nevoie de informații și detalii tehnice.

A treia tendință importantă de optimizare a diplomației publice a Republicii Moldova este determinată de diasporă. Rolul acestor comunități în calitate de actor a diplomației publice a Republicii Moldova a crescut mult după crearea în 2012 a Biroului pentru relații cu diaspora. În multe țări au fost create ministere responsabile de contact cu conaționalii de peste hotare, pentru a servi expatriații, a oferi canale de comunicare și a răspunde la preocupările diasporei și implicit a organiza activități de diplomație publică.

În cazul Republicii Moldova, Guvernul lucrează prin rețeaua sa de reprezentanțe diplomatice, care este responsabilă de implementarea politicilor de diaspora, ținând nu doar de Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene, dar și de Biroul pentru relații cu diaspora (BRD), Biroul afacerilor interetnic. În plus, Ministerul Economiei și Comerțului, celui Educației și Tineretului, Ministerul Culturii, de asemenea, implementează programe care necesită comunicare cu conaționalii de peste hotare.

În timp ce reprezentanțele diplomatice sunt responsabile de implementarea politicilor de diasporă, se remarcă în sens negativ pregătirea insuficientă a reprezentanților misiunilor diplomatice în domeniul comunicării și cooperării cu diaspora. Pe parcursul anilor, Ambasadele Republicii Moldova au întreprins mai multe inițiative de susținere a cetățenilor noștri aflați peste hotare. Una dintre acestea este „Ambasada vine mai aproape de tine”, care urmărește facilitarea accesului la serviciile consulare. Inițiativă este laudabilă, însă este la fel de important ca ambasadele Republicii Moldova să-și asume rolul nu doar de puncte de contact, dar, mai ales de nuclee catalizatoare de activități/interacțiuni permanente în cadrul diasporei [84, p.189].

La fel ca și în cazul modelului american al diplomației publice, Republica Moldova trebuie să contribuie la transformarea ambasadelor în cei mai importanți actori statali ai diplomației publice nu doar în relațiile cu diaspora, dar și cu cetățenii altor state. Dintre ambasadele Republicii Moldova, remarc evenimentele organizate de Ambasada Republicii Moldova la Varșovia care pe parcursul ultimilor doi ani a organizat în colaborare cu Ministerul Culturii activități de diplomație publică și culturală.

Prin Dispozia nr. 90 din 26.09.2011, Guvernul Republicii Moldova a decis crearea unei Agenții pentru Diasporă, care și-a propus să dezvolte legăturile cu moldovenii plecați peste hotare și să coordoneze aplicarea politicilor statului în domeniul migrației. Biroul pentru relații cu diaspora, cu statut de direcție generală a fost creat în octombrie 2012 în cadrul Cancelariei de Stat a Republicii Moldova, fiind subordonat direct prim-ministrului.

Principala atribuție a BRD este asigurarea coordonării politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora prin (1) activități de ordin cultural, educațional, economic și social realizate de diferite ministere și alte autorități publice pentru susținerea și colaborarea cu reprezentanții diasporei, (2) procesul de realizare a acestei politici contribuind la păstrarea și afirmarea identității etnice, culturale și lingvistice a moldovenilor de peste hotare, valorificarea potențialului uman și material al diasporei [105].

Structural, Biroul este alcătuit din trei echipe: Programe, considerată cea mai importantă, se ocupă de elaborarea politicilor în domeniul economic, social, programe locale și de sănătate, de atragere a investițiilor (1), Comunicare, care asigură un dialog permanent între diasporă-guvern, diasporă-diasporă (2), Analitică - de analiz, pentru a fundamenta politicile pe situația și necesitățile reale ale cetățenilor (3). Deși este nou în viața politică a Republicii Moldova, Biroul pentru Relații cu Diaspora a reușit deja să întreprindă o serie de acțiuni ce au ca scop crearea cadrului juridico-instituțional pentru promovarea și protejarea drepturilor cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare [105].

Transformările politice din 2009 au determinat autoritățile să acorde o mai mare atenție cetățenilor săi aflați peste hotare înțelegând că aceștia reprezintă o forță politică și economică considerabilă. Autoritățile guvernamentale și-au propus să atragă comunitățile moldovenilor de peste hotare ca pe niște parteneri egali și să inițieze un dialog complex între ambasade și asociațiile acesteia. Consultările trebuiau să ia forma unor programe educaționale și culturale concrete, pentru implementarea cărora autoritățile moldovenești urmează să ofere asociațiilor de migranți instrumentele necesare.

O atenție deosebită se acordă generației a doua de migranți moldoveni. Deși majoritatea moldovenilor se vor reîntoarce eventual acasă, treptat apare următoarea generație de muncitori migranți în țările care permit (de jure sau de facto) ca o anumită parte a migranților să rămână legal în țară. Membrii celei de-a doua generații variază considerabil în măsura în care ei sunt legați de Moldova din punct de vedere cultural, social și psihologic. Este foarte probabil ca o bună parte din populația Moldovei să rămână în țările de destinație.

Pornind de aici, deși această generație încă nu a ajuns la majorat, trebuie întreprinse măsuri, la această etapă timpurie, pentru a pune în funcțiune un sistem de consolidare a legăturii

lor cu Moldova și a aprecierii țării natale. Pentru realizarea acestui obiectiv al doilea an consecutiv, Biroul pentru relații cu diaspora organizează programul "Dor".

Destinat reprezentanților comunității moldovenilor de peste hotare acest program își propune să sensibilizeze tinerii din generația a doua de migranți cu privire la identitatea lor culturală pentru a crea legături emoționale între țara de baștină și reprezentanții diasporei moldovenești. Programul a apărut drept rezultat al necesității clar exprimate a comunității moldovenilor de a menține relația cu valorile tradiționale ale țării și de a crește gradul de conexiune emoțională cu Republica Moldova.

Scopul declarat al acestui program fiind consolidarea legăturilor emoționale, culturale și de identitate ale tinerilor din diasporă cu țara de baștină prin: Dezvoltarea, păstrarea și promovarea identității naționale a tinerilor moldoveni din alte state prin cunoașterea limbii și istoriei, dansului și cântecului popular; Explorarea și cunoașterea de către tinerii din diasporă a patrimoniului cultural, istoric național și a tradițiilor naționale; Conectarea tinerilor din diasporă cu caracteristicile societății moldovenești contemporane; Crearea unei rețele de tineri din diasporă, capabili și dornici să colaboreze și să contribuie la dezvoltarea țării de origine [44].

Până în 2013, cadrulul legal și instituțional al moldovenilor plecați peste hotare îi lipsea o viziune strategică clară. Autoritățile centrale inițial puneau accentul pe păstrarea identității naționale și culturale a persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare temporar sau permanent. Aceste activități se rezumau la dotarea asociațiilor obștești ale comunității moldovenilor cu simboluri de stat (drapel, stemă, imn), înregistrări audio și video, achiziționarea costumelor naționale, abonarea la diferite ediții periodice, organizarea unor activități cu ocazia sărbătorilor naționale, acoperirea cheltuielilor pentru participarea liderilor organizațiilor obștești la congrese etc.).

Biroul pentru relații cu diaspora încearcă să faciliteze schimbul academic între universități și școli, cât și asigurarea plasamentului profesional de scurtă durată în sectoarele public și privat din Republica Moldova pentru absolvenții moldoveni de peste hotare.

Mult timp una din principalele deficiențe ale relației dintre Republica Moldova și comunitatea moldovenilor de peste hotare era incapacitatea Guvernului din Chișinău de a comunica eficient cu moldovenii de peste hotare. Guvernul moldovei a fost impus de context să construiască rețele formale și neformale de comunicare și să perfecționeze utilizarea mass-mediei și Internetului pentru a dezvolta în continuare legăturile cu cetățenii moldoveni de peste hotare. Pe 8 august 2014 a fost lansat portalul www.din.md care și-a propus să reunească într-o comunitate virtuală cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare.

Guvernul Iurie Leancă a conștientizat că acțiunile pe care Guvernul le va planifica în viitor în raport cu moldovenii plecați peste hotare trebuie să aibă la bază sporirea încrederii între autorități și cetățeni. Doar astfel comunitățile moldovenilor se vor consolida ca diasporă a Republicii Moldova și va deveni un actor important, iar activitățile de diplomație publică se vor finaliza cu succes. Realizarea acestor obiective este condiționată de o instituționalizare mult mai bună a asociațiilor din cadrul comunității moldovenilor. Cert este că aceasta nu trebuie să se transforme într-un fel de consumatoare de asistență din partea Guvernului și a autorităților centrale.

Diaspora poate să devină o platformă de promovare a intereselor naționale, mai ales când vorbim despre integrarea europeană; o platformă de promovare a idealurilor, a tradițiilor și desigur a imaginii Republicii Moldova. Aceste concluzii au determinat Guvernul Leancă să emită Dispoziția nr. 58-D din 7 iunie 2013 prin care politicile pentru diasporă vor fi integrate în toate documentele strategice elaborate de către Guvern [43].

Acest document detaliază Programul de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” în domeniul relațiilor cu moldovenii plecați peste hotare propunându-și să consolideze capacitățile instituționale privind realizarea politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora, să asigure o interacțiune mai eficientă între instituțiile guvernamentale și cooperarea loc cu diaspora, cât și eficientizarea integrării pe orizontală a responsabilităților în domeniul elaborării politicilor pentru diasporă.

În perioada 1-3 septembrie 2014, la Chișinău s-a desfășurat Congresul al VI-lea al diasporei Republicii Moldova. Congresul și-a propus să se transforme într-o platformă importantă prin care Guvernul Republicii Moldova să-și intensifice cooperarea cu diaspora și mai ales să construiască o comunicare eficientă cu cetățenii de peste hotare. Scopul reuniunii din a fost valorificarea comunicării durabile dintre diasporă și Guvern pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.

Lucrările Congresului au fost structurate în trei sesiuni, a câte trei ateliere de lucru desfășurate concomitent pe următoarele domenii: protecția socială și sănătate; cultură; acțiunile MAEIE pe plan extern; politici de reintegrare; educație; votul în diasporă; economie și investiții; transport; accesare de fonduri și capital uman.

Cea mai mare parte dintre participanții la Congres au menționat că ediția din 2014 este una inovativă atât din perspectiva diversității participanților, a agendei, cât și a finalității. S-a decis elaborarea Strategiei naționale ”Diaspora – 2025”, care va include cadrul general de asigurare a coerenței politicilor statului cu privire la comunitățile moldovenilor de peste hotare și implementarea unei viziuni comune a Guvernului asupra diasporei și dezvoltării.

Premierul Iurie Leancă a creat un grup de lucru care trebuia să elaboreze Strategia, iar Biroul pentru Relații cu Diaspora urmează să coordoneze acest proces. Strategia va reprezenta fundamentul relației dintre Republica Moldova și comunitățile moldovenilor de peste hotare, reprezentând răspunsuri la câteva întrebări fundamentale: putem vorbi despre o diasporă în cazul Republicii Moldova?, Ce relație își dorește Guvernul cu diaspora și viceversa?, Care este obiectivul final al cooperării dintre Republica Moldova și diasporă? Strategia va include acțiuni concrete privind restabilirea încrederii între diasporă și guvern.

De asemenea, Guvernul Leancă a propus sărbătorirea Zilelor Diasporei în Republica Moldova în zilele de 28 - 30 august anual. Organizarea Zilelor Diasporei are ca obiectiv primordial promovarea dialogului cultural și economic la nivel de diasporă - țară și viceversa, prin mobilizarea nu doar a asociațiilor diasporei, dar și a societății civile pentru ca prin acțiuni comune să se contribuie la promovarea Republicii Moldova pe plan internațional.

În acest an, în perioada 28-30 august s-a desfășurat a doua ediție a Zilelor Diasporei. Evenimentul a fost organizat al doilea an consecutiv prin intermediul Biroului pentru relații cu diaspora, de Guvernul Republicii Moldova. Unul dintre cele mai importante subiecte pe agenda de lucru a fost discutarea proiectului Strategiei "Diapora 2025" – prima strategie națională privind diaspora, care presupune implicarea și valorificarea potențialului uman al diasporei.

Problematica diasporei este plasată pe locul paisprezece în ordinea priorităților în cadrul *Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018*. În cea mai mare parte, prevederile referitoare la diasporă reprezintă confirmarea și continuarea activităților începute de Guvernul precedent - abordarea integrată și multidimensională a problemei migrației și diasporei la elaborarea politicilor și programelor naționale și locale. Noutatea în politicile privind comunitățile moldovenilor de peste hotare diaspora este una instituțională prin delimitarea clară a atribuțiilor Biroului relațiilor interetnice și Biroului pentru relații cu diaspora. În conformitate cu acest document, toate atribuțiile și competențele ce țin de diasporă sunt transferate Biroului pentru relații cu diaspora, măsură care cu siguranță va eficientiza activitatea acestuia.

În pofida existenței unor multitudini de dificultăți în realizarea activităților de diplomatie publică a Republicii Moldova în contextul integrării europene, au fost identificate câteva tendințe de dezvoltare a acesteia care vor aduce rezultate concrete, dacă vor fi luate măsurile necesare.

Promovarea Republicii Moldova în calitate de stat vinicol reprezintă o importantă tendință de dezvoltare, care va aduce rezultate cu indicatori economici concreți din domeniile turismului și exportului, contribuind la creșterea economică a statului, dacă vor fi luate măsurile necesare.

Diaspora în calitate de actor important al diplomației publice al Republicii Moldova în contextul integrării europene, reprezintă o altă tendință importantă, dar pentru aceasta statul trebuie să vină cu măsuri concrete pentru a susține consolidarea acestor comunități, motivând-o să păstreze legătura cu țara de origine.

Menționăm, de asemenea, organizațiile non-guvernamentale ca actori ai activităților de diplomație publică. Rolul acestora ar putea crește mult mai mult în Republica Moldova în calitate de actori importanți în procesul de soluționare a conflictului transnistrean. Societatea are dreptul să identifice propriile teme de cooperare și chiar să vină cu propriile recomandări pentru autoritățile de pe ambele maluri ale Nistrului pentru a consulta în chestiuni de interes public. Teme predilecte ar fi transportul de pasageri, serviciile medicale, protecția drepturilor omului, lupta împotriva cancerului sau protecția habitatului natural al Nistrului.

3.5. Concluzii la capitolul 3

1. Diplomația publică a Republicii Moldova este una caracteristică statelor mici.
2. Principala provocare nu doar pentru diplomația publică, dar și pentru diplomația sa tradițională este nedefinitivarea procesului de stabilire a intereselor naționale care adeseori sunt confundate de partidele aflate la guvernare cu interesele lor politice, iar de către cetățenii simpli cu interesele politice ale altor state.
3. A doua provocare majoră este una caracteristică tuturor statelor mici - concurența pentru a atrage atenția în sfera publică la nivel mondial. Din cauza dimensiunii mici și a resurselor financiare și mediatice limitate, componenta principală a diplomației publice a Republicii Moldova este promovarea imaginii. În acești ani, promovarea imaginii Republicii Moldova a fost un demers destul de dificil din cauza lipsei unui brand național cu care ar fi fost asociată Republica Moldova și a unei strategii care ar fi coordonat activitățile unor multitudini de actori: instituții statutare și mai ales populația țării și comunitățile de moldoveni de peste hotare.
4. Evenimentele din aprilie 2009 au impulsionat activitățile diplomației publice moldovenești, intensificând mai ales direcția integrării europene și reactivând-o pe cea a reintegrării țării. După evenimentele din aprilie 2009, Republica Moldova a început să fie percepută în exterior ca un stat care a ridicat o treaptă semnificativă în procesul democratizării și europenizării, prin alegerea la guvernare a partidelor necomuniste și a pășit clar și sigur într-o etapă cu ample reforme ce o rup de trecutul sovietic. În interior cetățenii nu percep evenimentele din aprilie 2009 ca o schimbare.
5. Republica Moldova nu are o imagine bine conturată la nivel internațional: în unele locuri suntem în poziția de a nu fi cunoscuți deloc, ceea ce se poate constitui într-un avantaj,

deoarece putem să ne creăm o imagine de la zero așa cum dorim; în alte locuri imaginea Republicii Moldova este negativă, dar sunt și țări unde avem o imagine pozitivă.

6. Punctele forte ale Republicii Moldova în procesul de promovare a imaginii sunt: vecinătatea de Uniunea Europeană și NATO, amplasare geografică favorabilă, societate multientnică, patrimoniu cultural și un folclor bogat.
7. Din păcate, corupția, un grad foarte înalt al migrării, reducerea și îmbătrânirea populației, rata înaltă a sărăciei, diferențele mari dintre sate și orașe, salarii mici, lipsa alocărilor bugetare pentru promovarea imaginii, unei strategii clare de promovare și situația economică instabilă, dependența energetică reprezintă impedimente semnificative în promovarea imaginii Republicii Moldova.
8. Pe dimensiunea internă a diplomației publice a Republicii Moldova – reglementarea conflictului transnistrean nu prea au fost obținute succese notabile. Acest fapt se explică prin lipsa unei strategii naționale de reintegrare care ar include componenta informațională și descrierea rolului pe care societatea civilă de pe ambele maluri ale Nistrului trebuie să îl joace cât și o politică națională concretă de creare a unor spații unice (social-politic, economic, de transport, educațional, social, turistic, vamal) între cele două maluri.
9. La momentul actual, activitățile de diplomație publică orientate spre reintegrarea țării au la bază programul ”Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, preconizat pentru anii 2012-2015. Acest program este sprijinit financiar de Uniunea Europeană și PNUD.
10. Diplomația publică a Republicii Moldova a înregistrat succese pe dimensiunea integrării europene. Având la bază ”Strategia de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova”, diplomația publică, dar și cea tradițională au reușit să prezinte Republica Moldova în calitate de stat european atractiv cu aspirații de a îndeplini criteriile pentru a deveni membru a Uniunii Europene. Din păcate, până în vara anului 2013, activitățile de diplomație publică au fost direcționate spre publicul extern și mai puțin spre cel intern. Abia în perioada imediat următoare Summitului Parteneriatului Estic de la Vilnius, conducerea țării și-a intensificat comunicarea spre cetățenii Republicii Moldova, informând despre beneficiile integrării europene.
11. În anul 2011, odată cu crearea Uniunii Vamale s-a redeschis subiectul dualității politicii externe a Republicii Moldova. Din acel an, o provocare importantă pentru diplomația publică a Republicii Moldova în procesul de integrare europeană este sporirea atractivității Uniunii Europene față de Uniunea Vamală. Promovarea Uniunii Vamale reprezintă un element important al diplomației publice și a propagandei Federației Ruse în Republica Moldova.

12. Principalul organismul al diplomației publice a Republicii Moldova îl constituie Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Acesta cooperează cu diverși actori statali: Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii, Ministerul Culturii și Agenția Turismului pentru a realiza diverse obiective a diplomației publice în contextul integrării europene.
13. Un rol din ce în ce mai mare în diplomația publică a Republicii Moldova încep să-l aibă diaspora Republicii Moldova . Relația acesteia cu autoritățile este coordonată de Biroul pentru relații cu diaspora creat în 2012. Diaspora poate deveni un potențial important al diplomației publice, dar pentru aceasta trebuie soluționate problemele cu care se confruntă, cele mai importante probleme fiind consolidarea ei, sporirea încrederii în autoritățile de la Chișinău și o comunicare mai intensă a acesteia cu conducerea Republicii Moldova.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată în domeniul științelor politice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a diplomației publice, fapt care a condus la determinarea priorităților privind căile și modalitățile de modernizare a diplomației publice a Republicii Moldova pentru a contribui la realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate națională în contextul integrării europene.

Pe baza studiului asupra diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene am realizat următoarele **concluzii**.

1. Diplomația publică ca direcție științifică este studiată cu precădere în centrele de cercetare din Statele Unite ale Americii, Europa de Vest, China și mai puțin în Europa de Est. În ultimul deceniu, după revoluția portocalie din Ucraina, în Federația Rusă se remarcă creșterea atenției pentru acest domeniu al relațiilor internaționale.
2. Cercetările efectuate la începutul secolului XXI confirmă caracteristica echivocă a sintagmei de *diplomație publică*, datorită multidisciplinarității și proximității sale de noțiuni ca diplomație tradițională, diplomație culturală, propagandă, nation branding etc.
3. Cooperarea care reprezintă principala paradigmă de cercetare a diplomației publice contemporane se desfășoară prin intermediul programelor culturale și educaționale, vizite ale liderilor, instituțiilor culturale și lingvistice, programe de asistență pentru dezvoltare, programe orașe-surori etc.
4. Diplomația publică, îndeplinește funcția principală a diplomației tradiționale - apără interesele statului prin mijloace pașnice, dar nu se adresează reprezentanților oficiali ai unei puteri suverane, ci populației, pentru a obține înțelegerea și susținerea ei politică.
5. *Scopul politic* al diplomației publice este ameliorarea sau rectificarea imaginii naționale care va facilita realizarea obiectivelor politicii externe și de securitate națională, *scopul economic* este intensificarea creșterii economice prin puterea de atracție prin intermediul turismului, exporturilor, investițiilor, atragerea de studenți și cercetători sau alte persoane cu talente special, *scopul cultural* este stimularea schimburilor culturale și intelectuale între diverși actori.
6. Activitățile de diplomație publică sunt alcătuite din: obiectul diplomației publice (auditoriile (publicul-țintă) cărora se adresează), subiecții diplomației publice (instituții guvernamentale, nonguvernamentale, simplii cetățeni, diaspora), scopul (creșterea puterii blânde) și mijloacele (instrumentele diplomației publice). Pentru a fi una reușită, orice strategie de diplomație publică trebuie să includă aceste elemente.

7. Modelele diplomației publice analizate ne demonstrează necesitatea existenței unei instituții statale care să coordoneze activitățile de diplomație publică în care sunt implicați nu doar actori statali, dar și non-statali.
8. Experiența internațională în domeniul diplomației publice ne permite să menționăm că succesul activităților de diplomație publică este determinat de contextul în care se desfășoară acestea, de strategiile de diplomație publică care trebuie adaptate la publicul - țintă, de resursele financiare disponibile și bineînțeles de instrumentele utilizate pentru realizarea acestor activități.
9. Cele mai eficiente instrumentele și mijloacele de realizare a diplomației publice sunt institutele culturale, mass-media și programele de schimb academic (bursele de studii).
10. Strategiile de diplomație publică trebuie actualizate permanent și adaptate la noile tehnologii informaționale.
11. Republica Moldova nu prea este vizibilă în spațiul informațional mondial. Principala provocare în acest sens este captarea atenției și informarea propriilor cetățeni privind interesele sale naționale. Evenimentele din aprilie 2009 au atras atenția opiniei publice mondiale. De asemenea, Republica Moldova dispune de resurse financiare limitate pentru activități de diplomație publică.
12. Componenta principală a diplomației publice a Republicii Moldova este promovarea imaginii sale în lume, care în acești 24 de ani s-a dovedit a fi un proces destul de dificil. Imaginea Republicii Moldova la nivel internațional este una foarte diferită. Sunt state în care nu suntem cunoscuți deloc, în altele imaginea Republicii Moldova este negativă, dar sunt și țări unde avem o imagine pozitivă.
13. Punctele forte ale Republicii Moldova în procesul de promovare a imaginii sunt vecinătatea cu Uniunea Europeană și NATO, amplasare geografică favorabilă, societate multietnică, patrimoniu cultural și un folclor bogat.
14. Corupția, instabilitatea politică, rata înaltă a sărăciei, gradul înalt al migrării, reducerea și îmbătrânirea populației, diferențe mari între sate și orașe, salarii mici, lipsa alocărilor bugetare pentru promovarea imaginii și a unei strategii clare de promovare și situația economică instabilă, dependența energetică reprezintă impedimente semnificative în promovarea imaginii Republicii Moldova.
14. Actorii statali implicați în realizarea obiectivelor diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene sunt: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene Republicii a Moldova (organismul principal al diplomației publice), ambasadele și consulatele. Dimensiunea economică este asigurată de Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii,

Agencia Turismului, ExpoVin Moldova; dimensiunea culturală este asigurată de Ministerul Culturii.

15. Diaspora Republicii Moldova se remarcă ca actor non-statal important în cadrul diplomației publice, mai ales după crearea Biroului pentru relații cu diaspora. De asemenea, remarcăm o multitudine de organizații non-guvernamentale implicate în activități de diplomație publică orientate spre soluționarea conflictului transnitranean: APE, IPP, Promo-lex, Idis "Viitorul", Credo.

16. Evenimentele din aprilie 2009 au impulsionat activitățile diplomației publice moldovenești, intensificând mai ales direcția integrării europene și reactivând-o pe cea a reintegrării țării.

17. Activitățile diplomației publice pe direcția integrării europene au la bază "Strategia de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova". Strategia, care a intrat în vigoare la 18 ianuarie 2008 stabilea că integrarea europeană constituia prioritatea politicii interne și externe a statului. În partea a doua a acestei Strategii se menționează că în procesul integrării europene Republica Moldova se confruntă cu două provocări importante: prima - prezentarea informației despre Uniunea Europeană și a valorilor europene cetățenilor Republicii Moldova - *strategia de comunicare internă* și a doua - prezentarea informației despre Republica Moldova cetățenilor Uniunii Europene - *strategia de comunicare externă*.

18. Strategia și activitățile de diplomație publică în complementaritate cu diplomația oficială au adus și rezultate: aderarea Republicii Moldova la Spațiul Aerian Comun al Uniunii Europene în 2012, liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană, parafarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană la 29 noiembrie 2013, promovarea unui dialog activ cu statele membre ale Uniunii Europene (Germania, Polonia, România, Estonia), semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană la 27 iunie 2014.

19. Rolul diplomației publice în soluționarea conflictului transnitranean este unul incontestabil, deoarece fără sprijinul societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului politica de reintegrare a Republicii Moldova nu are sorț de izbândă.

În baza studiului efectuat și a concluziilor deduse, autorul formulează unele **recomandări** privind eficientizarea diplomației publice a Republicii Moldova în contextul integrării europene:

1. Propunem numirea unui reprezentant special în cadrul MAEIE care să creeze un comitet ce urmează să elaboreze Strategia de diplomație publică a Republicii Moldova. Acest comitet ar trebui să fie compus din reprezentanți statali: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Economiei, Ministerul Apărării, audiovizualul etc., dar și experți din mediul universitar, organizații non-guvernamentale sau think tank-uri, experți în marketing internațional, pentru a elabora o strategie multidimensională cu impact asupra opiniilor publice internaționale.

2. A include în activitatea MAEIE programe de promovare a valorilor general-umane, precum cultura păcii pentru a forma o imagine pozitivă a țării noastre pe arena internațională și realizarea obiectivelor de politică externă.
3. MAEIE de comun acord cu societatea civilă (ONG-uri de profil) vor elabora acțiuni comune de informare și comunicare care ar contribui la explicarea mesajelor consistente referitoare la politicile interne și externe ale Republicii Moldova în condițiile unei confruntări reale între Est (Federația Rusă) și Uniunea Europeană. Pentru coerența mesajelor transmise ele urmează a fi coordonat și prioritizate în campanii de informare și comunicare pentru a nu se contrazice mesajele între ele.
4. Cu toate că în ultimii ani, vectorul european a politicii externe a devenit unul prioritar, o altă direcție de politică externă pentru guvernare, ține de dezvoltarea relațiilor cu Federația Rusă în plan politic, economic, social și cultural.
5. Intensificarea cooperării autorităților publice centrale cu organizațiile non-guvernamentale de pe ambele maluri ale Nistrului în scopul identificării și soluționării de comun acord a problemelor cu care se confruntă populația din stânga Nistrului.
6. Crearea unei platformă de comunicare cu participarea mass-mediei și societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului, care să includă informarea populației din stânga Nistrului despre politicile de reintegrare a Chișinăului. În următoarele runde de negocieri în formatul "5+2", propunem includerea pe agenda de lucru a subiectului privind difuzarea programelor de televiziune și radio de la Chișinău în stânga Nistrului.
7. Ar fi binevenit ca Ministerul Educației să elaboreze programe care să faciliteze accesul tinerilor din raioanele de est ale Republicii Moldova la studii în Chișinău și a le acorda burse speciale.

BIBLIOGRAFIE

a) în limba română

1. Acord de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. http://www.gov.md/public/files/2013/ianuarie_2014/ACORD_RM-UE_1.pdf
2. Activitatea turistică a agențiilor de turism și turoperatorilor din Republica Moldova în anul 2014. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4641> (vizitat 23.02.2015).
3. A fost elaborată o Strategie de promovare a vinurilor moldovenești pe piața din SUA. <http://agrobiznes.md/a-fost-elaborata-o-strategie-de-promovare-a-vinurilor-moldovenesti-pe-piata-din-sua.html> (vizitat 23.02.2015).
4. Agabrian M. Analiza de conținut. București: Polirom, 2006. 188 p.
5. Alianța Franceză din Moldova: primul centru cultural străin în Moldova <https://www.alf.md/spip.php?lang=ro§ion=65&subsection=83&article=115> (vizitat 20.07.2015).
6. Ambasada SUA în Republica Moldova. Programe și granturi. <http://moldova.usembassy.gov/ro/programs-and-grants.html> (vizitat 16.04.2014).
7. Anikin A., Solomon C. Republica Moldova: alegerile, puterea, societatea civilă. Chișinău: Sirius, 2011. 112 p.
8. Asociația Promo-Lex. Misiune. <http://www.promolex.md/index.php?module=about&item=62> (vizitat 7.04.2014).
9. Beniuc V. Diplomația. Istorie, terminologie, personalități. Chișinău: IRIM, 2013. 330 p.
10. Biroul pentru reintegrare. <http://www.gov.md/category.php?l=ro&idc=600> (vizitat 16.04.2014)
11. Barometrul opiniei publice. http://www.ipp.md/public/files/Barometru/Brosura_BOP_11.2014_prima_parte-r.pdf (vizitat 23.02.2015).
12. Borș V. Politica externă a Republicii Moldova (procesul de formare și realizare). Autoref. tezei de dr. în șt. politice. Chișinău, 1995. 23 p.
13. Boțan. I. Revoluție posmodernistă. 1 mai 2009. <http://www.e-democracy.md/monitoring/politics/comments/20090430/> (vizitat 16.04.2014)
14. Bucătaru V. Lipsa unei Strategii de comunicare eficientă privind vectorul european: moft sau necesitate? In: Buletin de Politică Externă al Moldovei, ianuarie 2013, nr. 58, 4 p.

15. Burian A. Relații internaționale, politică externă și diplomație: Curs de lecții. Chișinău: CEP USM, 2007. 446 p.
16. Bușcăneanu S. Imaginea statului Republica Moldova ca factor al integrării în Uniunea Europeană. www.ipp.md/.../integrarea_europeana/ (vizitat 16.04.2014).
17. Bușcăneanu S. Strategia de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova. <http://www.e-democracy.md/files/policy-briefs/policy-brief-1-scierm.pdf>. (vizitat 16.04.2014).
18. Cașu I. La trei ani de la „schimbarea la față“ a Republicii Moldova. În: Adevărul, 10 aprilie 2012, p. 2.
19. Căldare G., Gorincioi R. Politica externă: aspecte teoretice și practice. În: Politologie Chișinău: CEP USM, 2007, p. 346-357.
20. Cebotari S., Saca V., Coropcean I. Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008. 180 p.
21. Cember O. A fost lansat noul brand turistic al Republicii Moldova. <http://diez.md/2014/11/20/foto-a-fost-lansat-noul-brand-turistic-al-republicii-moldova/> (vizitat 23.02.2015)
22. Centrul cultural german ”Akzente” http://www.chisinau.diplo.de/Vertretung/chisinau/ro/06/Weshalb_Deutsch_lernen/Akzente.html (vizitat 21.07.2015).
23. Cepoi M. Informarea societății moldovenești privind procesul de integrare europeană: între acțiuni întârziate și manipulare. Chișinău: Idis ”Viitorul”, 2014. 30 p.
24. Cernenco M ș.a. Republica Moldova: istoria politică (1989-2000), documente și materiale, vol. I, Chișinău: USM, 2000. 544 p.
25. Chirilă V. Este Transnistria reintegrabilă? <http://www.ape.md/print.php?l=ro&idc=152&id=1926> (vizitat 7.04.2014)
26. Chirilă V. Politica de reintegrare a Republicii Moldova. Viziune, strategii, mijloace, Chișinău: Cartier, 2013. 12 p.
27. Ciurea C. Regiunea Mării Negre – continuitate sau mutații geopolitice. În: Buletin de Politică externă al Moldovei, 2010, nr. 7, 4 p.
28. Comunicatul Comun al Republicii Moldova și Republicii Populare Chineze. In: Tratatate Internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998), vol. XVIII, Chișinău: Moldpres, 1999.
29. Cojocaru Gh. Politica externă a Republicii Moldova. (Studii). Chișinău: Civitas, 1999. 204 p.
30. Cojocaru N. Cercetarea calitativă. Chișinău: CEP USM, 2010. 173 p.

31. Companii din 12 țări și-au expus produsele la Expoziția "EXPOVIN Moldova 2015".
<http://www.vinmoldova.md/index.php?mod=news&id=35575>(vizitat 23.02.2015)
32. Concepția politicii externe a Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.04.1995, nr. 20.
33. Corpul Păcii SUA în Moldova. Ghidul Partenerului. Programul Dezvoltarea Comunitară și Organizațională. www.novateca.md/.../85_9ceb32931d5f551d7 (vizitat 23.02.2015).
34. Country profile Moldova (în română), noiembrie 2011. www.culturalpolicies.net/ (vizitat 12.04.2014).
35. Cozma A. Diplomația Republicii Moldova în perioada anilor 1944-2001. Autoref. tezei de dr. în șt. politice. Chișinău, 2007. 22 p.
36. Cozma V. Învățământul universitar în sistemul științific și educațional din Republica Moldova. 1946-1996. Autoref tezei de dr. hab. în șt. istorice. Chișinău, 1996. 35 p.
37. Credo. Transnistria. <http://www.credo.md/subpage?id=23> (vizitat 7.04.2014).
38. Declarație privind constituirea coaliției de guvernare "Alianța pentru integrarea europeană" .
<http://moldova.azi.md/ro/story/5013> (vizitat 7.04.2012).
39. Declarația reprezentanților societății civile cu privire la evoluția situației în raioanele de est ale Republicii Moldova. www.infoprut.ro (vizitat 7.04.2014).
40. Despre APE. Asociația de Politică Externă. <http://www.ape.md/pageview.php?l=ro&idc=147> (vizitat 7.04.2014)
41. Diaconu S. Institutul Francez din București din perspectiva diplomației publice.
<http://ciorna.wordpress.com/sciences-po/institutul-francez-din-bucuresti-din-perspectiva-diplomatiei-publice/> (vizitat 26.07.2015)
42. Dicționar Enciclopedic, vol II, București: Editura Enciclopedică, 1996. 529 p.
43. Dispoziție Nr. 58 din 07.06.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.06.2013, nr. 125-129.
44. Dor. <http://dor.md/> (vizitat 2.04.2012).
45. Drumuri peste Nistru. Transnistria: Percepțiile populației privind soluționarea pașnică a conflictului. 2011. <http://www.saferworld.org.uk/resources/view-resource/556-routes-across-the-nistru> (vizitat 7.04.2014).
46. Ebert Fr. <http://www.fes-moldova.org/pages/md/despre-fes/friedrich-ebert.php>. (vizitat 24.07.2015).
47. Evoluția politicii externe a Republicii Moldova (1998-2008). Chișinău: Cartdidact, 2009. 192 p.

48. Expovin Moldova 2009. <http://www.vinuridecolectie.ro/evenimente/?idEvents=9> (vizitat 2.04.2012)
49. Gonța A. Factorul mediatic în profilarea imaginii de țară a Republicii Moldova. Autoref. tezei de dr. în șt. politice. Chișinău, 2009. 20 p.
50. Gorincioi R. Impactul politicii interne asupra politicii externe în Republica Moldova. În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, seria socio-umanistice, vol. 2, Chișinău CE USM, 2002, p. 135 -138.
51. Grigoraș E. Câți studenți molodveni își fac studiile peste hotare? În: Populație și dezvoltare, 2014, nr.1, p. 14-15.
52. Guceac I., Porcescu S. Diplomația publică – componentă indispensabilă a discursului extern în condițiile globalizării. În: Akademos, martie 2010, nr. 1(16), p. 6-10.
53. Cummings H. Richard. Securitatea contra Radio Europa Liberă. București: Adevărul Holding, 2011. 272 p.
54. Held D. Mc. Grew A. Transformări globale: politică, economie și cultură. Iași: Polirom, 2004. 488.
55. Hentea C. Armele care nu ucid. București: Nemira, 2004. 324 p.
56. Hlihor C., Căpățână E. Comunicarea în conflictele internaționale (secolul al XX-lea și începutul secolului XXI). București: SNSPA, 2007. 293 p.
57. Idis "Viitorul". <http://viitorul.org/> (vizitat 7.04.2014).
58. Institutul de Politici Publice. <http://www.ipp.md/> (vizitat 7.04.2014).
59. Jora L. Diplomația culturală a Uniunii Europene. Aspecte funcționale ale serviciului european de acțiune externă. În: Revista de Științe politice și internaționale nr. IX- 2, 2012, p. 30-44.
60. Juc V. Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Autoref. tezei de dr. hab. în politologie. Chișinău, 2012. 47 p.
61. Juc V. Opțiunea de integrare europeană a Republicii Moldova prin prisma interesului național. În: Revista Națională de Drept, 2009, nr. 1.
http://revistadrecht.com/articole/optiunea_de_integrare_europeana_a_republicii_%20moldova.doc. (vizitat 7.04.2014)
62. King Ch. Moldovenii, România, Rusia și politica culturală. Chișinău: Arc, 2002, 118 p.
63. Layne Ch. Pacea iluzorie: marea strategie americană din 1940 până în prezent. Iași: Polirom, 2011. 360 p.
64. Lipman W. Opinia publică. București: Comunicare.ro, 2009. 366 p.
65. Mazilu D. Dreptul diplomatic și consular. București: Lumina Lex, 2009. 516 p.

66. Memorandumul privind reglementarea conflictului transnistrean și principiile fundamentale de organizare a statului Republica Moldova. www.promolex.md/.../ro/doc_1355479076. (vizitat 7.04.2014)
67. Miculescu S. Relații publice internaționale în contextual globalizării. București: SNSPA, 2001. 150 p.
68. Miroiu A., Ungureanu R-S. Manual de relații internaționale. Iași: Polirom, 2006. 350 p.
69. Misiunea Radio Europa Liberă. <http://www.europalibera.org/info/mission/335.html> (vizitat 23.02.2015)
70. Moldova și Uniunea Europeană în contextul politicii europene de vecinătate. Realizarea Planului de Acțiuni UE - Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008). Chișinău: Tipografia Centrală, 2008. 180 p.
71. Moraru A., Golan S., Șleahțișchi V. Contribuții la metodologia criminalisticii. Chișinău: Universitatea de Criminologie 2001. 32 p.
72. Moraru V. Brain Drain. Cazul Republicii Moldova. Chișinău: Sirius, 2011. 260 p.
73. Morozan A. Margarint, Formarea diasporei moldovenești în raport cu migrația forței de muncă. În: Moldoscopie, Chișinău: CEP USM, 2006, nr. 4, p. 29-42.
74. Moșneaga V., Rusu R. Formarea diasporei moldovenești peste hotare: esența și specificul. În: Moldoscopie (Probleme de analiza politica), 2008, nr.1 (XL), p. 16-34.
75. Munteanu I. ș.a. Republica Moldova pe calea democrației și stabilității. Chișinău: Cartier, 2005. 340 p.
76. Noul brand turistic al Moldovei a fost lansat în Olanda. <http://www.viza.md/ru/node/24398>(vizitat 23.02.2015)
77. Nicolaescu L. Imaginea României sub lupă! Branding și rebranding de țară. București: Editura ASE, 2008. 278 p.
78. Nouisille J. Moldova – istoria tragică a unei regiuni europene. Chișinău: Prut Internațional, 2005. 371 p.
79. Nye J. Descifrarea conflictelor internaționale: teorie și istorie. București: Antet, 2005. 247 p.
80. Nye J. Jr. Viitorul puterii. București: Polirom, 2012. 328 p.
81. Nye J., Keohane R. Putere și interdependență. Iași: Polirom, 2009. 416 p.
82. Panța R. Aspecte definitorii a diplomației publice franceze la începutul secolului XXI. În: MOLDOSCOPIE. Probleme de analiză politică, 2012, nr. 4 (LIX), Chișinău: USM, USPEE, AMSP, p.165-180.
83. Panța R. Diplomația publică - instrument politic al soft power. În: MOLDOSCOPIE. . Probleme de analiză politică, 2011, nr. 4 (LIX), Chișinău: USM, USPEE, AMSP, p. 193-203.

84. Panța R. Diplomația publică a Republicii Moldova prin intermediul diasporei. În: Științe politice, relații internaționale, studii de securitate, 2012, p. 185-193.
85. Panța R. Diplomația publică americană post 11 septembrie 2001: elemente de continuitate și schimbare. În: Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare, USM, 2012, p. 267-270
86. Panța R. Noua diplomație publică: abordare teoretico-metodologică. În: Studia Securitatis, 2012, nr. 2, p. 170-185.
87. Panța R. Politica externă a Rusiei post-sovietice între hard power și soft power. În: Științe politice, relații internaționale, studii de securitate, 2013, p. 321-332.
88. Panța R. Reconfigurarea imaginii Republicii Moldova în exterior după evenimentele din aprilie 2009. În: History & politics. Revista de Istorie și Politică, 2013, an. VI, Nr.1 (11) Chișinău: ULIM, p. 123 – 138.
89. Panța R. Rolul „soft power” în diplomația publică chineză. În: Studia Securitatis, 2013, nr. 1. p. 64-78.
90. Panța R. Rolul diplomației publice în securitatea națională a SUA. În: Studia Securitatis, 2012, nr. 3. p. 34-46.
91. Panța R. Diplomația publică americană post 11 septembrie 2001: elemente de continuitate și schimbare. În: „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău: USM, 2012, p. 267-270.
92. Panța R. Diplomația publică versus diplomația tradițională. Definiții, asemănări și deosebiri. În: Buletin științific al tînărului istoric. Materialele conferinței științifice naționale a tinerilor cercetători. Seria nouă I(VI), Chișinău: Institutul de Istorie Stat și Drept, 2012, p. 272-280.
93. Panța R. Diplomația publică o nouă modalitate de realizare a politicii externe la începutul secolului XXI. În: Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare, Chișinău: USM, 2012, p. 434-437.
94. Panța R. Particularități ale diplomației publice la începutul secolului XXI. În: Hystory and politics. Revista de istorie și politică, 2012, An. V, Nr.1 (9) Chișinău: ULIM, p. 175- 189
95. Panța R. Rolul diplomației publice în transformarea pașnică a diferendului transnistrean. În: Impactul politicii externe asupra interesului național, conferința științifico-practică internațională, Chișinău: IRIM, 2015, p. 33-34.
96. Panța R. Problema transnitreană în cadrul diplomației publice a Republicii Moldova. În: Political Science, International Relations and Security studies, International conference proceeding, the VIII edition, Sibiu, România, 23-25 may, 2014, p. 513- 524.

97. Politica externă a Republicii Moldova 2009-2011 în sinteze și dezbateri. Chișinău: "MS Logo" SrL, 2011. 320 p.
98. Politica Externa/Colaborare bilaterală. Republica Populară Chineză, februarie 2007. <http://www.mfa.gov.md/politica-externa/cn/>(vizitat 23.02.2015).
99. Popescu N., Litra L. Transnistria: o reintegrare treptată. În: Policy Brief, 2012. <http://soros.md/publication/2012-10-04> (vizitat 12.04.2014).
100. Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova. Integrarea europeană: libertate, democrație, bunăstare, 2011-2014. Chișinău, 2011. http://www.moldpres.md/pdf/3350445_md_program_activi.pdf (vizitat 12.09.2012).
101. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2015-2018. <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=uskJCCIZKzg%3D&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>(vizitat 21.03.2015).
102. Programe pentru absolvenți <http://moldova.usembassy.gov/ro/alumni-resources.html>(vizitat 23.02.2015)
103. Propaganda rusească își turează motoarele. http://adevarul.ro/moldova/politica/cum-cuceresc-rusii-republica-moldova-1_536998170d133766a86ca97e/index.html (vizitat 23.02.2015)
104. Predatu E. Delimitări ale diplomației publice. In: Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, București, Seria Istorie, 2010, Anul 1, nr. 2, p. 160-169.
105. Raport de activitate al Biroului pentru Relații cu Diaspora al Cancelariei de Stat. <http://cancelaria.gov.md/download.php?file=cHVibGljL3B1YmxpY2F0aW9ucy8xNTAyMzMzX21kX3JhcG9ydF9hY3Rpdml0LnBkZg%3D%3D>. (vizitat 12.04.2014)
106. Raportul comisiei de anchetă pentru elucidarea cauzelor și consecințelor evenimentelor de după 5 aprilie 2009. Chișinău, 2010. http://irp.md/files/1279872631_ro.pdf (vizitat 12.09.2012)
107. Rața AI-Cl. Aplicații ale internetului și noua diplomatie digitală. În: Cultură și comunicare, 2011, nr. 5. <http://culturasicomunicare.com/pdf/2011/Rata%20Alex.pdf> (vizitat 25.12.2013)
108. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Biroului pentru Reintegrare. http://cancelaria.gov.md/public/files/noutati/2013/2februarie/Regulament_Birou_Reintegrare.pdf (vizitat 7.04.2014)
109. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției Turismului. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=339014> (vizitat 25.12.2013)

110. Rețeaua Alianței Franceze din Moldova.
www.alfr.md/spip.php?lang=ro§ion=65&subsection=83&article=11
(vizitat 21.07.2015)
111. Riordan Sh. Noua diplomație. Relații internaționale moderne. București: Antet, 2004.
136 p.
112. Rotaru V. Politica externă a Republicii Moldova în contextul dimensiunilor morale: realități și deziderate. Autoref. tezei de dr. în șt. politice. Chișinău, 2013. 30 p.
113. Sala de lectură germană din Chișinău – 15 ani de activitate.
http://www.chisinau.diplo.de/Vertretung/chisinau/ro/06/Weshalb_Deutsch_lernen/15-jubilaum-deutscher-lesesaal.html. (vizitat 20.06.2015)
114. Solomon C., Gumeniuc A. Conflictul transnitrean și procesul de negocieri în formatul ”5+2”. In: Moldoscopie (probleme de analiză politică.) Revistă științifică trimestrială, Chișinău: CEP USM, 2008, Nr. 3 (XLII), p. 174-185
115. Schwartz R. Analiza legăturii între comunitățile moldovenești de peste hotare (CMH) și Moldova. Chișinău: OIM, 2007. 41 p.
116. Serebrian O. Va exploda estul. Geopolitica spațiului pontic. Cluj-Napoca: Dacia, 1998.
131 p.
117. Serebrian O. Politică și geopolitică. Chișinău: Cartier, 2004. 160 p.
118. Serviciul diplomatic: teorie și practică. Chișinău: CEP USM, 2011. 390 p.
119. Spânu S. Dimensiunea politicilor culturale ale Republicii Moldova în contextul relațiilor internaționale. În: Managementul Intercultural, 2013, vol. XV, nr. 3(29), p. 321- 325.
120. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=318477> (vizitat 26.02.2013).
121. Strategia de dezvoltare a culturii Republicii Moldova: 2013-2020 „Cultura XXI/20”.
http://bnrm.md/docs/POSTStrategia_Culti_3.12.12_Discutii%20pub.doc.(vizitat 26.10.2013).
122. Strategia de dezvoltare a turismului “Turism 2020”.
[http://turism.gov.md/files/files/Proiect%20SDT\(1\).doc](http://turism.gov.md/files/files/Proiect%20SDT(1).doc). (vizitat 24.18.2013)
123. Strategia de informare și comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova.
<http://www.mfa.gov.md/img/docs/Strategia-Informare-si-Comunicare-IE-PROIECT.pdf>. (vizitat 26.10.2013)
124. Socor V., Summit-ul CSI la Chișinău și interesele Republicii Moldova. Chișinău, 2002.
<http://www.ipp.md/libview.php?l=ro&idc=154&id=387> (vizitat 26.02.2013).

125. Solomon C. Aspecte ale vieții politice în Republica Moldova (1989-2002). Chișinău: CE USM, 2002. 266 p.
126. Șerban I. D. Diplomația publică - instrument politic pentru SUA ca smart power -analiză cauzală. În: Research and science today, 2011, nr. 1, p. 79-91.
127. Tănăsie P. Uzanțe diplomatice și de protocol. Pitești: Independența economică, 2000. 335 p.
128. Top 20 cele mai accesate site-uri din Moldova. [http://www.bani.md/top-20-cele-mai-accesate-site-uri-din-moldova/\(vizitat 12.03.2015\)](http://www.bani.md/top-20-cele-mai-accesate-site-uri-din-moldova/(vizitat%2012.03.2015)).
129. Tratatate internationale la care Republica Moldova este parte (1990-1998): Ediție oficială. Chișinău: Moldpres, 2001. Vol. XXII. 526 p.
130. TV5Monde subtitrat în limba română. <http://www.ambafrance-md.org/TV5Monde-subtitrat-in-limba-romana>. (vizitat 19.07.2015)
131. Un Festivalul al Filmului american la Tiraspol. <http://www.europalibera.org/content/article/25006963.html>(vizitat 23.02.2015)
132. Vătăman D. Rolul Serviciului European se acțiune externă în cadrul sistemului internațional al Uniunii Europene. În: Revista Română de Geopolitică și Relații Internaționale, Vol. IV, Nr. 1/2012, p. 55-67.
133. Țiu N. Diplomație în culise. Suveranitate, independență, război și pace. 1990-1998, București: Editura Enciclopedică, 2000. 400 p.
134. Zilele Francofoniei, sărbătorite cu fast în Republica Moldova. www.alf.md/spip.php?lang=ro§ion=68&subsection=323&article=5343 (vizitat 21.07.2015).

b) în limba rusă

135. Арбатова Н. Роль образа России в формировании общеевропейского политического пространства. Москва: Имэмо Ран, 2009. 128 с.
136. Гаджиев К. Имидж как инструмент культурной гегемонии. В: Мировая экономика и международные отношения, 2007, №12, с. 3-14.
137. Давыдов Ю. "Жесткая" и "мягкая" сила в международных отношениях. В: США, Канада: экономика, политика, культура, 2007, № 1, с. 3-25.
138. Демидов О. Социальные сетевые сервисы в контексте международной и национальной безопасности. В: Индекс безопасности, 2013, Весна, № 1 (104), с. 65 -86.
139. Долинский А. Дискурс о публичной дипломатии. В: Международные процессы, 2011, № 3, с. 63-73.

140. Долинский А. Практические вопросы оптимизации российской публичной дипломатии. <http://www.ruskiymir.ru/ruskiymir/ru/analytics/article/news0004.html> (vizitat 24.08.2013)
141. Зиновьева Е. Цифровая дипломатия, международная безопасность и возможности для России. В: США и Канада: Экономика, политика, культура, 2011, № 3, с. 213-228.
142. Зонова Т. Публичная дипломатия и ее акторы. http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=681#top (vizitat 24.08.2013)
143. Зонова Т. Новые проблемы дипломатии. В: Современные международные отношения и мировая политика, Москва: Просвещение, 2004, с. 467- 494.
144. Зонова Т. Дипломатия. Модели, формы, методы. М: Аспект- Пресс, 2013, 348 р.
145. Интернет в России. Методика и основные результаты исследования. Аналитический бюллетень, 2011, Весна, № 33. <http://bd.fom.ru/pdf/Internet> (vizitat 31.08.2012).
146. Казбекова Д. Публичная дипломатия во внешней политике Федеративной Республике Германии и Республике Казахстан. Астана, 2014
147. Кононенко В. Создать образ России? В: Россия в глобальной политике, 2006. http://www.globalaffairs.ru/number/n_6562 (vizitat 16.04.2014)
148. Концепция внешней политики России от 28 июня 2000 года. <http://www.mid.ru> (vizitat 26.02.2013)
149. Концепция внешней политики Российской Федерации 2008. <http://kremlin.ru/acts/785> (vizitat 26.02.2013)
150. Краткий политический словарь. Москва: Политиздат, 1988. 345 с.
151. Кубышкин А., Цветкова Н. Общественная дипломатия США. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, 2010. 168 с.
152. Лебедева М. Высшее образование как потенциал "мягкой силы" России. В: Вестник МГИМО", 2009. № 6. р. 200-205.
153. Лебедева М. Политическая система мира: проявления "внесистемности": или локальные действия – глобальные результаты. В: "Приватизация" мировой политики, локальные действия – глобальные результаты. Москва: Голден Би, 2008, с. 53-66.
154. Луков В. Интернет как инструмент политических технологий в США. В: США и Канада: Экономика, политика, культура, 2005, № 5, с. 91–108.
155. Мусский И. 100 великих дипломатов. Москва: Вече, 2001 г. 608 р.
156. Мухаметов Р. С. Культура как инструмент внешней политики России. В: Известия Уральского государственного университета, 2011, N 1(86), с. 193-198.

157. О подготовке иностранных специалистов для зарубежных стран в российских образовательных учреждениях. <http://img.russia.edu.ru/novosti/> (vizitat 17.09.2012).
158. Панова Е. Высшее образование как потенциал мягкой власти государства. В: Вестник МГИМО-Университета, 2011, № 2 (15). с. 157-161.
159. Расстояние дружбе не помеха/ interviu acordat de Excelența Sa, Ambasadorul Chinei în RM. В: Независимая Молдова 1998, nr. 227(1878), 1 octombrie, p.2.
<http://www.fmprc.gov.cn/ce/cemd/eng/zmgx/t934303.htm> (vizitat 17.02.2015).
160. Роговский Е. США: информационное общество. Экономика и политика. Москва: Международные отношения, 2008. 408 с.
161. Роль русского языка в мире: новые вызовы и решения. <http://www.mid.ru> (vizitat 26.02.2013)
162. Россия онлайн: влияние интернета на российскую экономику. Отчет Boston Consulting Group. 2011. <http://img.rg.ru/pril/article/48/57/59/000111333.pdf> (vizitat 31.08.2012).
163. Россия упала в глазах других стран.
http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_7873000/7873561.stm (vizitat 1.03.2013).
164. Русакова О. Концепт "мягкой" силы (soft power) в современной политической философии. В: Научный ежегодник Института философии и права уральского отделения Российской Академии Наук, 2010, с. 173-192.
165. Русский язык в новых независимых государствах. Москва: Наследие Евразии, 2008.
<http://www.fundeh.org/publications/books/2/> (vizitat 26.02.2013)
166. Сеидов В. От традиционной дипломатии к публичной дипломатии. В: Информация. Дипломатия. Психология. Москва: Известия, 2002. <http://senatm.com/osnovyi-psiologii/traditsionnoy-diplomatii-publichnoy-21255.html> (vizitat 16.12.2013)
167. Тишков А. Русский язык и русскоязычное население в странах СНГ и Балтии. В: Вестник Российской академии наук, 2008, № 5, с. 415-423.
168. Филимонов Г. "Мягкая сила" культурной дипломатии США. Москва: РУДН, 2010. 216 р.
169. Центр русской культуры в Республике Молдова (ЦРК в РМ).
<http://zentrusskultur.ru/about> (vizitat 23.02.2015).
170. Цветкова Н. Программы web 2.0. в публичной дипломатии США. В: США и Канада: Экономика, политика, культура, 2011, № 3, с. 109-122.

171. Цветков А. Внешняя политика Российской Федерации и Китайской Народной Республики в начале XXI в.: эффективность публичной дипломатии.
<http://www.dissercat.com/content/vneshnyaya-politika-rossiiskoi-federatsii-i-kitaiskoi-narodnoi-respubliki-v-nachale-xxi-v-ef#ixzz3Q1FgYmwr> (vizitat 23.03.2012)
172. Черненко Е. Интернет - протокольная служба Госдепа. В: Коммерсант, 2011, 15 сентября, <http://www.kommersant.ru/doc/1773567/print> (vizitat 31.08.2012).

c) în limba engleză

173. Anholt S. Competitive Identity. The New Brand Management for Nations, Cities and Regions. New York: Palgrave Macmillan, 2007. 160 p.
174. Another U.S. deficit —China and America—public diplomacy in the age of the internet.
www.gpo.gov/.../CPRT-112SPRT64768.pdf (vizitat 22.10.2013.)
175. Argenti P. Corporate Communication, McGraw-Hill/Irwin, New York, 2009. 247 p.
176. Batora J. Multistakeholder Public Diplomacy of Small and Medium-Sized States: Norway and Canada Compared. <http://www.diplomacy.edu/Conferences/MSD/papers/batora.pdf>.
(vizitat 16. 06. 2011).
177. Auer C., Srugies A. Public diplomacy in Germany. Los Angeles: Figueroa Press. 57 p.
178. Bellamy C., Weinberg A. Educational and cultural Exchanges to restore America's image.
In: The Washington Quarterly, 2008, p. 55-68
179. Bruce Gr. American Public Diplomacy: Enduring Characteristics, Elusive Transformation:
In: Hague Journal of Diplomacy, 2011, nr. 6, p. 351-372
180. Bruce Gr. Mapping Smart Power in Multi-stakeholder Public Diplomacy.
https://www.gwu.edu/~ipdgc/assets/docs/mapping_smartpower_gregory.pdf. (vizitat 16. 06. 2011).
181. Bruce Gr. Public Diplomacy and National Security: Lessons from the U.S. Experience. In: Small Wars Journal, 2008, august. www.smallwarsjournal.com (vizitat 11.06.2013)
182. Castells M. The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008.
<http://annenbergl.usc.edu/Faculty/Communication%20and%20Journalism/~media/78.ashx>(vi
zitat 11.06.2013)
183. Chifu I. Nantoi O., Sushko A. The perception of Russia in Roumania, Republic of Moldova and Ukraine. București: Curtea Veche, 2010. 396 p.

184. Cowan G., Arsenault A. Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008.
http://communicationleadership.usc.edu/moving_from_monologue_to_dialogue_to_collaboration_the_three_layers_of_public_diplomacy_1.html (vizitat 14.04.2014)
185. Critchlow J. Public Diplomacy during the Cold War. The Record and Its Implications. In: Journal of Cold War Studies, 2004, vol.6, nr. 1. p. 75 - 89.
186. Cull N. Public Diplomacy before Guillon: The Evolution of a Phrase, US center of Public Diplomacy. [http.uscpublicdiplomacy.org](http://uscpublicdiplomacy.org) (vizitat 16.12.2013)
187. Cull N. Public Diplomacy: Lessons from the Past, Los Angeles: University of Southern California, 2007.
<http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf>.
188. Cull N. The Cold War and the United States Information Agency: American Propaganda and Public Diplomacy, 1945-1989. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 580 p.
189. D'Hooghe I. The Limits of China's Soft Power in Europe – Beijing's Public Diplomacy Puzzle. In: Diplomacy Papers", 2010, nr. 25.
http://www.clingendael.nl/publications/2010/20100100_cdsp_paper_dhooghe_china.pdf(vizitat 25.07.2013)
190. D'Hooghe I. The Rise of China's Public Diplomacy. In: Clingendael Diplomacy Papers, 2007, nr. 12
http://www.clingendael.nl/publications/2007/20070700_cdsp_paper_hooghe.pdf (vizitat 28.04.2012)
191. Djerejian Ed. Changing Minds, Winning Peace: A New Strategic Direction for U.S. Public Diplomacy in the Arab & Muslim World. <http://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf> (vizitat 14.08.2012)
192. Ejov C., Ejov A. Problems of theory and practice of contemporary state image building. In: Moldoscopie, nr. 1, 2013, p. 35-51
193. Eurovision. <http://www.eurovision.tv/page/history> (vizitat 14.08.2012)
194. Fiske Ph. European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy, London: The Foreign Policy Centre, 2005. 36 p.
195. Fisher A. Music for the Jilted Generation: Open-Source Public Diplomacy. In: The Hague Journal of Diplomacy, 2008.
http://wandrenpd.files.wordpress.com/2008/09/hjd_003_02_03-fisher.pdf. (vizitat 14.08.2012).

196. Fisher A. A story of engagement: the British Council 1934-2009. 66 p.
<http://www.britishcouncil.org/new/PageFiles/12882/A%20Short%20History%20of%20the%20British%20Council%202009.pdf> (vizitat 20.07.2015).
197. Fitzpatrick K. Advancing the New Public Diplomacy: a Public Relations Perspective. In: The Hague Journal of Diplomacy, 2007, nr. 2, p. 187-211.
198. Future of the BBC. London: The Stationary Office Limited, 2015. 166 p.
199. Galal I. The History and Future of US Public Diplomacy. In: Global Media Journal, 2005, vol. 4. <http://lass.purduecal.edu/cca/gmj/fa05/graduatefa05/gmj-fa05gradinv-galal.htm> (vizitat 12.01.2014).
200. Gilboa E. Public Diplomacy in the Information Age. <http://icp-forum.gr/wp/wp-content/uploads/2008/12/gilboa-lecture-athens-jan-2009.pdf>. (vizitat 18.12.2013)
201. Gilboa E. Public Diplomacy: The Missing Component în Israel's Foreign Policy. In: Israel Affairs, 2007, vol. 12, nr. 4. p. 715-747.
202. Gilboa E. Searching for a Theory of Public Diplomacy. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 2008.
<http://ann.sagepub.com/content/616/1/55.short> (vizitat 8.10.2013)
203. Hoffman D. Beyond Public Diplomacy. In: Foreign Affairs, 2002, march/april.
www.foreignaffairs.com/articles/57813/david-hoffman/beyond-public-diplomacy (vizitat 5.10.2013)
204. Hughes K. "Waging Peace": A New Paradigm for Public Diplomacy. In: Mediterranean Quarterly, 2007, p.18-37.
205. Huijgh E. "Changing Tunes for Public Diplomacy: Exploring the Domestic Dimension", In: The Journal of Public Diplomacy –Facets of Diplomacy, automne 2011, p. 62-73.
206. Information and Communication Handbook for EU Delegations in third countries and to International Organisations.
http://eeas.europa.eu/delegations/ghana/documents/press_corner/20121231_en.pdf (vizitat 20.07.2015)
207. Kelley J. R. Between "Take-offs" and "Crash Landings": Situational Aspects of Public Diplomacy. In: Routledge Handbook of Public Diplomacy. New York: Routledge, 2009. p. 72 – 86.
208. Kurlantzick J. China's Soft Power in Africa. In: Soft Power. China's Emerging Strategy in International Politics". London: Lexington Books, 2009. 173 p.
209. Leonard M., Stead C., Smewing C. Public Diplomacy. London: The Foreign Policy Centre, 2002. <http://fpc.org.uk/fsblob/35.pdf>. (vizitat 8.10.2013)

210. Mellisen I. The new public diplomacy. Soft power in international relations. London: Palgrave Macmillan, 2007. 221 p.
211. Moșneaga V., Țurcan V., Rusnac Gh. Labour migration in the Republic of Moldova: causes, tendencies and consequences. In: Moldoscopie (Problems of political analysis). Chișinău: MSU, 2004, nr.1 (XXV), p. 63-78.
212. Nicolson, H. Diplomacy. Washington, DC: Georgetown University Institute of Diplomacy, 1989. 203 p.
213. Nossel S. Smart power. In: Foreign Affairs”, 2004, nr. 2, p. 131-142.
214. Nye J. Soft Power: The means to success in world politics. New York: Public Affairs, 2004. 208 p.
215. Panța R. Public Diplomacy- Foreign policy instrument. In: Agora, Oradea, vol. VI, 2012, nr. 1, p. 53-65.
216. Potter E.H. Branding Canada: Projecting Canada’s Soft Power through Public Diplomacy. Montréal/Kingston: McGill-Queen’s University Press, 2009. 368 p.
217. Potter E.H. Canada and the New Public Diplomacy.
http://www.clingendael.nl/publications/2002/20020700_cliaper_dip_issue81.pdf (vizitat 12.12.2012).
218. Public diplomacy. Third Report of Session 2005-2006. London: The Stationery office Limited, 2006. 186 p.
219. Rawnsley G. D., China Talks Back – Public Diplomacy and Soft Power for the Chinese Century. In: Handbook of Public Diplomacy. New-York: Routledge, 2009, p. 282 - 293.
220. Record number of foreign students to enrol in 2014.
<http://www.universityworldnews.com/article.php?story=2014012916402922> (vizitat 16.04.2014).
221. Responsibilities. <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office/about#priorities>. (vizitat 20.07.2015).
222. Rosenau J. Turbulences in World Politics: A theory of Change and Continuity. Princeton: Princeton University Press, 1990. 480 p.
223. Ross Ch. Pillars of Public Diplomacy. In: Harvard International Review, 2006.
<http://hir.harvard.edu/china/pillars-of-public-diplomacy> (vizitat 12.12.2012)
224. Ross Ch. Public Diplomacy Comes of Age. In: The Washington Quarterly, 2002, Spring, p. 75-83.
225. Rosca A. Republic of Moldova in U.S. foreign policy: Public Diplomacy. In: Revista de Filozofie, sociologie și științe politice, 2014, nr. 2(165). p. 55-67.

226. Scobell A. China's soft sell: Is the world buying? In: China Brief Volume.
<http://www.jamestown.org>. (vizitat 28.04.2012)
227. Scott-Smith G. US Public Diplomacy and the New American Studies: No Logo. Conference Special Edition, Summer 2006.
http://www.49thparallel.bham.ac.uk/back/issue18/ScottSmith_USPDNewAmStud.pdf.
(vizitat 16.12.2011)
228. Seaver B. The public dimension of Foreign Policy. In: Harvard Journal of Press, 1998. p. 65-91.
229. Shaun R. Dialogue-based Public Diplomacy: a New Foreign Policy Paradigm? In: The New Public Diplomacy: Soft Power in the Information Age, London: Palgrave Macmillan, 2007, p. 180-196.
230. Smith P. Public Diplomacy, paper presented to the International Conference on Modern Diplomacy, February 12-15, Malta, 1998.
<http://www.diplomacy.edu/resources/general/public-diplomacy> (vizitat 16.04.2014).
231. Szondi G. Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management. In: Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York: Routledge, 2009, p. 292-314.
232. Szondi G. Public Diplomacy and Nation Branding, Conceptual Similarities and Differences (Discussion Papers in Diplomacy), Netherlands Institute of International Relations „Clingendael“. peacepalacelibrary.nl (vizitat 16.04.2014).
233. The american film festival 2014. <http://nlc.md/ru/news/the-american-film-festival-2014/>(vizitat 6.02.2015).
234. The European External Action Service: A step change in external policy for the Union: Delivering on the promise of the Lisbon Treaty.
http://www.europolitics.info/pdf/gratuit_fr/267601-fr.pdf (vizitat 17.07.2015).
235. The humanitarian dimension of Russian Foreign policy toward Georgia, Moldova, Ukraine and the Baltic states, Riga, 2009. www.geopolitika.lt/files/ (vizitat 6.04.2012)
236. Todd M. Virtual Diplomacy. In: Student Journal of International Affairs, 2001, vol. 2. [http://www.diplomatonline.com/pdf_files/npsia/volume%202%20archive%20\(2001\).pdf](http://www.diplomatonline.com/pdf_files/npsia/volume%202%20archive%20(2001).pdf)
(vizitat 25.10.2011).
237. Tsygankov A. If Not by tanks? The role of Soft Power in Putin Foreign policy. In: Europe/Asia Studies, novembre 2006, vol. 58, nr. 7, p. 1079-1099
238. Tuch H. Communicating with the World: US Public Diplomacy Overseas.
<http://books.google.ca/books?id=JLxtSsQZ4i4C&printsec=frontcover&dq> (vizitat 17.07.2015)

239. U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication. Strategic Communication and Public Diplomacy Policy Coordinating Committee (PCC). June 2007. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/state/natstrat_strat_comm.pdf. (vizitat 17.07.2012)
240. Villanueva R. Representing Cultural Diplomacy: Soft power, Cosmopolitan Constructivism and Nation Branding in Mexico and Sweden. In: Acta Wexionensia, 2007, nr. 116, p. 87-88.
241. Vorapheth Kh. Chine. Paris: L'Harmattan, 1997. 293 p.
242. Wang J. Telling the American story to the world: The purpose of American public diplomacy in historical perspective. In: Public Relation revue", 2007, nr. 1(33). p. 21-30.
243. Wang Y. Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft Power. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences, 2008, vol. 616. <http://ann.sagepub.com/content/616/1/257.abstract> (vizitat 12.04.2013)
244. Zaharna R. S. The network paradigm of Strategic Public Diplomacy. In: Policy Brief, 2005, vol 10, nr.1 april 2005. www.american.edu/soc/.../Network-Paradigm. (vizitat 12.04.2013).
245. Zaharna R.S. Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks. In: Routledge Handbook of Public Diplomacy. New - York: Routledge, 2009. p. 86-101.

d) în limba franceză

246. 81,4 millions de touristes étrangers en France en 2011, un record. În: Le monde, 18.07.2012.
247. André P. La notion d'état dans la pensée politique chinoise et ses conséquences sur la scène internationale. <http://www.youscribe.com/catalogue/rapports-et-theses/savoirs/sciences-humaines-et-sociales/la-notion-d-etat-dans-la-pensee-politique-chinoise-et-ses-1524848> (vizitat 28.04.2012)
248. Arpagian N. Washington apporte son soutien technique aux cyberdissidents. In: Observatoire géostratégique de l'information. diplomatie publique, soft power...influence d'état. Diplomatie publique, soft power...influence d'état", 2011, 5 juillet. http://www.iris-france.org/docs/kfm_docs/docs/2011-07-12-diplomatie-publique-softpower.pdf. (vizitat 28.04.2012)
249. Badie B. De la souveraineté a la capacité de L'état. In: Les Nouvelles Relations internationales. Pratiques et théorie. Paris: Presses de Sciences Po, 1998, p. 35-58
250. Bassan M. Le soft-power chinois en Afrique. In: Fiche de l'Irsem", 2012, nr. 13, p. 3. <http://www.irsem.defense.gouv.fr> (vizitat 18.05.2013).

251. Commission européenne, DG Communication, Plan d'action de la Commission européenne relatif à l'amélioration de la communication sur l'Europe, juillet 2005.
http://ec.europa.eu/dgs/communication/pdf/communication_com_fr.pdf (vизitat 20.07.2015).
252. Commission européenne. La diplomatie publique de l'UE à l'œuvre, les célébrations du 50e anniversaire de l'UE dans le monde. Luxembourg : Office des publications officielles des Communautés européennes, 2007
253. Conte C. La diplomatie culturelle française: La culture face à de nouveaux enjeux ? Toulouse: IEP, 2008. <http://www.interarts.net/descargas/interarts678.pdf>. (vизitat 18.05.2013)
254. Courmont B. Chine, la grande séduction: essai sur le soft power chinois. Paris: Choiseul, 2009. <http://www.diploweb.com/Chine-La-grande-seduction-Essai.html> (vизitat 28.04.2012)
255. Courmont B. Les outils du softpower chinois. In: Observatoire geostrategique de l'information, 2011, 5 juillet. http://www.iris-france.org/docs/kfm_docs/docs/2011-07-12-diplomatie-publique-softpower.pdf. (vизitat 28.04.2012)
256. Décision du Conseil du 26 juillet 2010 fixant l'organisation et le fonctionnement du service européen pour l'action extérieure (2010/427/UE), JO L 201 du 3.8.2010. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0427&from=FR> (vизitat 20.07.2015)
257. de Swielande T. La Chine et le « Soft power »: une manière douce de défendre l'intérêt national ?, mars 2009. <http://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/pols/documents/NA2-INBEV-UECH-FULL.pdf> (vизitat 28.04.2012)
258. Devirieux M. Étude et critique du concept de diplomatie publique. In : Jurnal of Policy Studies, winter, 2011. p. 58- 71.
259. Duke S. Le Service européen pour l'action extérieure et la diplomatie publique. Haye: Institut néerlandais des relations internationales « Clingendael », Août 2013, 46 p.
260. Histoire de diplomatie culturelle des origines à 1995. Paris : La documentation française, 1995. 298 p.
261. Hou L., Kaufmann M. Séduire l'Europe: la diplomatie publique chinoise en action. partie 3. La stratégie chinoise porte-t-elle ses fruits?, http://www.china-institute.org/articles/Seduire_l_Europe_la_diplomatie_publique_chinoise_en_action3. (vизitat 28.04.2012)
262. Hou L., Kaufmann M., Séduire l'Europe: la diplomatie publique chinoise en action, partie 2. La fin et les moyens, 2011. <http://www.china->

- institute.org/articles/Seduire_l_Europe_la_diplomatie_publique_chinoise_en_action2.
(vizitat 12.05.2012)
263. Johansson G. La diplomatie publique: une comparaison entre la France et la Suède.
<http://www.uppsatser.se/uppsats/3dc46a57e2/> (vizitat 12.05.2012)
264. Kastoueva - Jean T. Soft power russe: discours, outils, impact. Paris: IFRI, 2010. 31 p.
265. Kessler M-Ch. L'apport de la culture à la diplomatie économique. În: Géoéconomie, hiver 2010-2011. <http://www.choiseul-editions.com/documents/Kessler.pdf> (vizitat 26.07.2013).
266. "L'émergence pacifique" de la Chine dans le monde. Rapport d'information, nr. 400, 2005-2006. <http://www.senat.fr/rap/r05-400/r05-400.html> (vizitat 28.04.2012)
267. Le Corre Ph. La Chine, nouvel acteur des relations internationales. In: Etudes, 2006, nr. 10, p. 307 - 318.
268. Le ministère des Affaires étrangères et européennes en bref.
<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/MAEEenBref-20avril-light.pdf> (vizitat 23.07.2015).
269. Le projet de la Direction generale de la mondialisation, du developpement et des partenariats.
http://polecng.sn/IMG/pdf/Le_projet_de_la_Direction_generale_de_la_mondialisation.pdf
(vizitat 20.07.2015)
270. L'Union Europeenne au Togo. Une diplomatie publique de proximité.
http://eeas.europa.eu/delegations/togo/documents/press-corner/20141215_fr.pdf (vizitat 20.07.2015)
271. Megali R. Puissance Chine. La stratégie d'affirmation internationale chinoise.
www.defense.gouv.fr/irsem/publications/fiches/fiches-de-l-irsem. (vizitat 12.03.2013)
272. Melloul Fr. Développement de l'influence de la France sur la scène internationale.
http://directdumas.typepad.fr/files/influence_de_la_france_sur_la_scene_internationale_f_melloul_oct_2010. (vizitat 10.09.2012).
273. Nattier Ch. La diplomatie publique et culturelle de demain: nouvelles strategies pour de nouveaux defis. Quebec: AIEQ, 2015. 158 p.
274. Nocetti J. "e- Kremlin": pouvoir et Internet en Russie Paris: IFRI, 2011. 26 p.
275. Nocetti J. La diplomatie d'Obama à l'épreuve du Web 2.0. In: Politique étrangère, 2011, nr. 1, p. 157-169.
276. Projet de communication de Mme Ferrero-Waldner à la Commission, «L'Union européenne dans le monde – vers une stratégie de communication pour la politique extérieure de l'Union européenne, 2006-2009», C(2006) 329/1.

277. Roche Fr. La Crise des institutions nationales d'échanges culturels en Europe. Paris: L'Harmattan, 1998. 126 p.
278. Servan-Schreiber J.-L. Le Pouvoir d'informer. Paris: Editions R. Laffont, 1972. 510 p.
279. Soriano P. Internet et les pouvoirs. In: Observatoire géostratégique de l'information. septembre 2010, p. 2-3.
280. Un minister en mouvement. <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/Reforme.pdf> (vizitat 25.07.2015).
281. Versions consolidées du traité sur l'Union européenne et du traité sur le fonctionnement de l'Union européenne Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne 2010. 403 p.

ANEXE

Anexa 1

Puterea blândă și diplomația publică

Bazele puterii blânde	Acțiuni politice	Cultura	Valorile
Durata de acțiune	Efect de scurtă durată	Efect de durată medie	Efect de lungă durată
Diplomația publică tradițională	Audiovizualul extern	Schimburi culturale	Schimburi în domeniul învățământului
Nation branding	Mass-media independentă	Cultura de masă, realizările din sport, turismul	Cooperare de afaceri

Sursa: Долинский А.В. Эволюция теоретических оснований публичной дипломатии.
В: Вестник МГИМО-Университета, 2011, с. 279.

Diplomația publică tradițională și noua diplomație publică

Caracteristici dominante	Diplomație publică tradițională	Noua diplomație publică
1) Identitatea actorului internațional	Statală	Statală și non-statală
2) Mediul tehnologic	Unde scurte de radio, ziare tipărite, linii telefonice	Satelit, Internet, știri din realitate, telefoane mobile
3) Mediul mass-media	Delimitare clară dintre noutățile naționale și cele internaționale	Lipsa delimitării dintre sfera noutăților naționale și cele internaționale
4) Sursa de abordare	Propagandă și teorii politice	Teoria mărcii corporative și teoria rețelei
5) Terminologie	Imagine internațională Prestigiu	Soft power Nation branding
6) Structura rolului	Pe verticală, de la actor către auditoriile străine	Pe orizontală, facilitată de către actor
7) Natura rolului	Transmiterea mesajelor	Construirea relațiilor
8) Obiectivul general	Managementul mediului internațional	Managementul mediului internațional

Sursă: Cull N. Public Diplomacy: Lessons from the Past, Los Angeles: University of Southern California, 2007.

<http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf> p. 14

Diplomația publică a marilor puteri

Stat	SUA	China	Federația Rusă
Evenimente ce au impulsionat diplomația publică	Atacurile teroriste din 11 septembrie 2011	Demonstrațiile din piața Tiananmen din 1989	Revoluția portocalie din Ucraina (2004)
Instituții	1. Agenția de Informații a SUA (1953-1999) 2. Biroul Afacerilor Publice 3. Comitet Interministerial pentru Politica Internațională 4. Departamentul Audiovizualului 5. Comitetul Interministerial de Coordonare pentru Diplomație Publică și Comunicare Strategică (2006 – prezent)	1. Departamentul de Publicitate (2003-prezent) 2. Oficiul Consiliului de Stat a Informației - autoritatea supremă a diplomației publice chineze. 3. Oficiul Consiliului de Stat a Publicității Externe	1. Ministerul Afacerilor Externe, Roszarubejentr - Centrul rus pentru cooperare științifică și culturală internațională (1994) 2. Rossotrudnecestvo - Agenția Federală pentru problemele CSI, a concetățenilor, ce locuiesc peste hotare și pe cooperarea internațională (2008) 4. Ministerul Dezvoltării Regionale 5. Obçestvennaia Palata
Obiectivele actuale ale diplomației publice	1. imaginea SUA- un stat al speranței și oportunităților, 2. colaborarea cu aliații pentru a izola și marginaliza extremismii violenți care amenință libertatea 3. dezvoltarea unor valori și interese comune ale americanilor și ale celorlalte popoare	1. China – stat care aspiră să ofere poporului său un viitor mai bun și caută modalități ca sistemul său politic să fie mai bine înțeles”. 2. China - partener economic stabil, responsabil și de încredere. Aspiră să fie văzută ca o putere economică 3. liderii chinezi - membri responsabili și de încredere comunității internaționale	1. crearea unei imagini favorabile în exterior. 2. apărarea și legitimarea drepturilor cetățenilor și compatrioților ruși de peste hotare, 3. extinderea zonei de comunicare a limbii și culturii ruse, 4. consolidarea organizațiilor de compatrioți 5. preîntâmpinarea reinterpretrării istoriei în spațiul post-sovietic.
Documente	1. Strategia Națională de Securitate a SUA (2002). 2. Strategia americană pentru comunicarea strategică și diplomația publică (2007) 3. Comunicarea strategică și combaterea sprijinului ideologic pentru terorism (2007) 4. Planul strategic de dezvoltare a tehnologiilor informaționale în 2011-2013: diplomația digitală	1. Cartea Albă (2005)	1. Concepția politicii externe (2000) 2. Imagine de ansamblu a politicii externe a Federației Ruse (2007) 3. Concepția politicii externe (2008)
Mijloace și instrumente de realizare	1. Diplomația culturală 2. Programe de schimb cultural și educațional (programul Fulbright) 3. Mass - media Radio Vocea Americii Radio Europa Liberă CNN 4. Internetul	1. declarațiile publice. 2. diplomația culturală Instituțiile Confucius (începând cu 2004) 3. programe educaționale (începând cu 2004) 4. mass-media Rețele a Xinhua- agenția oficială de presă China Daily (1981) Radio Chine Internationale CCTV	1. diplomația culturală Russchii Mir 2. mass-media Russia Today (2005) Rusia ali Laum (2007) Rosiiscaia gazeta (2007) Russia in Global Affairs 3. Runet (versiunea rusă a Internet) 4. Biserica ortodoxă rusă

Sursă: Elaborat de R. Panța în 2013.

Diplomația publică a statelor membre ale Uniunii Europene

Stat	Marea Britanie	Germania	Franța
Evenimente/factori ce au impulsionat diplomația publică		Regimul nazist	
Instituții	1.Foreign and Commonwealth Office 2.Departamentului pentru Cultură, Media și Sport 3. British Council 4.BBC World Service.	1.Institutele Goethe 2.Fundația Alexander von Humboldt 3.Institutul pentru Relații cu Străinătatea. 4.Serviciul German de Schimb Academic DAAD. 5. Casele Științelor și Inovării în străinătate 6. diverse fundații 7. Federal Foreign Office 8. Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare.	1. Ministerul Afacerilor Externe și Europene 2. Agenția Franceză pentru Dezvoltare 3. Agenția Franceză pentru Investiții Internaționale 4. Audiovizualul francez
Documente	1. Raportul lordului Carter of Coles (2006)	1."Concepția 2000"	1.,„Un Minister în mișcare” 2009
Mijloace și instrumente de realizare	1. Mass – media BBC 2 Diplomația culturală British Council	1. Diplomația culturală Institutele Goethe 2. Programe de schimb cultural și educațional (DAAD) 3.Mass - media Deutsche Welle	1. Diplomația culturală Alianța Francez 2. Mass - media

Sursă: Elaborat de R. Panța în 2015.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Rodica PANȚA, magistrul în relații internaționale, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatele propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare referitor la drepturile de autor.

PANȚA Rodica

CV-ul AUTORULUI

PANȚA Rodica

Data nașterii: 21.06.1981

Locul nașterii: **Republica Moldova, s. Ciobalaccia, r-ul Cantemir.**

Cetățenia: **Republica Moldova**

Studii:

- 2011 - prezent:** doctorandă, învățământ cu frecvență redusă, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, USM, Specialitatea 562.01 - Teoria și metodologia relațiilor internaționale și a diplomației;
- 2003-2004:** masterandă la Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, Republica Moldova, Specializarea: Studii europene;
- 1998-2003:** studentă la Facultatea Istorie și Relații Internaționale, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Specialitatea: Relații internaționale.

Diplome:

- **Magistru în Studii europene**, Specializarea: Studii europene (iunie 2004);
- **Licențiat în Relații internaționale**, Profilul: Relații internaționale, Specialitatea: Relații internaționale, Specializarea: Relații internaționale (iunie 2003);

Stagii:

- **1 iulie - 10 iulie 2002** - Stagiare la Departamentul Relații Externe și Schimb de Programe a Televiziunii Naționale a Republicii Moldova;
- **28 ianuarie – 8 februarie 2002** – Stagiare în cadrul Departamentului Securitate Internațională, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova;

Domenii de interes științific:

Politică externă, diplomație, securitatea națională, securitatea internațională, integrarea europeană, comunicare politică, psihologie politică.

Activitatea profesională:

Septembrie 2014 - prezent: Catedra Relații Internaționale, Politologie și Istorie, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Jurnalism, ULIM, lector superior.

2013-prezent: membru al Consiliului Administrativ a Rețelei cercetătorilor și practicienilor studiilor de pace din Republica Moldova.

septembrie 2013 – august 2014: Catedra Relații Internaționale și Politologie, Facultatea Istorie și Relații Internaționale, ULIM, lector- universitar.

septembrie 2003 – septembrie 2013: Catedra Relații Internaționale și Politologie, Facultatea Istorie și Relații Internaționale, ULIM, lector - asistent.

Activitatea științifică:**Publicații:**

Autor a circa 44 de lucrări științifice în problematica relațiilor internaționale, politicii externe, diplomației, securității naționale și internaționale, studiilor europene.

Conferințe:

Participări la mai mult de 30 conferințe naționale și internaționale organizate la Chișinău, Comrat, Sibiu și București cu referate și comunicări științifice ce țin de domeniul relațiilor internaționale, diplomației, politicii externe, securității naționale și internaționale, studiilor europene.

Proiecte de cercetare colective:

- **2014 - prezent:** Executor în cadrul proiectului internațional (Marea Britanie, Olanda, Belgia, Georgia, Ucraina și Republica Moldova): „Innovating Teaching and Learning of European Studies (INOTLES)
- **2013-2014;** Executor în cadrul proiectului “Consolidation of the Moldovan Peace Scholars and Practitioners Network” (MPSPN) Phase II
- **octombrie 2002- octombrie 2003:** director de proiect „Moldova și Europa la limita extinderii”, finanțat de Soros Moldova

Distincții:

- **2003:** Premiantă al Concursul Național „Bursa de Merit SOROS 2003”, Diplomă de gradul III;
- **2003:** Premiu de gradul II pentru cercetări științifice studențești de performanță, ULIM
- **2002:** Premiantă al Concursul Național „Bursa de Merit SOROS 2002”, Diplomă de gradul III
- **2002:** Premiu de gradul II pentru cercetări științifice studențești de performanță, ULIM
- **2001:** Premiu de gradul III pentru cercetări științifice studențești de performanță, ULIM

Apartenența la asociații /agenții naționale și internaționale specializate:

- **2014 - prezent:** membru fondator al Asociației Absolvenților ULIM ;

Cunoștințe IT: Windows, Internet Explorer, Microsoft Office, Excel

Limbi vorbite: româna (maternă), franceza (nivel avansat), rusa (nivel avansat), engleza (nivel intermediar)

Date de contact:

Adresa: **str. Cuza-Vodă, 17/4, ap. 42, MD-2028, Chișinău, Republica Moldova**

Telefon fix: **(+373-22) 564583**

Telefon mobil: **(+373-0) 69703568**

e-mail: pisarencu@yahoo.com